

Čtrnácte ctihodných
Mučedníků Pražských
z řádu sv. Františka.

Ke třistaleté památce jejich smrti

P. Klemens Minařík, O. Fr. M.

Knih „Dědictví Svatojanského“ č. 115.
Podíl údů „Dědictví Svatojanského“ na rok 1911 číslo 2.

V Praze 1911.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. — Nákladem „Dědictví
sv. Jana Nepomuckého“.

Spisu P. Klementa Minaříka O. Fr. M. „Čtrnácte cti-
hodných Mučedníků Pražských z řádu sv. Františka“, uděluje
se tímto řádové schválení.

V PRAZE, dne 10. dubna 1910.

P. Roger Konhefr,
provinciál řádu františkánského.

Imprimatur.

Z kníž. arcib Ordinariátu v Praze, dne 20. dubna 1910.

J. Sedlák,
generální vikář.

PŘEDMLUVA.

Mnohokrát již psáno bylo o výstřednostech lidu obecného při útoku Pasovských na Staré a Nové Město Pražské, dne 15. února r. 1611. Vypravují o tom současníci i pozdější dějepiscové, ale doposud nikdo nevybral si té události za zvláštní předmět svého bádání, nýbrž mnozí odbyli ji několika slovy, buď úmyslně, buď že neměli s dostatek pramenů. Z rozkazu svých představených podjal jsem se toho úkolu, ač jsem v historii pouhým laikem, a pokud nepatrné mé síly stačily vypsals jsem celou tu událost, přihlížeje k jejím příčinám i následkům, dle spolehlivých pramenů domácích i cizích, které vyšly z pera kněží i laiků, mužů katolických i nekatolických.

Ta událost více známa jest v řadách dějepisců a přátel dějin českých než v jiných vrstvách národa našeho, neboť dějepisec a vůbec soudný znatel historie nemůže události té přehlédnouti neb pominouti mlčením. Proto obracel jsem zřetel i ke čtenářům z lidu a pořídil jsem překlady některých důležitějších pramenů rukopisných, které nebyly dosud uveřejněny.

Zároveň také všestranná vážnost a svrchovaná úcta k těm statečným a vytrvalým řeholníkům, kteří v Praze u P. Marie Sněžné slovem i příkladem pracovali o katolické reformaci v době nejvyššího rozvratu náboženského, pobádala mne nemálo, abych napsal tu předbělohorskou kapitolu. Blíží se tři-staletá památka jejich smrti.

Vyslovuji zde upřímné díky vdp. P. Rogeru Konhefroví, provinciálu františkánskému, že otevřel mi provinční archiv, vdp. P. Chrysogonu Reischovi O. Fr. M. v Karlovicích u Vratislavi, jenž obstaral mi rukopisy vratislavského státního archivu, dp. Václavu Roudnickému, kaplanu u P. Marie Sněžné v Praze, a vůbec všem, kdož mi nápomocni byli skutkem nebo radou.

Konečně veřejně prohlašuji dle dekretu papeže Urbana VIII. ze dne 13. března r. 1625, že popsané zde zázraky a zázračné události zasluhují jen takové víry, jako každá jiná dějepisná pravda.

V PRAZE u P. Marie Sněžné, dne 4. října r. 1909.

Fr. P. **Klemens Minařík**,
O. Fr. M.

Hlava I.

Protestantství a katolická reformace v Čechách do r. 1611.

Jest známo, že Luther a jeho přívrženci v krátkém čase přivedli severní Německo, Dánsko, Skandinávii k odboji proti církvi obecné, kdežto Zwingli a Kalvín své novoty šířili ve Švýcařích a jižním Německu. Jednak mnohými kazateli, jednak hojnými knihami, které pod nevinnými názvy unikaly pozornosti censury, zmáhaly se náboženské novoty v Nizozemí, v Anglii, v Polsku, v zemích rakouských, v Uhrách, ve Francii, ba i ve Španělsku a Itálii. Poddávaly-li se žvlům odbojným tyto druhy ryze katolické země, není tudíž divu, že ten proud zachvátil i také země koruny svatováclavské, kde náboženským novotám připravena byla půda již od sta let. Lutheránství ujímalo se rychle u katolického lidu německého v Loketsku, Žatecku, Litoměřicku, v Podkrkonoší i v Kladsku, tolikéž u Němců v Lužicích, Slezsku a na Moravě. Snadno těch novot chytali se čeští utrakvisté, jimž Luther vítán byl jako spojenec proti nenáviděnému Římu. Pravda sice, že kališníci přidržovali se kromě přijímání pod obojí katolických obřadů a věrouky — ctili svaté, vykonávali zpověď, měli mši svatou a věřili v sedmero svátostí — ale měli o jednoho světce více, totiž o mistra Jana Husa. Trojí pokus sjednotiti kališníky s Římem, předně na sněmu basilejském, potom za krále Jiřího a konečně za Vladislava II., potkal se s nezdarem, neboť papež nemohl svoliti k podmínkám, jež Čechové stanovili. Odtud mezi kališníky svrchovaná nechuť a nenávisť k Římu. Proto když počal Luther kázati proti papeži, neváhali utrakvisté čeští projeviti Lutherovi vřelý souhlas ve dvojm dopise z Prahy r. 1519. *) Také jednota českých bratří dlouho se opírala o wittenberské učení, až posléze přilnula ke straně Kalvínově.

O rozšíření protestantských řádů v Čechách přičinili se hlavně přečetní pánové a zemané jakožto kollatorové far a záduší; nové učení zajisté nabízelo jim větší zvůli osobní a

---

*) Procházka, Život bl. Jana S. I. 203; Gindely, Gesch. d. Böhm. Brüder I. 162.

k tomu i příležitost ke hmotnému zisku, ježto mohli zabavovati kněžské lány a lesy, desátky, úroky a letníky. Tolikéž k tomu přispěla Karlova akademie v Praze. Mnozí mistři karolinští horlivě chytali se zásad vittenberských neb ženevských a vštěpovali je akademické mládeži; absolventi karolinští jako učitelé na školách a jako vychovatelé panské mládeže horlivě v tom duchu působili. Jim napomáhalo množství knih v Německu tištěných a do Čech přivážených, a tak mezi katolíky i utrakvisty šířily se názory, že zákonu Božím nemůže člověk vyhověti z vlastního přičinění, že dobří skutkové nepomáhají k spasení a podrobná zpověď i dostiučinění že jsou věci pro věčnost neužitečné. *) Uvolněným mravům celých vrstev obyvatelstva, některým lehkomyšlným kněžím a nespokojeným řeholníkům lichotily nauky Lutherovy, že se k nim ochotně přidávali.

Katolíků sice i potom v Čechách zůstával počet značný, zvláště v Plzeňsku a Horšovsku, kde za Šumavou bylo bezpečné pozadí v katolických Bavořích; ale mnozí z nich porušení byli novotářstvím, jiní znaveni zápasem o rodnou víru, tak že z nepravého studu již těžce nesli, když spiláno jim bylo „jednušek, Římanů a papeženců“. S podivením sice na první pohled slyšíme zprávu, že v polovici 16. století jen třicátý díl obyvatelstva v zemích krále Ferdinanda I. byl nedotknut novotami náboženskými, ale vzhledem k věcem výše uvedeným ona zpráva podobá se pravdě. A kteráž mohlo býti jinak? Od války husitské nebylo arcibiskupa v Čechách. Mělť sice katolická konsistoř pražská horlivé a osvícené administrátory, jací byli Arnošt ze Šlejnic, Jan Žák z Radobýle, Jan z Púchova a posléze Jindřich Píšek (Scribonius) z Horšova, kteří vzdělání byli na katolických universitách zahraničních; než většina farního kněžstva užila vzdělání na onen čas nedostatečného. Akademie Karlova byla katolíkům nepřístupna; katoličtí professoři neměli zde učitelského stolce, a katoličtí akademici nemohli dosáhnouti hodnosti doktorské. Málo pak bylo mecenášů, kteří by chtěli nebo mohli podporovati mládence v učení na katolických universitách v cizině; nezbyvalo tudíž, nežli kandidáty kněžství přijímati do metropolitní školy u sv. Víta a tam je cvičiti ke stavu duchovnímu. Že ten výcvik nehověl potřebám času, o tom svědčí list probošta Píška k Juliu Pflugovi z Rabštejna, biskupu naumburskému r. 1556, v němž touží na nedostatek učených kněží v Čechách, rovněž i na nedostatek katolických učitelů, tak že do katolických škol přijímání bývají učitelé víry podobojí neb lutheránské na velikou škodu církve. Byl to stav odumírání katolického ducha v Čechách. **)

Obrat v tom nastal obecným sněmem církevním v Tridentě, který v prvním zasedání (1545—7) uraditi se měl o prostřed-

*) Vávra, Počátky reformace 3.

**) Vávra, Počátky reformace 1.

cích, jak nahraditi škody vzešlé z reformace německé a švýcarské. Sněm vypracoval tak zvané „canones et decreta“, v nichž pojednáno o výkladu písma svatého, o ústním podání jakožto prameni víry, o hříchu dědičném, o vzdělání dorostu kněžského ve školách a vyučování lidu s kazatelny, o pravém ospravedlnění člověka a konečně všeobecně o svátostech. Tato ustanovení měla veliký význam pro vnitřní reformaci katolickcu, neboť nařizeno biskupům trvale bydliti v diecesi, visitovati duchovní správce, postarati se o příslušné školy na vzdělání nastávajících kněží; farářům uloženo každou neděli a svátek kázati, a sběratelům almužny zakázáno bylo hlásati slovo Boží. Mistrná pojednání o sporných člancích víry a svrchu vyjmenovaná ustanovení byla s to, aby hluboce zasáhla do náboženského života i probudila katolíky z vlažnosti u víře.

Katolické reformaci neméně prospěly politické události v Německu. Ve Švýcařích konali náčelníci tamějších protestantů dne 13. února 1531 poradu, při níž jednatel města Curychu radil ke zjevné vzpouře proti císaři a papeži, řka: „Třeba jest proti císaři něčeho podniknouti, poněvadž císař — sevřen jsa válkami s Turkem, Francouzem a námořním loupežníkem Chaireddinem — žádnou pomocí opatřen není; třeba srdnatě v té věci a s velikou opatrností se odvážiti, aby císařova vůle a moc zkrátla.“ Dále pravili tam: „Když jsme se dali v boj proti papeženství, musíme v boj proti císaři, poněvadž papeženství a císařství tolik jest spleteno a svázáno a tolik spřízněno, že jedno bez druhého ani neobstojí ani nepadne: Chceme-li poraziti papeže, musíme svrhnouti císaře.“ *)

Dle té zásady uzavřela knížata německá asi se dvanácti městy spolek proti císaři a katolíkům v městě Šmalkaldách v březnu r. 1531; vůdci byli Jan Friedrich, kurfirst saský a Filip, lantkrabě hessenský. Spolek měl stoupence i mezi kališníky a bratrskou jednotou v Čechách. Starosta českých bratří Jan Augusta byl hlavním přívržencem spolku šmalkaldského, šířil po Čechách jeho zájmy, rozněcoval lid k odboji proti císaři a Ferdinandu I. a často vyjížděl do Němec, odnášeje do Wittenberka české peníze. Sliboval, jakmile nastane válka proti císaři a králi českému, že přivede na pomoc 60.000 mužů pověstného vojska husitského. Spolek vedl si tedy zpupně proti císaři na sněmech ve Wormsu (1545) i v Řezně, což bylo nepřímým vyhlášením války. Vskutku již v červnu 1546 porušil spolek mír, přepadl brannou mocí město Füssen a obsadiv horské přechody v Algäu, udeřiti chtěl na město Trident a rozehnati hodlal sněm církevní.

Král český Ferdinand I. obdržel v Litoměřicích počátkem roku 1547 od stavů katolických a utrakvistických příslibení, že mu poskytnou válečnou pomoc proti spolku šmalkaldskému.

*) Svoboda, Mariánská družina I. 46.

Ale nedlouho potom sešli se bratrství vyslanci měst Pražských, Nymburka, Českého Brodu, Kouřimě a Čáslavě v kolleji Karlově v Praze, a páni, kteří proti králi domluviti se chtěli, v domě pana Kostky. Čteno zde psaní Jana Friedricha, kurfirsta saského, a podán náskres šmalkaldského spolku proti císaři a jeho bratru Ferdinandu I. V ten čas zpíváno bylo v Praze bez počtu písní proti císaři a na potupu víry katolické, a lid podněcován k odboji. V Praze zavládla revoluce občanská i církevní. V chrámu Týnském kázal při té příležitosti farář Jan Mystopol o slovech: „Kde dva nebo tři shromáždění jsou ve jménu mém, jsem uprostřed nich.“ Z toho zjevno, že odbojníci považovali vzpouru proti císaři za svatou válku. Stavové zahájili sněm zemský o své újmě již 18. března, ač povolen byl teprv na dobu po velikonoční, a tu sestavili 57 článků, jimiž zaručena všem náboženská svoboda, ale zároveň ztenčena práva koruny, ba sestaven byl i výbor prozatímní vlády, který měl zároveň písemně jednati s kurfirstem saským a pečovati o válečnou pomoc spolku šmalkaldskému. V čelo pomocného vojska postaven Kašpar Pflug z Rabštejna.*) Ale jakkoli vůdcové odboje připíjeli si na záhubu papeženců, ze slíbených 60.000 mužů našlo se v Čechách sotva 2000 všelijakých žoldněřů, s nimiž nikdo rady si nevěděl. Ačkoli husitští vůdcové poroučeli vypraviti brannou pomoc odbojníkům šmalkaldským, vzpírali se mírní protestanté čeští i katolíci, říkajíce: „Nic Šmalkaldů, ale krále svého korunovaného poslušni budme!“ Z toho vzešly hádky a křiky veliké. V tu chvíli, co se hádají, přijede posel z tábora, že vojsko šmalkaldské na hlavu poraženo bylo u Mühlberka dne 24. dubna, vůdce jeho zajat a král Ferdinand že na Prahu táhne. — Bylo po rokování. — Úskoční stavové vypravili posly králi vsťříc, aby mu blahopřáli k vítězství. Ferdinand udělil odbojníkům milost, vyjímaje náčelníky vzpoury, z nichž čtyři byli v Praze souzeni a na popravu vydáni; jiní opět pokutováni na statcích. Jan Augusta vsazen byl do žaláře na několik let Toliko Pernštejn, nebyv zapleten v tento spolek, šťastně ušel pohromám a tím umožněno bratřím českým, kteří ve vzpouře nemalou účast měli a tudíž pokutami velikými stíháni byli, alespoň na jeho statcích bezpečného útulku nalézti. Ztrestána byla také města, jako Praha, Litoměřice, Žatec, Tábor a Jihlava. — Zámožní šlechtici a měšťané se zařekli, že jaktěživi nepřistoupí ke vzpouře.

Král Ferdinand poznal z toho, že kořen odboje vyrůstá z kacířství, a ustanovil vyplniti nové nauky a sjednotiti kališníky úplně s církví katolickou. Na prosby duchovenstva katolického i kališného vydal dne 8. října r. 1547 mandát, jímž poručeno, aby všechny chrámy jen katolíkům a kališníkům náležely. Na podzim příštího roku zakázal všecky náboženské

*) Gindely, Geschichte der Böhm. Brüder I. 299—301.

sekty v Čechách, nechtěje, než aby tu byli jen katolíci a podoboji dle kompaktat basilejských, jak mu to velela korunní přísaha.*)

Než za málo let jeho činnost v tom směru ochromena byla náhlým a nenadálým obratem věcí v Německu. Mořic Saský po úmluvě s Francií a Tureckem přepadl brannou mocí zákeřně Innomostí v květnu r. 1552 a císař Karel V. vyvázl zajetí jen rychlým útekem z města. Prostřednictvím krále Ferdinanda uzavřeno bylo příměří a smlouva pasovská (2. srpna 1552), dle níž císař propustil z vězení Filipa Hessenského a říšský soud komorní obsadil z polovice protestanty. Zároveň nařizeno vyznavačům obojí víry, zachovati smír do příštího sněmu říšského, jenž svolán býti měl za půl roku. Pro války zahájen byl tento sněm až r. 1555 v Augsburku, kde došlo ke smíru dne 24. září v tom smyslu, že oběma vyznáním, katolickému i protestantskému, udělena jest v říši německé svoboda náboženská, a pánům přiřknuto právo, rozhodovati o víře svých poddaných dle zásady „cuius regio, illius et religio“. Toto porovnání netýkalo se zemí koruny české, která do Němec nepříslušela, než protestantští pánové v Čechách vedli si tak, jakoby porovnání augsburské svědčilo také jim, ze svých statků vyháněli katolické faráře a na jejich místa dosazovali kazatele lutheránské, a boj proti tomuto řádění byl jako práce Sisyfova. Tu nezbývalo králi Ferdinandovi než pomýšlet na to, aby své poddané katolíky probudil z duchovní dřimoty k novému životu a tak aby jim zjednal lepší způsobilost v odporu proti novotám ve víře. To byl první krok v katolické reformaci v Čechách.

II.

Popud k probuzení katolíků v Čechách vycházel od kapituly svatovítské v Praze, která již r. 1547 králi navrhovala, aby stolec arcibiskupský byl obnoven, aby v Čechách nově byla zřízena universita, ježto vysoké učení pražské, Karlem IV. založené, kleslo na pouhou akademii svobodného umění, a ta byla v rukou mistrů nekatolických; dále aby lidé světští nepřekáželi kněžím v duchovní správě, do práv jejich aby nesáhali a odňaté kostely aby navrátili, aby živnost knihtiskařská obmezena byla toliko na Prahu a Plzeň, a bez povolení zřízených censorův aby nic nebylo tištěno; aby zakázán byl dovoz knih pohoršlivých, v Norimberce aneb jinde v cizině tištěných.**)

V měsíci lednu r. 1552 sešli se stavové království českého ke sněmu v Praze a rokovali nemálo o věcech nábo-

*) Ibidem I. 307—8.

**) Vávra, Počátky reformace, 5.

ženských; ale že tu stáli proti sobě kališníci, lutheráni a katolíci, nedošlo k platnému vyřízení otázky náboženské. Přední katoličtí mužové scházivali se při té příležitosti za dlouhých zimních večerů a vespolek radu brali, co by se podniknouti mělo k povznesení víry svatováclavské. Býval zde probošt kapituly svatovítské dr. Jindřich Pišek, děkan Valentin Han, arcijáhen Jan z Púchova; ze starožitné šlechty české páni z Růže, Vítkovici, Lobkovicové, Markvartici, Černínové, Hazenburkové, Berkové páni z Plavna, Kolovratové, Martinici, Donínové, Švihovští a jiní srdnatí katolíci i také poslanci některých měst královských. V poradách těch mluvilo se rozhodně: „S dosavadním čekáním a shovíváním“ — tak byl všeobecný jejich hlas — „nepořídíme ničeho; ode dneška začneme rázně a neústupně. Což pak naše víra svatováclavská má potlačena býti? Naše království nemá ani jediného biskupa, který by nám kněze světil a duchovenstvo řídil; staroslavná universita Karlova odpadla od víry, a nekatoličtí mistři netrplí vedle sebe profesorů katolických. Akademie vysílá do Čech samy kališné aneb protestantské učitele. — Tak to dále býti nemůže! Do Vídně půjdeme, přímo k Jeho Milosti královské. Mocný král náš Ferdinand jest rozhodný katolík a dávno byl by žádosti naše splnil; ale těch několik rádců zmařilo všecko. Nyní půjdeme a neustaneme, dokud nepořídíme!“ *)

I vypravil se r. 1552 do Vídně ke králi probošt Jindřich Pišek a kaňovník arcijáhen Jan z Púchova s prosbou, aby povolal do Čech doktory a magistry z řádu Jesuitů na zřízení nové akademie, ježto prý učenost, důmysl a horlivost oněch doktorů v Německu se již platně osvědčuje.

Král Ferdinand přijal tento návrh s přízní, ale pro přítomnou válku tureckou odkládal rozhodnutí až do r. 1555. Domníval se, že by s nevelkým nákladem vyhověl nezbytné potřebě, kdyby na akademii Karlově v Praze vedle utrakvistů usadil několik mistrů katolických, kteří by přednášeli filosofii a bohosloví; než ten záměr nezdařil se mu pro tuhý odpor mistrů karolinských. Tudiž dal se ve vyjednávání se stolicí papežskou a generálem Tovaryšstva Ježíšova Ignácem z Loyoly o vyslání doktorů do Čech, aby tu zřídili svou kolleji a vysoké učení.

Dne 18. dubna roku 1556 přibylo z Říma do Prahy 12 Jesuitů, kteří usadili se v kolleji sv. Klimenta u Karlova mostu. Lidé v ulicích, vidouce nové řeholníky, stanuli a jedni se tázali: „Nač ti cizí mnichové k nám přišli?“ — Jiní odpovídali: „Přišli, aby nás přivedli na víru římskou a k poslušenství papeže. Slíbili, že brzy otevrou veřejné školy a budou učití naši mládež.“ Katolíci radovali se z příchodu Jesuitů, ale utrakvisté, lutheráni a bratří jevíli smýšlení nepřátelské. Po ulicích šly

*) Svoboda, Kat. ref. a mariánská družina I. 7, 8.

hlasy, že bude třeba ty nové mnichy vházeti do Vltavy a dům jejich vypáliti; na svých pochůzkách pozdravováni byli Jesuité blátem i kamením.

Po prázdninách otevřeli Jesuité vyšší katolické školy, bohosloví, filosofii a gymnasium. Od katolického duchovenstva dostávalo se jim hojných důkazů přízně, a také mnozí páni, kteří měli své domy v Praze, jevíli dobrou vůli k nim a podporovali je štědrými dary. Školy jesuitské zkvétaly tou měrou, že nejen katolíci, ale i utrakvisté, lutheráni a bratří dávali k nim své syny na vychování; bývala pak mezi žáky dobrá polovina nekatolíků. Pro mládež šlechtickou založili Jesuité zvláštní pensionát, zvaný contubernium nobilium, pro žáky nemajetné seminář alumnů chudých čili domus pauperum. Jesuité nepřestávali na pouhých výkladech a podáváníí předepsané učební látky, nýbrž bystřili vlohy a prohlubovali vědomosti svěřené mládeže učenými dialogy a disputacemi, které pořádány byly buď mezi jednotlivými žáky, nebo mezi dvěma třídami, buďto soukromě anebo veřejně v kostele, při čemž dávána byla volnost komukoli z přítomných posluchačů, pronéstí námitku proti obhajovanému článku. Ob čas provozovali studenti, zvláště alumnové semináře, dialogy a biblické scény při slavnostech církevních a v koleji pořádali dramatická představení.

Dle příkladu sv. Bonaventury vzdělávali klementinští professoři nejen vlohy žáků svých, nýbrž i mravy. Naváděli studenty k úctě nejsv. Svátosti oltární, k častému přijímání sv. svátostí a zároveň vštěpovali mladým, vnímavým duším úctu k P. Marii. Jako měla strana podobojí sbory literátské v městech velikých i malých, zřizovali Jesuité družiny mariánské. O vánocích roku 1574 sešlo se dvanácte výtečných žáků klementinské kolleje u svého profesora Edmunda Kampiána, jenž nedávno jim vypravoval o mariánské družině římské, a přednesli prosbu, aby založil i v Praze podobnou družinu. Ve středu po svátku Jména Ježíš postili se nastávající sodálové a vykonavše generální zpověď, přistoupili ve své kapli, kde nazejtří sloužena byla zpívaná mše svatá, ke stolu Páně Toť počátek mariánské družiny v Čechách. Z milosti Boží sodálové byli si vědomi, že toliko církev katolická od Boha jest a k Bohu opět vede, a proto zahořeli láskou k této církvi a roznítili se též synovskou láskou k Marii Panně. Veřejně a slavně učinili jí připověď: „Nejsvětější Panno a Matko Boží, Maria, ačkoli nehoden jsem, abych Tobě sloužil, než dojat Tvoji přepodivnou láskou a povzbuzen toužebností sloužiti Tobě, volím si dnes před andělem strážným a veškerým dvorem nebeským Tebe za Paní, Přímluvkyni a Matku svou!“ — Mariánská družina docházela obliby kromě u studentův také u dospělých mužů, u šlechty, profesorů, advokátů a lékařů, u měšťanů, rolníků a uředníků. Ti dle stavů utvořili 67 družin a stejnými vedení zásadami, sestoupili se v nepřehledný š k rozhodných katolíků

a řekli sobě: „Nedejme se!“ — Mariánská družina byl organisovaný spolek na obranu víry katolické; byla to zahrada, v níž dospívali budoucí vůdcové národa českého.

Chvála školy klementinské nesla se až za hranice. Jesuité totiž vychovávali ne pouze vědátory, nýbrž zároveň nábožensky mravné povahy čili charaktery. Pročež katoličtí mecenáši zřídili gymnasia v Krumlově (1586), v Chomútově (1590) v Jindřichově Hradci (1592), v Olomouci (1558), v Brně (1572) i v Kladsku (1595) a svěřili ty ústavy řízení Jesuitův. O rozkvětu škol těch svědectví vydává počet žáků, jichž čítalo se r. 1583 čtyři sta, r. 1597 sedm set a r. 1621 půl druhého tisíce.

O katolické školství v Čechách bylo postaráno. S podobnou vytrvalostí jednáno bylo o zřízení stolce arcibiskupského v Praze, uprázdněného od 140 let. Když odstraněny překážky, dosedl na prestol pražský r. 1561 Antonín Brus z Mohelnice, velmistr řádu Křižovníků, který od r. 1558 držel biskupství ve Vídni. Arcibiskup zahájil katolickou reformaci nápravou vlastního domu, nežli přikročil k nápravě svého okolí. Dle předpisu sněmu tridentského otcovsky a přísně přihlížel k duchovenstvu svému, aby je zvelebil a v kázni církevní utvrdil. Sám osobně s kněžími rozmlouval, tu chválil a povzbuzoval, tu káral a poučoval, tu po děkanátech čili vikariátech kněžské sjezdy zřizoval, aby všecko, čeho potřeba kázala, v potaz brali. Přísně stíhal a trestal kněží neposlušné, kněží ženaté, kněží zoufalé a od víry sběhlé. Rázně a obezřele zasazoval se o dobrou organizaci katolíků v Čechách a domáhal se poslušnosti též u konsistoře strany podobojí. Sice úmrtím císaře Ferdinanda I. r. 1564 pozbyl hlavní své opory, a u jeho nástupce Maxmiliána II., v náboženství mdlého a netečného, docházel spíše překážky než podpory ve snahách svých; ale arcibiskup neustal v práci reformační, vydatně jsa podporován z kolleje sv. Klimenta.

Brzy po zakončení sněmu tridentského začal arcibiskup s reformou klášterů českých. Duchovní tyto ústavy od doby husitské sešly tak, že sotva tomu lze uvěřiti. Mnohé z nich zanikly na vždy neb na čas; v jiných bylo málo mnichů, a ti byli větším dílem Němci a Poláci, u nichž zlehčena byla řehole a na díle i víra, že odpad od víry byl tam častou událostí. Však bylo i vědecké vzdělání mnichů tak nepatrné, že nekatolíci v Čechách měli z toho smíchy a sám arcibiskup trpké vedl stesky, že opatové posílají jemu na kněžské svěcení čekatěle málo vycvičené.

Arcibiskup sám dal nejprve příklad dobrý, když jako velmistr Křižovníků držel konvent sv. Františka u Karlova mostu v dobrém pořádku. Roku 1566 reformoval Augustiniány a Minority v Praze, přinutiv je k zachování řehole. Nápravu v klášterích cisterciánských provedl později opat zbraslavský Ondřej

Wittmann, kláštery premonstratské reformoval Jan Lohel z Chebu a kláštery benediktinské opat broumovský Wolfgang Zelender z Prošvic. K této reformě přispíval nemálo příklad tuhé kázně a kajícího života nové řehole Kapucínů, kteří usadili se r. 1599 na Hradčanech, podobně i tuhá kázeň nových Františkánů vlašských, španělských a německých, které císař Rudolf II. roku 1604 uvedl do kláštera u P. Marie Sněžné v Praze.

Jak známo, Františkáni přišli do Čech za krále Václava I. r. 1232 a usadili se prozatím u sv. Barbory na Starém Městě v Praze, jelikož král stavěl pro ně klášter sv. Jakuba. Ale již také v Čechách jevíly se oba směry této řehole, přísnější a mírnější. Po dostavění kostela svatojakubského r. 1244 odešla mírnější strana, jejíž stoupenci později zvaní byli „Konventuálové“ aneb „Minorité“, do nově postaveného kláštera, ale přísnější řeholníci zůstali u sv. Barbory až do války husitské. V sousedství kláštera františkánského vystavěla blahosl. Anežka Česká r. 1234 kostel sv. Františka a při něm klášter pro Klarisky, jimž byla první abatyší. V Praze byly tedy dva mužské a jeden ženský klášter řehole františkánské.

V nemnoha letech zakládány byly františkánské kláštery též jinde v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, v Lužici a Polsku. Kloem r. 1240 povstala z těch klášterů samostatná provincie „česko-polská“, již první spravoval P. Petr Planchardus z Lombardie. Sv. Bonaventura, generál řádu františkánského, povolav r. 1260 generální kapitulu do Narbony ve Francii, usiloval zavésti všude přísné zachovávání řehole, ale u mnohých provinciálů setkal se s odporem. I čeští Františkáni odepřeli zachovávatí původní přísnou řeholi a přidati se ke straně mírnější, později tak zvaných Minoritův čili Konventuálův; za to nesměli si voliti provinciala po 24 léta, a správu provincie české řídil generálem ustanovený komisař. Observanti, kteří v Čechách nazýváni byli Bosáci zákona (řádu) sv. Františka, udrželi se jen pořádku; do války husitské vytrvali v Praze u sv. Barbory, v Žitavě, v Benešově a ve Stříbře. Při kapitule narbonské sestaven byl katalog všech řádových provincií a kustodii, dle něhož česko-polská provincie čítala devět kustodií čili krajů: pražský, litoměřický, královéhradecký, moravský, krakovský, opolský, vřatislavský, budišinský čili zhořelecký a hnězdenský. Počátkem 14. století odloučila se kustodie vřatislavská a budišinská od české provincie, tak že jí zbylo jen sedm kustodií.*)

*) V těch kustodiích r. 1343 byly tyto kláštery: I. kustodie pražská: V Praze u sv. Jakuba a u sv. Barbory, v Mladé Boleslavi, v Jindřichově Hradci, v Bechyni a Benešově. — II. kustodie moravská: V Olomouci, Brně, Opavě, Znojmě, Jihlavě, Unčově a v Krnově ve Slezsku. — III. kustodie litoměřická: V Litoměřicích, Mostě, Žatci, Stříbře, Plzni a Kadani. — IV. kustodie krakovská: Krakov, Zavihošť, Nový Korczin, Starý Sacz, Lelów a Radomsk. —

Ve válce husitské zanikly mnohé kláštery minoritské i čtyři poslední františkánské. Teprve příchodem sv. Jana Kapistrána do Čech r. 1451, jenž působil v zemích rakouských, v Uhřích, na Moravě, v Čechách, v Lužici, v Německu, ve Slezsku a Polsku v tom smyslu, jako sv. Jakub z Marchie v zemích jihoevropských, přivedena františkánská provincie česká k životu. Původně sice patřily kláštery v zemích koruny české k provincii rakouské, ale již r. 1467 zřídil P. Petrus de Neapoli a bl. Angelus a Glavasio samostatnou českou provincii, která čítala s počátku třinácte klášterů.

Bosáci statečně odpírali kališníkům a vykonali vedle Karmelitův u P. Marie Sněžné a Minoritův u sv. Jakuba nejplatnější služby církvi katolické v Praze, v jižních a západních Čechách, na Moravě i ve Slezsku. Bosáci účinně podporovali u krále Jiřího z Poděbrad snahy po sjednocení kališníků s Římem.

Jejich kláštery roztroušeny byly po Čechách, Moravě, Slezsku, Lužici i Mišni. Měli klášter v Praze u sv. Ambrože, kde se usadilo r. 1460 šest řeholníků, jichž kázání přilákalo do kostela kališníky prosté i vážené, neučené i vzdělané, starce i akademickou mládež. Kališné víře byli Bosáci nebezpečni, a když nepomohly stížnosti proti nim vedené na zemském sněmu r. 1481, zdvihli se kališníci sami proti nim ve středu před sv. Václavem, dne 24. září r. 1483, a vyhnali je s pohrůžkami z města; toliko nemocný Fr. Vavřinec, klerik rodem z Uher, zůstal v Praze, a toho ujali se Minoriti od sv. Jakuba. Utrákvisté vyplenili kostel i klášter u sv. Ambrože a pobořili jej až k základům. Duchovního otce kláštera Ondřeje Kahouna, měšťtina v Novém Městě Pražském, dvakráte ztýrali a sflali. Vyhnání Bosáci s posledním představeným P. Janem z Plané uchýlili se do Vratislavi.

Po válce husitské Bosáci opět se zmáhali; mělať ta řehole klášter v Brně (od r. 1451), Vratislavi (1453), v Olomouci (1453), Bytomu (1453), Kozlu (1453), Hlupčicích (1453), v Jemnici (1455), Plzni (1460), Tachově (1465), ve Velkém Hlohově (1465), Znojmě (1470), v Kadani (1473), v Opolí (1475), v Těšíně (1476), v Nise (1477), v Kladsku (1477), v Jindřichově Hradci (1477), v Lehnici (1477), v Krupce (1478), v Ratiboři (1486), v Javoru (1488), v Bechyni (1490), v Ketzersdorfu (1490), v Uherském Hradišti (1491) a v Kamenci v Mišni (1499). Celkem tedy 26 řeholních domů. — Také po-

V. kustodie hnězdenská: Hnězdo, Velký Hlohov, Wloclawek, Radziejów, Pyzdry, Kalisz, Obornik a Szrem (Schrimm). — VI. kustodie královéhradecká: Králové Hradec, Čáslav, Kladsko, Vysoké Mýto a Nový Bydžov. — VII. kustodie opolská: Opolí, Bytom, Malý Hlohov a Vladislav (Loslau). — Fr. Conradus Eubel O. Fr. M. Conv., Provinciale Ordinis Fratrum Minorum vetustissimum (Quaracchi prope Florentiam 1892, pag. 31, 32.

čet Bosáků nebyl nepatrný. Roku 1477 bylo jich 470; kněží 241, kleriků 91 a laiků 138. Roku 1486 bylo již 632 členů; 341 kněží, 102 klerici a 185 laiků. Roků 1493 čítala provincie česká 690 řeholníků: 349 kněží, 103 kleriky a 204 laiky.*) Ten počet řeholníků do roku 1517 neklesl, nezvýšil-li se ještě.

Když však proniklo lutherství do zemí koruny české a získalo šlechtu, která dříve Bosáky hmotně podporovala, poklesl jejich význam. Znenáhla ubývalo řeholníků, ježto nebylo klášterní o dohostu. Bosáci zaháněni bývali z krajů protestantských, kláštery jejich konfiskovány neb i páleny, a udržel-li se některý z nich, živořili v něm dva nebo tři řeholníci. Kolem r. 1570 klesl počet Františkánů českých na 17 osob. Teprve počínaje rokem 1600 znamenáme jakýs vzrůst Bosáků v Čechách příchodem mnichů hlavně italských, německých i polských; z rodilých Čechů hlásili se k Františkánům odchovanci škol jesuitských, jako r. 1606 přišli dva gymnasisté z Krumlova.**)

Arcibiskup Antonín Brus, reformuje české kláštery, nemohl ovšem přihlížeti k vymírající provincii bosácké, za to však veškeru péči věnoval nápravě a rozkvětu svrchu jmenovaných řeholních domů cisterciánských, premonstratských a benediktinských. Kláštery staly se pak výhni reformace katolické; řeholníci nepřestávajíce na poučování lidu ve vlastních kostelích, vycházeli na panství katolické šlechty a konali v kostelích missie. Na prvním místě jmenovati dlužno Jesuity a Cisterciáky. Řeholníci z kolleje klementinské v letech 1567 až 1617 navštívili přes šedesát měst a panství; kolikráté missie konali, nelze stanovit, ježto na některých místech častěji missie obnovili, jak prospěch a potřeba katolické věci žádala.

Rozvoj katolického smýšlení v Čechách jevil se hlavně v přijímání sv. svátostí a v pořádání poutních průvodů.

O Novém roce 1578 arcibiskup Antonín Brus sloužil u sv. Klimenta mši pontifikální, a když podával nejsv. svátost, spatřil tak veliké množství přistupujících ke stolu Páně, že nad tím žasnul a nemohl zdržeti slzí; jeden přítomný kněz stařeček pravil: „Od šedesáti let jsem knězem, a neviděl jsem nikdy tolik lidí přijímajících pod jednou způsobou.“

Roku 1598, kdy bylo blízke nebezpečí moru, přistoupilo v obou kostelích jesuitských 7300 lidí k sv. přijímání, r. 1600 jen 5600, poněvadž císařský dvůr a mnoho z panstva byli mimo Prahu, roku 1601 jich bylo 6800, asi tolik i roku 1602. Tichou radost vůdců strany katolické dovršovaly četné konverse, neboť rok co rok přistupovali k víře katolické lutheráni, kalvinisté a jiní nekatolíci.

*) Chronica Prov. Boh. Ord. Minorum, ad citatos annos.

***) Svoboda, Katol. reformace a mariánská druž. I. 17.

Pan Jiří Popel z Lobkovic získal r. 1584 pohorské panství Krupku, kde byl od r. 1557 prázdný klášter františkánský se sešlým kostelem. Ten klášter pan Popel daroval pražským Jesuitům, kteří v něm zřídili stálou missii. Katolíků byl tam skrovný počet, ale většina protestantská byla pokojná a povolná. Odtud poznali blízký kostelík Mariánský v Šejnově (Maria-Schein) a roznítili v něm zašlou úctu mariánskou, a k velikonocům, letnicím, zvláště však ke svátku 8 září sem přicházely nábožné průvody; i bývalo tu 100—200 kajicníků. Přicházeli i katolíci z farností protestantských a nedali se od pouti zdržeti ani hrozbami ani šatlavou; chodili sem z dálky 10—12 mil. Ke dni 8. září r. 1610 přišlo 4000 poutníků se 40 kněžími. Znenáhla obživly pouti katolických Pražanův a rodin šlechtických do Brandýsa, Staré Boleslavi, do Kadaně ke sv. XIV. Pomocníkům a ke hrobu sv. Ivana při chrámě benediktinském u sv. Jana pod Skalou. Pouti pořádány byly veřejně, se zpěvem i hudbou, a účastníků bývalo 300—6000 lidí. Nedbáno hněvivých pohledů diváků, ani pohružek, ani pohnuté doby, ani nepohody.

Zajímavě jest sledovati katolickou organizaci až do soukromých příbytků. Roku 1548 korunní princ Maximilian pojal za manželku Marii, dceru španělského krále a císaře Karla V., která přivedla do Rakouska důvěrnou přítelkyni, šlechtičnu Marii Manriquez de Lara. Byla to slečna spanilá, vznešená a náboženství katolického vroucně milovná, podobně jako její přítelkyně z nábožného rodu králů španělských. Slečnu tu při dvoře císařském poznal mladý šlechtic český Vratislav z Pernštejna, který ji přivedl do Čech jako svou manželku. Mladá paní podivila se nemálo náboženské netečností katolíků v Čechách a s pomocí Boží dala se do práce. První bylo, že manželovi poradila vykonati životní zpověď a sama učinila taktéž; na její popud povolal pan Vratislav do Litomyšle missionáře z kolleje klementinské v Praze a od té doby byl p. Pernštejn horlivým katolíkem. Poněvadž pan Vratislav povýšen byl za nejvyššího kancléře a pověřen poselstvím do království polského, byla i jeho manželka vážena u šlechty české i cizí a využila svého vlivu k prospěchu náboženství katolického.

Netrvalo dlouho a již dle jejího příkladu řídily se jiné urozené paní, kráslily katolické kostely, pečovaly o čisté kostelní prádlo, samy vyšívaly roucha mešní, chodily často ke sv. svátostem, a odbývala-li se některá slavnost katolická, bývaly tyto urozené paní v čele a hradily potřebné výlohy. Dějiny jmenují nám obzvláště tyto paní: Alžbětu, Johannu, Helenu a Markétu ze slavného rodu Berků; hraběnkou Marii Martinicovou, Annu z Kolovratů, tři Anny, vdovy hradecké; kněžnu Isabellu Fürstenberkovou, hraběnkou Maximiliánu Šternberkovou a šest paní ze slavného rodu Lobkoviců: Benignu, Kateřinu, Alžbětu, Voršili, Markétu a Polyxenu. Horlivostí těch

a mnoha jiných paní zkvétalo katolické náboženství v takých rodinách, kam kněz katolický přístupu neměl. Poddaný lid, zejména manželky, vidouce svou urozenou paní v takové pobožnosti, řídily se jejím příkladem. Před příchodem paní Pernštejnské bývaly sice v Čechách paní a dívky výborné a nábožné, ale právě nejhornlivější z nich klonily se k pobožnostem bratrským.

Nedlouho po paní Marii Manriquez de Lara přibyla do Čech jiná katolická paní, hraběnka Kateřina z Montfortu, která v lásce k náboženství katolickému vyrovnala se paní Pernštejnské, ale v soukromém životě byla pravým opakem: milovala skromnost a pokoru, ač její manžel Adam z Hradce, jsa nejvyšším purkrabím českým, v důstojnosti stál první po králi. Když mladá paní přišla do Jindřichova Hradce, oblíbila si řeholi františkánskou a vstoupila do třetího řádu. Stanovy řádové zachovávala přísně, postila se často a modlitby i kající skutky vykonávala v té míře, že ji zpovědník musil neustále krotiti. Na přímluvu paní Kateřiny založil Adam z Hradce jezuitské gymnasium ve svém sídelním městě; paní Kateřina, její dcera Lucie Otilie a nevěsta Maximiliana, hraběnka Hohenzollernská, i tři „vdovy hradecké“ vzaly si na starost prádlo a stravu nejen profesorů, ale i chudých žáků. Ty zbožné paní táhly svým příkladem mnohé paní a dívky husitské k náboženství katolickému. Tak v tichosti zvelebovala se víra katolická v Čechách, kdy právě v cizích zemích zuřily vzpoury, kdy strojili se nepřátelé proti víře, říkajíce, nikdo nepostaví se nám v cestu, leč Bavoři a Češi.

Rozvoj strany katolické pozorovati lze též na rozmnožení kněžstva a katolických kostelů. Do r. 1589 měli katolíci v Praze jen jedinou faru u sv. Víta. Toho roku získali novou faru u sv. Benedikta na Hradčanech. Assessor konsistoře pod obojí Pavel Paminondas čili Horský přistoupil ke straně katolické a ač nevynikal vzorností*), potvrzen byl r. 1596 za opata v Emausích, čímž katolíci získali nový kostel; nad ztrátou tohoto kostela jítřili se nekatolíci nemálo a pomstili se za to vybitím kláštera r. 1608 a 1611. Kromě klášterních kostelů byl též u sv. Valentina katolický kněz.

Císař Ferdinand I. vyhledával při sboru tridentském a také toho dosáhl pod určitými podmínkami, že Čechům a Moravanům povoleno bylo podávání nejsv. Svátosti oltární pod obojí způsobou. Příslušný dekret tridentský ohlašován byl v katolických kostelích v Praze dne 23. července 1564**). Císař doufal, že tím opatřením přivede katolíky a utrakvisty k jednotě náboženské pod společným arcibiskupem, aby pak na lutherány a české bratry mohl ostřeji nastupovati. Ale k této

*) Gindely, Gesch. d. Böhm. Brüder II. 320, 321.

***) Ibidem II. 10–12.

činnosti již čas jeho se připozdil; císař zemřel o sv. Jakubě r. 1564 a synu jeho Maximilianu II. nedostávalo se ani vůle ani ráznosti k provedení zámyslů otcových. S počátku nejevila konsistoř podobojí ni žádnou chuť, podrobiti se poslušenství arcibiskupa pražského, a zaslané dekry tridentské vrátila mu nerozpečetěné. Domnívala se, že pro ni arcibiskup jest leda k tomu, aby čekatelům strany podobojí udílel svěcení na stav kněžský. Avšak uplynulo jen málo let, a konsistoř velice zkrotla. Na sněmu r. 1567 se ukázalo, jak málo přívrženců měla církev utrakvistická mezi pány a rytíři v Čechách, a že valná většina hlásí se buď k lutheránům, buď k bratřím. Tehdáž páni a rytíři prosili na císaři Maxmilianovi II., aby mohli spravovati se toliko písmem svatým a nebyli nuceni řídit se kompaktaty basilejskými, která tudíž vymazána byla z desk zemských.*) Tím krokem vymkla se protestantská šlechta dokonale z pravomoci konsistoře podobojí, které odtud nezbývala než dvojí volba: buď přejíti na stranu lutheránskou, aneb vejíti upřímně do tábora katolického. Váhání v tom zajisté nebylo dlouhé; administrátor Jan Mystopol a jiní konsistoriáni již r. 1567 tulili se ke straně katolické a vyhledávali duchovní posily ve stycích s Jesuity. Na podzim roku 1567 vyžádal si kněz Mystopol v čele duchovenstva strany podobojí u arcibiskupa slyšení a v dlouhé řeči ohlásil, že on a jeho spolubratři přistupují k té víře, od které předchůdci jejich před 160 lety byli se odloučili, a připojil prosbu, aby některý kněz Tovaryšstva Ježíšova odeslán byl k císaři do Vídně se žádostí za potvrzení té unie utrakvistů s katolíky. Arcibiskup rád to slyšel, ale neradil jednati ukvapeně, aby v zemi nenastaly nové a nebezpečné rozbroje. Také rektor kolleje klementinské dr. Jindřich Blysem z platných příčin zpěčoval se vyslati k císaři s poselstvím někoho ze svých; napsal toliko příslušný list, který prostřednictvím kolleje vídeňské dodán byl kanceláři císařské. Maximilian II. radostně vyslechl zprávu o unii utrakvistů s katolíky v Čechách, ale odkázal utrakvisty k nejvyšším úředníkům zemským, aby s nimi o prohlášení té unie vyjednávali; k čemuž zase arcibiskup neradil, protože ve sboru nejvyšších úředníků bylo několik nekatolíků. Ta záležitost tedy skoncována byla tak, že konsistoř strany podobojí dle přání arcibiskupa Brusa naříditi měla svým kněžím, aby obnovili podrobnou zpověď, aby přestalo udílení nejsv. Svátosti oltární dítkám, posléze aby zakazovali potupné písně na kněží a mnichy; avšak ve zrušení svátku mistra Jana Husi mělo býti sečkáno na příhodnější čas. Zůstala tudíž unie jen soukromým ujednáním mezi arcibiskupem a konsistoří dolejší, ale pravda jest, že od toho času uznávání byli v Čechách úředně dvojí katolíci, jedni sub una (pod jednou), druzí sub utraque (pod obojí). O manžel-

*) Gindely, Gesch. d. Böhm. Brüder II. 42.

ských sňatcích kněží strany podobojí, jak se zdá, nebylo zatím nic ujednáno, a trvalo v tom dočasné tiché poshovění. Než tolik jest jisto, že lid v Praze té unii málo byl vděčen, svým kněžím lál a vyhrožoval, a všecka nenávisť shrnula se na administrátora Mystopola jakožto papežence.*)

Unie prakticky se osvědčila na zemském sněmu r. 1571 a obzvláště za dlouhého sněmu r. 1575, kdy katolíci i utrakvisté jednosvorně účinkovali u slabého císaře Maximiliana, aby nepropouštěl svobodu augsburského vyznání v Čechách.

Nejvyšší zemský sudí Bohuslav Felix Hasištejnský z Lobkovic, náčelník českých lutheránův, chtěje nekatolíky ke společnému postupu sjednotiti, radil na sněmu r. 1575, aby všichni přidali se ke konfessi augsburské; ale když ten návrh potkal se u bratří s tuhým odporem, po mnohých hádkách ustanoveno, sestaviti zvláštní „českou konfessi“. Začátkem května sešel se sněm po druhé. Nejdříve čtena byla nově zpracovaná „konfesse česká“, obsahující 25 článků, v nichž připisuje se ospravedlnění člověka toliko víře jako ve vyznání augsburském, o večeři Páně přijata jest nauka Melanchthonova o duchovním požívání Těla a Krve Kristovy. Druhý díl zabývá se správou církevní. Hlavou má býti neodvislá od císaře konsistoř, jež postavena býti má pod dozor stavů, jimž dáno právo voliti administrátora, přisedící i defensory čili obránce. Konsistoři pražské poddány býti měly konsistoře krajské s děkany v čele. Právo pražské konsistoře jevilo se v samostatném rozhodování ve přích manželských, ale ve věcech víry měla vyslechnouti radu university; obsazování far ponecháno patronům, kteří však měli nově zvoleného faráře ohlásiti konsistoři. Třetí část pojednává o svěcení neděle a svátků a vypisuje hlavní úkony v bohoslužbě.**)

Když lutheráni a čeští bratří naléhavě a s pohrůzkami žádali císaře za potvrzení této konfesse, tu kollegiati klementinští, Václav Šturm a Baltazar Hostounský, sepsali a tiskem vydali řízný posudek oné konfesse nové a ten spis rozšířili mezi sněmovníky. Hned potom 30 pánů katolických, jimž na pomoc přišli papežský nuncius Jan Delfino a španělský vyslanec markýz de Almazon, potom hlouček pánův a vladyk utrakvistických i konsistoř podobojí, jednosvorně působili na císaře a prosbami i hrozbami toho dosáhli, že Maximilian II. onu českou konfessí nestvrdil; lutheránům dal ústní slib tolerance, dokud by katolíkům nechali s pokojem, ale sbory českých bratří přísně zakázal.***) O písemném majestátu neučinil Maximilian při oslovení lutheránských stavů zmínky, a když tito o takové

*) Vávra, Počátky reformace 24, 25.

***) Procházka, Život bl. Jana Sark. I. 421 a násl.; Gindely, Gesch. d. Böhm. Brüder II. 160—3.

***) Vávra, Počátky reformace 25.

pojištění na něho doléhali, bránil se a odpíral jim toho.*) Císař odcestovav dne 27. září 1575 do Řezna, vydal odtamtud ostré mandáty proti náboženským sektám a zvláště proti sborům českých bratří, z čehož byly obavy velikého rozjitření v zemi.

Církvi vytýká se nesnášlivost; katolíci nechtěli prý vedle sebe strpěti jinověrců. Ale nesnášlivost, kterou katolíci projevili r. 1575 a později hlavně r. 1609, nebyla ničím jiným než nezbytnou sebeobranou. V Čechách nastala doba tříbení duchů: Protestanti podnikali vždy zjevnější útok proti katolíkům, podporováni jsouce souvěrci z Německa; nejdříve zbavili se kompaktat a potom r. 1571 a 1575 bouřlivě žádali svobodu náboženskou, ba neostýchali se prositi arcibiskupa i zástupce katolíků o přimluvu u císaře Maximiliana, aby zmíněné svobody snáze dosáhli.***) Kdyby se tenkrát arcibiskup a katolíci nebyli statečně opřeli a z bojácnosti protestantům povolili, jako učinili biskupové v Němcích, Anglii a ve Švédsku, a kdyby jim byli dopomohli k psanému majestátu a protestanti nabyli tak rovného práva v katolických kostelích, v klášteřích a v arcibiskupství samém, byli by nám zabrali všechno, nic jinak než jako v Němcích, Anglii a ve Švédsku.***) Náboženský zmatek, jaký panoval tehdy ve většině obyvatel země české, takměř vybízel k výbojnému postupu strany katolické; †) a ten výboj nastal záhy, bez násilí a dragonad, s použitím vydatných zbraní, jaké poskytovaly síla víry, věda, výmluvnost, dobří příkladové a konečně bdělost arcibiskupa v hájení a provozování svého práva.

III.

Císař Maximilian II. zemřel dne 12. října 1576 a po jeho smrti nastoupil vládu v zemích českých, uherských a rakouských jeho syn Rudolf II., muž teprve 24letý; kromě toho spravoval také říši německou, jelikož zvolen byl za císaře římského ještě za života svého otce. V první polovici panování Rudolf II. dával pěkný příklad pobožnosti, ale později v tom ochaboval, když přes náležitost oddával se osobním zábavám, zvláště zvrhlým účelům hvězdářství a lučby; ale katolické reformaci nepřestával býti příznivým, jelikož do tajné rady své nebral než muže katolické. Povahou svou byl z mládí chladnokrevný, k stáří však býval trudnomyslným a zádumčivým; mluvil málo a neobyčejně váhavě. Starostmi vladařskými nerad se zabýval a přece rozhodování ve věcech vládních ne-

*) Gindely Gesch. d. Böhm. Brüder II. 188, 197.

***) Procházka, Život bl. J. S. I. 419.

1) Svoboda, Mariánská družina I. 93.

†) Vávra, Počátky reformace 9.

rad přenechával jiným, čímž stávalo se nezřídka, že s vyřízením různých záležitostí odkládáno po měsíce i léta. Rudolf II. byl celkem panovník chabý a málo samostatný, tak že moc královská za jeho vlády vážně byla ztenčena ve prospěch moci stavovské.

Za jeho panování ukázalo se nejlépe, jakou povahu mělo protestantství z Německa do Čech vstřípené. Objevilof se, že stavům evangelickým nešlo tak o ochranu a svobodné vyznání vlastní víry, jako spíše o to, aby svou víru volně a bez překážky šířili a nad celou zemí vedle katolíkú vládli. K tomu účelu mělo jim napomáhati též obsazování konsistoře podobojí i tak zvaná svoboda víry ve městech. Obojí bylo pouhým pláštíkem k zakrytí choutek výbojných a panovačných, jelikož tím způsobem chtěli víru svou vnutiti všem obyvatelům podobojím a zjednati jí neobmezený průchod i v městech královských. Když však účelu svého nedosáhli ani prostředkem defensorů ze všech tří stavů zvolených, ani obdržením práva konsistoř obsazovati, nechali všecko v největším nepořádku. Konsistoř, jež obsazována od císaře, provozovala moc skoro jen nad městy královskými a několika šlechtici.

Vyhlazovací boj opověděli katolíkům také němečtí lutheráni. Kníže Albrecht Brandeburský, sekularisovav roku 1525 Prusko, zahájil vzporu proti katolíkům, kterou nazval „novou evangelickou válkou proti papeži a císaři“; vypálil manské kraje české Reicheneck, Lichtenau, Hohenstein a osm jiných. Kdo nechtěl s ním do evangelické víry, toho za nepřítele pokládal a sužoval.*) Roku 1562 povstal proti katolíkům rytíř Grumbach, kterýž na hlavním praporu měl nápis: „Běda tobě papeži, běda Vám kardinálové, biskupové, opatové, mniši a kněží vůbec“ Pět let trvala jeho rebellie s neslýchanými ukrutnostmi, až jej lutheráni zajali a popravili.***) V Nizozemí uzavřeli zchudlí rytířové a měšťané spolek proti katolíkům v únoru r. 1566; ti rozvířili povstání v červenci téhož roku a toliko v kraji flanderském vypálili 400 kostelů katolických.***)

Veškeří odbojníci spojili se v obecnou rebellii, aby pobouřili rakouské národy proti zákonitému vladaři a zničili moc rodu Habsburského, kterýž byl jedinou oporou víry katolické v Evropě; panovalif Habsburkové v zemích rakouských, v Uhřích, v zemích koruny svatováclavské, v mocném království španělském, ve Vlaších, v Belgii, v Evropě i Americe; v pravdě nezapadalo slunce nad zeměmi rodu Habsburského. Již od r. 1572 stával tajný spolek protestantů na obranu víry; ten ustoupil r. 1608 veřejnému spolku knížat německých, kterýž nazván byl „evangelickou unií“. V čelo spolku postaven kníže falcký Bedřich IV.

*) Svoboda, Mar. druž. 51, 52.

**) Idem 52.

***) Idem 52.

Evangelické unii nad jiné záleželo na českém národě, ježto království české bylo mocné a bohaté. Čechy byly unii nejbližší a hrály na svých prsou výborné její přívržence v radikálních husitech; zároveň však měl spolek ten mocné a nebezpečné odpůrcy v katolických mužích, neboť katolíci čeští byli svému náboženství věrni, měli moudrou organizaci a mysl neohroženou. Česká koruna byla pro německé lutherány lákavým předmětem. Již Albrecht Brandeburský jednou při kvase chlubně pronesl ta slova: „Trvám, že dříve neumru, dokud mi českou korunu na hlavu nepostaví.“*) Falckrabě Jan Kazimír, jemuž čeští husité poslali překlad českého kancionálu, služebně prosí, „by jeho knížecí milost ráčila na místě nebožtíka otce býti jejich milostivým knížetem a pánem“, utěšoval své žoldněře, říká: „Vyženu císaře z Čech a to celé království svým přátelům rozdám.“**) Jeho nástupce Bedřich IV., ucházející se o ruku královny anglické Alžběty, chlubil se, že prý dostane se mu království českého, a královna Alžběta ráda mu podala ruku, doufajíc, že bude královnou českou.***) Ke zrádným účelům evangelická unie měla přívržence v Čechách mezi husity; byl to zvláště Václav Budovec z Budova a Václav Vilém z Roupova i někteří jiní, kteří přilnuli k unii pro mnohé sliby a úplatky. Měl spolek veliké bohatství, jelikož bohatý pan Vok z Rosenberka poslal mnoho sudů čistého zlata do Falce. Nejhorším pletichářem v politice byl kníže Kristian Anhalt, rádce falckého knížete Bedřicha IV. Přebýval ve falckém městě Amberku nedaleko českých hranic, aby odtud Čechy pobuřoval, a strojí se, že až vzpoura vypukne, sám s vojskem do země české vtrhne a pánem sebe učiní na tak dlouho, až nadejde osudný konec mocnářství rakouského. Do Čech přišlo množství agentů s Anhaltem srozuměných, všelijací hvězdopřavci, alchymisté, sekretáři, advokáti a podobní lidé, kteří pletichy Anhaltovy šířili mezi šlechtou, v městech i po venkově. Nad jiné chytřejší byli bratři Hockové, bratři Frühweinové, bratři Eberbachové, Brederode, Dr. Paraeus a Bedřich Hohenlohe.

Katolíci čeští pozorujíce, jaké nebezpečí hrozí jejich víře i národu, a vědouce, že shovívavostí ničeho nedosáhnou, odhodlali se opustiti dosavadní loudavé cesty a podniknouti rázný útok proti jinověrcům v Čechách. Strana katolická tvořila sice jen třetinu aneb čtvrtinu obyvatelstva, ale bylo to pokolení nové, ve víře stálejší a pevnější, většinou od Jesuitů vychované. Škoda, která vzešla církvi vymřením rodu Pernštejnského, smrtí uvážlivého a nestranného Viléma z Rosenberka, jehož syn Petr Vok přešel k Jednotě bratrské, nahrazena byla duchaplným a vytrvalým Zdeňkem Popelem z Lobkovic. V době jeho kancléřství

*) Svoboda, Mar. druž. I. 51.

***) Idem I. 127.

***) Idem I. 129.

dostali se katolíci k nejvyšším úřadům. Byl to Adam ze Šternberka, Jaroslav Martinic a Vilém Slavata z Chlumu. Dle slov Viléma Slavaty podobala se kancelář česká za správy Lobkovicovy „více nějaké kněžské konsistoři než-li kanceláři královské“*).

Útok proti jinověrcům připravován byl listy z kanceláře královské k těm oněm z pánů a rytířstva, proč podporují náboženství bludná. Strana katolická, aby získala v boji oporu, kde jenom poněkud bylo lze, ujímala se hustěji a rázněji své kollatury a dosazovala kněze svého na místě podobojňo, byť na léta byla fara podobojí. Příprava k poslednímu zápasu byla tou měrou zorganizována, že v arcibiskupství sestaven catalogus apostatarum, seznam kněží, kteří od arcibiskupa odstoupili a dali se na fary podobojí; při tom vyslovil arcibiskup přání, kdyby i v konsistoři podobojí poznamenali se kněží všichni, že by se porozumělo, jaký jest v kněžstvu chaos. Podle toho seznamu začal arcibiskup stíhati kněží podobojí, kteří měli svěcení vitemberské aneb lipské; do té doby také vzal konsistoři podobojí arcibiskup všecky vsi a ponechal jí jen města. V provozování práva patronátního stáli arcibiskupovi k ruce katoličtí páni, na prvním místě smečenský pán Jaroslav Bořita z Martinic a Jáchym z Hradce. V té době příprav k zápasu konečnému vyskytuje se nejeden katolický kněz světský, jenž sám bez zvláštních panských nebo jiných pobídek směleji, než druhy bývalo, proti jinověrcům si vedl.

K útoku vše bylo připraveno, a první ranou v tragickém tom zápase byl mandát královský, jenž vyhlášen byl v Praze dne 2. září r. 1602. Mandát byl činem papežského nuncia Spinelliho a kancléře Zdeňka z Lobkovic; mířil hlavně proti pikardům čili českým bratřím, jimž zakazují se sbory a pokoutní schůzky, nepřímou také proti protestantům, jelikož král výslovně podotýká, že dle korunní přísahy jen nad katolíky a podobojími držeti chce ruku, toliko jich brániti a chrániti a jiných sekt bludných a pikardských v království a zemích svých nedopouštěti; kdokoli hlásí se k těm sektám, nenáleží k pořádku práva a jim též právo, jakožto odštěpencům od přijatého v zemi české náboženství, nikterakž sloužiti nemá a nemůže. Král velí zavřiti všecky sbory bratrské, vypuditi kněží pikardské a na jejich místo uvozovati kněze katolické nebo konsistoři stanovené. Tím skutkem obnoven starodávný mandát Vladislavův se širším rozmachem: teď mířil proti všem, kdož nadržují se kompaktát; nejméně dvě třetiny obyvatelstva prohlášeno bylo za psance, za lidi mimo zákon stojící.

Pro ten čas byl mandát neúčinný. Protestanti nepropůjčili se k jeho provádění, vědouce, že by se mohlo ostří mandátu obrátiti proti nim samým. Toliko v Mladé Boleslavi a v Týně

*) Slavata, Paměti I. 40, I. 206.

nad Vltavou uzavřeny byly sbory bratrské s veškerou přísností, ale na mnohých jiných místech nedošlo ani k publikaci toho mandatu. V Praze přijat byl od některých s posměchem O tom svědčí historie o Sixtu Palmovi Močidlanském, tiskaři, který vytiskl jiný „starší mandát Kristův,“ začež dostal se do Bílé věže. Smysl mandátu, na němž podepsán jest Jan Evangelista, jako kancléř království nebeského, Hus a Luther jako služebníci Boží, posiloval a vedl věřící ke vzdoru, „nechť prý se hněvá ďábel se svou rotou antikristův, modlářů, svatoskutečnicků a svůdců, my se držíme Krista.“*) Kromě mandátu vydal tiskař Palma píseň vlastního skládání o Husovi, v kteréž zle se nadává Jesuitům; z nejmírnějších řádek jejích jest: „Ó Praho, Praho milá, škaredé ptáky máš, pozná to země česká, co na nich vychováš!“ — Výstupy lidu obecného, jež udály se při uvěznění Sixta Palmy, byly výbuchy revolučními.

Arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé, jenž důsledně zval víru evangelickou věrou „novou, neznámou a přesporní,“ vzal si z mandátu právo úsilněji ujímati se nade všemi podobojími dohledu a pravomoci. Zostřil cenzuru a popudem nuncia Giovanni Ferreriho, biskupa vercellského, povolal r. 1605 duchovní sněm do Prahy, první sněm po třech stech letech, jednak aby spravily se mravy kněžské, poněvadž reorganisace duchovenstva katolického dle stanov sněmu tridentského nebyla v Čechách provedena, jednak aby zastaveno a vyvráceno bylo kacířství. K synodě té sešlo se víc než 200 kněží. Kdo se strany podobojí přišli, nuceni jsou přísahou zavázati se k zásadám sněmu tridentského. Kterí nepřišli, těm uloženo, aby v šesti měsících vykonali touž přísahu katolickou v ruce visitatorů nebo jiných zástupců biskupových. V synodě usneseno, aby po katolicku přísahali též graduovaní lidé z university, učitelé, knihaři, tiskaři, chirurgové a jiní, kteří mohli míti veřejnou působnost. Jména těch, kdož přísahali, měla býti shromažďována a do archivu arcibiskupova zasilána. V synodě též nařízeno nově o cenzuře, aby se vůbec nic netisklo bez schválení arcibiskupova; knihaři ať podají seznam prodejných knih, a farář místní ať náhle vchází do krámu ohledat knihy. Šlechtu napomenul arcibiskup, aby jinověrce obračela k víře katolické, seč bude.***) Toho rozkazu uposlechla šlechta, mezi jinými hlavně zmíněný Bořita z Martinic, Slavata v Jindřichově Hradci, Jindřich z Písnice v Loketsku a jiní na svých statcích. Ovšem vypudil-li katolický pán kněze evangelického, neopominul lutherský soused podobně učiniti knězi katolickému.

Proti opatřením strany katolické hájili se protestanté na sněmu zemském r. 1603 s velikou rozhodností. Václav Budo-

*) Skálova Historie I. 33, 37.

***) Winter, Život církevní 225, 226.

vec z Budova, český bratr a náčelník všech evangelíků té doby, muž scestovalý, vzdělaný, rázný a řečník nade vše, vystoupil proti královskému mandátu, poukázav k tomu, že kompaktata zrušena byla r. 1567 a že Maximilian II. udělil ústně českým evangelíkům svobodu náboženskou! Ale jeho řeč a také jeho řízením sepsaná žádost stavů protestantských k císaři byla oslyšena.

Pražský ruch oněch dní nevyličí péro tak snadno. Všude neklid, všude podrývání, nadávky a bití pro náboženství. Nekatolíci uvolnili uzdu své nelibosti a nenávisti proti katolíkům v písničkách, rýmovačkách a letácích proti papeži, kněžím a řeholníkům. Ty pohazovány byly po ulicích a před kostely katolickými nebo lepeny na zdi; na volných místech malovány obrazy a karikatury na posměch víry katolické. Příkoří dalo se s obou stran. Roku 1603 vylezl tesařský knap Suksa, jenž naveden byl od katolíků, na portál Týnského chrámu a s nebezpečím života uloupil soše krále Jiřího meč při kalichu a zneuctil tím víru podobojí. Jinověrci spláceli to letáky, písničkami a ranami. Soukromý život v rodinách rozvířen byl podobně hádkami náboženskými. Konšelé novoměstští podávají r. 1603 zprávu, že někteří sešli se v domě Vodolanských, jedli a pili, hádali se o víru, až v tom jeden zabit nožem. S menšími ranami a bitvami se na radní domy ani nechodilo. I v domácnostech jak muži tak ženy, staří i děti hádají se za stolem při kvasích o slovu Božím.*) Pavel Lopatský, stařec více než stoletý, dal r. 1697 svědectví, dle něhož možno si utvořiti úsudek, jak pestrý byl náboženský život v rodinách počátkem 17. století. On sám byl v dětských letech víry lutherské, jeho otec, Pavel Lopatský z Liběchova, hlásil se k sektě Mikulášenců čili plačtivých, matka jeho rozená Skálová, byla víry kalvinské.***) Pražští faráři, pokud se hlásili k starým kališníkům anebo lépe k „podobojím katolíkům“, v tu dobu podnikali s učiteli farními, kteří byli skoro vesměs lutherští, ne-li kalvinští, pohoršlivé hádky i veřejně ve škole, na hřbitově, o pohřbech, vůbec kde se střetli.

Vláda Rudolfa II. šla s počátku pravidelným během přes všecku váhavost a jeho vady. Teprve duševní choroba, ve kterou zvrhla se zádumčivost, zavinila u císaře úplnou netečnost ve věcech vládních. Nemoc jeho opakovala se po roce 1600 častěji a někdy podobna byla šílenství; jeho stav budil starosti v celém rodě Habsburském. Císařův bratr Matyáš, místodržitel v Dolních Rakousích, radil, aby Rudolfovi II. dán byl za pomocníka ve vládě ten, kdož by měl býti jeho nástupcem; císař totiž byl vdovcem a neměl zákonitých potomků. Arcikníže Matyáš, Maximilian a Ferdinand navštívili proto v prosinci roku 1605

*) Winter, Život církevní, 233 a násl.

***) Archiv klášterní „Testimonia“.

císaře v Praze a žádali, aby udělil Matyáši správu Uher a Rakous a aby jmenoval svého nástupce. Ale císař nemínil vzdáti se svrchované vlády a nepřihlížeje k vybytí vojska tureckého z Uher a k potlačení vzpoury Bocskajovy, zanášel se úmyslem vejíti v druhý sňatek. Když pak hrozil, že nástupcem svým ustanoví arciknížete Leopolda Štyrského, přikročil Matyáš k rozhodnému jednání. Svolal do Vídně Maximiliana, Ferdinanda a Maximiliana Arnošta, kteří jménem svým i nezletilých arciknížat zvolili Matyáše, jakožto nejstaršího, za hlavu a podporu rodu Habsburského; slíbili, přičiniti se o volbu jeho za císaře. Ale právě této smlouvy použili ve svůj prospěch nepřátelé rodu Habsburského a nepřátelé víry katolické.

Když Rudolf II. nejevil pozornosti sněmu uherských magnátův, které obeslal v měsíci červenci r. 1607 do Prešpurka, arcikníže Matyáš použil nespokojenosti stavů uherských a dorozuměv se s protestanty rakouskými, svolal sněm uherský o své újmě a zahájil jej v polovici ledna 1608 v Prešpurku. Tam utvořil se spolek proti císaři Rudolfovi. Účast měli v něm magnáti uherští vyznání kalvínského, hlavně Illezhazy, Hommonay, Thurso a Revay; v Rakousích byli to Erasmus Tschernembel a bratři Starhemberkové; na Moravě Karel ze Žerotína; v Čechách Budovec, pletichář Vchynský, Petr Vok z Rosenberka a Jindřich Matyáš Thurn; v Němcích falckrabě Bedřich IV. a Kristián Anhalt. Arcikníže myslil, že pracuje ve prospěch svého rodu, ale zatím ovládnán jsa nepřáteli Habsburkův a víry katolické, podrýval jeho moc i vážnost. Odbojníci dosáhnuvše zjevného rozbroje mezi Rudolfem a Matyášem, jak si přáli, zjednali arciknížeti peníze a vojsko, aby válčil proti svému bratru. V dubnu vtrhlo vojsko odbojníků na Moravu a odtud do Čech k Čáslavi. Ze Znojma napsal Matyáš lichotivé provolání ke stavům českým, v němž líčil, že v zemi české jsou zlé řády, a on prý k žádosti Čechů přichází, aby vše napravil; tudíž aby neváhali přijíti k němu do Čáslavi ke dni 4. května. Ale z pozvaných nepřišel nikdo. Dne 13. května dorazilo do tábora poselství z Prahy, v němž byl také nuncius Antonín Caetano a tajemník španělského vyslanectví, a ti nepřišli arciknížete přivítat, ale pokárat, že Češi oň nestojí, aby spokojil se tím, že má nároky na korunu českou; toho prý mezi Habsburky nebývalo. Rád by se byl Matyáš obrátil do Uher, ale spojenci nedali; i nastoupil pochod ku Praze, kam dorazil počátkem června.

Postavení Rudolfovo bylo neobyčejně těžké. Vojsko stavů uherských, rakouských a moravských pod vedením arciknížete Matyáše stálo skoro před branami, v Německu čekal proradný Anhalt na příležitost vtrhnouti do Čech s vojskem německé unie a zrádní rádcové císaři namlouvali, aby prchl z Čech; výtečný státník Zdeněk z Lobkovic na kolenou císaře zapřísahal, aby v Praze vytrval. „Jestliže nás opustíte,“ pravil, „pak nemáme

krále a revoluci jest brána otevřena.“ Císař uposlechl a vytrval. Svolał do Prahy na den 24. května český sněm a osobně jej zahájil. Stavové protestantští nechtěli však rokovati, pokud neupraví se otázka náboženská, a když na pamětní listinu stavů protestantských došla od císaře vyhýbavá odpověď, ihned přemlouval stavy české Karel ze Žerotína, aby přešli na stranu arciknížete Matyáše. Ale stavové měli na mysli též politické cíle, aby rozmnožili svou moc na škodu moci královské, a vytrvali při Rudolfu II. Konečně i Matyáš poznal svou chybu a mírem libeňským, dne 25 července r. 1608, zažehnal bratrovražednou válku. Byl to stav nebezpečný a nepříznivý pro víru katolickou v Čechách, neboť císař Rudolf donucen byl hledati opory u českých protestantů; následkem toho veškeré úspěchy, kterých strana katolická v posledních letech si zjednala, rázem byly zastaveny a namnoze ohroženy. Matyáš odešel z Čech jako dědičný pán v Uhřích a v Rakousích, jako správce Moravy a jako nástupce Rudolfův v Čechách, v Lužici a ve Slezsku.

Německá evangelická unie, hlavně však falckrabě Bedřich IV. a kníže Kristian Anhalt, nemálo se zlobili, že nedošlo v Čechách r. 1608 k válce mezi národy rakouskými. Jeden náčelník ze spolku evangelického, Jáchim Arnošt z Anšbachu, pravil takto: „Uznáváme za velikou potřebu, aby nesvornost mezi bratřími Rudolfem a Matyášem potrvála, a k tomu účelu musíme všude na všech místech pracovati.“ Zrádný Anhalt utěšoval své stoupence nadějí, že prý „naskytne se výborná příležitost proti církvi katolické, jelikož všichni protestanté chtějí vstoupiti v evangelickou unii, a tomu nenáviděnému domu Habsburků a řádům katolickým poslední a smrtelnou ránu zasaditi chtějí.“ Sami však mezi sebou netajili, že země česká k evangelické unii přistoupiti nechce a pokud Čechy nepobouří, že celé zrádné povstání se nepodaří. Dal se tudíž Anhalt sám na cestu do Čech, dílem na přezvědy, dílem na tajné bouření. Prošel pod jakousi tajnou záminkou mnohé kraje české, začínaje od hranic falckých, zdržel se nějaký čas v Praze a dorazil ku konci r. 1608 až do Třeboně. S prací svých zrádných agentů velmi byl nespokojen, spílal přivržencům svým zbabělcům a kde kterých chlebařův a poručil jim, zejména Václavu Budovcovi, aby konali svou povinnost. — Jestli to veliké pokoření pro Budovce a ostatní přivržence, že podrobili se zrádným zámyslům takového nepřítele. Zcela jinak jednal Karel ze Žerotína. Byl pozván od Anhalta ke schůzi do Třeboně, nepřišel; poznal, že všecko to bouření není než zrada předsevzetí krom Boha, bez Boha a ven z Boha. Odvrátil se proto od strany falcké a stál nepohnutě při svém králi zákonitě.*)

*) Svoboda, Mar. druž. I. 80—81; Gindely, Rudolf II. u. s. Zeit I 279 - 284.

Rok 1609 jest epochální v dějinách náboženských země české. Dne 28. ledna sešel se v Praze sněm zemský, na němž rokováno býti mělo hlavně o věcech náboženských. Konfessionisté využitkovati chtěli nesnází císaře Rudolfa, aby jim dovolil svobodné vyznávání české konfesse. Na sněmu zastoupeny byly všecky strany náboženské. V čele katolíků stál Zdeněk z Lobkovic, Adam ze Šternberka a Vilém Slavata z Chlumu; vůdčem konfessionistů byl Václav Budovec z Budova, Štěpán ze Šternberka a Mates Henrik hrabě Thurn; konsistoř podobojí zastupoval Tomáš ze Soběslavi a jednotu bratrskou Křížek (Cruciger) a Narcissus.

Prvních čtrnácte dní jednáno bylo hlavně o listině, kterou zavázali se protestantští stavové na sněmu r. 1608 hájiti jednotně české konfesse. Císař obdržev tu listinu, očekával na radu korunních úředníků českých, jakou odpověď by měl konfessionistům dáti. V tom znamenáme mezi katolickými pány různost mínění. Pod dojmem pohrůzek strany evangelické radil purkrabí Adam ze Šternberka a nejv. sudí Adam z Valdštejna, předně aby císař zjednal u arcibiskupa svěcení žáků strany podobojí na stav kněžský, potom aby povoleny byly utrakvistům pohřby v katolických kostelích a konečně aby poddaní víry podobojí nebyli nuceni k víře jiné. Ale tomu odpírali kancléř Lobkovic, purkrabí karlíštejnský Vilém Slavata a dvorní maršálek Jaroslav Bořita z Martinic, že takové ústupky konfessionistům nestačí a zvláště bratřím, kteří nestojí o to, aby arcibiskup jim světil žáky. Lépe prý jest hned s počátku odeprti všem nepřislušným žádostem a dopřáti jen toho, v čem by papež povolil; podá-li se jim prst, chytati se budou celé ruky

Toto dvojení v radě katolíků těžce nesl nuncius Caetano, který dohodnuv se s arcibiskupem Karlem z Lamberka, svolal do paláce arcibiskupova schůzi katojických pánů, kde schváleno bylo stanovisko Lobkovic, Slavaty a Martinice. S tím málo spokojeni byli nejv. purkrabí a jeho strana, jelikož tušili, že za konfessionisty českými stojí mocná unie v Německu. Slavata nazval povolné ty pány „politickými katolíky“. Z toho dvojení byl mezi katolíky strach; pročež nařizovány v Praze 40 hodinné pobožnosti a modlitby za svornost knížat a odvrácení škody církve; povoleny byly odpustky církevní a lidé hrnuli se ke zpovědnicím. Ze všeho toho jest zřejmo, že církev pokládala Čechy za baštu ve střední Evropě, na jejíž zachování nakládáno bylo všecko úsilí. Tím osvětluje se akce katolická v příštích desetiletích.

Císař Rudolf přijav dobrozdání katolických pánů ostrých i politických, povolal k sobě dne 11. února 30 konfessionistův, jimž pověděl, že dle korunní přísahy povoluje utrakvistům svěcení od arcibiskupa i pohřby v katolických kostelích, ale jednotu bratrskou zůstavuje při vyšlých mandátech a sněmovních

snešeních. Stavové byli tím však roztrpčeni i uraženi a strojili se k replice, kteráž podána byla císaři dne 15. února. Proší v ní, by císař propustil stavům svobodu české konfesse, aby vydal jim ve správu konsistoř podobojí a Karlovu akademii bez překážky arcibiskupa. Císař odpověděl stavům v listině ze dne 26. února záporně. Stavové napsali tudíž dupliku a dne 14. března tripliku, v níž vyjádřili se, že neustanou, dokud jich císař neuspokojí.

Katolíci radili se, co odpověditi, a v těch úradcích uplynul týden. Zatím přišla do Prahy zvěst, že stavové obojích Rakous vynutili si na králi Matyáši svobodu vyznání augsburského. Strana politických katolíků nemálo tím poklesla na mysli a přimlouvala se, aby resoluce císařská sepsána byla ve smyslu umírněném; ale ostří katolíci byli tomu na odpor, namítajíce, že ústupky nic platny nebudou. Tak uplynulo opět několik dní, až konfessionisté byli netrpěliví a sami přišli si ve velikém počtu pro resoluci císařskou, hrozíce, nebude-li jim dána, že ze sněmu odejdou do svých domovů. Konečně dne 30. března 1609 povolal císař k sobě 12 konfessionistů a dal stavům odpověď, aby nechali uvažování o věcech náboženských a raději aby přistoupili k vyřízení věcí berničných, bezpečni jsouce, že císař stejně nakloněn jest katolíkům i podobojím, jinak že bude sněm rozpuštěn. Odpověď císařova způsobila ve sněmu rozhořčení. Dne 1. dubna 1609 podali konfessionisté ostrou a pohružnou protestaci, jak ji sepsal Budovec, v níž oznamují, že nepřistupují k předlohám císařovým, že nemíní upustiti od svého vyznání, že najímají hodlají válečnou hotovost a vedle toho, že položili si schůzi na 4. května v Novoměstské radnici. Po přečtení té protestace rozpustil nejvyšší purkrabí zemský sněm za obecného rozjítření.

Odvaha konfessionistů vysvětluje se tím, že spoléhali jednak na pomoc německé unie evangelické, jednak také že uměli těžiti ze sporu, jenž povstal mezi císařem a některými knížaty německými, za nimiž stála unie evangelická a francouzský král Jindřich IV., o dědictví Julišské, Klevské a Bergské v Porýní.

Budovcův protest přijal císař s nevolí a mandátem ze dne 6. dubna ohlášený sjezd stavů v Novoměstské radnici zakázal. Také kancléř Lobkovic, povolav k sobě dne 24. dubna přední osoby z měst, zakázal jim účast při sjezdu.

Než všechny zákazy nic nebyly platny. Dne 4. května sešli se konfessionisté ve valném počtu do Prahy. Nazejtří šli hromadně na hrad, ale císař při audienci ten sjezd jim určitě zakázal. K tomu ostatní konfessionisté, kteří výsledek audience čekali na prostranství před kostely Všech svatých a sv. Jiří, odpovídali hněvivým pokřikem a přísáhli si, neupustiti od svého vyznání a užiti na obranu jeho třeba meče. Hlučně brali se dlouhým tahem na Nové Město k radnici. Zde našli na vra-

tech vyvěšený plakát, jímž císař zakazoval zmíněný sjezd stavů. Václav Vchynský z Vchynic ten list roztrhal a rozšlapal, volaje: „Náš král není k ničemu, musíme mít jiného!“ — Stavové zahájili sjezd i přes zákaz císařův. Toť počátek revoluce!

Byla to doba kritická. Císař za té vzpoury neměl ke své ochraně než svůj nečetný sbor trabantů, ale konfessionisté měli při sobě několik set ozbrojené čeledi a za nimi stála většina obyvatelstva, zvláště z Nového Města. V sobotu, dne 9. května sešli se stavové ranným jitem na Novoměstskou radnici. Budovec vystoupiv na stolicí, líčil boj proti katolíkům jako věc posvátnou. Když konfessionisté dali se do spisování adresy k císaři, strhl se v městě poplach, že ku Praze přichází nepřátelské vojsko. Zatím byl to jen španělský vyslanec Don Baltazar de Zuñiga se svou družinou, vrací se z delšího výletu ze Štýrska. Jemu s plesáním vyšel vstříc nuncius Caötano a katoličtí páni, jelikož byl to diplomat věhlasný, jehož rada v pohnutých těch dobách byla drahá. Stavové postřehnuvše poplach, davem tiskli se ze vrat radnice, mnozí skákali z oken přízemních, sedali na koně, harcovali semo tamo po náměstí, vysílali zvědy, zdali táhne nějaké vojsko. Sbíhali se na náměstí také sládcí ozbrojení sochory, řezníci s meči a sudlicemi, jiní s ručnicemi, plavci Podskalští s bidly a topory; sešlo se tak do 10.000 branných, až bylo náměstí plno. Obecné bylo volání, že příčinou toho strachu nepřátelského jsou Jesuité. Však brzy byl poznán směšný omyl a branné zástupy rozešly se do svých obydlí.

V pondělí, dne 11. května stal se nový poplach; roznesla se zpráva, že katoličtí páni vyslali v noci mnoho vojska na Staré Město, a ten lid že skrývají v kolleji jesuitské a v jiných klášteřích, i na staroměstské radnici. Pravdy bylo na tom tolik, že staroměstský primas Jiří Heidl z Roznštejna, aby nevznikly výtržnosti také ve Starém Městě, najal 50 mušketýrů, jež podtají skryl na radnici. Konfessionisté přitrhli do Starého Města s ozbrojenou čeledí v síle 500 mužů a nalezše tam oněch 50 mušketýrů, všechny odzbrojili.

Téhož pondělí, 11. května vydal se Budovec na hrad pražský v čele deputace a podal císaři spis, v němž omlouvali stavové svůj sjezd i výstupy na radnici, dokládajíce se Bohem, že přejí si toliko splnění úmluv z r. 1608 co do české konfesse, správy konsistoře i akademie Karlovy. Císař na ujištění stavů odpověděl, že jim důvěřuje a na ně že bezpečí se jako na skálu. Budovec pozdržel se na Hradčanech do noci u dobré večeře, kterou mu připravil královský komoří Krištof Pruskovský z Pruskova. Ježto však dlouho se nevracel, vzniklo u přátel jeho podezření, jakoby císař dal vyslané pány uvězniti; i způsobili nový poplach, zvýšený nově vymy-

šlenou zprávou, že prý z Bavor táhne císaři na pomoc vojsko a že jest již blízko. Tudíž sbíhali se novoměstští a četná jejich chasa, všichni ozbrojeni, a koňmo i pěšky táhli z večera na Staré Město, aby zajetím Jesuitův nabyli záruky za bezpečnost Budovce a jeho druhů. Obehnali kollej sv. Klimenta a s velkým hlukem i křikem dobývali jí dvě hodiny. Visutou kládou bili do hlavních vrat kostela, chtěje je vyvrátiti a kostelem vniknouti do kolleje. Ale tu objevil se Budovec s přáteli svými, vraceje se s hradu, s nimi též někteří úředníci zemští, a rozehnali ozbrojený dav lidu. Již tehdy bylo by došlo k pronásledován řeholníků, kdyby Budovec nebyl se zavčas vrátil. Vůbec po celou tu dobu, co odbývali protestanti sněm, byly v Praze neustálé roztržky a neustálé vzrušení myslí. V té pohnuté době zšílená sběr pražská a chasa záškodní sotva dala se udržeti na uzdě. Jesuité, Františkáni a vůbec řeholníci jdouce za svým povoláním, bývali za bílého dne od surových lidí uráženi a napadáni nožem neb kamením, pěstí neb patou. Však bylo i nemálo statečných katolíků, kteří napadených ujímali se brannou rukou. Jesuité neměli pokojného pobytu v městě. Chátra vyloupila jejich kapli svatého Michaela v zahradě pod Letnou, jiní stříleli na hlavní jejich kostel i do oken kolleje, a nad průčelím kostela sv. Salvatora výstřely mnohými zohavili sochu Krista Pána na hlavě i žehnající pravici; na dvoře seminářském bylo lze vystřelené koule sbíratí po hrstech.*) V těch pohnutých dobách vnikla chátra také do kostela P. Marie Sněžné na Novém Městě, zpusťovala mariánský oltář a uzmula s hlavy sochy P. Marie zlatou korunku; vetřevši se do kláštera, spílala Františkánům, poličkovala je a vyhrožovala, nepřestanou-li kázati a katechisovati, že zakusí jejich pomsty. Když však mniši pokorně to bezpráví snesli, odešla chátra z kláštera s kletbami a pohružkami.**)

Všecky události, jež staly se v Praze od počátku května r. 1609, poukazovaly k tomu, aby císař na uhájení své autority a veřejného pořádku opatřil se dostatečným vojskem. Tak smýšleli všichni členové tajné rady císařské a zvláště španělský vyslanec Zuñiga. Ale nešťastný císař, jež hrozně rozrušoval každý hluk a každý výstřel, nebyl schopen ráznosti; všecka jeho duševní síla stačila jen k tomu, aby provozoval politiku ode dneška na zítřek; odevzdati žezlo do rukou svých bratří Matyáše neb Maximiliana, to se mu nejvýše přičilo. Všecky své trampoty zapíjel tou měrou, že málokdy byl střízliv. Zakazoval si návštěvy katolických rádcův, aby prý zbytečně nebouřil konfessionistů; nezamítal sice rady katolických pánů českých, ale řídil se hlavně radou povolného purkrabí Adama ze Šternberka a Ondřeje Hannewalda z Eckersdorfu.

*) Vávra, Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609, str. 22.

***) Strasser, III. Martyrium, p. 10.

Již dne 14. května zvěděli katoličtí páni z úst nejvyššího purkrabí, že císař spokojen jest s omluvou pánů strany podobojí a ruší předešlé mandáty své. Totéž sděleno bylo i deputaci konfessionistů s omluvou, že císař jest stár a churav, i unaven audiencemi, tudíž že nemůže sněm položit dříve než do dvou neděl. Chláholící mandát císařův přibit byl na vrata novoměstské radnice k veliké radosti konfessionistů, kteří viděli v tom konečné své vítězství již zpečetěné.

Sněm zemský zahájen byl dne 27. května r. 1609 sdělením nejv. purkrabí, že císař dopouští, aby skončován byl artikul o náboženství, a na čem ustanoví se stavové jednovorně, to že vezme v úvahu a na to odpoví. I přimlouval se Václav Mayrle ze Sobíšku, aby také katolíci připuštěni byli k rokování, řka: „Není strachu, že budou hádky. Vždyť katolíkům nikdo neukládá, kterého svatého za patrona sobě voliti mají; oni bez potazu se stavy vztýčili tu kollej jesuitskou, uvedli sem Kapucíny, Františkány a jiné mnichy, a podobojí nepřekáželi; tudíž může se jim říci, aby o naše spasení rovněž se nestarali. Mnozí z nich prohlásili, že nebudou na odpor tomu, co J. M. Cis. nám povolí.“ — Ale tomu opřeli se stavové z jednoty bratrské a rokovali bez katolíků. Dne 29. května podali žádost k císaři, aby jim propustil svobodu české konfessí a do správy jim dal konsistoř podobojí a Karlovu akademii. Císař jim odpověděl dne 1. června, že nelze dříve k čemu svoliti, pokud nebude jistoty, že stavové podobojí jsou mezi sebou v dokonalé shodě v dogmatech a církevním řádu. I byla ta odpověď přijata na sněmu s nevolí a reptáním; opět dávána v tom vina straně katolické, že ruší zámysly císařské. Dne 3. června vedl hrabě Jáchym Ondřej Šlik deputaci k císaři a prohlásil, že podobojí a bratři srovnali se ve víře již r. 1575 a praxi náboženskou že sobě uspořádají, až jim vydána bude konsistoř a universita. Nyní požádal císař pánů katolických, jakého jsou v tom mínění. Pánové katoličtí byli dne 4. června pohromadě, ale přimlouvy jejich opět se rozcházely. Purkrabí Adam ze Šternberka a jeho strana radili, aby císař stavům podobojím povolil svobodu vyznání augsburského na uchránění zkázy tohoto království a víry katolické; jiné prý cesty není, ježto stavové podobojí mají silnou oporu u knížat německých, a Slezané prý již s nimi se spojují. Tím že císař neublíží svému svědomí, neboť co povolili v Němcích Karel V. a Ferdinand I., to prý povoleno býti může i v Čechách. Naproti tomu ostří katolíci ohlásili, že laikům ve věcech víry nesluší raditi, a císař že by ublížil svému svědomí, kdyby stavům dal svobodu náboženství na největší škodu církve katolické. Také arcibiskup podal císaři důtklivý přípis téhož skoro smyslu, a s ním přimlouvali se bez pochyby též nuncius Caetano a vyslanec Zuñiga. Těm vlivům podlehl císař Rudolf II., když 5. června konfessionistům ohlásil svou vůli, aby náboženské

věci v Čechách zůstávaly na té míře, jako bylo za Ferdinanda I. a Maximiliana II.

Však na té resoluci konfessionisté nepřestali a spisovali repliku, ač se tu ozýval hrabě Thurn, říka, že to daremná práce, a lépe že by bylo, opatřiti se vojskem na vynucení náboženské svobody. Ale většinou vidělo se na ten čas s prospěchem, pustiti na katolické pány hrůzu; i pozvali je k sobě na rozmluvu dne 12. června, a tu zahrnovali je výčitkami a hrozbami. Zvláště prudký Budovec žádal na nich přiznání, kdo z nich radil císaři k takové resoluci. Podobné výjevy opakovaly se na sněmu i druhého dne, kdy přítomno bylo 27 katolíků. Nejvyšší kancléř odepřel však odpověď k těm dotazům, a nejv. purkrabí promluvil takto: „My k resoluci J. M. Cís. jsme neradili. Abychom vám pomáhali k dosažení svobody náboženské, učiníme, pokud nebude na újmu cti a chvály Boží, naší víry a našeho svědomí.“ Budovec poděkoval nejvyššímu purkrabí za dobrou vůli, ale k Lobkovicovi za velikého hluku promlouval slova hroživá.

V následujících dnech chystali se konfessionisté začíti s nejv. kancléřem hádku. K slavnému průvodu o Božím Těle, dne 18. června, zval kancléř jménem císaře všechny Pražany, kteří byli ve veřejné povinnosti, konšely a starší, písaře, cechy a mistry akademie. Za to byl ve sněmovně od Budovce tupen a nazýván nepřitelem. Zajisté ony průvody na Starém Městě měly tenkrátě smutné vzezření, bez trub a bubnů, při slabé účasti. Vždyť již té doby několik farářů pražských odpadlo od konsistoře dolejší, dali se pod ochranu konfessionistů a při kázáních tupili katolické řady. Tehdáž konfessionisté rozhlašovali, že na hradě pražském ve sklepě pod síní sněmovní skryto jest mnoho sudů plných střelného prachu, a že katolíci zamýšlejí shromáždění stavů podobojích vyhoditi do povětří, jak čtyři léta před tím schystali katolíci anglickému parlamentu. Ale takový tlach vyšel jim na posměch; šli na císařskou kancelář, vynutili si přístup do oněch sklepů a našli tam zajisté mnoho sudů, však nikoli prachových, ale vinných, již vytočených.

Zatím byli konfessionisté již 14. června podali repliku proti císařské resoluci a zároveň nákres budoucího majestátu na svobodu náboženství v Čechách s prosbou, aby císař tu listinu na čisto dal opsati a opatřil ji náležitými podpisy; jiným listem oznámili, že opatří se vojskem proti všemu násilí. Nevrlé přijal císař ty listy a dne 20. června dal konfessionistům písemnou resoluci, v níž odepřel jim svobodu náboženství; slíbil toliko, že nikomu v náboženství nebude překáženo, jak slíbil již císař Maximilian II. Sbirání vojska stavům zakázal, ježto on, císař, s nimi dobře smýšlí a žádného vojska na ně nechystá; konsistoř a universita náleží ku právu královskému, na něž stavové nemají sahati. Když tato resoluce ve sněmu

byla oznámena, konfessionisté opět útočili na katolické pány otázkami, zdali k té resoluci radili; ale nejv. purkrabí odbyl je odpovědí, že z tajné rady nesluší nic vynášeti a k takovým otázkám že nebudou odpovídati; při uvažování o válečné obraně proti císaři že nikdy nebudou přítomni ani pomocní.

Úrady o branné hotovosti stavovské začaly se dne 24. června; hlavním mluvčím byl hrabě Thurn, jenž dokazoval potřebu najímání vojska na dosažení svobody náboženské. Zajímavost jest, že bohatí statkáři protestantští byli proti sbírání vojska, věduce, že veliký náklad na vojsko povedou hlavně oni sami; ale nezámožní zemané hlasovali pro návrh Thurnův. Vyslanci kurfirsta saského pokusili se o smír mezi císařem a stavy, jimž navrhovali dokonalou toleranci, svobodný přestup na víru jinou i svobodu stavěti kostely, ale konsistoř a universita měla zůstatí ve správě císařově. Leč nedávno z Falce přistěhovalý kalvinista Martin Fruwein z Podolí zmařil ten smír svou řečí, v níž zaujal stanovisko jednoty bratrské. Hádky a křiky, jež mezi konfessionisty vznikly z rozdílného mínění o návrzích saských, přetrhla nová resoluce císařská, v níž slíbena stavům tolerance až do obecného křesťanského porovnání, ale defensí byla zakázána. Po přečtení toho spisu mluvil Budovec za ostatní, že resoluce císařská jest zatemnělá a nejistá, jelikož připouští rozličné výklady. Přes napomínání nejv. purkrabí, že císař tu resoluci zajisté doplní, konfessionisté hřmotili, křičíce: „Dosti, dosti! Již dále těch troštů nemůžeme čekat!“ — Ihned sestavili přípis k císaři, v němž vytkli všecky domnělé křivdy, jichž dopouštěli se na nich katolíci, kteří zámlyvy císařské na nic obracejí a království do záhuby přívádějí. „Protož vedle protestací našich chceme se svého náboženství držeti, a jestli by nám v tom bylo překáženo násilím, tomu se brániti chceme. I vidouce, že někteří zlí lidé, kteří toto království ku pádu chtí přivésti, V. M. Cís. slova na nic obracejí, my přistoupiti chceme k defensí, abychom ne jako loni skrze nenadálé vojsko škody neucítíli. Stojíce všichni za jednoho, chceme hájiti V. M. Cís. i nás do hrdel a statků.“*)

Takto revoluční své zámysly pláštěm loyality přikryvše, najímali vojsko 3000 pěších a 1500 jízdných, zvolili za generály Linharta Kolonnu z Felsu, Henrika Matesa hraběte Thurna a Jana Mladšího z Bubna. Vypůjčili si peníze na zemský úvěr a pro střelivo poslali do Amberka ke spojenci svému knížeti Kristianu Anhaltovi. Na lepší omluvu těch kroků vymyslili si zprávu, že prý král španělský a císařský rada hrabě Sulz proti Čechům najímají v Bavořích vojsko. Zároveň zvolili prozatímní vládu třiceti direktorů, vždy po desíti ze stavu panského, rytířského a městského, aby řídili jejich věci; měli sídlo na staroměstské radnici pod ochranou vojenskou. Ostatní konfessionisté

*) Vávra, Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609, str. 26.

rozjeli se na své statky, aby hleděli zbrojení. V ulicích pražských přilepeny byly na nárožích domů patenty, jimiž určena daň, kterou měl platiti každý obyvatel země, pán, rytíř, poddaný, farář, měšťan i žid; určena zároveň i zbraň, kterou každý pěší i jezdec měl si přinésti.*) Konfessionisté položili hlavní díl vojska na Smečensko, panství Martinicovo, a na Roudnicko, panství nejv. kancléře, z čehož povstala oběma katolickým pánům nesmírná škoda. Slavata ušetřen byl v tom jen proto, že jeho statky byly od Prahy příliš vzdáleny.

Byla to doba osudná. V Čechách propukla zjevná vzpoura, jež opírala se o německou unii; a ta začínala právě boj s císařem o dědictví julišské, majíc podporu od Francie. Aby Rudolf II. měl aspoň po jedné straně pokoj, musil povoliti konfessionistům, jelikož zamítal nabídky španělské na uhájení své autority v Čechách. Tajný rada císařův Ondřej Hannewald z Eckersdorfu byl téhož názoru a radil, aby císař konfessionistům byl po vůli, leč by chtěl se opatřiti vojskem na potlačení vzpoury aneb odevzdati vládu v ruce krále Matyáše. Političti katolíci přidrželi se jeho rady a zahájili jednání s konfessionisty o smír. Dne 1. července jednání zmařeno bylo neústupností konfessionistů, kteří nechtěli zřici se správy konsistoře a university, ba nehodlali ani připustiti utvoření třetí konsistoře. Posléze musili katolíci povoliti ve všem podstatném a tak došlo k sestavení sedmi artikulů majestátu: 1. Všem třem stavům království českého povoluje se svoboda náboženství dle české konfesse z r. 1575, a nejsou povinni se spravovati kompaktáty basilejskými. 2. Stavům dává se v moc a správu akademie Karlova i konsistoř podobojí, která bude zřizovati kněžstvo české i německé a dosazovati je bez překážky arcibiskupa. 3. Jestliže by podobojí budovati chtěli více chrámů a škol v městech, městečkách i vesnicích, toho mají míti svobodu. 4. V městech lidé pod jednou i pod obojí mají se snášeti a nebrániti pohřbům mrtvých těl ve chrámech a na hřbitovech. 5. Žádný ze stavů neb poddaných nemá nucen býti k víře jiné. 6. Král zachová se k podobojím jako ke stavům říše německé dle náboženského míru (z r. 1555). 7. Král proti tomu náboženskému míru nic nebude nařizovati a nic na něm měniti; předešlé mandáty, jež proti tomu směřovaly, se ruší. — Tento majestát podepsal císař Rudolf II., ač s myslí odpornou, na večer dne 9. července r. 1609. Kancléř Lobkovic, maje spolu se podepsati, odepřel naprosto, řka, že by raději ruku ztratil, než by podepsal. Podle něho odepřel podpisu i jeho tajemník Jan Mencl z Kolsdorfu. Místo nich podepsali majestát pan Adam ze Šternberka a tajemník Pavel Michna z Vacínova.

Vedle toho majestátu učiněno zvláštní písemné porovnání

**) Procházka, Život bl. Jana Sark. I. 621.

mezi konfessionisty a mírnými katolíky tohoto smyslu: 1. Podobojí zůstávají katolíky při kostelích, obřadech, kollaturách, klášteřích, kollejiích, výsadách, platech i desátcích bez překážky; tolikéž slíbili katolíci druhé straně. 2. Král může na svých kollaturách dosazovati kněží od arcibiskupa svěcených, pod jednou i podobojí; z toho vyjímají se královská města, ježto tvoří třetí stav zemský. Jestli by v obci se našel kdo, který by se chtěl spravovati knězem katolickým, má toho užiti bez různice. V článku 3. vymezují se věci o pohřbech a právech patronů; ale ve článku 4. se stanoví, že podobojí mohou stavěti sobě nové kostely v královských městech (tedy i kde byla většina katolická), též v městech věnných i na statcích královských. — Majestát i porovnání vepsáno bylo do zemských desk.

Konfessionisté nešli si pro majestát, nýbrž poslali nejv. purkrabí přepis, proč jim majestát nedoručil. Dne 11. července rozkázal sám císař, aby nazejtří aspoň 6 osob na hrad přišlo. Stavové došli si tedy pro majestát a přinesli jej v neděli, dne 12. července na radnici; ale sněmovníci nestáli asi příliš o tu listinu, jelikož na radnici nikdo z nich na majestát nečekal. V pondělí uveřejněn byl majestát veřejnými patenty. V úterý dne 14. července přijel do Prahy kníže Kristian Anhalt; jeho přítomností vysvětluje se, proč konfessionisté o majestát nestáli: oni chtěli revoluci a vzpouru. Ale Anhalt přibyl do Prahy o dva dny později, a revoluce byla v tu chvíli nemožna; obdrželí konfessionisté majestát, a císař rozkázal, aby najaté vojsko rozpustili. Než Anhalt nedovolil pustiti zbraně z rukou a vykonal dne 16. a 17. července přehlídku válečné hotovosti stavovské u Prahy a za několik dní u Rokycan.

Ta prohlídka vojska schválně provozována byla od náčelníků protestantských, jelikož věděli, že císař daného majestátu lituje, a tudíž spoléhali, že císař, spoje se s katolíky, povstane k odporu, a že k revoluci přece dojde. *) Náčelníci protestantů zřejmě vyjednávali s Anhaltem, jak dalo by se provésti spojenectví Čechů s protestantskou unií německou, a netajili, že spojenectví takové zničí moc rodu Habsburského a zároveň potlačí víru katolickou. To vyjednávání trvalo 6 neděl. Konečně Anhalt vyžádal si slyšení u císaře Rudolfa, namluviti mu usiloval, že rádcové katoličtí, papež a jeho vlastní bratři jsou jeho nepřáteli, ale německá unie že mu přeje. **) Choromyslný a vrtkavý císař s počátku uvěřil, ale později rozhněvav se na Anhalta, poslal jej do Falce, že v Praze nemá nic na práci. Tak nastal v Čechách opět mír.

Politikť katolíci zprostředkovali u císaře dokonalou amnestii konfessionistům, že proti němu vojsko sbírali, a útraty na to vojsko 150 000 kop míš. uloženy k zaplacení celé zemi, tedy

*) Gindely, Rudolf II. u. s. Z. II. 7.

***) Gindely, Rudolf II. u. s. Zeit II. 29.

i katolíkům. Z toho všeho hněvali se ostří katolíci na katolíky politické, že tak špatně opatřili věc katolickou a škodlivý smír zjednali. Slavata ve svých pamětech dává jim za to název idiotů a s přáteli svými neuznal nikdy pro sebe závaznost onoho porovnání.

Do té bouřlivé doby spadá působení Františkánů u Panny Marie Sněžné v Praze; ti nazýváni byli zde všeobecně „Bosáci“. Příčiněním P. Alfonsa de Requisens O. Fr. M., generálního komisaře pro jižní Německo, u dvora Rudolfova a pražského arcibiskupa Zbyňka Berky z Dubé uvedeno bylo na jaře r. 1604 do kláštera P. Marie Sněžné devět nebo deset bratří toho řádu, jichž úkolem bylo zachovati katolické přesvědčení v obyvatelích pražských a bojovati proti bludařům. Katolíci přijali Bosáky s velikou radostí; spatřovaliť v nich vůdcové strany katolické hráz proti příboji protestantství, lid měl v nich učitele i vzory dokonalého života, a celá strana katolická měla o kostel více, což znamenalo mnoho.

Bosáci nezklamali strany katolické v nadějích, jež na ně skládala. Pro veřejnost působili takto: „Kázali, zpovídali, zaváděli s bludaři náboženské hovory a disputace, veřejně i soukromě, vykládali měšťanům falešné zásady a bludy Lutherovy, Husovy a Kalvinovy.“) Činnost jejich známa byla až v Římě, neboť v instrukci, kterou dala kurie římská nunciovi Antonínu Caetanovi dne 23. května r. 1607, vypravuje se, že veliké pokroky činí v Praze řády mnišské, a to Dominikáni, Františkáni a Jesuité, a nunciovi naskytne prý se tisícera příležitost podporovati vzrůst kultu Božího.**)) P. Fortunát Hueber líčí působnost Bosáků pražských těmi slovy: „Noví Františkáni začali velmi horlivě kázati a tím mocně působili na srdce posluchačův. V jejich přítomnosti neodvážil se nikdo mluvit ve prospěch Luthera, tím méně Jana Husa. Calvinisty a Zwingliány chytre a vtipně potírali, ba i v domech a ve školách vyhledávali ty, kdož protivili se pravé, samospasitelné církvi katolické.***)

Nekatolíci přijali Bosáky s nevolí, jako kdysi Jesuity, jelikož dostatečně vystihli význam jejich příchodu; k zášti náboženské přidružila se nevráživost národnostní, ježto nově přistěhovalí řeholníci byli asi vesměs cizinci. Z lidu obecného nejtrpčeji stěžovali si do Bosáků ti, kdož vystavěli si na území klášterním domky z kamene opuštěného kostela i kláštera, jelikož po příchodu Bosáků přinuceni byli domky opustiti a za vděk vzíti náhradou na penězích. Když pak nekatolíci pozorovali jejich přísný život řeholní a působnost v životě veřejném, zanevřeli na ně tou měrou, že strhnouti se dali od svých vůdců k násilnostem a k vraždě.

*) Archiv klášterní, Protokol o původu kláštera.

**)) Zprávy zem. archivu, sv. I. str. 70; Archiv vatikánský, Nunz. di Germ. 16, fol. 234.

***)) Hueber, Dreifache Chronik, S. 872.

Nebylo věru divu! Vždyť stalo se to v době předbělohorské, kdy nenávist proti mnichům dostoupila vrchu, a to nejen v Praze, kde vždy bylo dosti lidí pohotově k násilí.*) Pravda jest, že Františkáni napadáni byli na ulicích slovem i skutkem. Uvésti lze příklady všeobecné i zvláštní. Nejdříve připomenouti sluší, že tehdy největší síla písniček urážlivých byla skládána proti řeholníkům, ať Jesuitům, ať jiným; písňe ty dělali lidé prostičtí i vzdělanci, a nejedna z nich mířila proti Bosákům pražským. Z paskvilů latinských tou dobou nejrozšířenější byl, jenž se začínal slovy: „O monachi, vestri stomachi sunt amphora Bacchi“. Ze vzdělaných lidí nejprudší verše proti mnichům napsal Mikuláš Dačický z Heslova v Prostopravdě. Odbyv Jesuity příslušnými nadávkami, dí: „Jiných mnichů et caetera vyved čert z svého jezera, nevyčteš jich do večera; oholení, chocholati . . . lzete, nejste žádní svatí, vos monachi scelerati.“ Co píše dále o nich a o jeptiškách, nelze uveřejnit. Příčinu, proč řeholníci tisknou se v této poslední době do Čech, uvádí Dačický rozmluvou mnichů s čertem. Čert začne: „Zdař vám čert, synové moji!“ Mniši: „Odpíráme, nejsme tvoji, k papeži se přiznáváme, u něhož svá práva jmáme!“ Čert: „Těžf vám to u mne postačí, však mne papež znáti ráčí.“ Když se tak srovnají, posílá čert mnichy do Čech, řka: „Byste mne povolni byli a do Čech se vypravili, nedali vzhůru Calvinům, Husitům, Lutheranům, neb v Čechách protivní naši lehčí vám kuchyni vaši.“**)

Následující dialekticky zajímavá písnička prostého skládání, která uchovala se v rukopise teleckém, míří nejspíše proti Bosákům pražským: „Již nám šert poslal nové bosáky, přivítejme je vezma tesáky, palice i cepy, požeňme je mezi šerty; kdež je Jan Žižka na ty jezovce, aby jim špendlil palcami věnce“***) Bosákům posmívali se kacíři, řkouce, že slují bosáci a jsou trepkari; sv. František prý chodil bos a ne na trepkách, bydlil na poušti v katrči a ne v klášteře, dělal rukama a nežebral, stravu měl hubenou a ne vyžebranou.†) Prvním Bosákům u P. Marie Sněžné v Praze spílal lid obecný „holencův a božích bláznův“.††)

Než nebylo dosti na přezdívkách a nadávkách; luza zbila častokráte Bosáky pražské holemi a metlami, házela po nich na ulici blátem a kamením, ohrožovala je pěstí, patou i dýkou.†††) Však bylo i nemálo statečných katolíků, kteří napadených ujímali se brannou rukou.

*) Winter, Život c rk: vni 712.

***) Winter, Život církevní, 713.

***) Ibidem, 712.

†) Item ibidem, 782.

††) Archiv klášterní, Testimonium Pavla Lopatského.

†††) Strasser, Illustre Martyrium, 7; Pamětnice Tom. I. Tit. I.;

Těch příkoří schopni byli nejen lidé prostí, nýbrž i někteří ze stavu rytířského a panského. Dne 13. února r. 1611 šli dva Bosáci na sbírku; jeden z nich byl kněz, druhý bratr laik. Přišli také k jakémus urozenému husitovi, jenž právě seděl s přáteli svými při kvase. Husita přetvařoval se řka, že jest přítelem jejich a dobrým známým. I pozval je velmi dvorně ke stolu, maje v úmyslu jim uškoditi. Když Bosáci vyprázdnil podaný pohár, pokorně šlechtici poděkovali a chtěli odejít. Ale husita jim bránil, řka: „Ne tak, bratři, ještě nepůjdet, ale se mnou budete popíjeti! Pakli ne, běda vám!“ — Než Bosáci zdráhali se píti. „Proč mnou pohrdáte,“ děl husita a přistoupiv ke knězi, pravil rozhodně: „Buďto budeš píti anebo zemřeš! Vyvol si, co z obého chceš!“ — Oslovený řeholník raději tisíckrát hodlal umřít, nežli jednou býti nestřídým, a proto vážným hlasem odpověděl: „Obžerci nevejdou do království nebeského.“ Husita uslyšev ta slova, rozlítil se velice; vyťal knězi poliček a vytasiv kord, chtěl jej probodnouti. Ale anděl strážný zachránil kněze na dobu pozdější, aby zemřel rekovnější smrtí: přátelé onoho šlechtice ujali se totiž obou řeholníků, že mohli zdraví odejít.*)

Nenávist k Bosákům dali bludaři na jevo již při stavbě kláštera P. Marie Sněžné r. 1604. Řeholníci, kteří k stavbě dohlíželi, nebyli jisti životem, jelikož luza z úkrytů okolních domů střílela a házela kopími po nich i po řemeslnících při stavbě zaměstnaných. Zdeňka Popela z Lobkovic, jenž byl syndikem bosáckého kláštera, stálo to mnoho práce, než ty výtržníky zkrotit. Marně dovolával se úřadů městských, aby luzu potrestaly, jelikož tehdy byly úřady v rukou nekatolíků; uchránil svých svěřenců u P. Marie Sněžné sotva nejhrubšího bezpráví **) Ale když začali Bosáci účinně působiti na veřejnosti ve prospěch katolické reformace, dostoupila nenávist proti nim nejvyššího stupně, takže „bezbožná chátra, po krvi a vraždě žíznicí, očekávala od svých vůdců toliko znamení k přepadení bosáckého kláštera“.***)

Zlatý věk po majestátu Rudolfově nenastal přičiněním obou stran. Nebylo spokojenosti ani na straně vítězné. Byly spory v samé konsistoři mezi Bratry a protestanty, byly zlosti mezi protestanty samými, v lutherské a kalvinské rozdělenými. Čeští protestanté také zlou měli potíž s německými, kteří na ujmu jazyka českého se teď uvozovali do Prahy směleji. A vyšší stavové čeští, z nichž nejedni od věků němčině byli nakloněni, přáli německému hnutí protestantskému. Hned po vydání majestátu obrali kostel sv. Kříže na Starém Městě za německý a tu dali konati služby Boží a kázání za shonu tisíce lidí. Chtěli

*) Strasser, III. Mart. 18.

**) Strasser, III. Mart., 8.

***) Idem 19.

sobě vzítí více pražských kostelů; činilif defensoři nátlak na osadníky kostela Panny Marie na Louži, kdež na tu chvíli nebylo kněze, aby tu dovolili konati služby Boží po německu. Osadníci honem zaplatili administrátorovi 1 kopu, aby jim poslal českého kněze; administrátor se všelijak kroutil, ale osadníci protestantův německých nepřijali. Téhož roku sáhli němečtí protestanti i po hlavním kostele v Týně. Protestantství německé ubíralo půdy českému jazyku a národu tou chvatnou měrou, že roku 1614 uznali stavové za pilnou věc hájiti českého jazyka na památném sněmě obecném.*)

Také katolíci byli nespokojeni, jelikož ve svobodě protivníků viděli ujmu svou. Těch katolických vrchností, které by, jako roku 1611 vyšehradská, prohlásily, že nebudou k víře nikoho nutiti, poněvadž jest víra dar Boží. bylo velmi málo. Katolíci byli přesvědčeni, že majestát jest vynucen, a z toho soudili prudší vůdcové jejich, že majestát nikoho k snášelivosti neváže. Také byla mezi katolíky rozšířena víra, že majestát nenese platnosti, protože není podepsán od těch, jimž náleželo. Vilém Vřesovec, mincmistr, nejednou chvástal, že majestát má díru a že podobojím hlavy budou skákati.**)

Z toho již nazbyt patrnó, že po majestátě pokračoval zápas mezi náboženskými stranami v Čechách svou obvyklou vášnivou cestou a všemi starými zbraněmi. Bojovalo se s obou stran živým slovem, různými pamflety a spisy, spory o pohřby, hádkami o právo stavětí kostely a školy, různými přehmaty, zvláště osazováním kollatur. Řízením arcibiskupa Karla z Lamberka a jeho výtečného rádce, světícího biskupa Jana Lohela, stála kancelář arcibiskupská ve spojení s vídeňským biskupem Khleslem, rádcem císařovým, a strana katolická zotavila se tou měrou, že čelila protestantům i po majestátě. Ze zřejmých protestantů dostal se málokterý k důležitým úřadům zemským, tak že Lobkovic, Slavata a Martinic podrželi rozhodující slovo u vlády. Kněží katoličtí četnými visitacemi byli uvědomělejší a mravnější než před majestátem a vynikajíce vzděláním nad kněží protestantské, snáze vzdorovali útokům konfessionistů. Rostoucí nenávisť protestantů proti straně katolické vyšlehla mohutným plamenem za osudného vpádu pasovského. Pražským katolíkům zle se vedlo v té době, ale kněžím katolickým a řeholníkům ještě hůře. Rozpoutaný živel protestantský řádl v pražských kostelích a klášteřích dne 15. února r. 1611 způsobem přímo vandalským.

Toho dne naskytla se bludařům dlouho vyčkávaná příležitost, odměniti se Bosákům u P. Marie Sněžné za jejich akci katolickou. Rozhlašovalif vůdcové nekatolické strany o Bosácích tuto smyšlenku: „Toto žebravé pokolení vtírá se do pa-

*) Winter, Život církevní 245, 246.

**) Winter, Život církevní 247, 248.

láců královských i do příbytků občanských, přenášejíc zrádné dopisy; podněcuje pány sáhnouti ke zbrani a zviklati slib svobody náboženské a přičiniti se o vyhlazení víry evangelické; to pokolení snižuje cenu peněz svým zvláštním způsobem života, ve skutečnosti však sbírá peníze k najímání vojska.“*) Tak píše očitý svědek. Mezi nekatolíky rozšířena byla pověst, že v klášteřích pražských ukryty jsou zásoby zbraní a nábojů pro vojsko katolické, jehož úkolem bylo potříti stranu protestantskou v Čechách.

Ty smyšlenky dostačily zajisté k pobouření nekatolického lidu obecného, aby se pomstil na těch „zakuklených zrádcích“ a zvláště na žebravém pokolení Bosáků.

*) Marianus ab Oselar, Chronica 524.; Hammerschmid, Prodiomus 306.

Hlava II.

Kostel a klášter u Panny Marie Sněžné v Praze.

Karel IV., Otec vlasti, den po své a manželky Blanky korunovací vyjel v pondělí, dne 3. měsíce září léta Páně 1347, ze svého sídla na Hradčanech Větším čili Starým Městem za bránu sv. Havla na prostranné místo, které obecně slulo „Na písku“, a založil vlastní rukou kostel a klášter pode jménem P. Marie Sněžné pro řád karmelitský, jenž byl do Čech nově uveden.

„Na písku“ (in Arena) slulo místo za branou Havelskou, které nyní objímá ulice Jungmannova, Ovocná, Můstek, Václavské náměstí (dříve Koňský trh) a Vodičkova ulice.

Ke stavbě karmelitského kostela a kláštera daroval Karel IV. dřevo velikého amfiteatru před kostelem sv. Havla na Starém Městě, v němž se odbyvala korunovační hostina. Z toho dřeva vystavěn byl prozatímní klášter a kostel, a zřízeno lešení ke stavbě kostela kamenného. Základy nového kostela byly ohromné, a kdyby byl dostavěn, vyrovnal by se chrámu sv. Pavla v Římě. Stavbu řídil Heřman z Tachova, toho času převor karmelitského kláštera u P. Marie Sněžné v Praze. Nynější kostel, bývalý to chorus, dostavěn byl r. 1396. Zbudován byl z tesaného kamene a vynikal výškou nad všechny kostely pražské. Po obou stranách přistavěny byly ke kostelu kaple. Na straně epištolní stála kaple Neposkvrněného Početí, později kaplí českou nazývaná, nynější kaple sv. Michaela arch anděla. Na evangelní straně založena byla podobná kaple, ale dostavěna nebyla nikdy. Základy lodi chrámové sahaly až k nynějšímu pomníku Jungmannovu. Na stavbě lodi se pracovalo až do výtržností náboženských za vlády Václava IV. Ještě r. 1405 z rozkazu práva městského měl rychtářův písař Jakub dodatí ke stavbě kostela karmelitského třicet vozů kamene. Dostavěný kůr kostelní byl oddělen od lodi prkennou stěnou.

V průčelí celého kostela vystavěli Karmelité vysokou a krásnou věž r. 1405, v níž visel „neúnavný“ zvon Karel, pověstný mohutným a velebným hlasem.

Na púlnoční straně od kostela rozkládal se hřbitov, jenž zaujímal celé nynější náměstí Jungmannovo a obklopoval kostel se tří stran. Na hřbitov se vcházelo dvěma vchody: od Můstku, kde jest dosud úzký průchod mezi čísly 772—771, a z nynější Ferdinandovy třídy, asi podle bývalé věže, kde nyní stojí Jungmannův pomník.

Polední strana kostela dotýkala se budovy klášterní. Podél kůru měli Karmelitě refektář, jenž byl přistavěn ke kapli Neposkvrněného Početí. Na jihozápadní straně od kostela, směrem k Široké ulici, byl vlastní klášter. Hlavní vchod do kláštera stál mezi nynější farní budovou a nárožním domem, kde jsou nyní vrata do dvora. Jižně od kláštera byl pivovar a hospodářský dvůr s konírnou. Klášter karmelitský byl tak rozsáhlý, „že převyšoval svou prostranností mnohé dosti veliké městečko“. Přebývalo v něm 60 učitelů písma sv. a 200 ostatních řeholníků. Jeden z nich, kantor Prokop, řídil pěvecký sbor a obstarával hudbu kostelní na velikých varhanách po 46 let.

Po založení Nového Města r. 1348 odprodávali Karmelitě místa po okrajích klášterní půdy na stavbu soukromých domů, na nichž měli právo „postranní“. Nejdříve se stavěly domy u hřbitova na příkopě proti Starému Městu, čímž vznikla jižní řada domů v nynější Ovocné ulici. Již r. 1351 jmenují se tu jakési domky pícníků. Ve XIV. století bylo tam sedmnáct domů. Před r. 1450 stavělo se i na hřbitově, kde vznikla řada domů zlatnických, nožířských a kožešnických. Také podél Široké ulice, kde vedla zeď klášterní zahrady, odprodával klášter, počínaje r. 1385, místa ke stavbě domů soukromých a v roku 1418 postoupil svým poplatníkům třicet loket široký lán zahrady ke zřízení dvorů.

Karmelitě žili u P. Marie Sněžné v pokoji až do bojů náboženských za krále Václava IV. Dne 18. července r. 1410 dán byl mistr Jan Hus do klatby od arcibiskupa Zbyňka, a příští neděli předčítána byla klatba ve všech kostelích. V karmelitském chrámu zabránili tomu lidé, hlasitě na kazatele pokřikující. Za výtržností, jež způsobila strana Husova r. 1412 proti odpustkům od katolických kněží hlásaným, vtrhl mistr Jeroným Pražský se zástupem rozpustilců do kostela P. Marie Sněžné a zpusťošil jej. Ale kazatel P. Mikuláš se mu opřel, a proto lid jej lapil, dovlekl k Vltavě a svrhl do vody; rybáři však jej zachránili.

Za interdiktu r. 1415 přinutil lid mnichy, že sloužili mše svaté i přes zákaz. Roku 1419 přidělil král Václav IV. kostel P. Marie Sněžné utrakvistům. Lid podobojí scházival se tam v neděle a svátky z celé Prahy v průvodech, aby poslouchal kázání a přijímal pod obojí způsobou. Karmelitě vyhnáni byli z Prahy a kteří se opozdili, povražďeni. Jejich kostela zmocnil se vášnivý vůdce utrakvistů Jan Želivský, který měl tam dne 30. června r. 1419 ohnivě kázání, po němž vedl průvod vý-

středních kališníků městem, nesa v rukou monstranci. Průvod ubíral se Koňským trhem, Štěpánskou ulicí a potom přes novoměstské tržiště k radnici, kde došlo ke známým výtržnostem; byla to jiskra, jež zažehla pochodeň válek husitských. Jan Želivský vládl v kostele P. Marie Sněžné i v celé Praze až do r. 1423, kdy byl na staroměstské radnici od husitských konšelů jat a úkladně zavražděn. Jeho krev vyvolala v Praze nové vraždění. Druhý kazatel u P. Marie Sněžné Jakub Vlk pochoval Želivského pod kazatelnou kostela karmelitického za velikého účastenství a rozechvění lidu.

Dne 6. května r. 1434 vedl Jakub Vlk výstřední husity novoměstské k boji proti mírnějším staroměstským. S věže karmelitské stríleno bylo ze srubnic na Staré Město, až puškář s věže rychty staroměstské srazil památný zvon, který svým pádem i věž porouchal. Staroměstští vyřítili se na Nové Město a zahnavše protivníky, zpusťovali kostel P. Marie Sněžné a věž pobořili. Rušitel pokoje Jakub Vlk vyhnán byl z Prahy a zemřel v Kolíně r. 1437. Za času Jana Želivského kázal u P. Marie Sněžné známý Václav Koranda proti užívání ornátů.

Když dozvučely války husitské, vrátili se Karmelitáni do Prahy roku 1435 pod ochranou císaře Zikmunda a obnovili u P. Marie Sněžné katolické bohoslužby. Za vlády Jiřího z Poděbrad žili tam Karmelité v pokoji, až r. 1483, kdy v nové bouři husitské útočeno na katolické chrámy a kláštery, vtrhl sem lid, rozbil kamenný obraz nad fortnou a Karmelity z Prahy vyhnal. Roku 1492 srazil vichr prkennou stěnu, kterou oddělen byl kůr od nedostavěné lodi chrámové, a při tom porouchána byla i kruchta. Roku 1496 žádali Pražané na králi Vladislavovi, aby vypuzené Karmelity opět povolal do Prahy. Král odpověděl: „Měli-li byste je opět vyháněti, raději jich nepřijímejte!“ Proto také, než mniši uvedeni, král poslal Pražanům napomínací list, jenž čten v shromážděné obci. V listě tom stálo, že král zase uvozuje sem „lidi zákonní“, ale že chce tomu, „aby se jim žádná lehkost nedála, nýbrž aby tak zachováni byli, jako se na to sluší; stalo-li by se jinak, ne těm osobám, ale nám (králi) stala by se lehkost“. Obec dala králi odpovědět, že se tak zachovají. Do kláštera přišlo tedy zase několik řeholníků pod převorem dr. Michaelem Hegerem, který právě složil úřad provinciálský.

Vedlo se jim nevalně. Roku 1521 znova byl klášter od výtržníků napaden a kostel vyloupen. Od té doby kostel i klášter pustl. Roku 1542 strhl vítr část krovu, a kostel se porouchal. Příštího roku nastaly nové bouře husitské i lutherské, že Karmelité z Prahy opět utíkali. Od r. 1543 stál kostel a klášter P. Marie Sněžné pustý a prázdný. Kolem roku 1566 žil tam převor Jan Šmigeltský, který se nuzně živil z příjmů práva postranního. Arcibiskup Antonín Brus upomínal tedy paní Svitákovou z Rabštejna, aby její poddaní, kteří dědiny ke klášteru

karmelitskému příslušné drží, povinné obilí odevzdali; vybědl také faráře na Zvíkovci, aby poručil vydati převorovi obilí už na třetí rok nashromážděné a posléze upomenul p. Šebastiána Černína na Prčici za louku, kterou od téhož záduší drží, plat za pět let zadrženy zaplatiti. *)

Šmigeltský nevytrval asi dlouho v Praze, a péči o pustnoucí kostel karmelitský převzala kapitola svatovítská. Ta žádala na císaři Ferdinandu I., aby kostel opravil, ale nedosáhla ničeho. Dne 12. března r. 1562 strhla vichřice opět kus střechy s kostela, čímž klenba porouchána byla tou měrou, že nikdo se už dovnitř neodvážil. Nová prosba kapitoly svatovítské, aby kostel karmelitský byl opraven, opět byla od císaře oslyšena, a kostel ponechán svému osudu. Roku 1566 spadla střecha i klenba kostelní; zdivo bylo poroucháno a z památného kostela zbyly jen pilíře.

Kostel i klášter P. Marie Sněžné stal se po té smetištěm, kam dobří susedé nosili odpadky a smeti. Pustý klášter byl útočištěm lupičů a zlodějů, kteří se v něm ve dne ukrývali a v noci vycházeli na lup. Přepadali chodce na ulici, vtírali se i do domů a loupež přechovávali v zříceninách kláštera.

Právo na klášter ponechal arcibiskup Karmelitům, neboť ustanoviv tam r. 1579 cizího kněze Tyhoveckého za místopřevora, nařídil, aby ihned ustoupil, kdyby se Karmelité chtěl vrátiti. Ale když se nevraceli, odevzdal roku 1582 arcibiskup Martin Medek duchovní správu na území P. Marie Sněžné i právo postranní rektorovi kláštera zderazského Martinu Nariozioví, jemuž přidán titul „převor kláštera P. Marie Sněžné“. Po něm zastávali ten úřad Martin Baborovský a Řehoř Linck. K udržení práva postranního přidání byli jim k ruce komisaři světští. To trvalo až do roku 1603. **)

Ke konci r. 1603 zavítal do Prahy general řádu františkánského P. František a Sora, konaje prohlídky (visitace) řádových provincií v Německu, v zemích rakouských a v Polsku. Spatřiv v Praze u Můstku rozsáhlé zříceniny kláštera karmelitského prosil císaře Rudolfa II., aby ten klášter daroval jeho řádu. Františkáni totiž neměli v Praze kláštera od roku 1483, kdy je kališníci z kláštera sv. Ambrože vyhnali. Na přímluvu nejvyššího kancléře království českého, pana Zdeňka Popela z Lobkovic, daroval císař Rudolf II. na věčné časy kostel i klášter Panny Marie Sněžné řádu františkánskému. Příštího roku 1604 přibyli do Prahy Františkáni a jali se chutě klášter opravovati. —

Druhým zakladatelem kostela a kláštera P. Marie Sněžné nazván býti může Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic. Byl synem Ladislava Popela z Lobkovic, nejvyššího hofmistra království

*) Borový, A. Brus z Mohelnice 171.

**) Wrbczansky, Nucleus 72; Zápis domů na území P. M. Sn. 1 46.

českého. Narodil se r. 1566 a vychován byl od Jesuitů. K víře katolické přilnul tou měrou, že po celý život jiná vyznání nenáviděl. Neobyčejnými schopnostmi obrátil na sebe pozornost dvora císařského, že již r. 1592 povýšen byl od Rudolfa II. za dvorního říšského radu. Císař svěřoval mu důležitá poselství do Němec, ke španělskému dvoru Filipa II. a k republice Benátské. Roku 1599 stal se Zdeněk tajným radou a nejvyšším kancléřem království českého, kterýž úřad zastával až do povstání r. 1618 a po bitvě bělohorské až do smrti.

Jeho manželkou byla Polyxena z Pernštejna, dcera slavného Vratislava, který zastával úřad nejvyššího kancléře; prvním manželem jejím byl Vilém z Rosenberka, nejvyšší purkrabí. Za Zdeňka z Lobkovic provdala se roku 1603 po patnáctiletém vdovství. Vynikala vznešeným duchem, nevšední láskou k víře katolické i ušlechtilým zevnějškem. Od lékařů pokládána byla za neplodnou. První její manželství bylo bezdětné a za Lobkovic provdala se ve věku 45 let. Zdeněk z Lobkovic nemaje naděje na potomstvo, učinil v květnu r. 1606 slavný slib, že opraví Františkánům kostel, obdrží-li mužského potomka. Na císařský diplom, jímž Rudolf II. odevzdal kostel a klášter P. Marie Sněžné Františkánům, napsal Lobkovic tato slova: „Tento diplom dávám OO. Bosákům řádu svatého Františka bez taxy, z lásky a zdarma, aby prosili Boha, blahoslavenou Pannu Marii a všechny svaté, bude-li to ke cti a chvále jeho božské Velebnosti, aby mi Bůh dal syna, a aby v milosti Boží žil i umřel.“

Slib Lobkovicův byl vyslyšen, neboť 30. ledna r. 1609 porodila Polyxena syna, jemuž dali jméno Václav František Eusebius. Kmotrem Václavovi byl sám Filipp III., král španělský, jež zastupoval vyslanec Zuñiga. Na křestní hostině přítomen byl s četnou šlechtou i diplomat P. Lorenzo di Brindisi, světec z řádu kapucínského, který tvrdil, že Polyxena stala se matkou jen na přimluvu a pobožnost čtyř Kapucínův u Božího hrobu v Jerusalemě. Po nedlouhé době přišel ke kancléři představený františkánského kláštera P. Jiljí Smout a prosil, aby mu kancléř ukázal „taxu“. Lobkovic nepochopil ihned významu těch slov a tázal se: „Co míníte pode jménem taxa?“ — I odpověděl představený s úsměvem: „Tak brzy ráčil jste zapomenouti na taxu? Mínilm tu zaplacenou taxu,“ a ukázal při těch slovech svrchu zmíněný diplom s nápisem Lobkovicovým. Kancléř se usmál, přinesl své dítko a ukázav je P. Jiljímu, prosil, aby rodiče i dítě poroučel v modlitbách do ochrany Boží.

Zdeněk z Lobkovic byl muž vytrvalý, odvážný a ve svých záměrech duchaplný. Byl protestantům mnohem nebezpečnější než Vilém Slavata a Jaroslav z Martinic, poněvadž byl neústupnější a nad míru vytrvalý. Vše, co se tehdy proti nekatolíkům

dálo, stávalo se skoro jen jeho popudem. Když byl roku 1609 Rudolf II. přinucen vydati majestát, zdráhal se nejvyšší kancléř veškerou mocí pode jméno císařovo položiti svůj podpis, ač tak učiniti měl. Místo něho podepsal se Adam ze Šternberka, nejvyšší purkrabí. Za vlády Matyášovy zdržoval se Lobkovic u dvora císařského ve Vídni, ale často navštívil Čechy, aby pokořil nekatolíky. Největší činnost rozvinul r. 1617, kdy usiloval, aby Čechové zvolili za krále Ferdinanda Štyrského, což se mu podařilo. Osud, který stihl dne 23. května 1618 Slavata a Martinice, byl by zasáhl i jeho, kdyby se byl v Praze zdržoval. Jeho manželka Polyxena toho dne se vyznamenala. Když byli Slavata i Martinic svrženi s okna, dala spustiti do hradního příkopu řebr, po němž oba vystoupili do jejího domu, kde našli ochrany. Statečná paní Polyxena odbyla samého hraběte Thurna, když žádal, aby oba katolické pány vydala.

Po bitvě bělohorské povýšen byl Lobkovic opět za nejvyššího kancléře a r. 1621 vyznamenán byl od španělského krále Filipa IV. za svou věrnost zlatým rounem. Tři léta na to povýšil jej císař do stavu knížecího i s potomstvem. Zdeněk z Lobkovic zemřel ve Vídni dne 16. června r. 1628.

Lobkovic byl jeden z nejbohatších pánů českých. Po otci zdědil Chlumeck a Jistebnici v Čechách; po bratru Ladislavovi († 1621), hejtmanu moravském, Šternštejn a Neustadtel v horní Falci, Rybníky ve Slezsku a Holešov na Moravě. Přikoupil Waldheim ve Falci a na Moravě Bystřici, Prusinovice, Dřevohostice a Řimnice. Jeho manželka Polyxena přikoupila ke Chlumci Sedlčany, Počepice, Nedrahovice, Obděnice s Kamýkem a rodný statek Lobkovic. Ze zabavených statků po bitvě bělohorské koupila Obříství, Brozany, Beřkovice, Encovany a Nelahozeves.

Všechny ty statky dědil po otci syn Václav Eusebius. S počátku spravovala je sama paní Polyxena, ale když dosáhla věku 71 let, odevzdala je ve správu Václavu Eusebiovi. Zemřela dne 24. května roku 1642 na Roudnici, kde po dlouhá léta pobožně žila.

Největšími dobrodinci františkánského kláštera v Praze byli Zdeněk z Lobkovic a paní Polyxena. Vedle nich podporoval klášter císař Rudolf II. a katolická šlechta, zvláště purkrabí Adam ze Šternberka, Jan Jindřich z Písnice, Vilém Slavata, arcibiskup Zbyněk z Dubé a Heřman Krištof Russwurm, vítězný vojevůdce vojsk císařských proti Turkům. Russwurm navrátil se r. 1604 do Prahy, podporoval z vydobyté kořisti stavbu kláštera, ale brzo pokálel své jméno pitkami, zálety a nařčen byv z vraždy, umřel na popravišti r. 1605. Pohřben byl u Panny Marie Sněžné v nynější kapli sv. Michaela, dne 5. listopadu r. 1605. Také zámožní občané pražští nemálo přispívali na stavbu nového kláštera.

Základní kámen ke stavbě kláštera položil sám císař Rudolf II. dne 14. června r. 1604. *) Přítomni byli dvorští úředníci, katolická šlechta, zástupy katolíků i zvědavých nekatolíků a Františkáni s představeným P. Emilem Alešem Keckem. Františkáni přišli již na jaře téhož roku do Prahy, aby řídili opravy kláštera i kostela a bydlili zatím u Minoritův na Starém Městě. Známe z nich jen představeného a pak proslulého kazatele P. Basila Zellermayera, který však již dne 17. ledna r. 1605 umřel. Po jeho smrti zbylo v klášteře nejméně osm řeholníků. **)

Františkáni stavěli klášter od základů; jenom zeď mezi kaplí P. Marie Pomocné a klášterem pochází z doby karmelitské. Byla to práce zdlouhavá, neboť nejdříve bylo třeba odstraniti smeti a ssutiny starého kláštera, nežli mohl býti stavěn nový. Stavbu zdržoval také bezuzdný lid obecný, který usiloval, překaziti ji se zbraní v ruce. Když dověděl se Zdeněk Popel z Lobkovic, který byl duchovním otcem kláštera, že chasa obecná střílí po řeholnicích a řemeslnicích při stavbě zaměstnaných, přijel do kláštera a promluvil k lidu obecnému takto: Pro Bůh, jaká to od vás neslušnost, jaká nešetrnost vůči synům rodiny sv. Františka! Odkud ta krutá nenávisť? Čím se proti vám prohřešili, čím vás urazili? Čím se provinili proti králi, říši, národu a obci? Oni jsou následovníky apoštolů, ježto se dobrovolně zřekli majetku a z lásky k Bohu slíbili a přidrželi se evangelické chudoby, aby tím snáze mohli sloužiti Kristu a rozjímati o věcech nebeských. Nikterak nebaží po vašem zlatě a stříbře, nežádají si vašich domů, polí a oděvu, ale spojují se jednoduchým, prostým oděvem i stravou, kterou si dle stanov rádoých denně vyžebraávají. Kromě toho častým bděním, posty a mrtvením svého těla slouží ve dne i v noci Všemohoucímu, zpívají jemu žalmy, starají se o blaho krále a říše, modlí se o mír národu a blahobyt obce. Vykonávají za nás všechny posvátná bdění, a každodenní obětí, prosbami a díky činěním staví se jako hradba proti našim viditelným i neviditelným nepřátelům. Toť jsou jejich zásluhy o nás, toť přeužitečné skutky křesťanské lásky! Proto nezasluhují nenávisťi, nýbrž lásky, ne zlomyslnosti, ale naší úslužnosti. Proč tedy splácíte dobré zlým, lásku nenávisťí? Kam se děla bázeň Boží, kam se poděla vaše rozvaha? Pomněte alespoň slov Páně: Co jste učinili jednomu z mých nejmenších, mně jste učinili! Není vás tajno, co mluvil nebeský hlas k Šavlovi, když bažil po vraždách a pomstě: „Šavle, Šavle, proč mne pronásleduješ, já jsem Ježíš, jež pronásleduješ!“ ***)

*) Chronica Fr. M. Provinciae Boh. ad an. 1604; Zápis domů na svob. území P. M. Sněžné fol. 46 pag. versa; Pamětnice Tom. I. Tit. II.; Nucleus Minoriticus pag. 73, 77; Winter, Kult. obraz měst, str. 433.

**) Březan, Život Petra Voka z Rosenberka, str. 215.

***) Strasser, Ill. Martyrium, pag. 8.

Z toho patrně, že Zdeněk z Lobkovic nebyl toliko znamenitým státníkem, nýbrž i řečníkem a bohoslovcem. Častěji tak a podobně řečnil, ale s nepatrným výsledkem. Uchránil svých svěřencův u P. Marie Sněžné sotva nejhrubších bezpráví. Marně dovolával se práva městského a jiných úřadův, aby dle vůle císařovy výtržníky zkrotili a chránili pronásledovaných řeholníků. Bylyť tehdy úřady městské většinou v rukou nekatolíků.

Za těch poměrů dostavěn byl klášter teprve po třech letech. Byla to budova neveliká. Sestávala toliko ze čtyř křídel, která objímala kvadraturu u brány klášterní. Jižní strana kláštera vybíhala na východ do zahrady a končila u nynější kapličky P. Marie, kde scházelo se po úzkých schodech do zahrady. Široká chodba u brány klášterní slula chodbou křížovou a proměněna byla v kapli téhož jména.

Druhou kvadraturu u sakristie dal postavit P. Bernard Sannig teprve r. 1681. Při tom byla křížová chodba prodloužena až k sakristii.

S opravou kostela P. Marie Sněžné začalo se r. 1607.*) Františkáni, kteří se už v Praze obeznámili, uspořádali za tou příčinou slavný průvod s hudbou k rozvalinám starobylého chrámu P. Marie Sněžné, načež byl posvěcen základní kámen. Stavba kostela byla dokonána r. 1610. Zdeněk Popel z Lobkovic dle svého slibu dal postavit klenbu kostela a pořídil okna. Klenba byla sice o 2 sáhy snížena, ale přece jest kostel P. Marie Sněžné nejvyšší ze všech chrámů pražských. Jeho výška měří 35 m. Na stavbu přispívala katolická šlechta, občané pražští, ba i nekatolíci. Rektor university Bacháček, ač byl nekatolík, daroval 8 grošů 2 denáry. Františkáni dobyli si tedy přízně také u rozvážnějších jinověrců.

Kaple P. Marie (nyní sv. Michaela) nebyla tak pobořena jako ostatní budovy. Bohoslužby byly tam konány již r. 1605. Prostranství před kostelem, které jest nyní zastavěno, bylo tehdy volno a přímo spojeno s nynějším náměstím Jungmannovým. Stavělo se tam až v druhé polovici XVII. století. Před průčelím kostela stála od r. 1670 kaple kalvarská, která však byla r. 1698 zrušena, a místo ní postavil tam hrabě František Ferdinand z Uherčic kapli Porciunkule. Měl v ní rodinnou hrobku. Před 30 lety byla i ta kaple zrušena. Na evangelní straně před kostelem založena byla r. 1672 kaple sv. Anny (nyní sv. Jana Nep.) s oltářem téže světice a sv. biskupa Brikcia.

Nad tou kaplí zřídil P. Bernard Sannig klášterní knihovnu, která byla rozmnožena hlavně z darů hrabat Talemberků a pražského lékaře dr. Jana Polencia. Nynější farní budovu,

*) Winter, Život církevní, str. 878.

kteřá byla původně jednopatrová, dala postaviti r. 1676 hraběnka Kateřina z Martinic. Dříve to byla klášterní nemocnice. R. 1681 založil P. Bernard Sannig také na epištolní straně před kostelem kapli P. Marie Pomocné se třemi oltáři: P. Marie, XIV. sv. Pomocníků a sv. Hedviky. Nad kaplí dal upravití 10 pokojů pro hosty.

Za souhlasu arcibiskupa pražského a papeže Klementa VIII. císař Rudolf II. daroval na věčné časy kostel i klášter u Panny Marie Sněžné Františkánům. Aby mohli dokázati, jakým právem dostali se v držení obou budov, dal jim císařský diplom dne 15. března r. 1607, jenž začíná slovy: „Ad perpetuam rei memoriam.“ *)

Dne 13. října r. 1607 slavila se provinciální kapitula v Jindřichově Hradci za předsednictví generálního komisaře P. Alfonsa de Requisens. Za provinciála zvolen byl P. Emil Aleš Keck, jenž určil pro dostavěný již klášter pražský 17 členů české provincie. **) Jména jejich jsou tato:

1. P. Jiljí Smout z Mechlína v Belgii, představený kláštera a znamenitý bohoslovec.

2. P. Bedřich Bachštejn, vikář kláštera, rodem Pomořan, německý kazatel, zpovědník a znamenitý kontroversista.

3. P. Jan Martinez ze Španěl, sakrista, zpovědník, kazatel a učený kontroversista.

4. P. Bartoloiněj Dalmasoni z města Ponte di S. Pietro u Bergama v Itálii, zpovědník, kazatel italský a kontroversista.

5. P. Šimon z Francie, zpovědník, kazatel a kontroversista.

6. Fr. Jeroným hrabě Aresio z Milána v Itálii, jáhen.

7. Fr. Kašpar Daverius z Varesia, Ital, podjáhen.

8. Fr. Jakub z Augsburga, Němec, klerik, minorista.

9. Fr. Kliment, Němec ze Švábska, klerik, minorista.

10. Fr. Jan, Němec, klerik v noviciátě.

11. Fr. laik Krištof Greiss, Němec, staříčský kuchař.

12. Fr. laik Jindřich z Wendlingen ve Švábsku.

13. Fr. laik Jan, Němec, vrátník a sběrač.

14. Fr. laik Didak, Němec.

15. Fr. laik Jan, Ital z města Monte Piano, zahradník.

16. Fr. laik Emanuel, Němec, kuchař.

17. Fr. laik Antonín, Němec, v noviciátě.

Původem byli všichni cizinci, smíme-li ovšem slovo Germanus překládati vždycky slovem Němec. Ježto však byli vychováni v Čechách, uměli alespoň někteří z nich česky. ***)

*) Archiv klášterní.

**) Pamětnice Tom. I. Tit I.: destinavit 17 fratres huius nostrae Provinciae.

***) Všecky zápisy domů na území P. Marie Sněžné v letech 1604 až 1611 psány jsou česky.

Byloť by neprozřetelné usaditi v Praze, kde byla toliko desetina obyvatelstva německá, samé cizince, neznalé jazyka domácího.

Byli to muži vybraní, kteří mohli svými vědomostmi a mravním životem čeliti útokům jinověrcův. Výpovědi všech svědků, kteří s nimi obcovali a po jejich smrti vydali svědectví o jejich životě, shodují se v tom, že byli řeholníci vzorní a dokonalí. Všichni znali jejich nelíčenou pokoru, jejich přívětivost a laskavost k lidem prostým i vznešeným. Jak zachovávali řeholní chudobu, poznati možno ze sbírek, jimiž si denně vyžebravali výživu. Právě proto jim jinověrci spílali „holencův a božích bláznů“. Školou řeholní poslušnosti a dokonalosti byla jim rozjímání a nábožná cvičení, která denně společně vykonávali, a pravidelná návštěva choru. Celé církevní hodinky zpívali společně v kapli P. Marie ve dne i v noci, což se žádalo jen v nejpřísnějších klášteřích. Nesnadný a nebezpečný úkol, který jim svěřil pražský arcibiskup a katoličtí stavové, vykonávali s největší pílí a přesností. Při tom byli vezdy stálí a neohrožení. Že své duchovní i světské vrchnosti příslušnou úctu prokazovali, projevili také tím, že zúčastnili se dne 10. května r. 1606 pohřbu arcibiskupa Zbyňka Berky z Dubé; mezi ostatními řeholníky šly v průvodě také čtyři páry mnichů od P. Marie Sněžné.*) V té době, kdy učení i prostí kydali hanu na řeholníky, nenalézali jinověrci na Bosácích jiného poklesku, leč že kázali proti kalichu.

Kromě řeholních povinností věnovali největší pílí a péči službám Božím a hlásání slova Božího. Kázali ve čtyřech jazycích: Němcům, Vlachům, Španělům a Francouzům. Zdali kázali Čechům řečí českou, nelze dokázati z písemných zpráv; byloť tehdy ve zvyku také promluvy latinské. Jejich duchovní řeči byly přesvědčivé, ponejvíce apologické a polemické, v nichž vyvraceli bludy Lutherovy, Kalvinovy a Husovy. Zdá se, že kázali ze zásady proti přijímání kalicha, jenž byl symbolem všeho odboje proti církvi katolické. Jinověrci nejednou vytýkali mnichům od P. Marie Sněžné, že nejen nepodávají Tělo Páně pod obojí způsobou, nýbrž že ještě proti přijímání kalicha ve svých kázáních brojí. Také mimo kostel mluvili o věcech náboženských, zaváděli disputace o víře, soukromě i veřejně, aby jinověrci získali Kristu a jeho nevěstě, církvi katolické. Neméně asi působili pro víru obecnou ve zpovědnících, jelikož mnozí úředníci dvora císařského, kteří bojovali v čele strany katolické proti majestátu, přicházeli k Františkánům ke sv. zpovědi. Zdeněk z Lobkovic měl za zpovědníka P. Jiljího Smouta. U kněží byli v takové vážnosti, že je brávali za rozhodčí v rozepřích.

Škoda, že se nás nedochovaly zprávy z dřívějšího života těch řeholníků; zajisté řeholníci, kteří šli založiti nový klášter mezi nepřátele víry, byli mužové osvědčení a dokonalí.

*) Březan, Život Petra Voka z Rosenberka, 215.

Působení Františkánů v Praze trvalo tehdy jen sedm let. Nežřídka se stávalo, že nekatolíci z lidu obecného i ze šlechty, přišedše do styku s těmi řeholníky, přestupovali k víře katolické. Proto zanevřeli na ně kazatelové nekatoličtí tou měrou, že ustanovili, zbaviti se jich stůj co stůj. Kazatelům stáli k ruce někteří nekatoličtí šlechtici, z jejichž návodu pronásledoval obecný lid pražský Františkány nadávkami a ranami. Bezuzdný lid usiloval strhnouti je k hádce, aby vraždou mohl se jich bez-trestně zbaviti. Na veřejnosti se ten záměr nezdařil. Proto vtrhlo v květnu r. 1609 několik poštvaných mužů do kláštera. Nejdříve vypáčili kostelní vrata, vnikli do kostela a zneuctili mariánský oltář. S hlavy sochy P. Marie uzmulí zlatou korunku a dopustili se tam ještě jiných zločinů. Potom napadli nic netušící mnichy v klášteře, spílali jim, poličkovali a vyhrožovali pomstou, budou-li ještě dále kázati. Františkáni snesli trpělivě i toto bezpráví a veřelci odešli s nepořízenou; jen kletbami a hrozbami ulevovali svému hněvu.*)

— Po té řekl starý bratr Krištof prorocky, že nikdo z řeholníků neujde pomstě kacířův. Někteří Františkáni chtěli po té události pražský klášter opustiti a uchýliti se do některého z venkovských klášterů. Než ostatní řeholníci, kteří byli vytrvalejší, pobádali kolísající druhy, aby vytrvali jako jeden muž, kdyby je čekalo v Praze pronásledování, ba i smrt. Aby se připravili k budoucím zápasům, konali každodenně po večerní modlitbě přípravu na smrt. Tím se povzbudili a posílili tak, že vytrvali všichni. Neustávali konati služby Boží a kázati, ač věděli, že právě jejich kázání a katechisování jest jinověrcům solí v očích.**)

V době pasovského vpádu, kdy se jednalo o to, zda dosáhne v Čechách svrchované nadvlády živel katolický či protestantský, dostoupily třenice náboženské nejvyššího stupně. Zároveň nastalo tajné štvání proti klášterům, neboť dle tehdejších názorů byli to mniši, kteří musili věděti o vpádu Pasovských a kteří jej bezpochyby také podporovali. Jaká pověst nesla se o Františkánech u P. Marie Sněžné a o jejich sbírkách, bylo již pověděno. Dne 13. února roku 1611 přišlo mezi kázáním P. Bedřicha Bachštejna několik mužů do kostela františkánského a ti vyhrožovali kazateli takto: „Brzy tobě i bratříčkům tvým zazvoníme umíráčkem.“***)

Zjednaní muži z obecného lidu pražského, žízníce po krvi Františkánů, čekali jen znamení od svých vůdců, kdy by měli posácký klášter napadnouti. Řeholníci dověděli se o tom od zbožných katolíků. P. Bedřich Bachštejn, který spravoval klášter za nepřítomnosti představeného P. Jiljiho Smouta, shromáždil

*) Strasser, Ill. Martyrium, pag. 10.

**) Idem, pag. 12. —

***) Drahé kameny z koruny Sv. Václav., pag. 353. —

tedy všechny bratry a povzbudil je výmluvnými slovy k vytrvalosti. Potom každého z nich objal a políbil. V masopustní pon dělí, dne 14. února, vykonali všichni Františkáni sv. zpověď, aby smyli s duší svých i nejnepatrnější poklesky. V úterý měl P. Jan Martinez v deset hodin ráno zpívanou mši svatou, při níž přistoupili všichni bratři ke stolu Páně. Posily té nebeské věru potřebovali, neboť sotva bylo po mši — kolem jedenácté hodiny — nastala jim doba smrtelného zápasu. —

Hlava III.

Vpád pasovský.

Jako dříve postoupení jednotlivých zemí arciknížeti Matyášovi, tak bylo císaři Rudolfovi proti mysli snižování důstojnosti a moci panovnické neustálým povolováním rozličných svobod stavům českým. I vyhledával různé cesty, aby vše uvedl v předešlý stav, jmenovitě aby opět nabyl postoupených zemí. Nežli podepsal majestát, zamítl několikrát návrhy svých rádců o vyzbrojení vojska proti stavům protestantským, ale podepsav majestát a zpečetiv svou porážku udělením úplné svobody náboženské, přilnul k té myšlence. Nejvhodnějším nástrojem k provedení těch zámyslů zdál se býti císaři arcikníže Leopold, syn Karla Štyrského a Marie Bavorské. Leopold narodil se r. 1586 a určen byl od matky ke stavu duchovnímu; urozenost dopomohla mu k biskupství pasovskému a štrasburskému. Leč povaha Leopoldova nevynikala zbožností, nýbrž klonila se spíše k věcem světským. Mladý arcikníže nepřijal příslušného svění, nedbal povinností biskupských, nestaral se o studia, nýbrž vyhledával zábav světských, obzvláště v pohyblivém životě vojenském, kterýž jej nejtrvaleji dovedl upoutati. Opatrná a moudrá matka neschvalovala jeho počínání, a jen proti vůli její zapleten byl mladý arcikníže do sporů rodinných mezi císařem Rudolfem a králem Matyášem.*)

Vládychtivý Leopold získal si důvěry císaře Rudolfa. Dva dny po vydání majestátu, dne 11. července r. 1609, vyžádal si u císaře slyšení, a padnuv před ním na kolena, nabízel své věrné a oddané služby. Císař uvítal arciknížete Leopolda s otevřenou náručí. Zdvihl jej laskavě se země, udělil mu požehnání a slíbil, že přijme jej za syna. V dlouhé, důvěrné rozmluvě dohodli se o spolku proti stavům českým a proti králi Matyáši; císař provésti hodlal oblíbený svůj záměr, zlomiti totiž moc protestantských stavů českých, zrušiti právě vydaný majestát a vyrvati Matyáši zase všechny země, které mu byl musil postoupiti. V záměry jejich zasvěceni byli původně jen plukovník

*) Rudolf II. u. s. Z. I. 85.

Vavřinec Ramée, hrabě Adolf Althan, předseda dvorní rady vojenské hrabě Sulz, appellační rada Tennagel; za krátký čas získán byl pro ten záměr kníže těšínský Adam Václav.*)

Rádcí Leopoldovi usilovali založití dalekosáhlý záměr na pevných základech, ač horkokrevný arcikníže i nedočkavý císař navrhovali, aby stavové čeští pokořeni byli co možná nejdříve. Opatrní rádcové ukazovali však k tomu, že stavové mají svůj zbrojný lid ještě pohromadě a že by sbírání vojska vzbudilo v Čechách obavy; radili tudíž, aby v Čechách nějaký čas ničím se nehýbalo, aby stavové nebyli válečnými přípravami vzrušováni, zatím však aby najímáno bylo vojsko za hranicemi pod nějakou vhodnou záminkou a konečně aby také získána byla pomoc od katolických mocnářů; jakmile bude s dostatek vojska po ruce, z nenadání udeřiti bude třeba na nepřipravené Čechy.

Nejlepší záminkou k najímání vojska bylo tou dobou uprázdněné vévodství julišské, k jehož obsazení a sekvestrování obdržel Leopold od císaře plnomocenství. Země Rudolfovy rozmnoženy býti měly Tyrolskem a jinými zeměmi; panství nad nimi připadnouti mělo Leopoldovi, jehož snahy odměniti chtěl Rudolf II. nástupnictvím na trůně císařském místo krále Matyáše. To vše čelilo nejen proti právům krále Matyáše a druhých bratří Rudolfových, nýbrž i proti staršímu bratru Leopoldovu Ferdinandovi, jimž dle přirozené posloupnosti náležela přednost. — Vévoda Jan z Julichu, Kleve a Bergu zemřel dne 25. března r. 1609 bez potomků. K dědictví hlásili se nejbližší příbuzní zemřelého vévody, kurfirst brandeburský, falckrabě naumburský a kurfirst saský; vedle nich také císař Rudolf II. činil nároky na vévodství julišské, jakožto na odúmrť. Kurfirst z Brandeburka a falckrabě z Naumburka obsadili vévodství julišské brannou mocí, aby si dědictví pojistili; toliko pevnost Julich zůstala pod velením jakéhos Rauschenberka, který vydal ji dne 23. července 1609 arciknížeti Leopoldovi. Nenačalým zakročením z Prahy obrácena byla pozornost celé Evropy na to dědictví.

Obě strany, jak císař, tak knížata německá, hleděly získati spojence, jelikož hrozila válka. Nejdůležitější úkol připadl Leopoldovu rádcí Tennagelovi, aby vymohl od francouzského krále Jindřicha IV. slib, že nebude se vměšovati do záležitostí německých, a u dvora španělského, aby zjednal dostatečnou pomoc peněžitou. Ale špatně pochodil. Jindřich IV. zjevně přidal se na stranu knížat německých, a král španělský Filip III. na vůli ponechal svému vyslanci na dvoře Rudolfově Zuňigovi, aby jednal, jak za dobré uzná. Ačkoli Zuňiga záměrům Leopold-

*) Gindely (Rudolf II. u. s. Zeit II. 192. 193.) uvádí též Slavatu, Martinice a bývalého hejtmana moravského Berku; Slavata v „Pamětech“ i před soudem tvrdil pravý opak.

dovým nepřál a krále španělského poučil, že arcikníže na zřeteli má více svou ctižádost nežli prospěch rodu Habsburského, přec nucen byl vyplatiti Leopoldovi 130.000 dukátů.

Arcikníže obdržev peníze, sbíral vojsko nedaleko českých hranic ve svém biskupství pasovském pod tou záminkou, aby sekvestroval vévodství julišské potud, pokud nerozhodne říšský sněm, komu po právu náleží. Od té doby, co Leopold úskočně obsadil pevnost Julich, nezůstaly zámysly Rudolfovy tajny; také knížata německá strojila se k válce. Získala si pomoc evangelické unie německé a krále Jindřicha IV., jenž přivedl na svou stranu anglického krále Jakuba I., Nizozemsko a vévodu savojského Karla Emanuela. S těmi spojenci hodlal Jindřich IV. vypuditi císaře Rudolfa nejen z vévodství julišského, nýbrž zmocniti se Belgie, opanovati Franché Conte neb Elzasy a připraviti rod Habsburský o korunu německou.

Na straně císaře Rudolfa nedálo se skoro nic k záchraně moci a vážnosti rodu Habsburského. Císař dal se do jednání s říšskými knížaty, aby smlouvami dosáhl zemí Matyáši postoupených, aby urovnal záležitosti julišské a pojednal o volbě budoucího císaře římského. Ale při své vrtkavosti nezřekl se úmyslu, brannou mocí dosáhnouti toho cíle. Pročež na radu přátel Leopoldových vydal dne 16. ledna roku 1610 rozkaz, aby na jímán byl lid vojenský v biskupství pasovském.

Sjezd říšských knížat zahájen byl v Praze dne 5. května r. 1610. Kurfiršt saský Kristian II. získal si přízeň císaře Rudolfa a přesvědčil jej, že nejlépe bude, když vévodství julišské dá jemu v léno. Na překážku byl toliko Leopold se svými záměry. Když však arcikníže Julich opustil a přišel koncem června do Prahy s přesvědčením, že nelze té země obhájití proti protestantům, pominula i poslední překážka. Kurfiršt saský přednesl svou žádost také před shromážděnými knížaty a došel od nich ochotné podpory, jelikož oni sami neměli chuti, zjednati v Julišsku platnost vůle císařovy ozbrojenou mocí. Pročež dne 7. července 1610 propůjčeno bylo Julišsko rodu saskému v léno. Zatím pominula také bouře nepřátelská, která valila se proti Habsburkům od západu; francouzský král Jindřich IV. zavražděn byl dne 14. května r. 1610 a vojsko v několika měsících rozpuštěno.

Druhým úkolem sjezdu knížat na dvoře Rudolfově bylo, aby císař dostal zadostiučinění od bratra Matyáše. Jednáno o tom dlouho a neúspěšně, poněvadž arcikníže Leopold ponoukal císaře k neústupnosti, aby nemusil rozpustiti vojska pasovského. Z velikých požadavků Rudolfových splnilo se jen tolik, že Matyáš měl císaře odprositi, což za něj vykonala arciknížata Maximilian a Ferdinand a vévoda brunšvický Jindřich Julius dne 9. října r. 1610. Tím dosaženo smíru mezi bratřími Rudolfem a Matyášem.

Než císař nebyl ke králi Matyáši upřímný. Tajně jednal s kurfirsty německými o volbě arciknížete Leopolda za císaře německého a do konce r. 1610 zaručil mu tři volební hlasy. Rudolf II. ukázal neupřímnost vůči bratru Matyáši hlavně v záležitosti vojska pasovského, které dle smlouvy ze dne 10. září r. 1610 mělo býti do měsíce rozpuštěno. Ale císař neřídil se v tom smlouvou a osvědčil, že nemíní vojsko rozpustiti. Když totiž vévoda bavorský z rozkazu ligy katolické sbíral vojsko proti unii protestantské, obrátil se k císaři s prosbou, aby mu vojsko pasovské bylo přepuštěno; leč arcikníže Leopold jménem císařovým jeho žádost naprosto zamítl, a to v době, kdy již smír mezi Rudolfem a Matyášem byl podepsán a císař tudíž nepotřeboval ozbrojených zástupů ani k obraně ani k útoku. Nejvyšší zemští úředníci byli nespokojeni a reptali, že císař vydržuje a připravuje v sousedství zbrojný lid. Rudolf II. vymlouval se, že dluhuje vojsku žold za několik měsíců a proto že je rozpustiti nemůže. Zatím však zapláceno nebylo pouze 400.000 zl. a císař mohl poskytnouti nejméně 300.000; ostatek byl by se dal snadno shromáždit, kdyby císař byl měl dobrou vůli. Pravou příčinou jeho váhavosti bylo, že poprával sluchu strůjcům pasovského zbrojení; ti radili císaři, aby přeložil vojsko pasovské do Čech na panství krumlovské a na Budějovicko, poněvadž biskupství pasovské bylo již vykořistěno a vojsko trpělo nedostatkem; tak prý bude vojsko blíže, takřka po ruce, a snáze možno bude použiti ho k provedení záměrů Leopoldových. Pročež oznámil císař nejvyšším úředníkům zemským své domnělé nesnáze s lidem pasovským, žádaje, aby poradili se o přestěhování toho vojska a postarali se o peníze na jeho vydržování.

Nejvyšší úředníci zemští přijali požadavek Rudolfův s velikou nevolí a pravým zděšením; dne 25. září r. 1610 vyslovili své podivení nad tím činem, jelikož dle zemského zřízení nesměl král najímati vojsko bez potazu se stavy a tolikéž neměl práva cizí lid válečný do země uváděti, ale přes to slíbili císaři pomoc peněžitou, aby lid najatý mohl rozpustiti. Na žádost stavů, kteří nabídli císaři 200.000 zlatých, buď na hotovosti buď v papírech brzy splatných, ustanovil Rudolf II. za sprostředkovatele výplaty a rozpuštění vojska vévodu brunšvického Jindřicha Julia. Vévoda odcestoval z Prahy do Pasova dne 10. listopadu r. 1610. Poněvadž pokladník Kleinsträtel přinésti měl peníze do Pasova v krátké lhůtě, slíboval vévoda důstojníkům pasovským, že část žoldu vyplatí za několik dní penězi na hotovosti, část pak dobrými poukázkami. Pročež oznámemo bylo všemu vojsku, že dne 20. listopadu bude přehlídka a ve čtrnácti dnech že bude žold vyplacen a vojsko rozpuštěno.

Blížil se den 6. prosince, kdy měl býti žold zaplacen, ale do té chvíle vévoda brunšvický peněz neobdržel. Doručen

mu pochvalný přípis císařův se žádostí, aby v nesnadné úloze vytrval. Pokladník Kleinsträtel byl v Praze zdržován, poněvadž Rudolf II. nechtěl, aby vojsko bylo rozpuštěno. Císař a Leopold měli tento plán: Uvésti lid pasovský do Čech i přes odpor stavů, potom svolati sněm a zrušiti majestát; aby vůdcové protestantů nemohli na sněm, zavedena býti měla s nimi pře pro urážku Veličenstva. Hvězdopravci věštili císaři zdar a vítězství také nad Matyášem, a Rudolf II. věřil jim více než mocnějším důvodům rozumným. Dne 1. prosince přijel do Pasova pokladník Kleinsträtel, ale s prázdnýma rukama, a nabízel vůdcům vojska poukázky, jichž důstojníci nechtěli přijmouti, žádajíce hotové peníze. Vůdcové obávajíce se ve vojště povstání, prosili vévodu, aby dal rozkaz k přesídlení vojska do jižních Čech. Vévoda spoléhaje, že peníze do 6. prosince obdrží, byl jim po vůli, vymínil si, aby od 9. do 17. prosince setrvalo vojsko v Pasovsku; na to odejel 9. prosince do Prahy. Přibyv do hlavního města, vyličil nejdřív císaři Rudolfovi, potom i nejvyšším úředníkům zemským stav vojska pasovského a dokazoval, že nezbývalo mu, než dáti vojsku dovolení, aby přesídlilo do Čech. Zemští úředníci svolavše dne 13. prosince schůzi, do níž pozváni byli také soudcové zemští, trpce si stěžovali do rušení zřízení zemského a usilovně žádali, aby císař zbrojný ten lid rozpustil, a aby svolal hotovost zemskou na obranu proti vpádu Pasovských do Čech. Trpkých výčitek dostalo se i vévodovi brunšvickému, ač byl nevinný. Doléháno naň, aby peníze a úpisy vrátil; leč vévoda neměl ani groše, jelikož peníze a úpisy byly v rukou císaře Rudolfa, jenž vojsku pasovskému ani nezaplátil, ani peníze stavům nevrátil.

Dne 17. prosince r. 1610 mělo býti vojsku pasovskému zapláceno; ale když peníze nepřišly, vytrhli Pasovští pod vůdcem Vavřincem Raméem dne 21. prosince do Horních Rakous. Stalo se tak nejspíše k rozkazu císaře Rudolfa, jenž spoléhal ve přízeň šlechty hornorakouské, do níž se nadál, že odpadne od krále Matyáše k jeho straně. Tím ovšem porušil Rudolf II. smlouvu ze dne 10. září 1610. Pročež král Matyáš ohlásil císaři, že opatří se proti Pasovským hotovostí vojenskou. Leč Rudolf II. na ten list ani neodpověděl, doufaje, že Ramée podmaní si celé Horní Rakousy; ale když zpraven byl, že Pasovští v té zemi se neudrží, poslal Matyáši všelijaké omluvy a výmluvy, kterým král neuvěřil a pilně najímal vojsko; vytýkal císaři věrolomnost a zpravil také české stavy dne 23. ledna roku 1611 o řádění vojska pasovského s prosbou, aby mu přispěli pomocí na uhájení smlouvy libeňské a poslední smlouvy ze dne 10. září minulého roku. Ale v Čechách nedály se veliké přípravy proti Pasovským; byla sice svolávána hotovost zemská již od nového roku, ale ne s tím důrazem, jak bylo třeba. Čechové dotud spoléhali, že najímatelé vojska pasovského nechovají zrádných záměrů proti Čechům. Na veliké nebezpečí Pasov-

ských upozornil české pány vřhlasný válečník Petr Vok z Rosenberka, k jehož radě najato vedle hotovosti zemské ještě 1000 jezdcův.

Vojsko pasovské, zloupivši a vyplenivši Horní Rakousy, překročilo dne 30. ledna r. 1611 hranice české; počet toho lidu dle Pavla Skály obnášel 9000 pěchoty, 3090 jezdců a pak asi 2000 záškodníků, nevěstek a všelijaké jiné potulné sběře; vozů a kar, v nichž loupeže vezli, bylo 269 a v nich zapřaženo 1273 koní. Byla to cháska nevázaná, lupičská a zákeřnická, nad jejímiž „hovadskými skutky kamení mohlo zplakati“. Lidé byli od těch drábů cizinských zabijeni, a chaty nad hlavou jim zapalovány. Pasovští místo aby v jižních Čechách pokojně přezimovali, jak se stavy českými ujednáno bylo, vraždami a zákeřnými případy vnikali do měst na českém jihu a dle směru bylo již nad pochybu známo, že se blíží k městům pražským hosté ti nezvaní. Dobyli Krumlova, Budějovic, Táboru, Písku, Berouna a v polovici února pronikli až k Praze.

Stavové čeští, pokud nebyli na sněmu, sjížděli se na rychlo do Prahy, sbírali válečnou hotovost a za vůdce zvolili Henrika Matesa hraběte Thurna a Linhartu Kolonnu z Felsu. Ti kázali honem a skokem Prahu opevňovati, českou korunu, o kterou šlo, a privilegia zemská poručili bystře hlídati, dali opevňovati a osazovati městské brány a bašty. Brána Kartouzská čili Újezdská byla zcela zatarasena a opevněna novými náspy. Malé posádce u té brány velel „kaperejr“ čili „kulhavý kaparál“ Valentin Šimancz. Malá fortna u „krásné zahrady“, která táhla se od Újezda až k vodě vltavské, zůstala neobsazena, jelikož stavové nečekali s té strany útoku. Celá část Prahy od vinice Nebozezu až k Vltavě byla prázdná, jen ta „varta“ se tam potulovala.

Arcikníže Leopold zdržoval se v Praze u dvora císařského, již od polovice listopadu r. 1610 a počínal si, jakoby nevěděl, proč vojsko pasovské do Čech vtrhlo. Někteří úředníci, papežský nuncius a španělský vyslanec Zuñiga tušili záměry jeho i Rudolfovy. Nuncius Caetano ještě v poslední chvíli Leopolda napomínal, aby upustil od dobrodružných záměrů svých, které nemohou jinak zakončiti, leč k jeho škodě. Než arcikníže neuposlechl jeho moudré rady a hrál svou obojetnou úlohu dále. Ještě dne 11. února r. 1611 odcestoval Leopold do Berouna, kterého vojsko pasovské dobylo, aby mu z rozkazu císaře Rudolfa další postup ku Praze zakázal. Den na to vrátil se opět do Prahy, a když nejvyšší purkrabí se tázal, jak u vojska pasovského pořídil, dal v odpověď, že podá o tom písemnou zprávu.

Co se stalo potom, ať vypravuje rukopis pana Felixe Hada z Proseče. *)

*) Ten rukopis uschován jest od r. 1696 v archivu klášterním.

„Léta 1611 v sobotu po sv. Panně Dorotě (dne 12. února) byli stavové držáni na Hradě Pražském až do třetí hodiny německý, čekajíce na relací arciknížete Leopolda, co při lidu pasovském vyřídil. Mezi tím vstoupil do saudní světnice, davši se opověděti, nějaký Karl Dyranoyso, rytmistr jejich (pasovských), dosti potvorně připravený a předstaupivši ku panu nejv. purgkrabí, dodal jest psaní od toho lidu pasovského německé řeči, kteréž pan purgkrabí od něho s velikau poklonau přijavše, kázal mu povystaupiti a na odpověď očekávati. I bylo to psaní čteno a na to se vstahovalo, že jich Mil. P. Páni Stavové z předešlého dvojího psaní k nim učiněného mohli mu vyrozuměti, za jakau příčinau jsau oni sem do tohoto království Českého vtrhli, na kteréž že jsau s podivením až doposud žádné odpovědi nedostali. Protož jak prv, tak i nyní, na to, chtěli-li by vedle nich a spolu s nimi reputací J. Mil. Cís. zastávati, odpovědi žádají. Po přečtení toho psaní poraučel pan purgkrabí, aby na česko přeloženo bylo, a tomu vyslanému vzkázal po p. Hornateckým, *) aby na odpověď počkal. V tom uhodila hodina čtvrtá; i šel nejv. p. purgkrabí s některýma pány k arciknížeti Leopoldovi, chtějce vyzvěděti, co jest při lidu pasovském vyřídil, nebo ráno pravil, že to v spis uvede; a rovně té chvíle J. Mil. Cís. ráčil jest jim oznámiti, aby k J. Mil. Cís. nahoru šli. Když jsau se zase dolů navrátili, oznámil p. purgkrabí, že J. Mil. Cís. ráčil jest jim oznámiti, že jest arcikníže Leopold při tom lidu vyřídil, že má naději, že ten lid pasovský zase zpátkem odtrhne a z Berouna i z jiných měst vytáhne, však aby stavové k tomu povolili, aby ten lid na panství Krumlovském zůstával, a při obcuku aby se jim žádná škoda neděla, na to assekurací od stavův žádají. Z takové relací páni stavové byli upokojeni a ihned tu assekurací jim podepsali, domnívajíce se, že se to tak stane. Pro tu příčinu zdrželi se do 8. hodiny na půl orloji na noci, a potom když ji zhotovenau měli, odeslali ji po vyslaném jejich arciknížete.“

Leopold odebral se ještě toho večera do Berouna, nejspíše s rytmistrem Karlem Dyranoyso, a jak tam pořídil, ukázalo se příštího dne, v masopustní neděli, dne 13. února. Arcikníže místo aby poslal vojsko pasovské do Krumlovska, postavil se mu v čelo a vedl je na Prahu, kam dorazil kolem 10. hodiny dopolední, kdy v kostelích konaly se veliké služby Boží. Když ukázal se nepřítel před branami, nastalo v městě veliké zděšení, neboť Leopold přicházel s velikým oddílem vojska. Napřed jel on sám, za ním klusali na koních důstojníci a několik set jezdců, po stranách šla pěchota. Jakmile se Pasovští objevili před hradbami, přijel tryskem jeden stavovský důstojník na Staré Město a poručil v Tejně „k šturmu na

*) Míni se asi Jindřich Horňatecký z Dobročovic.

oba zvony udeřiti; a jak jsou začali šturmovati, po všech kostelích k šturmu bylo bito.“ Ženy utíkajíce z kostelů, křičely a nařikaly, ale mužové, chopivše se zbraně, spěchali ponejvíce na Hradčany, kamž Pasovští měli namířeno. Když spatřili Pasovští na Hradčanech ozbrojené zástupy, „lermo v buben udeřili a jizda traubili.“ Leč arcikníže, vida zdi a brány dostatečně obsazené a slyše zvonění na poplach, obrátil se s Raméem a zajel do blízkého kláštera sv. Markéty v Břevnově.

Dopoledne přitrhlo veškero vojsko pasovské a rozložilo se po horském hřbetě, jenž táhne se západně od Prahy, od bývalé brány strahovské k Bílé Hoře. Po krátkém odpočinku pokusili se Pasovští vniknouti do města, ale krvavě byli odraženi. S podobným rezdarem potkali se při dalších dvou útocích, o které se toho dne ještě pokusili. V Praze zatím tísnilo se vše k Hradčanům, zdali jest aspoň u císaře pomoc. Hrabě Thurn se stavy trpké činili nejvyšším úředníkům výčitky, že přes slib císařský a odpor stavů nebylo nebezpečí nepřátel odstraněno. Císař Rudolf, chtěje pány i lid upokojiti, poslal k vojsku pasovskému herolda čili hlasatele, aby odtáhlo do Krumlova; leč Pasovští toho rozkazu neuposlechli. Stavové tedy silně obsadili Hradčany a Pohořelec, poněvadž s té strany nášli se útoku.

V pondělí, dne 14. února časně z rána přivezla pasovská hlídka újezdskou branou do „krásné zahrady“ dva vozy zbraní a dopravila je tajně do města. Také dva rejthaři z vojska pasovského vešli tou branou na Malou Stranu, kde vyjednávali o zradě města s vlašským obyvatelstvem. K večeru vystřídala se stráž ve bráně újezdské, ale branka v nízké zdi zůstala neobsazena, neboť „kulhavý kaparál“ Valentin Šimancz byl zrádce. *)

Téhož dne shromáždili se stavové čeští na Hradčanech a žádali na císaři Rudolfovi listiny, jimiž měli býti Pasovští prohlášeni za nepřátele císařovy. Ten požadavek byl více než slušný, neboť Rudolf II. několikráte již rozkázal, aby Pasovští do Krumlova odtáhli, a byl-li ten rozkaz opravdový, pak bylo vojsko pasovské zástupem lupičů. Někteří úředníci císařovi byli ve spojení s Pasovskými, ale jiní opět, k nimž náležel Zdeněk Popel z Lobkovic, byli rozhodnými jejich nepřáteli. **) Jisto jest, že úředníci, kteří Pasovským přáli, nejednali poctivě a zasloužili výčitek, které jim činil hrabě Kinský a pan Řičan. Všichni úředníci neměli ovšem viny, že vojsko pasovské do Čech vtrhlo, ale nerozhodné jejich počínání bylo jako zrada.

Toho celého dne slídily hlídky pasovské po příležitosti vniknouti do města, ale k většímu útoku nedošlo. Konečně hnuli táborem do údolí košířského. Ramée přeložil svůj stan

*) „Světozor“ XXVII., str. 9., Winter, Nepřátelský vpád.

**) Gindely, Rudolf II u. s. Zeit II. 192.

od sv. Markéty do Košíř, a arcikníže Leopold usadil se v zahradě Filipa Langa pod Bílou Horou. Prahou šířila se zvěst, že vojsko pasovské ustupuje ke Zbraslavi a že hodlá odtáhnouti do Krumlova, jelikož útok na Prahu se nezdařil. Ale byla to jen válečná lest!

V pondělí večer obsadil z rozkazu Thurnova malostranské brány mostecké a dům saský Jan Šuster, měšťan staroměstský a zemský prubíř, který velel praporu lidu pěšího. O nepříteli nebylo ani potuchy, a prapor Šusterův před půlnocí chtěl se rozejíti, ačkoli hejtman i praporečník Kutnauer prosili, aby setrvali na stráži až do čtvrté hodiny ranní. Ale část jich odešla přece. Noc byla deštivá, a vojáci ukrývali se ve věžní kobce i za vraty domu saského. Po půlnoci přišel náhle nejvyšší Kolonna z Felsu a kázal vojáky shromáždit. Poděkoval Šusterovi, Kutnauerovi i všemu praporu, že najíti se dali na obranu města, a dovolil jim se rozejíti, řka: „Necítím, aby z toho něco bylo.“ Většina vojáků rozešla se po domech a menší část vešla do domu hejtmanova, kde hověli si při teplých kamnech. Déšť neustal až do svítání. Všude bylo ticho.

Kolem půlnoci oživil pojednou tábor pasovský u Košíř, a vojsko vyrazilo k útoku na Malou Stranu. Útok řídil sám arcikníže Leopold, oděn jsa jako generalissimus. Pasovští táhli úvalem od Košíř k bráně kartouzské. Kolem šesté hodiny ranní v úterý, dne 15. února r. 1611, dorazili částečně před bránu kartouzskou, částečně na Petřín, s jehož temene byl nejsnazší přístup do města. Nejdříve vnikla do města pěchota s vrcholu Petřína a rychle postupovala podle lobkovického paláce do Vlašské ulice a k náměstí malostranskému. Jízda pasovská narazila na odpor až ve bráně kartouzské, v níž stála jen malá stráž, která hned byla porubána a rozprášena; zrádce Valentin Šimancz zmizel. Z brány kartouzské vyrojila se jízda na Újezd, a než mohlo se postavit domácí vojsko na odpor, vnikla dovnitř města a spojivši se s pěchotou, razila si cestu k hlavnímu náměstí. Tehdy teprv začali na Malé Štraně „šturmovati“, že nepřítel jest v městě, a vojsko stavovské sbíhalo se k odporu. V malé ulici, která vedla s Újezda na malostranské náměstí, rozpředl se krutý boj. Vojsko stavovské pod velením hraběte Thurna střílelo na nepřátele s několika stran, „tak že již coufati počali; ale rejthaři jim na pomoc přišli, tu je dvouma stranama v ulicích obskočili, a pěchotu svou retovali.“ Stavovští ustoupili přesile na nynější náměstí Radeckého.

Boj začal znova. Nejzuřivěji bojováno bylo v sousedství domu „u Petržilků“. Tam účastnili se boje nejen vojáci, nýbrž i obyvatelstvo, které z okolních domů buď na Pasovské, buď na stavovské — podle svého smýšlení — střílelo, házelo kameny a lilo horkou vodu. Mezi občany, kteří dali se na stranu Pasovských, byli někteří katolíci, ponejvíce Vlaši, kteří na Malé Štraně tvořili četnou obec; byliť s Pasovskými doroz-

umění. Obrana na straně stavovských byla šťastna, neboť vojsko pasovské dvakrát ustoupilo s náměstí Radeckého; leč přesila jízdy pasovské, která pěchotě opět přišla na pomoc, rozhodla boj ve prospěch nepříatel. Vůdcové stavovští Thurn a Kinský byli zraněni; na straně stavovských padlo 400, na straně nepřátel 800 až 1000 mužů. Nový tuhý boj rozpředl se v domě Pavla Zuttera čili „u Pštrosů“, kdež byla malostranská radnice. Jeden díl stavovských mušketýrů utekl se do toho domu a bránil se statečně jako v pevnosti. Pasovští, nemohouce radního domu dobýti, snesli před vrata velikou hromadu dříví a hořlavých látek, které uzmulí v okolních krámech, a strojili se hranici zapáliti. Mušketýři, poznavše nebezpečí, radnici opustili. Ihned vetřeli se tam nepřátelé, vyloupali v radnici pokladnu, vydrancovali sousední dům pánů ze Sebusína a vyplnili okolní krámy i skladiště. Všude vedli sobě tak hanebně a ukrutně, že líto bylo na to hleděti. Pasovští postupovali ke Karlovu mostu, k němuž uchýlilo se vojsko stavovské; tam nastala opět prudká řež. „Tu jest proti nim z jednoho domu, jenž slove Sachsenhaus, i jiných tu okolních, prudce a stále od fedrovníků toho lidu pasovského, a na druhé straně z domu p. Matyáše z Glaukova, střeleno, kamením házeno, horkou vodou lito bylo, tak že musili naši coufati, nebo mnoho osob stavu panského, rytířského i z obecného lidu s koní dolův z domův stracino bylo. I obrátil se jest jeden díl našeho lidu přes most na Starý Město a druhý díl na zámek. Za oněmi se pustilo asi 60 kyrysarův dobře vystrojených toho lidu pasovského, až přijeli druhou branou do Starého Města. Za ním jest jich více dřeskem jelo; i spatřivše, že kus proti nim vystaven jest a nemálo lidu našeho s ručnicemi, obrátil se spátkem. V tom přiskočil jeden z knechtův, mladý pacholek, a zapálil kus knotem, který k mušketu svému užívá, kus ten vypálil a tou ranou porazil přes 30 osob, nebo ten kus kulkami velikými nabit byl. Po té raně šrank pustín jest z brány dolů, brána zavřena a zatarasována, a tak se jim ta překážka stala, že do města dole vpadnouti nemohli.“*) Uplynula sotva hodina, co začal boj na nynějším náměstí Radeckého, a již polovice Prahy na levém břehu Vltavy byla v rukou Pasovských. Také poslední zápas u domu saského**) skončil porážkou vojska stavovského. Nejvíce vojáků zahynulo střelbou z oken domu saského, v němž měli Vlaši obydlí a krámy. Hotovost stavovská zatlačena byla na Staré Město. —

Hejtman Šuster byl doma sotva hodinu. Předě dnem, asi o dvanácté hodině na celém orloji čili v šest hodin ráno, zahlaholilo od Malé Strany zmatené volání a šurmování; byl nepřítel v městě. Zatím co se bojovalo v ulicích malostran-

* Rukopis prosečský.

**) Mostecká ulice III., čís. 55, „u Šteiniců“.

ských, a chasa pasovská loupila a nepřirozené násilnosti na ženách páchala, shledal hejtman Šuster „kde mohl koho“ a táhl od staroměstského rathouzu Platněřskou ulicí ke Karlovu mostu. V úzké ulici nastal poplach a zmatek, neboť Šusterova pěchota dostala se mezi koně rejtharů, kteří rovněž táhli k mostu, ale náhle „učinili curuk“, jak vypravuje jeden z mušketýrů Jan Žitavský. Rozražený praporec zlatotepce Jana Šustera sebral se brzy a šťastně dostal se na staroměstskou bránu mosteckou „na prostřední půdy“. Sotva si vojáci připravili do oken muškety a hrubší střelbu, v tom valí se po mostě zástup lidí vojenských i nevojenských. Byli to Malostranští a posádka od brány kartouzské. Těsně za nimi v lepším pořádku, jakoby k útoku byla schystána, přijížděla korneta vojáků pasovských; vůdcem jejich byl rytmistr Brendel čili Prentl. Než poznal rotmistr Šuster, že je to nepřítel, vklouzl první dav i s kornetou do Starého Města. Šuster, poznáv svůj omyl, křičel z okna mostecké věže: „Mějte se na péči, to jsou Pasovští!“ — Mušketýři spustili střelbu dolů na most, po němž přijížděla druhá korneta vojska pasovského, volajíc nahoru: „Nestřílejte! Jsme vaši!“ — Ale střelba šla dobře, že několik vojáků v ráz lehlo mrtvých a jiní ranění hrozně křičeli. Ranou pak z kusu, který vypálil Jan Koch ze Starého Města pražského, houf se zastavil a zatarasil cestu jízdě pasovské, která již přijížděla s hurtem, ale musila též stanouti. Za ní nový a nový dav Pasovských se tiskne a křičí.

V tom kritickém okamžiku spadla, skřípajíc, mříže v bráně a tím učiněn konec vpádu Pasovských. Tu mříži nazývali tehdy „šrank“ nebo „šucgattr“; spouštěla se s prostřední půdy po řetěze. Hejtman Šuster však to nevěděl a nevida kladky, pošle dolů zámečnicka Jana Štula, „aby se optal, kde se dá spouštěti dolů ten šucgattr“. Zámečnick běží dolů po točitých schodech, div hlavy nesrazí, dole popadne u celnice jakéhosi starce, říkali mu Vácslav, a když se ho s chvatem optá, kde se spouští „ten šucgattr“, odpoví starý Vácslav: „I jdi nahoru zase, spouští se v prostředním štoku.“

Ve věži bylo zle, nebylo prachu ani kulek, a nepřítel sápal se na mříži. Zlatotepce Šuster prosil vojáky, aby tu zůstali, že přijde zase. I šel domů pro prach a kulky; tři „laibšicové“ ho doprovázeli, utíkajíce co síly stačily, a v nedlouhé chvíli nesli již a vlekli prach i kulky. Hejtman rozdával všem, co jich na věži bylo, střelba spuštěna větší, takže nepřítel couvl k Malé Straně. Když prve mušketýři ochabovali a neměli střeliva, přispěly jim poněkud švihovky, jimiž stříleno z oken kláštera křižovnického. Střelba trvala asi dvě hodiny. Mrtvoly a několik zastřelených koní zůstalo na prázdném mostě.

Když mušketýři odcházeli od mostu do svých domovů, objevil se i Matěj Janovský, jeden z „varty“ u brány kartouzské, a křikal na kulhavého „kaparejra“ Valentína Šimancze, kte-

rého v davu uviděl, jako na zrádce. Šimancz i Janovský dostali se do pračky a odvedeni byli na radní dům k rychtáři; ale „kulhavý kaparál“ se nepřiznal, že dostal od Pasovských půl kopy peněz. *)

Bylo vyhráno! Pasovští nevníkli již do Starého Města. Ta část nepřátel, která při prvním návalu most překročila, byla od obecného lidu porubána; toliko rytmistr Brendel, který ukrýti se chtěl v domě Bambasovic na Široké ulici, byl zajat a odveden na radnici. Padlé vojáky pasovské lid obecný do naha svlékal a nemálo peněz při nich našel. Kolem jedné hodiny s poledne přijel na Malou Stranu hlasatel, jenž jménem císařovým všecky napomínal, aby pokoj zachovali. V tom okamžiku přijel na Malou Stranu arcikníže Leopold a ubytoval se v domě jakéhosi Lazara Henkla ve Vlašské ulici. Zatím pak chasa obecná v Novém Městě se vzbouřila.

---

*) Winter, Nepřátelský vpád („Světozor“ XXVII., str. 9 a 15).

Hlava IV.

Mučedníci.

Prameny: Strasser, *Illustre Martyrium*, pag. 20—28. — *Nekrologium kladské* str. 46 a násl. (Vratislavský státní archiv D 161^h). — Sannig: *Historia Martyrii*, rukopis v archivu klášt. v Praze; *Chronik der drei Orden* VI. S. 125 a násl. — Schambogen: *Acta Martyrum*, rukopis v archivu pražském. — Greiderer, *Germania Franciscana* I. pag. 742—747. — Schaller, *Beschreibung Prags*, I. S. 42—48. — Gindely, *Rudolf II. u. s. Z.*, II. 202 a násl. — Zap, *Kronika* IV., str. 868 a násl. — Hammerschmid, *Prodrumus*, pag. 305 a násl. — Ekert, *Posvátná místa* II., strana 59. — Skálova *Historie* I., 283. — Hueber, *Menologium*, 491 a násl. — *Paměti Viléma hr. Slavaty* II. str. 8. (Vyd. Jireček.) — Petr v. Chlumecký, Karl v. Zierotin, str. 731. — Dr. Frant. Kryštůfek, *Protestantství v Čechách*, str. 252 a násl.

Obě kornety pasovské, které při prvním návalu do Starého Města vnikly, považovaly návrat k vojsku Leopoldovu za příliš nebezpečný a skoro nemožný, a proto pokračovaly v odvážném útoku. Místo však, aby útočily společně jedním směrem, rozdělily se na dva hloučky, z nichž jeden postupoval ke Královým lázním, druhý však chtěl se prosekati Křižovnickou ulicí dovnitř města. Se všech stran útočil na ně lid vojenský, ale zvláště obecný. Ačkoli nemalý počet jezdců pasovských svou odvalu zaplatil životem, přece většina z nich prosekala se až k novoměstské radnici a na Karlovo náměstí. Tam teprv poznali pasovští své zoufalé postavení a pomýšleli zabrat klášter Emausy, aby se v něm mohli snáze brániti proti přesile lidu obecného. Rozvášněné zástupy však překazily jejich úmysl. Nezbyvalo jim tedy než ustupovati k Vyšehradu. Tam jich dorazilo jen pět. Vědouce, jaký osud by je stihl, kdyby upadli v ruce rozvášněné luzy, vrhli se po srážném svahu vyšehradském na koních do vod vltavských, aby přeplavali na druhý břeh a dostali se na Malou Stranu k voj-

sku pasovskému. Někteří z nich zahynuli ihned ve vlnách, jiní však, mezi nimiž byl pasovský fendrych, doplavali na kóních skoro až na druhý břeh; ale luza je na loďkách proná-

.vIsI sunt oculis In splentlum mori. Sap. 5.

sledovala, dohonila a ubila vesly. Z těch dvou pasovských kornet neunikl tedy nikdo.

Těmi událostmi pobouřený lid obecný, který vzal na sebe úlohu pronásledovati a ubijeti jezdce pasovské, nespokojil se vítězstvím nad nepřáteli ani ostražitým hlídáním Starého Města. Když nastal den — bylo masopustní úterý —

nikdo nešel po práci, ani za obvyklými zábavami, nýbrž připojil se k zástupům lidu na ulicích. Od úst k ústům kolovaly zprávy o nočním vpádu Pasovských, o krvavých bojích poličních, o spustošení Malé Strany a konečně o účastenství některých malostranských katolíků v boji proti stavovským. Vůdcové luzy lživě rozhlašovali, že Pasovští za živa vykuchali Jana Mistopola, utrakvistického faráře u sv. Mikuláše na Malé Straně, a že všechny jeho žáky povraždili. Tyto zprávy byly od každého vyzdobovány a zvětšovány různými přídávky a domněnkami, jak se to snášelo s nenávistí vypravovatelů a rozčilenou fantasií posluchačů. Z návodu horlivců stavu šlechtického lid obecný považoval pasovský vpád za dobře promyšlený plán strany katolické, aby dosáhla nadvlády a panství v Čechách. Dle tehdejších názorů byli to mniši, kteří o tom plánu musili vědět a kteří ho bezpochyby také podporovali. Říkalof se, že jsou v klášteřích ukryty zásoby zbraní a prachu pro vojsko královské katolické a že mniši přenášeli zrádné dopisy a shromažďovali pro to vojsko peníze. Sotva tedy poslední jezdci pasovští zahynuli ve vlnách vltavských, rozhodly se rozjitřené zástupy, které byly ponejvíce vyznání Lutherova, Kalvinova a bratrského, pomstu vzítí na domnělých spoluvinnících a podporovatelích vojska pasovského, jež přitrhlo do Čech, aby zničilo stranu „evandělickou“.*)

Lid obecný s pokřikem „Vzhůru na kuklíky!“ vrhl se tedy na kláštery v Novém i Starém Městě pražském.

První však útok začal tam, kam až obecný lid pasovské jezdce pronásledoval, totiž na Vyšehradě. Děkanem byl tehdy Petr Linteo z Pilsenburku, známý také jako spisovatel český. Lupičové vedrali se do domu děkanského, vydrancovali jej a pobořili. Děkana ukrutně ztýrali a byli by ho do smrti ubili, „kdyby i řeč jeho česká i výmluvnost přirozená, k tomu též hlava šedivá i tvář velebně skromná nebyly jich zdržely.“ Děkan od té churavěl. Z děkanství šla luza do kostela, vypáčila dveře a vybrala všechny věci drahocenné; potom vykradla i hrobky a vyházela mrtvoly z rakví.**)

S Vyšehradu táhla luza do Emaus na Benediktiny. Vetrhla se do kláštera, kde ubila dvě zahanené osoby, jež byly mylně pokládány za pasovské vojiny. Všichni řeholníci zachránili se útekem. Opat Petr Lodereker z Prošovic, o němž se bez příčiny pravilo, že věděl o plánu pasovském, marně byl hledán, ježto se ukryl v komíně. Luza vyloupila klášter i kostel

*) Gindely, Rudolf II. und s. Z. II., 202 a násl. — Zap, Kronika IV. 868 a násl. — Chlumecký, Karl von Zierotin, 731. — Schmidl, Historia Prov. Boh. S. J. II., 602. — Marianus ab Oscelar, Chronica Observantiae, lib. IV. pag. 524. — Hammerschmid, Prodromus 306 — Tomek, Novější dějepis rak., str. 162. — Slavatovy Paměti (Jireček) II., str. 8 — Kryštůfek, Protestantství v Čechách, str. 252

***) Šubert a Borovský, Čechy III. Praha II. str. 384.

a zničila v něm drahocenné památky výtvarného umění a bohoslužebné knihy staroslověnské. Podobně řádila chátra i na Zderaze.

Když našel obecný lid v Emausích ty dvě zahalené osoby, jež byly prohlašovány za přechovávané jezdce pasovské, spatřil v tom částečné potvrzení hesel a zpráv, jež jim vůdcové o klášteřích hlásali, a utvrdil se tím v domněnce, že řeholníci jsou zrádci, a osobil si právo, kláštery prohlížeti a zrádce trestati. Proto vytáhla luza s velikou kořistí i na ostatní kláštery pod záminkou, že v nich shledává ukrývané jezdce pasovské. Rozdělila se na tři proudy. Jeden táhl na Karlov, druhý na klášter sv. Anežky a třetí se obrátil na Minority u sv. Jakuba. Střetla-li se chátra s knězem katolickým, ztýrala jej nemilosrdně; jakýs Jesuita přivlečen byl od té „chasy ne- užitečné“ k Vltavě a svržen do vody.

Četnému zástupu lidu obecného, jenž táhl na Karlov, stál v čele dobrodruh, měšťan berounský stavu rytířského, Matouš Hovorčovský z Kolivé Hory, který ke zprávě o útoku Pasovských na hlavní město přikvapil do Prahy se zástupem ozbrojených sedláků třebovských. Na jeho povel vetřela se luza do augustiniánského kostela. Zavraždila tam převora Melichara Hofmana a na chodbě klášterní bratra Ondřeje Kobra. Potom vnikli vrahové do kláštera a napadli opata Kašpara Čepa ve křesle. Několik bezuzdných mužů vyklestilo jej na popud nestoudných žen, načež mu usekali nohy i ruce a stáhli mu kůži s hlavy, při čemž vypustil duši.*) Když se nabažili krve, vyloupili a zpusťovali kostel i klášter a uspořádali v nádvoří klášterním kvas, při němž tropili divoké rozpustilosti. Vlekouce bohatou kořist a nesouce korouhve dali se na pochod ke klášteru františkánskému na Novém Městě opět pod vedením Matouše Hovorčovského.

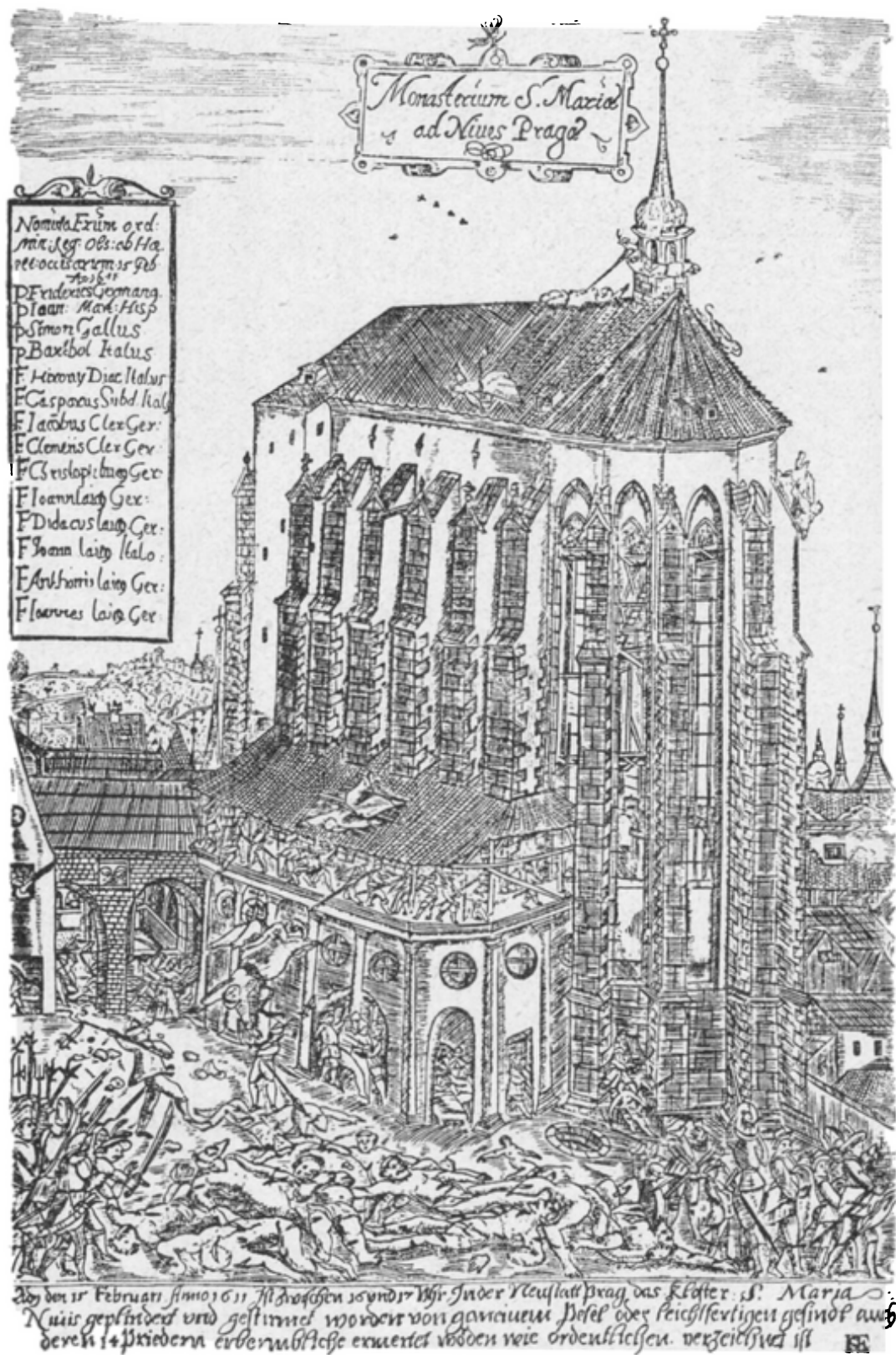
„Po dokonání toho tu v těch klášteřích přišli k Mateři Boží Sněžné na Nový Město mnoho set osob, majíce s sebou korouhve. Tu ihned na klášter udeřili, jej vytloukli a dostavše se do něho, kde kterýho napadli, mordovali. S nimi ne jako křesťan s křesťanem, ale jako s nejúhlavnějším pohanem zacházeli. Prosby, klekání, ani žádná lahodná slova, ba ani žádná přimlůva nic nepostačila, nebo kdokoli se za ně přimlůval s těžkostí s celou hlavou odešel.“ **)

Zástup lidu obecného, který přitáhl na klášter františkánský, čítal na 700 hlav. Byla to sebranka všemožných národů a přerůzných vyznání, mezi nimiž ovšem převládalo lutherské, kalvinské a bratrské. Ti obklíčili kostel i klášter, že nikomu z řeholníků nebylo možno vyváznouti. Ozbrojeni

*) Balbín, *Miscellanea Hist*, Dec I, lib IV, pars I, pag. 199.; Crugerius, *Sac. Pulveres I*, pag 282.

**) Rukopis Hada z Proseče.

byli ručnicemi, meči, dýkami, halapartnami, palcáty, kopími a železnými bičiky, jichž užívala jízda k obraně. Mnozí však

spokojili se řeznickými sekerami, okovanými kyji, vidlemi a cepy. Jedna část lidu obecného vybila a vyvrátila klášterní vrata a s křikem vetřela se do kláštera. Řeholníci zabývali se

klidně denní práci, netušíce, že právě toho dne vykonají na nich jinověrci často slibovanou pomstu. Věděli sice, že jest proti nim spiknutí zosnováno, ale netušili, že se nepřátelům již naskytla příležitost pomstu vykonati.

Pozornost chátřů upoutána byla nejdříve na staříckého, bělovlasého kuchaře, bratra Krištofa, jenž vešel na křížovou chodbu dveřmi ze dvora, odkudž nesl dříví do kuchyně, aby uvařil bratřím oběd. Ten přišed z Vídně do pražského kláštera, již po krátkém pobytu v Praze a ještě tři dny před vybitím konventu určitě předpověděl, že všichni zemrou smrtí násilnou. Netušil asi, že nejdříve vycedí svou krev. Chátřa se naň vrhla, a jakýs biřic rozpoltil mu hlavu řeznickou širočinou. Zraněný řeholník klesl tváří k zemi na dříví. Luza jej potom obstoupila, tloukla jej do hlavy a do zad cepy a kyji, až vypustil duši.

V jídelně připravoval na stoly klerik Klemens, velmi zbožný řeholník, který teprv nedávno dokončil noviciát. Když uslyšel na chodbě nezvyklý ryk a divoké kletby, vyšel z jídelny, aby zvěděl, co se děje. Sotva však objevil se na chodbě, již jej chátřa obkličila a dotírala naň zbraněmi. Jeden z vrahů sekl jej válečnou sekerou do hlavy, že bez hlesnutí skácel se k zemi, kde jej ostatní dobili cepy a okovanými bidly.

Někteří střízlivější z lidu obecného, vidouce to krvavé divadlo, přimlouvali se za řeholníky; ale podrážděná luza brzy je umlčela, vyhrožujíc jim za nevčasnou soustrast podobným osudem.

Utrativše ty oběti, běželi vrahové do kostela a kaple Panny Marie, aby loupili posvátná roucha a nádoby. Sákristan P. Jan Martínez, jenž právě odsloužil mši svatou, poznav, co se stalo, pospíchal do hlavního kostela, aby zachránil svaté hostie v ciboři a monstranci s Nejsvětějším. Bylo však již pozdě! Sotva že vzal ze svatostánku ciboř s hostiemi, přikvačila luza a vrhla se naň u samého oltáře. O ciboř s posvěcenými hostiemi rozpředl se nerovný boj. Někteří z chátřů usilovali vyrvatí ji knězi z rukou, aby byl svědkem potupy nejsv. Svátosti; ale nepodařilo se jim to, jelikož statečný voják Kristův svíral ciboř nadlidskou silou. Jakýs biřic sekl jej tedy prudce mečem do hlavy, že krev zbarvila mu tvář i rochetu. Leč vytrvalý kněz nepovolil. I sekl jej biřic znova do pravice, v níž ciboř držel, že upadla na zemi; ale v tom okamžiku vyprostil P. Jan levici, za kterou jej luza držela, a zachytil padající ciboř i s hostiemi. Leč v té zášáhla i druhou ruku sečnou rána, ruka i s ciboří upadla na zemi a hostie se vysypaly. Ze zástupu luzy ozval se ďábelský jásot. Muž Boží, ač již vědomí jej opouštělo a síly ochabovaly, usiloval zachrániti Tělo Kristovo od zneuctění a zakryl roztroušené hostie vlastním tělem. Ale vrahové vrhli se v divém vzteku na umírajícího kněze, rozsápali jej a posvěcené

hostie pošlapali. Při tom rouhali se takto: „Jak chatrný ten bůh papeženců, že se nohama šlapati nechá! Ba věru, slabý, že nás ztrestati nemůže!“

Vrahové rozprchli se potom po celém klášteře, prohlíželi chodby, kobky, komory a špižírny, slídíce po řeholnících. Nejdříve našli v domácí nemocnici P. Š i m o n a, staříčkého, bělovlasého kněze, který byl těžce nemocen. Jakýs biřic uhodil jej okovaným kyjem do hlavy, druhý vrazil mu do břicha dlouhý meč, že byl ve chvíli mrtev. Jeho krví prosáky pokrývky i poduška. Katolíci sbírali později jeho krev a uschovali ji jako ostatky.

Někteří z té vražedné chasy našli ve sklepě ukrytého zahradníka b r a t r a J a n a, na nějž pokřikovali: „Pojď sem, uděláme tě mučedníkem!“ Bijíce a klnouce jemu, vyvlékli jej ze sklepa za nohy na chodbu ke kostelu. Jiní přivlékli tam kněze P. B a r t o l o m ě j e D a l m a s o n i h o, kterého napadli u oltáře, když sloužil mši svatou. Spílali oběma řeholníkům a proklínali je; potom je mrskali býkovci a železnými bičiky, až klesli bez vědomí k zemi. Ubili je meči, cepy a kopími. Některé prameny sdělují, že P. Bartoloměj zabit byl u oltáře, ale svrchu uvedená zpráva jest starší a více zaručena; při oltáři toliko dvakrát bodnut byl kopím.

Jiní z krvelačné luzy přišli ke kapličce Panny Marie, která dosud stojí v půli chodby v prvním poschodí kláštera, kde klečel na modlitbách jáhen J e r o n ý m h r a b ě A r e s i o z Milána. Zvěděv o vybití kláštera a vraždění řeholníků, tušil, co ho čeká, a proto pokleknuv na stupních mariánského oltáře, připravoval se na smrt modlitbou. Oči i ruce povznesl k nebi dle zvyku sv. Františka a tak očekával vrahy. Ti se přihrnuli s křikem a kletbou na rtech, dotírali naň zbraní, až ho jeden z nich proklál dlouhým mečem, který pronikl zády do prsou. V dešti ran bodných i sečných vydechl jáhen J e r o n ý m mladistvou, hrdinskou duši.

Ostatní Františkáni zaraženi byli tou krutostí, jak luza jejich spolubratry ubíjela. Vrahové nemajíce na tom dosti, že prolili krev, mučili umírající řeholníky a hanobili jejich mrtvoly. Něco podobného stalo se snad jen za bouří husitských. Když řeholníci zápasili se smrtí, chroptíce v tratolištích krve, vypíchlali jim vrahové oči, uřezali nos a uši, zuby a tváře jim rozbili palcáty. Některým řeholníkům, kteří umírali v kostele nebo na chodbách u kostela, rozpárali břicha a když vnitřnosti vyhřezly, strkali jim do břicha posvátné sošky s oltářů. Jiným řeholníkům probodali břicha kopími a usekali jim ruce i nohy.*) Zbylé Františkány pojala hrůza. Připomenuli si v té

*) Strasser, Ill. Martyrium, pag. 26.; Oselar, Chronica IV., pag. 526—7; Sannig, Chronik der drei Orden VI., pag. 127; Hammerschmid, Prodromus, pag. 306; Pamětnice Tom. I Tit. I.; Skálava Historie I,

rozhodné chvíli, že člověk nemá se vydávati v jisté nebezpečnosti smrti. Rozpomenuli se také na slova Kristova, která promluvil k apoštolům, předpovídaje jim pronásledování a utrpení: „Střežte se pak lidí, neboť vás budou vydávati v radách, a v shromážděních svých budou vás bičovati. A před vladaře i před krále voděni budete pro mne na svědectví jim a národům. Vydáť pak bratr bratra na smrt, a otec syna; a povstanou synové proti rodičům a budou je zabijeti. A bu-

dete v nenávisti všechněm pro jméno mé, ale kdož setrvá až do konce, ten spasen bude. Když pak vás budou pronásledovati v městě tomto, utecte do jiného.“ *) Pronásledování řeholníci uposlechli toho rozkazu Kristova a chtěli se zachrániti

283; Schaller, Beschreibung Prags I, S. 42; Gindely, Rud. II. u. s. Z. II., S. 203.; Ekert, Posvátná místa II., str. 60.

*) Evangel. sv. Matouše X 17—18, 21—23.

útěkem. Vrátník a sběrač bratr Jan prchl na půdu kláštera a vikýřem spustil se na střechu sousedního domu. Ale když prchal vikýřem, postřelen byl do nohy od jakéhos vraha. Na půdě sousedního domu ukrýval se dva dny, a v noci na to dobelhal se do kláštera Minoritův u sv. Jakuba, kde na tu ránu a ještě jiné neduhy po třech měsících umřel.

Ostatní řeholníci utekli se na půdu kostela. Ale chátka je zpozorovala a pronásledovala. Štvaní řeholníci vystoupili tedy do vížky nedávno teprv dostavěné, doufajíce, že tam budou bezpečni. Ve spěchu a shonu zapomněli však vytáhnouti za sebou řebř, po němž do vížky na kostele vystoupili. Vrahové použili toho řebříku a doráželi na Františkány kopími, meči a cepy. Zabili z nich tři: klerika v noviciátě bratra Jana, mladého kuchaře bratra Emanuela a laika v noviciátě bratra Antonína. Poslední čtyři řeholníci vystoupili z věže na střechu kostela, doufajíce, že na střechu pronásledování nebudou. Ale u kostela shromážděná luza začala po nich stříleti. Tu zamířiv ručnicí myslivec Jakub Roboch, sestřelil jednoho řeholníka, potom i druhého, a třetího jenom postřelil. Byli to podjáhen Kašpar z Varesia, klerik Jakub z Augsburga a bratr laik Didak. Zatím se však ukázala luza v oknech vížky a lapila postřeleného řeholníka, jež v pravém slova smyslu na kusy rozsekala a svrhla dolů. Zbýval už jen vikář kláštera P. Bedřich Bachštejn. Poněvadž jej vrahové nemohli z věže polapiti, vrhl jeden biřic po něm kopím, které mu prohnalo hrud' a srdce. Smrtelně zraněný řeholník spadl nejdříve na střechu kaple Panny Marie a potom na nastavená kopí. Předěší tři řeholníci spadli se střechy kostelní do nádvoří za kostelem. Jejich krev zbrocena byla střecha i zdi kostela, a stopy krve bylo v těchto místech znáti ještě po stu a dvanácti letech.*)

Mrtvoly posledních čtyř Františkánů byly od luzy také zhanobeny. Vrahové tahali je za nohy po písčitém nádvoří i po ulici, načež svlékli s nich šaty, rozpárali jim břicha a vykuchali je. Obnažené a zhanobené mrtvoly jejich ležely na ulici pohozeny po tři dny. Kacíři tropili si z nich pusté žerty.**)

Takovým způsobem utratila podněcovaná luza u Panny Marie Sněžné čtrnáct Františkánů. Násilné smrti ušel jenom

*) Hammerschmid, Prodomus, pag. 306: Cruoris istius modi lituræ hodieque post tot annorum pluvias manent satis recentes, unde pro innocentia sanctimonieque testimonium e coelo colligas. — Viz též: Crugerius, Sac. Pulveres I., pag. 281; Balbin, Hist. Miscellanea, Dec. I. L. IV Pars I., pag. 199; Oselar, Chronica IV., pag. 527.

**) Strasser, Ill Martyrium, pag. 26; Oselar, Chronica IV., pag. 526.; Crugerius, Soc. Pulveres I., pag. 280; Sannig, Chronik der drei Orden VI., 127; Hammerschmid, Prodomus, pag. 306; Greiderer, Germania Franciscana I., pag. 747; Hueber, Menologium, pag. 492; Skálova Historie I., str. 283; Schaller, Beschreibung Prags I., S. 42; Gindely, Rud. II. u. s. Z. II., S. 203; Ekert, Posv. místa II. str. 60.

svrchu jmenovaný vrátník bratr Jan, který spasil se útekem do sousedního domu, a pak představený kláštera P. Jiljí Smout, který byl s bratrem Jindřichem na cestě do Vídně. Zdá se, že vyprovázeli generálního komisaře P. Bonaveturu Daumia.

Když se zběsilá chátra nabažila krve, vnikla do kostela a kaple Panny Marie, rozbijela oltáře a sochy svatých, trhala obrazy se stěn a rozkradla posvátná roucha i nádoby. Vrahové pokáleli ruce své i tím barbarstvím, že zotvírali v kostele Panny Marie Sněžné hrobky a loupili z rakví drahocenné věci. Mrtvole Ferdinanda z Donína, druhdy nejvyššího hofmistra král. českého, která ležela vystavena na marách, ukradli drahocenný, aksamitový příkrov a všechny klenoty. Oloupenou a nahou mrtvolu vyvrhli z rakve. Pan Ferdinand z Donína řekl prý za svého života, že by prodal poslední kabát, kdyby mohl vyhnati z Čech všechny nekatolíky. Luza se mu za ten výrok odměnila! Mezi jinými otevřeli také hrobku Heřmana Křištofa Russwurma, jehož mrtvolu zhanobili. Kde bylo v kostele co cenného, vše luza rozkradla. Pavel Lopatský a jeho matka viděli z okna svého domu, že jakýs novoměstský pekař odnáší z kostela františkánského monstranci s Nejsvětějším. Když mu Lopatská, jež byla kalvinka, vyčítala, že to nedovolené, odpověděl: „Nepřestaneš-li, půjdeme do tvého domu.“ *)

V klášteře hospodařila luza podobně. Roztříštila na kusy všechny dveře, okna, kamna i nábytek. Také knihovnu a archiv vykradla; vůbec vzala z kláštera vše, co se odnésti dalo, i takové věci, které se nehodily k obecnému používání. Z oken a zdí vylámala mříže i skoby a „takovými kořistmi patrně sem i tam po ulicích se nosili a chlubil, tak že žádný jich snadně upokojiti a ukrotiti nemohl.“ **)

Potom uspořádala luza v klášteře masopustní rej. Někteří oblékli se do posvátných rouch, jiní opět do hábitů pobitých řeholníků a v tom úboru kvasili na chodbách klášterních. V tom přestrojení vyhrnuli se k večeru na ulici a do hospod, kde hýřili a posmívali se katolíkům.

Dav lidu obecného, jenž táhl na minoritský klášter u sv. Jakuba, zastavil se u jesuitské kolleje sv. Klimenta. Ale u Karlova mostu stálo nemálo vojska stavovského i šlechticův a t. seznavše úmysl rozjitřeného zástupu, vjeli koňmo mezi ně a zabránili útoku na kollegium. Jesuitův ujal se hrabě Oldřich Kinský a Vratislav z Mitrovic a sprostředkovali věc tak, že jen několik šlechticů smělo do kolleje vejiti, aby se přesvědčili, zda se tam někdo z Pasovských skrývá. Když nenalezli nikoho, obsadil Vratislav z Mitrovic kostel i kollej mušketýry že se luza na Jesuity neodvážila. V noci opustili Jesuité kolle;

*) Archiv, Testimonium D. Pauli Lopatský; Pavel Lopatský zemřel v dubnu r. 1697; měl tedy za vpádu pasovského nejméně čtrnáct let.

**) Skálova Historie I., str. 283; Zap., Kronika IV. str. 872.

u sv. Klimenta a v přepravení utekli se k panu Václavu z Vchynic, kde našli útulku

Žklamaná luza táhla od Karlova mostu na minoritský klášter u sv. Jakuba, ale ani tam nepořídila. Celý řeznický cech, který měl krámy u kostela svatojakubského, postavil se luze na ochranu „svého klenotu“, vyzbrojiv se pádnými širočinami.

Třetí proud lidu obecného, který vpadl na František u sv. Anežky, vetřel se do kláštera dominikánského Převor kláštera P. Zantes zraněn byl na hlavě třemi hlubokým ranami, a ostatních pět řeholníků vyhnáno bylo z kláštera bez hábitů. V klášteře hospodařila luza jako na jiných místech. Od Dominikánů táhnouti chtěla na židy. Poněvadž však nastala noc, musila ustati od rušivého díla. Ta noc byla pokojná, neboť stavovští „na Prádle“ ve Starém Městě i Pasovští na Malé Straně odpočívali.

Druhého dne — byla popeleční středa — sběhlo se mnoho set osob obecného lidu pražského i sedláků z okolních vesnic a chtěli opět plenit kostely a kláštery. Ježto však začínali také domácí lidi ubíjeti, říkajíce „jest pasovský“, dali je páni stavové z měst Pražských vymrskati a výstředníky brali do vězení. Při té příležitosti ušel asi nepozorovaně z Prahy i Matouš Hovorčovský z Kolivé Hory, neboť pro ten čas vymknul se právu, ač byl vůdcem a návodcem té bouře proti klášterům.

Zdálo by se na první pohled podivno, že se vojsko neujalo napadených klášterů. Sluší však připomenouti, že v Novém a Starém Městě bylo jen nečetné vojsko stavovské, které musilo stříci most a hradby proti Pasovským. Vůdcové stavovské hotovosti neměli snad ani potuchy, co se děje uvnitř města.

Řádění luzy způsobilo u pražského obyvatelstva oprávněnou hrůzu. Slušní občané, ať katolíci, ať nekatolíci, obávali se vyjiti z domu. Tím se dá vysvětliti, že obnažené a zhobené mrtvoly čtrnácti Františkánů ležely po tři dny nepohřbeny na ulici a na chodbách kláštera. Vlašský obchodník Kamil Daverius, bratr zavražděného Františkána Kašpara Daveria, jenž se tou dobou v Praze zdržoval, navštívil vybitý klášter Panny Marie Sněžné a poznal mezi mrtvolami svého bratra i Jeronýma Aresia z Milána. Oba leželi v krvi, celí obnažení, jen krátké spodní roucho (braccae) měli na sobě. Teprv v sobotu, dne 19. února přišla tajně do kláštera hraběnka Marie Maximiliána, manželka purkrabího Adama ze Šternberka, rozená z Hohenzollernu, a paní Anna, rozená Perperovna z Rakous, vdova po místokancléři Janu Jindřichu z Písnice a na Šenpachu († 1608), aby pohřbily mrtvoly oněch Františkánů. Přinesly s sebou drahá, bílá roucha, jimiž uctivě pokryly mrtvoly zavražděných řeholníků, které zatím přinést daly do křížové chodby. Hned potom jim vystrojily pohřeb a daly uložit mrtvoly

do společného hrobu v křížové chodbě, a to prostě do hlíny bez rakví. *) Pochovali je dva pražští měšťané, z nichž jeden slul Elsenon. **) Hrob umučených Františkánů byl u samé brány klášterní, asi v těch místech, kde jest nyní jejich obraz.

Po této bouři napsali novoměstští do kanceláře královské, že povolavše před sebe lidi ke klášteru přináležející poručili jim, aby dle povinnosti své „vartu“ drželi, a nikoho z lidu obecného a té chasy neužitečné do kláštera nepouštěli, nýbrž nemohli-li by sami tomu odolati, aby to časně hejtmanu čtvrtnímu ve známost uvozovali; věci klášterní že nalezeny v ulicích leckde na haldách, něco že vrátili k sv. Anežce a na Zderaz. Na Karlov vráceno od úřadu městského 26 kusů, v nichž kalich stříbrný, starodávným dílem květovaný na viku, šátky vyšíváné rozličnými barvami a zlatem, dva ornáty, antipendium paní ze Šternberka, mšál pergamenový a jiné knihy, privilegia v krabici, pouzdro talířů s hlavou císaře Karla, formu na hostie i kotel z lázničky. ***) Věci, které lid obecný ukradl v klášteře františkánském, prodával ve Starém Městě v krámech a na dobytčím trhu. †)

Vůdcové bouře proti klášterům neušli trestu. Výtržnosti, spáchané v Praze po vpádu pasovského vojska na Malou Stranu, způsobily rozruch a nevoli u arcibiskupa Karla z Lamberka i u dvora. Oba nunciové, sarzanský biskup Salvago i melfský biskup Placido de Marra, žádali, aby obzvláště vybití kláštera u P. Marie Sněžné příkladně bylo potrestáno. K tomu se vztahovala veliká část dopisů jejich do Říma. O potrestání výtržníků, kteří vybili klášter františkánský, jednáno bylo s Matyášem, se stavy českými, s Thurnem, ba i vévoda bavorský žádán byl o zakročení u krále Matyáše, jen aby se dostalo církvi dosti učinění. ††) Jednání nunciů se zdařilo. Dne 18. dubna r. 1611 z rozkazu práva staroměstského popraveno bylo čtrnácte vrahů. List ze dne 23. července z Říma chválí píli a opatrnost biskupa melfského, s jakou jednal s králem a úředníky o potrestání vinníků. †††) Ještě po dvou letech dostal se před soud myslivec Jakub Roboch, že zastřelil dva Františkány. Též později, když se konšelé dověděli o některém z loupežné chasy, trestali. Zvláště staroměstští konšelé, mezi něž se dostal již leckterý katolík, byli horlivými podporovateli a mstiteli klášterů. *)

*) Strasser, Ill. Martyrium, pag. 43: Wrbczansky, Nucleus, pag. 74.

**) Archiv klášterní, Testimonia.

***) Winter, Život církevní, str. 711

†) Krásl, Kardinál Harrach, str. 261.

††) Nováček, Zprávy zemského archivu. Sv. I., str. 86. Auktor cituje tyto prameny: Arch. Vat. Nunz. di Germ. 23 fol. 327¹, 328, 339, 362, Nunz. di Germ. 114 A, Arch. Vat. XXI. 19 fol. 314¹, Borghese I 920 fol. 267.

†††) Idem ibidem. Pramen: Arch. Vat. XXI. 19 fol. 345¹.

*) Winter, Život církevní, str. 713.

Matouše Hovorčovského z Kolivé Hory stihl trest až po bitvě bělohorské. Při hromadné konfiskaci statků české šlechty, která se vzpoury účastnila, vzpomenu r. 1623 i na Matouše Hovorčovského. Císařský rychtář Filip Fortunát pohnal jej před soud konšelský v Berouně, kde byl odsouzen ke ztrátě cti, hrdla i statků. Na popravu nebyl však vydán, že měl u císaře četné přímluvce, ale vězněn byl několik let. Statek jeho připadl královské komoře, která již 1. září 1623 odprodala mlýn, někdy Hylantovský pod Českou fortanou, k tomu velikou louku za 2500 kop mišenských panu Janu Filipovi Kratzerovi z Šarfenštejna, císařskému tajnému radovi a plukovníku. Týž r. 1625 postoupil ten mlýn za 2500 kop Evě Matiašové z Huttenova, paní na Chrústenicích. Ostatní jmění Hovorčovského, nárožní dům vedle radnice, dvůr s dědinami, pekárnu pod městskou horou a j. přiřknul císař klášteru františkánskému v Praze, ale klášter se toho jmění nikdy neujal. Zdá se, že Hovorčovský usmířil císaře přijetím víry katolické, neboť byl po čase z vězení propuštěn, císařským dekretem z r. 1629 dne 29. května ke statku svému, pokud nebyl prodán, navrácen, a na poctivosti opatřen, aby mu nikdo jeho provinění nevzpomínal a nevyčítal pod uvarováním hněvu a nemilosti císařské. Hovorčovský dlouho se v Berouně nezdržoval. Roku 1630 vyprodal se z města a zemřel asi před r. 1648 *)

Mnozí z luzy pražské vymknuli se právu lidskému, ale soudům Božím neunikl nikdo. Na podzim r. 1612 nastala morová rána, která řádila po osm měsíců. V městech pražských sklátila do hrobu 24.000 lidí. **) Morem zachvácení byli nejdříve ti, kdož se při plenění kláštera františkánského oblékli do ornátů a hábitů pobitých řeholníků. Tak soudili lidé té doby, neboť přinášeli na hrob mučedníků votivní hábity, aby ukrotili Boží hněv. ***)

*) Vávra, Paměti Berouna, str. 195; Bilek, Dějiny konfiskací v Čechách, str. 10.8.

**) Beckovský, Poselkyně, II., str. 55.

***) Oselar, Chronica IV, pag. 528; Högner, Franziskanerisches Martvriologium. II. Ausgabe. S. 54; Hammerschmid, Prodomus, pag. 307.

Hlava V.

Oslava a úcta k ctih. mučedníkům pražským.

Vojsko stavovské vůčihledě rostlo novými zástupy ozbrojenců z Čech i Moravy. Pasovští na Malé Straně byli obklíčeni se všech stran stavovskými, že jim nezbývalo, leč se prosekati nebo vzdáti nepříteli. Leopold, chtěje se vyhnouti boji a zároveň požadavkům stavů českých, opustil s vojskem Malou Stranu a tajně prchl v noci dne 11. března r. 1611. Hotovost stavovská pronásledovala vojsko pasovské i potírala, a u Hlubošic, kde došlo k opravdovému boji, bylo vojsko Leopoldovo poraženo a rozprášeno. Hrabě Thurn obsadil Malou Stranu i Hradčany a střežil císaře Rudolfa ve hradě až do příchodu krále uherského Matyáše. Císař, vida nezbytí, zřekl se trůnu ve prospěch svého bratra Matyáše, jenž se dal korunovati dne 22. května r. 1611 na krále českého.

Na vpád pasovský pamatovali Pražané dlouhá leta. Přispěl k tomu ruch válečný a vzniklé škody, bouře lidu obecného a konečně nevidané zjevy, které se udály v kostele a klášteře u P. Marie Sněžné po vybití a zavraždění řeholníků. V noci z 15. na 16. února r. 1611 naplnilo neobyčejné světlo celý kostel a klášter a zářilo do celého okolí. Také vížka na kostele rozlévala jasnou a neobvyklou záři na vše strany. Sousedé františkánského kláštera byli tou záplavou světla velmi vzrušeni, vybíhali z domů a spěchali ke klášteru, zdali nehoří. Ale brzy se přesvědčili, že to není přirozené světlo, které hořlavé látky šírá, nýbrž že je zažehla a udržuje moc vyšší než lidská. Matka Pavla Lopatského, která bydlila naproti klášteru a z oken viděla na průčelí kostela P. Marie Sněžné,*) spatřivši tu neobvyklou záři, klesla na kolena, ač byla víry kalvinské. Také zástup lidí, který přikvačil ke kostelu, klekal na kolena v úžasu, a všichni, ač byla mezi nimi většina nekatoликů, hlasitě vyznávali, že je to zázrak, kterým chce Bůh oslaviti nevinně a pro víru zavražděné řeholníky. Úžas a posvátná hrůza toho zástupu vzrostla, když v půlnoční době,

---

*) Jungmannova ulice čis. 30–26 „u Lopatských“.

kdy řeholníci zpívali církevní hodinky, zazněl z kaple P. Marie lahodný zpěv chorální, jakoby dva sbory střídavě prozpěvovaly žalmy. Poněvadž nebylo nikoho viděti, domníval se zástup, že to pějí andělé neb duchové zavražděných řeholníků. *) Italský dějepisec Marius Mutius, jehož pojednání o pražských mučednících z r. 1621 četl jsem jen v opise u Šebastiána Schambugena, vypravuje, že v půlnoční době rozezvučely se zvony ve věži samy od sebe, což však nikdo z domácích dějepisců nepřipomíná. Tato zpráva zasluhuje tím menší víry, že spisovatel odvolává se na vypravování kupců, kteří přicházeli z Čech.

Zpěv a světla viděti a slyšeti bylo v kostele i klášteře P. Marie Sněžné po mnoho nocí, a zpráva o tom rozesla se po celé Praze. Jednou tam přišlo několik srdnatých mužů, kteří spatřivše v kostele neobyčejná světla, přiblížili se zvědavě ke vratům kostelním a pohlíželi skulinami dovnitř. K svému úžasu spatřili tam čtrnácte Františkánů, kteří byli těm umučeným na vlas podobní, ani kráčeli kostelem v průvodě. V rukou nesli rozžaté svíce a prozpěvovali žalmy. **)

Mnozí nekatolíci, kteří byli svědky těch divův, upustili od svých bludů a přijali učení víry katolické. K těm patřil mladík Marián z Oselaru, který se narodil z kalvínských rodičů v Gentu ve Flandřích. Nedlouho potom odešel z Prahy do Bavor, kde vstoupil do řádu sv. Františka a zaznamenal události těch „krvavých ostatků“ ve své kronice. Nábožný a činný život svůj dokonal v Landshutě r. 1632.

Nemenší úžas pozdějších pokolení vzbuzovala krev mučedníků, kterou zbrocena byla střecha i zdi kostelní a také chodby i schody v klášteře, že nevymizela z těch míst ani po stu a dvanácti letech, ač na ni působilo horko, déšť i zima. ***)

Brzy po vybití františkánského kláštera přišel do Prahy generál řádu karmelitského Jindřich Silvius a prosil císaře Rudolfa, aby vrátil kostel i klášter u P. Marie Sněžné Karmelitánům. Císař nechtěl však Františkánům klášter odejmouti,

*) O těch zázracích psali tito dějepisci: Sedulius, Historia Seraphica, p. 418^a; Strasser, Ill. Martyrium, pag. 36; Oselar, Chronica IV., pag. 527; Högner, Franzisk. Martyrologium, I. Ausg., S. 27, II Ausg. 54; Crugerius, S. Pulveres I., 281; Balbin, Miscell. Historia Dec. I. L. IV. Pars I. 199; Hueber, Menologium, pag. 491; Hueber, Stammenbuch, pag. 95; Hueber, Dreifache Chronik, pag. 873; Sannig, Chroniken der drei Orden, VI. 128; Memoria centenaria, pag. 2; Wrbczanský, Nucleus, pag. 73; Blanik, Thesaurus I. ad 15. Febr.; Greiderer, Germ. Franc. I. pag. 742; Drahé kameny z koruny svatováclavské, str. 354; Archiv klášt., Svědectví Pavla Lopatského, světicího biskupa Jana Ignáce Dlouhovského a provinciála P. Bernarda Sanniga

**) Crugerius, S. Pulveres I. 281; Balbin, Miscell. Hist. Dec. I. L. IV. P. I. 199; Archiv klášt., Instructio pro Procuratore; Testimonium Pavla Lopatského.

***) Hammerschmid, Prodromus, pag. 306.

když jej Zdeněk Popel z Lobkovic pro ně vystavěl, ale zavázal se svou císařskou milostí, že dá Karmelitům jiný kostel a klášter, kterýkoli si vyberou. Jindřich Silvius našel tedy bratru Jakubovi, aby hledal vhodný kostel a klášter, a Karmelita Jakub hledal, až byl od kacířů otráven. Konečně r. 1627 usadili se Karmeliti na Starém Městě u sv. Havla.

Dne 7. září r. 1611 slavila se provinciální kapitula řádu františkánského v Brně řízením generálního komisaře P. Gabriela Bonaventury Daumia za předsednictví arcibiskupa olomouckého Františka Dietrichštejna. Za provinciála české provincie zvolen byl P. David Hicker, který spravoval úřad provinciálský do r. 1614. Za kustoda vybrán byl dosavadní provinciál P. Emil Aleš Keck. Působením obou nunciů, zvláště asi melfského biskupa Placida de Marra, poslal Matyáš i stavové čeští žádost ke kapitule františkánské v Brně, aby vypravila do Prahy nové řeholníky, jimž slibovali ochranu i podporu. Kapitula vzala tu žádost na vědomí, ale aby mohla vyhověti, musila postoupiti klášter uherskohradištský provincii uherské, ježto byl v české provincii citelný nedostatek kněží. Z toho lze souditi, že vybití kláštera pražského zasadilo františkánské provincii hlubokou ránu.

Dojemný byl průvod, jež spatřili Pražané ve vigílii sv. Šimona a Judy, dne 27. října r. 1611. Ulicemi ubíralo se šest řeholníků, kteří se hlasitě modli li. Hlavy měli nepokryté, nohy bosé a postavy jejich halilo hnědé roucho, které spínal okolo pasu hrubý opasek. V čele kráčel představený, nesa veliký kříž. Takovým způsobem vrátili se Františkáni do Prahy, aby působili na místě, krvi mučednickou posvěceném. Jména jejich jsou tato:

1. P. Emil Aleš Keck, kustos a představený kláštera.
2. P. Jan Baptista, Ital, vikář kláštera.
3. P. Bonaventura Orlik, baron z Lažiska, Polák, kazatel.
4. Fr. František Startz, bohoslovec
5. Fr. laik Jiří, kuchař
6. Fr. laik Petr, zahradník.

Když přišli do kostela P. Marie Sněžné, přivítali je zástupci Matyášovi a katoličtí stavové, kteří jim také odevzdali listiny, vyhotovené od úřadu královského i stavovského, jimiž potvrzuje se Františkánům držení kostela i kláštera. Přes to slavné uvítání byl jejich příchod smutný. V kostele byly oltáře a sochy roztrženy, obrazy roztrhány a ozdoby s oltářů i stěn vylámaný. Posvátná roucha, knihy a nádoby luza rozkradla. V klášteře zbyly holé zdi. Leckde na chodbách ležely hačky odpadků, pohozené zbraně, tu i tam červenaly se skvrny a kałuže seschlé krve.

Františkáni upravili na rychlo kapli P. Marie, aby tam konali bohoslužby, a v klášteře zařídili si na zimu několik pokojů. Hlavní kostel opravovali až později. Největších zásluh

o nutnou opravu kostela i kláštera získal si hrabě Jan starší z Talenberka a na Janově. On dal též postavití nynější hlavní oltář, který nemá v Rakousku sobě rovného. Opravený kostel vysvětil kardinál Arnošt Harrach pátou nedělí po velikonocích, dne 5. května r. 1625. ✎

Bývalý představený kláštera P. Jiljí Smout nevrátil se již z Vídně do Prahy. Dne 15. února přišel skoro až k Praze, ale byl od lidí varován, aby do města nechodil, že kacíři františkánský klášter plení a řeholníky vraždí. P. Jiljí vydal se tedy na cestu do Kutné Hory a uchýlil se do blízkého zámku pana Kašpara Melichara ze Žerotína, jenž byl sice protestantem, ale měl za manželku horlivou katoličku. Žerotín přijal jej pohostinu. Za několik dní byl však pan Kašpar důrazně žádán od svých souvěrců z Prahy, aby jim P. Jiljího vydal. Ale Žerotín jich neuposlechl a dal řeholníka v přestrojení odvézti na Moravu. Před odjezdem prosil pan Kašpar pro sebe a svůj dům o požehnání. Dle slov Zdeňka Popela z Lobkovic potřeboval Žerotín požehnání Božího, ježto prý měl dvakrát více dluhů než jmění. P. Jiljí Smout požehnal Žerotínovi a jeho požehnání neminulo se s účinkem. Žerotínova dcera, vdova po Dionýsovi ze Žerotína a na Selovicích, která nechtěla otci svému v závěti ničeho odkázati, zemřela bez poslední vůle, a pan Kašpar zdědil po ní 40 000 kop grošů. Z Moravy odebral se P. Jiljí do Palestiny, kde působil několik let u Božího hrobu v Jerusalémě. R 1620 vrátil se na Moravu a žil v klášteře v Kroměříži. Slynul znalostí mnoha jazyků. >

Jak pověděno, vyhotovil úřad královský i stavovský dne 27. října r. 1611 listinu, kterou se odevzdává Františkánům kostel a klášter u P. Marie Sněžné v Praze. Diplom císaře Rudolfa II. ukradla luza při plenění kláštera. Nikdo asi netušil, že bude nalezen a vrácen Františkánům. Po několika letech kráčel Starým Městem jakýsi jezuitský scholár, jenž spatřil v krámu vetešnickém mezi papíry na obal velikou pergamenovou listinu s visutou pečetí. Zalíbila se mu a koupil ji za půl groše (8 h). Když se vrátil do kolleje a ukázal tu listinu důst. OO. Jesuitům, poznalo se, že to onen diplom Rudolfa II. Jesuité odevzdali vzácnou listinu klášteru františkánskému.

Při mnohých starostech o nezbytnou opravu kláštera a kostela nezapomínali Františkáni na své předchůdce, kteří vytrvali v Praze v době největších zápasů náboženských a kteří prolili za víru katolickou krev. Památka na mučedníky nemohla vymizeti z mysli jejich, ani z mysli obyvatelstva pražského. Oživovala ty vzpomínky jednak bouře lidu obecného, jednak vpád pasovský i vzniklé škody a konečně zázraky, které se staly po umučení těch řeholníků. Byly ty zázraky známy po celé Praze, lidem prostým i vznešeným, katolíkům i nekatolíkům.

Pražské obyvatelstvo mělo v úctě ty řeholníky pro jejich vzorný život a horlivé působení na katolické reformaci. Vážili si jich kněží, šlechta, ba i střízlivější nekatolíci. Když však zakončili svou činnost násilnou smrtí, kterou toliko pro víru vytrpěli, prohlašovali je za mučedníky. Ještě téhož dne, kdy byli umučeni, sesbíral jejich krev královský pištec Krištof Zeckel a uschovával ji jako ostatky. Podobně jednali někteří jiní, kteří našli v klášterní nemocnici krev P. Šimona z Francie. Když spatřili Pražané po vybití kláštera neobvyklou záři v kostele i klášteře a slyšeli nebeské zpěvy, klekali na kolena, ať byli katolíci, ať nekatolíci, a prohlašovali ty nevídané a neslýchané zjevy za zázrak, jímž Bůh oslavuje smrt oněch řeholníků. Hned, jak se utišila bouře pasovská, přicházeli na hrob umučených Františkánů lidé každého věku i stavu, svěřovali jejich přímluvě u Boha své potřeby a mnozí z nich tvrdili, že byli vyslyšeni. Sotva sešel se rok s rokem, přinášeli někteří z lidu obecného, kteří pomáhali klášter pleniti, na hrob mučedníků hábity. Tato úcta nebyla pouhým pomíjejícím projevem lidí citlivých a oněm řeholníkům blízkých, poněvadž se šířila rok co rok. Dle svědectví světícího biskupa Jana Ignáce Dlouhoveského, Pavla Lopatského, provinciála P. Bernarda Sanniga i mnohých dějepisců modlívali se na hrobě mučedníků lidé z Prahy i z venkova. Ignác Dlouhoveský modlíval se za studentských let na jejich hrobě skoro denně. Ti, kdož byli na přímluvu mučedníků vyslyšeni, přinášeli na jejich hrob votivní obrazy, tabulky, odlitky, svíce i lampy. *) Tyto dary po mnoho let byly veřejně vystaveny na hrobě mučedníků. Teprv když přišel do Prahy za představeného věhlasný bohoslovec a spisovatel P. Bernard Sannig (1665) a pomýšlel na blahořečení pražských mučedníků, dal odstraniti s hrobu vše, co by mohlo svědčiti o veřejné úctě. Všecky votivní dary uschovali dal do jedné kobky v klášteře a klíč od ní svěřil knězi, jenž měl na starosti sakristii. Četná vyslyšení a zázraky, které byly obecně známy, zapisovali Františkáni do zvláštní knihy, která prý vyšla tiskem. **)

Františkáni, navrátivše se do Prahy, začali slaviti památku mučednické smrti svých předchůdců na první neděli po patnáctém únoru. Týden před tím představený kláštera ohlásil s kazatelny, že se bude konati výroční památka cti. čtrnácti Františkánů, kteří umučeni byli pro víru katolickou, ale hlavně proto, že nepodávali věřícím nejsvětější Svátost oltární pod obojí způsobou, což církev zakázala. Zároveň má se uctiti nejsv. Svátost oltární, která byla toho dne zneuctěna, po zemi

*) Hueber, Dreifache Chronik, S. 881; Klášterní archiv: Sannig, Historia; Instructio pro Procuratore; Rescriptum S. Caes. Majestatis (opis).

**) Hueber, Dreifache Chronik, S. 881. — Nemohli jsme se té knihy dopátrati. Vyšla-li vskutku tiskem, bylo to v letech 1680—1686.

pohozena a pošlapána. Představený kláštera zval osobně k té slavnosti katolickou šlechtu a vážené občany pražské.

Pořad slavnosti byl tento: O šesté hodině ráno vystavena byla na hlavním oltáři nejsv. Svátost oltářní. V osm hodin ráno byla zpívaná mše svatá, připadající dle direktáře na ten den. Po mši svaté kázalo se ve hlavním kostele německy, v kapli P. Marie česky. Oběma kazatelům bylo dbáti řečnické slušnosti, aby neurazili posluchačů ani slovem, ani obsahem. Kázání sestaveno bylo dle nedělního evangelia, ale duchovní řečník měl se aspoň poněkud zmíniti o smrti ctih. mučedníků. Nikdy nebylo dovoleno kázati přímo a pouze jen o mučednících. Po kázání zpívána byla pontifikální mše svatá ke cti nejsv. Svátosti oltářní anebo nejsvětější Trojice. Když zapěl kněz u oltáře „Credo“, vyšli ze sakristie dva řeholníci, jeden do hlavního kostela, druhý do kaple P. Marie, a rozdávali věřícím obrázky ctih. mučedníků, kteří byli vyobrazeni bez svatozáře. Po mši svaté zapěli kněží u oltáře: „Bože, chválíme Tebe“ a za zpěvu konal se průvod s nejsv. Svátostí oltářní po kostele a pak kaplí P. Marie do křížové chodby v klášteře, kde byly obrazy mučedníků na stěnách, a odtamtud nádvořím do hlavního kostela. Toho průvodu účastnily se veliké zástupy věřících. Také Františkáni šli v průvodu před nejsv. Svátostí, nesouce v ruce hořící svíce a přistrojeni v řeholních pláštích. Nekonalo se původně zastavení u hrobu mučedníkův, ani u jejich obrazů v křížové chodbě. Nebylo též dovoleno rozsvěcovati svíce na jejich hrobě a pod jejich obrazy. Když přišli kněží k oltáři, zapěli modlitbu k nejsv. Trojici a slavným požehnáním slavnost se ukončila.*) Pontifikální mši a průvod konávali obyčejně kanovníci od sv. Víta, zvláště Jan Ignác Dlouhoveský a Václav Bílek z Bílenberka, a opatové kláštera v Emauzích. Dne 20 února 1688 konal tu slavnost opat Didak a Cambero; přítomen byl tehdy i kanovník Václav Bílek. Odpoledne bývalo jen obyčejné požehnání.

Františkáni oslavovali památku pražských mučedníků také soukromě. Předčítatel zpíval při stole významnou řeč sv. Bonaventury, která začíná slovy: „Beati, qui persecutionem patientur propter iustitiam, secundum Apostolum: Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit . . .“ až po slova . . . „fortitudo respectu pugnae.“**) Česky: „Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, podle slov apoštolových: Nikdo nebude korunován, leč kdo rádně bojoval.“

V prvním desetiletí překročila pověst o pražských mučednících hranice české. O nich psalo se nejen v Čechách, nýbrž

*) Pamětnice I. Tit. VII.; Sannig, Chroniken VI., pag. 128; Memoria Centenaria, pag. 17; Wrbczansky, Nucleus, pag. 77; Hueber Dreifache Chronik, pag. 880.

**) Arthur a Monast., Martyrologium, Venetiis 1658. (Bibl. Francis Pragae. Sign. Of. 9.): Tato řeč jest napsána na titulním listě.

i v zemích rakouských, Německu, Nizozemí a Itálii. Dějepisci řádoví stavěli mučedníky pražské na roveň s mučedníky anglickými, skotskými, německými, francouzskými a dánskými, kteří v tak zvané reformační době za víru katolickou prolili svou krev. Počet jejich odhaduje se na 500. Dějepisec Marián z Oscelaru píše o pražských mučednících takto: „Čtrnácte pomocníků v časných potřebách uctívala doposud celá církev, ale menší církev, duchovní rodina sv. Františka, získala stejným způsobem v říši římské čtrnácte přímluvcův oslavených, nevinných a bez přirovnání obdivuhodných v české královské Praze, jak svědčí pamět naše neblahá a soucitu plná. Pochybujeme, že by potřebovala našeho péra jejich nevina, prostota, serafický život a v říši římské uznávaná a chválená působnost.“ *) Strasser, jednáje o úctě pražských mučedníků, píše takto: „Sláva pražských mučedníků vzrůstá a co den jest jasnější; všude již se hlásá o krvi, kterou prolili za víru katolickou.“ **) Z toho jest patrné, že se mluvilo o pražských mučednících v celé říši římské a v celém řádě sv. Františka. Úctě k pražským mučedníkům věnoval pozornost také arcibiskup pražský a vídeňský. Ordinariát vídeňský sestávil zvláštní komisi, aby vyslechla a úředně potvrdila svědectví pana Adolfa hraběte Althana z Goldbruku a Murštettenu (1623) a pana Zdeňka z Lobkovic (1624), v němž pojednali o životě a smrti pražských mučedníků. Také pan Jan Adolf z Wolffštirnu a na Rafaelsberku vydal o nich svědectví před císařským i papežským notářem Janem Agrikolou z Lymburka v Praze r. 1628. Krátce potom učinil o nich čestnou zmínku Arthur z Münsteru ve svém velikolepém díle „Martyrologium Franciscanum“, v němž na každý den vypisuje svaté, blahoslavené, ctihodné a vůbec pobožné osoby všech tří řádů sv. Františka.***) Dle Arthura vzdělal Wolfgang Högner Martyrologium v řeči německé a mluví v něm také o pražských mučednících.†)

Úctu k těm umučeným řeholníkům bedlivě sledoval také arcibiskup pražský Jan Lohel (1612–1622). Chtěje se přesvědčiti, jsou-li těla mučedníků neporušena, žádal provinciála františkánského, P. Václava Žaleckého (1614–1617), aby dal jejich hrob otevřítí. Provinciál splnil tu žádost ochotně. Roku

*) Oscelar, Chronica IV., pag. 522.

**) Strasser, Illust. Martyrium, pag. 37.

***, Arthur a Monasterio, Martyrolog. Francis. (Lutetiae Paris 1633), pag. 48: „Pragae in Bohemia passio Beatorum quatuordecim Fratrum Martyrum, quos haeretica saevitia morti destinavit.“ In adnotatione: Pragae Novae in Bohemia anno 1611 martyrii palmam sunt assecuti, pro quorum canonisatione fiunt processus in illis partibus coram Ordinariis, prout testatur Libellus Neapoli impressus a. 1626 ex typographia Joan. Dominici Roncalioli. Potom uvádí prameny, mezi nimiž Jindřicha Sedulia, Jeronýma Strassera a Mariána z Oscelaru.

† Wolfgang Högner, Franziskanerisches Martyrologium Würzburg 1644), S. 27. — II. vyd. (Würzburg 1650), S. 54.

1615 – tedy pět let po smrti mučedníků – otevřen byl hrob u přítomnosti zástupců arcibiskupových, několika vznešených osob obého pohlaví, pražských Františkánů s P. Emilem Alešem Kockem v čele a také několika jiných lidí z Prahy. Těla mučedníků našli v zemi bez rakví. Když je vynesli na chodbu a odstranili s nich hlinu, poznali, že jsou celkem zachovaná, jako bývají mrtvoly lidí teprv před několika dny zemřelých. Údy byly dotud ohebné, svaly pružné, rány čerstvé a krví zalité. Jen na některých místech byly svaly poněkud porušeny hnilobou. Při tom však nevystupoval z těl mučedníků zápach, nýbrž příjemná, nebeská vůně. *) Přítomní s úžasem prohlíželi jejich těla, a ženy, vidouce v ranách čerstvou, červenou krev, hlasitě zaplakaly. Nebyl to obraz rozkladu, tak že při odstraňování hlíny neostýchaly se ani vznešené paní sáhnouti na mrtvoly mučedníků.

Hned po té prohlídce nařídil arcibiskup Jan Lohel, aby těla mučedníků pochována byla v kapli P. Marie. Františkáni pohřbili je tedy v kapli mariánské mezi dva pilíře na levo od vchodu, a to opět prostě do hlíny bez rakví, jak je našli ve hrobě v křížové chodbě.

Zpráva o tom rozšířila se po celé Praze, po domech občanských, palácích šlechtických i po hradě královském. Zbožná císařovna Anna, manželka Matyáše II., která byla také ve třetím řádě sv. Františka, zvěděvši o tom, rozhodla se i s několika vznešenými dámami, že pro mučedníky vystavěti dá mramorovou hrobku. Ale předčasná smrt, která ji stihla dne 15. prosince 1618, překazila její zbožný úmysl. Františkáni chopili se tedy sami té myšlenky a dle své možnosti vyzdobili hrob mučedníků. Náhrobní kámen pokryli červeným kobercem kolem hrobu dali zříditi vkusnou, dřevěnou mřížku a na stěně nad hrobem umístili obraz umučených řeholníků. Přimyslíme-li si k tomu votivní dary, které věřící přinášeli, máme dosti jasnou představu, jak asi vypadal hrob pražských mučedníků.

Vzpouza protestantských stavů českých proti zákonitému králi Ferdinandu II., která započala svržením Slavaty, Martinice a tajemníka Fabricia s okna do hradního příkopu dne 23. května 1618, zavinila třicetiletou válku, v níž český národ ochuzen byl hmotně i mravně, obyvatelstvo ztenčeno skoro na čtvrtinu a úrodné lány zpustošeny.

Františkáni v Praze netušili od protestantských direktorů nic dobrého, ale nebáli se. Měliť stále na očích vznešený příklad svých předchůdců, jichž krví rděly se dotud klášterní

*) Strasser, Ill. Martyrium, pag. 41; Crugerius, S. Pulveres I., pag. 281; Balbin, Histor. Miscellanea Dec. I., L. IV Pars I., pag. 199; Sannig, Chroniken der drei Orden VI. 128; Hueber, Dreifache Chronik, pag. 874; Hueber, Menologium, pag. 492; Hammerschmid, Prodromus, pag. 307; Greiderer, Germania Franciscana I., pag. 746.

chodby, zdi a střecha na kostele. O svátcích svatodušních zvěděli, že Jesuité vypovězeni jsou do týdne z království českého, „a nestalo-li by se, a kdo by jich přechovával nebo se jich zastával, directores z povstalého zlého vinni nebudou.“ Když se to katolický lid dozvěděl, nastalo loučení žalostné. Veliké zástupy věřících hrnuly se do kostela sv. Salvatora, aby od Jesuitů ještě jednou přijaly sv. svátosti. Nazejtří musili Jesuité z Prahy. Tu přijde jednou ráno do kláštera františkánského u P. Marie Sněžné pět Jesuitů a prosí: „Dovolte, abychom v kostele vašem sloužili mši svatou.“

„Což pak se stalo?“

„Do kolleje nesmíme, jsme vyhnáni, a přece bychom bez drahé oběti neradi zůstávali.“

„Ano, s radostí dovolujeme, ani ne při dveřích zavřených, nýbrž veřejně; my sami všichni s vámi půjdeme k oltáři. Jestli zabijí vás, ať zabijí nás také; ať to protestanté zvědí, že jsme spolubratři — rozličné řehole a jedna církev,“ řekli a Jesuity ke mši svaté provodili.*) Potom sestavili se Františkáni pod křížem do průvodu, vzali štvané Jesuity doprostřed a vyvedli je až za městskou bránu.

Františkáni čekali, že půjdou za Jesuity. Ale již se blížila zima, nastaly vánice sněhové, ukázala se už vesna na českých luzích, a dosud čekali marně na vypovězení. Pojednou v létě přišla do Prahy zpráva, že Mansfeldovo vojsko vypálilo a pobořilo kostel i klášter v Bechyni. Představeného P. Františka Startze se spolubratry odvlékli vojáci v okovech do Prahy, kde je uvrhli do žaláře. Řeholníci věznění byli přes rok a teprve po bitvě bělohorské dostali se na svobodu. Podobný osud stihl klášter v Jindřichově Hradci, jež protestanti pobořili a spálili. Při ohni přišla na zmar veliká část starého archivu české františkánské provincie. Řeholníci a katolíci vyhnáni byli z města. Téhož r. 1619 pobořilo a znesvětilo vojsko generála Mansfelda františkánský klášter v Plzni, při čemž zastřeleni byli dva řeholníci. Touže dobou protestantský lid obecný znesvětil kostel a vydrancoval klášter františkánský v Kadani.

Na Moravě nebylo lépe. V Olomouci nechtěli Františkáni uznávat Bedřicha za krále a zdráhali se konati zaň modlitby a proto dne 9. listopadu 1619 odvedeni byli do vězení a dne 21. listopadu vypovězeni byvše ze země, odešli do Slezska. Františkánský klášter město zabavilo. Znojemský klášter po dvakráte byl vydrancován (1619, 1620) a Františkáni vyhnáni z města. Téhož roku 1619 vyplenili Valaši klášter v Uher. Hradišti, jež tou dobou obývali Františkáni uherské provincie.

Ty „Jobovy“ zprávy zalétaly občas do Prahy do kláštera Panny Marie Sněžné, a Františkáni tázali se sami sebe: „Kdy dojde na nás?“ — Snadno lze se domyslit, že páni directores

*) Svoboda, Katol. ref. a mariánská družina, I., 124.

nezapomněli na pražské Františkány, ježto oni také neuznávali Bedřicha za krále a nekonali zaň modliteb. Proč tedy šetřili kláštera Panny Marie Sněžné? Protestanty děsila nejspíše krev mučedníků, která dotud lřpěla na zdech kostelních i na chodbách v klášteře; báli se vkročiti na místo nevinnou krví posvěcené.

Františkáni nebyli z Prahy vyhnáni. Zatím již vzpoura protestantských stavů českých potlačena byla na Bílé Hoře, dne 8. listopadu r. 1620. Zvítězilo vojsko císařské, ale Češi poraženi nebyli, nýbrž vetřelec Bedřich V., Zimní král. Kdyby byli tehdy zvítězili vůdci odbojníků Thurn a Mansfeld, bylo by veta po víře katolické v Čechách i po národě českém. Vždyť původci vzpoury byli cizinci, kteří stěží ovládali jazyk český, a již při bitvě bělohorské bylo velení vojska stavovského německé!

Trůn český opanoval zákonitý král Ferdinand, jenž zvolen byl ve Frankfurtě za císaře římského dne 28. srpna r. 1619. Byl to panovník mohutný, jak dokazuje strach, který z něho měli radikální protestanti, a na druhé straně neobmezená důvěra, kterou k němu lnuli katolíci. V Praze byl sice vykřičen a zle nenáviděn, ale když jej v Čechách poznali, sami protestanti pravili: „Neviděli jsme, že by rozdíl činil mezi pány katolickými a protestantskými.“ Mnoho si vážil mužů učených, napřed katolíků, ale i protestantů, na příklad slavného Kepplera, jen když víru katolickou v uctivosti měli. Jsa si vědom císařské důstojnosti, nedal si poroučeti a vládl samostatně. Miloval také nádheru, jak na císaře slušela, ale ukázalo se, že pod hávem císařským nosil žíněné roucho kající. Ve vládě nebyl přísný a rád mírnil pokuty soudem uložené, vyjímaje trest za rouhání a cizoložství. Jakožto řádný katolík denně zpytoval svědomí a ke sv. svátostem přistupoval každou neděli a svátek. Víra jeho byla živá a z té prýštila úcta k náboženství katolickému, o němž Bůh sám vydal svědectví, že jest náboženství jediné pravé a jediné spasitelné, vedle něhož žádné jiné pravdy nemá a ke spasení nevede. Vždyť ze zjevení Božího jen jedna, svatá, všeobecná i apoštolská víra vyplývá. Není tedy víra jako víra!

Císař Ferdinand II. jakožto mariánský sodál byl zvláštním ctitelem Panny Marie, Matky neposkvrněné, blahoslaveného tehdy ještě Ignáce z Loyoly, Františka Xavera, Jana z Boha a hrdinského ochránce říše rakouské Jana Kapistrána, o jejichž svatořečení v Římě všemožně se zasazoval. Za svého pobytu v Praze zúčastnil se osobně přenesení ostatků sv. Norberta na Strahov. Císař Ferdinand II. uctíval stejnou měrou pražské mučedníky z řádu sv. Františka, o nichž se vyjádřil, že zasluhují podobně veřejné úcty jako svrchu jmenovaní blahoslavenci. *) Z této úcty soudíme, že také hrob pražských

*) Guggenbichler, Beiträge zur Kirchengeschichte, S. 531.

mučedníků navštívil. Také Ferdinand III. meškaje roku 1652 v Praze, navštěvoval pobožnosti u Panny Marie Sněžné a zavítal ke hrobu mučedníků. Pro velikou chudobu kostela daroval Františkánům roční almužnu 120 zl. a šest prostic soli.

R. 1627 přijali Františkáni české provincie na kapitule v Brně řeholní reformu a od té doby sluli reformáty přísnější kázně. Provinciál P. Václav Žalecký (1627—30) určil pro ty řeholníky, kteří reformu přijali, klášter pražský, jemuž přiděleny byly všechny výsady, jichž užívali reformáti v Itálii. Snahy reformační rozšířily se ve třech letech tou měrou, že reformátům postoupeny byly r. 1630 tři jiné kláštery, totiž v Tachově, Kadani a Jindřichově Hradci. R. 1660 byla již v celé provincii reforma zavedena. Z řad reformátů vycházeli nadšení missonáři, kteří konali platné služby víře katolické zvláště na Voticku, Turnovsku a Bechyňsku. P. Jeroným Žatecký a Řehoř Lomnický přivedli Votice na víru katolickou v letech 1629—31. Turnov stal se katolickým r. 1651 53 zásluhou P. Jeronýma Žateckého, Ivona Nevřelého a Jeronýma Lantze. Na Bechyňsku konal missie P. Ivo Nevřelý, Jeroným Lantz a před nimi P. František Startz. Také mnozí jiní konali missie nebo vypomáhali v duchovní správě. V XVII století zkvetla česká provincie tak, že čítala r. 1688 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 27 řeholních domů, v nichž žilo 261 kněží a 145 bratří laiků.

Za války třicetileté nestihla klášter františkánský v Praze zvláštní nehoda, až r. 1648 vyšli z města čtyři řeholníci, kteří byli od žoldněřů švédských oloupeni a zbiti. Po válce vzrostl počet pražských Františkánů na 50 členů. Někteří se zabývali výchovou a vzděláváním řeholního dorostu, jiní vyučovali ve školách, opět jiní obstarávali duchovní správu v mnoha pražských kostelích a v okolních vesnicích. V letech 1661—1666 konali duchovní správu v Ořechu, Řeporyjích a Krči. V Praze u P. Marie Sněžné udílel v té době křest P. Adam Mindlert. V letech 1682—1686 spravovali faru v Kunraticích ve vikariátě proseckém. R. 1695 svěřil jim nejv. purkrabí hrabě Rudolf Vratislav ze Šternberka duchovní správu na svých statcích v Popovičkách ve vikariátu mnichovickém, kterou zastávali do r. 1701, kdy přešla na faráře hostivařského. Administrovali také v Bohnicích (1695—1702) a v Hostivaři (1692—1698) ve vikariátě proseckém. Za moru r. 1680 přisluhovali Františkáni nemocným sv. svátostmi na mnoha místech. V Praze byl expositou moru P. Sigmund Veselý, Václav Kubička a Michael Jüttner, který ve službách nemocných zemřel a pochován byl na olšanském hřbitově.

V Praze založili si Františkáni učení bohoslovecké, na němž vyučovali kněží řádoví. Ti měli tak dobrou pověst, že ustanoveni byli někteří z nich za professory na bohoslovecké fakultě pražské v letech 1657—1675. Byl to Hilarion Špaček,

Hippolyt Vodák, Vilém Antonín Brouček svob. pán z Kopidlna, Arnošt Schaff, Engelbert Potumský, Faustin Siebeneicher a P. Bernard Sannig.

V bouřlivých dobách války třicetileté nezanikla úcta k mučedníkům pražským. Výroční památka jejich smrti konala se slavněji než dříve. Pořad slavnosti nezměnil se sice, ale průvod s nejsv. Svátostí oltářní byl okázalejší. Před monstrancí kráčelo v průvodě čtrnácte Františkánů, z nichž kněží přístrojemi byli v rochetách a červených štolách, laici toliko v rochetách, a ti nesli v ruce čtrnácte cínových sošek, jež představovaly pražské mučedníky. Ostatní Františkáni přístrojemi byli v řeholních pláštích a nesli v ruce hořící svíce barvy červené. Průvod zastavil se v kapli P. Marie u hrobu mučedníků, jež byl ozdoben květinami a hořícími svícemi barvy červené, a zpěváci zapěli tam tuto antifonu:

„Vos Sancti Dei inclyti, qui estis mente lucidi, Franciscum imitati, orate, ut intrepidi hic simus semper fervidi, et postmodum beati.“ *)

„Vy světcí Boží vznešení, kteří jste byli od Boha osvěceni a následovali jste sv. Františka, proste, abychom i my zde byli bez bázně povždy horlivi a po smrti blaženi.“

Jest zřejmo, že tím překročena byla hranice soukromé úcty. Když tedy přišel do Prahy za představeného P. Bernard Sannig, zakázal tuto oslavu, a výroční památka konala se opět tak, jako před válkou třicetiletou.

Tato zvláštní oslava přirozeně vyplývala z veliké úcty, která mučedníkům vzdávána byla v Praze i na venkově. Šířila se pověst, že Bůh koná na přimluvu mučedníků zázraky. Dle psaných a zaručených zpráv známe tři zázraky.

Dne 27. srpna r. 1656 zvolen byl za definitora při kapitule ve Znojmě P. Rafael Dromsdorff, jež byl v Praze učitelem bohosloví. Ten povolán byl za svého definitorství, aby zaopatřil sv. svátostmi umírajících královského hudebníka Křištofa Zeckela, muže nábožného, jež čítal přes 70 let. Vykonal sv. zpověď a přijav Tělo Páně, podal nemocný P. Rafaeli nevelkou krabici a ujistil jej na své svědomí, že krabice obsahuje seschlou krev ctih. mučedníků pražských z řádu sv. Františka. Vypravoval, že tajně sesbíral tu krev i s prachem do něhož vsákla, hned když luza vydrancovaný klášter opustila. Krev mučedníků měl ve veliké úctě až do smrti. Kromě toho zpovědníku vypravoval, že jeho manželka požila s důvěrou částku té krve v jisté své nemoci, a na přimluvu mučedníků ihned se uzdravila. Jindy opět krev mučedníků roztavila se podivuhodným způsobem sama od sebe a vřela tak hojně, že z krabice až vytékala.

*) Breviarium Rom.-Seraphicum, Suffragia Sanctorum, De Sanctis Ordinis; Pamětnice I. Tit. VII.; Archiv klašt.: Dopis P. Šeb. Schambogena k deffinitoriu provincie.

P. Rafael Dromsdorff odnesl krev mučedníků do kláštera a krabici uložil do archivu, kde uschovány byly ostatní památky a záznamy o mučednících. Provinciál P. Bernard Sannig otevřel tu krabici dne 15. února 1678 za příčinou kanonického procesu a přiloživ k ní kouli, kterou byl jeden z mučedníků zastřelen, zapečetil obé provinciální pečetí; krabici s krví mučedníků vložil do pouzdra, do něhož vsunul též původní svědectví P. Rafaela Dromsdorffa, a pouzdro opět zapečetil. Pouzdro a krabice nebyly otevřeny od té doby až do dnešního dne. Na víku krabice jest nápis: Sanguis XIV. Martirum. Krev XIV. Mučedníků. — Druhé svědectví o té krvi napsáno jest v Pamětnici.*)

Před vánočními svátky r. 1658 na přimluvu ctih. mučedníků stal se jiný zázrak. Nejmladší dcera pana Adama Václava z Kokořova ve Štáhlavech u Plzně těžce onemocněla. Tři dny a tři noci bez ustání nařikala, neboť jí zmítala prudká hořčka. Nejdříve léčili ji domácími prostředky, a když ty nepomáhaly, povolali z Plzně lékaře dra. Wirta. Ten předepsal často již osvědčené léky a obkladky, ale ani ty nepomohly. Již ani lékař v uzdravení dívky nedoufal, neboť místo ulehčení obrátily se jí oči v sloup, jak stává se lidem umírajícím, což pozoroval lékař, rodiče i domácí. Když nebylo lidské pomoci, učinil pan Adam Václav z Kokořova slib, vyslyší-li jej dobrotivý Bůh na výslovnou přimluvu ctih. mučedníků pražských a zachová-li

*) Pamětnice I. Tit. VII.: Copia testimonialium de sanguine 14. Venerabilium Fratrum occisorum et quid cum eo evenerit.

Hic est sanguis dessicatus Anno 1611. die 15. Februarii in Conventu et Ecclesia ad Nives tyrannice elicitus ex corporibus Venerabilium 14 Fratrum Ord. S. Francisci Regul. Observ. ob fidem Catholicam ab Haereticis crudeliter tunc interfectorum, quem completo eorum Martyrio clam in loco Martyrii pulveri terrae jam commixtum cum devotione collegit Christophorus Zeckel, tubicen caesarius, vir catholicus illumque cum Veneratione particulari asservavit usque ad diem mortis, quo jam adveniente, jam septuagenario major, vocavit Patres nostros Nivens pro Confessione Sacramentali, eaque expleta confessario Patri Fratri Raphaeli Dromsdorff, SS. Theologiae Lectori et Provinciae Definitori, scatulam hunc sanguinem continentem consignavit conscientiose attestando, eum esse sanguinem verum dictorum 14 Martyrum Nivensium. Insuper asseveravit conjugem suam quadam vice aegrotantem sumptione modicae portionis hujus sanguinis illico convaluisse beneficio horum Servorum Dei, et tandem hunc sanguinem scatulae impositum alia vice adeo copiose sudasse, ut plane per scatulam penetraverit. Haec omnia dictus Confessarius conscientiose deposuit. Adjacenti globo unus dictorum Servorum Dei fuit trajectus. Sanguinem hunc una cum suo scripto testimonio Confessarii coram Patribus visitavi.

Ego Fr. Bernardus Sannig, p. t. Minister Provincialis, Anno 1678. die 15. Februarii et desuper confeci hanc scripturam authenticam eodem anno et die. m. p.

Fr. Joannes Evangel. Fritsch, Diffinitor Provinciae. m. p.

Fr. Archangelus Mascul, Provinciae Custos. m. p.

Fr. Rudolphus Wawrobsky, Guardianus. m. p.

Fr. Antonius Harttmann, Provinciae Secretarius. m. p.

dítka na živu, že to sdělí s celou veřejností a putovati bude ke hrobu mučedníků do Prahy. Neuplynula ani hodina, co pán z Kokořova ten slib učinil, a dívce bylo lépe. Druhého dne byla již úplně zdráva, ba zdravější než kdy před tím, poněvadž od nejtěplejšího věku postonávala.*)

Roku 1668 žil v pražském františkánském klášteře mladý, zbožný a nadaný kněz jménem P. Rudolf Wawrobský. Ten

*) Zprávu o tom uzdravení obdržel představený pražského klášteře P. František Beges (1657-60) v dopise ze dne 1. ledna 1659, jenž zní do slova takto: Admodum Reverendo in Christo Patri Fratri Francisco Beges, Ordinis S. Francisci Strict. Observ., Conventus Pragensis S. Mariae ad Nives Guardiano meritissimo.

Admodum Reverende Domine Confrater!

Felicissimum hujus anni auspiciū cum prosperitate et incremento omnium desiderabilium una cum suis domesticis corditus precor. Has breves Litteras non tantum debitus erga Suam Reverentiam fraternus amor, verum etiam praestita mihi singularis, uti inteliget, a S. Ordine gratia, ad Conventum me dirigere coegit. Videlicet ante Festa Natalitia mea minima nata Filia in gravem incidit infirmitatem, ita ut per tres dies et noctes continue flevit ab interna phrenesi agitata. Ego Paterno affectu motus, non tantum domesticis, quibus potui usus, verum etiam consulto Doctore, Domino Virt, qui ante Plsnae fuit, media, quae alias videbantur non tantum securissima, sed etiam saepius probata, ultro applicui; omnia tamen in cassum: Doctor ipse desperavit, quia jam oculi, uti morientibus commune est, frangebantur, quae ita et non aliter acta fuisse, non solum memoratus Doctor Virt, verum etiam Domestici mei, si opus sit, juramento una mecum approbare poterunt. Rebus sic humanitus desperatis, Ego Patrocinio S. Ordinis, quem semper colui, in-nixus, vovi si mihi DEUS, Ter Optimus Maximus, nominatim per intercessionem SS. Martyrum Pragae in Monasterio, modo Suae Reverentiae concredito, ad Nives in illa Boemorum Metropoli passorum, Filiam meam salvam reddiderit, me non tantum hoc publice edicere, verum etiam quamprimum commoditas fuerit Pragam, ubi jacent, me confere et Confessione persoluta, signum in sacello, ubi quiescunt, cum enarratione casus afferre, et firmissime proposui. Quo facto multa media interlabente hora melioratio est subsequuta, et Deo sint et SS. Martyribus Laudes defacto sana imo sanior quam antea unquam extitit. Qua de causa Suam Adm. Reverentiam fraterne rogo, in praedicto Sacello pro gratiarum actione pro interim, ut aliquot Sacra legere permittat. Ego non intermittam ea debite, non tantum uti ordinarium est, exsolvere, verum etiam in omnibus, modo indicet, regratificari et toti Conventui reservire conabor. Interim manens Adm. Reverendae Paternitatis Vestrae aeternum sincerissime et fraterne devotus

Adamus Wenceslaus de Kokorzowecz.

m. p.

Actum Stialaubii 2. Januarii 1659.

Uzdravení to nebylo trvalé. Když shledával P. Schambogen látku k procesu blahořečení ctih. XIV. mučedníků, zašel do Štáhlav, aby te- k zázrak zjistil. Syn zemřelého pana Adama Václava († 14. listop. 1683.) Jan Jindřich z Kokořova sdělil mu, že jeho sestra zemřela r. 1659. Potvrdil však ve zvláštním protokole, že dopis ze dne 2. ledna 1659 psal vskutku jeho otec a že podpis i pečeť jsou pravé. Protokol napsal pan Jan Jindřich z Kokořova († 1721) dne 23. května r. 1698 ve Štáhlavech. Oba listy jsou v archivu klášterním, sign. „Testimonia“.

když se jednou ráno modlil breviř v choru se svými spolu-bratry, obestřela jeho zrak taková temnota, že po dlouhou dobu kolem sebe nic zřetelně neviděl. Ten oční neduh opakoval se třikrát nebo čtyřikrát za sebou. Nešťastný kněz utekl se o pomoc ke ctih pražským mučedníkům. Když se konala výroční památka jejich smrti, poklekl na hrobě mučedníků a s důvěrou vykonal soukromou pobožnost a dokonale se uzdravil. Od té doby nikdy se ten oční neduh nevrátil. *)

V těch dobách byla již úcta k mučedníkům pražským tak obecná, že shledáváme jejich obraz i na velikém razítku pražského františkánského kláštera. Na razítku vyobrazena jest P. Maria s Ježíškem v náruči, ona se vznáší nad pražským františkánským kostelem. Dole místo kaple sv. Michaela zříme čtrnácte mučedníků s palmami v rukou, ale bez svatozáří. Razítko má podobu ellipsy, na jejímž okraji jest tento nápis: Sig. Maius Convent. S. Mariae ad Nives Pragae Ord. Min. Reform. S. Francis. Pod obrazem mučedníků zříme nápis: XIII. Mart. U samého okraje dole vryt jest rok, kdy bylo razítko pořízeno: 1673. — Překlad a smysl těch nápisů jest asi tento: Větší pečeť kláštera u P. Marie Sněžné v Praze řádu Bratří Menších reformovaných sv. Františka. XIII. Mučedníků. Roku 1673.**)

Poněvadž Bůh sám oslavoval pražské mučedníky a ježto úcta k nim byla všeobecná, odhodlal se tehdejší provinciál P. Bernard Sannig předložiti posvátnému sboru obřadů v Římě

*) O tom zázraku dovidáme se z následujícího dopisu, jenž poslán byl do Prahy P. Šebestiánu Schambogenovi.

Reverende Pater Custos et Provinciae Pater,
Confrater Observantissime!

Habeo gratias infinitas, quod mei in refectorio Pragensi recordati fuerint in die Onomastica mea et R. P. Custos me honoraverit icone V. M. Pragensium, pro qua vicissim me obligatum agnosco. De Schatula sanguine tincta P. Raphaëlis Trombsdorff, quam dedi R. P. Ordinis Sannig, non scio, utrum reposuerit in Archivio Provinciae, an vero in cista V. V. Martyrum sit inclusa. De caetero, quod dignum esset pro honore Martyrum, nullatenus celare essem paratus. In reliquo adjicio hic in dolore visus attestationem et commendo me precibus fervidis.

Paternitatis Vestrae Reverendae Servus humilissimus

P. Rudolphus Wawrobsky.

Olomucii 2. Maji 1698.

Attestatio.

Ego infra scriptus ante 30 annos sub Prima in choro recitata fui caligine obductus in oculis, nihilque per aliquod tempus distincte videre poteram, quod ternis aut quaternis vicibus succesive mihi factum est; hinc in solemnitatem VV. MM. Pragensium devotionem peregi. et mox perfecte sanatus fui.

In cuius testimonium propria manu me subscripsi, anno Salutis 1698 die 2. Maji.

P. Rudolphus Wawrobsky. m. p.

Archiv klášterní sign. „Testimonia“.

**) Archiv klášterní.

příslušné listiny (acta) o mučednících, aby od církve veřejně prohlášeni byli za blahoslavené. Nejdříve zpravil o tom generála řádu P. Josefa Ximeneza Samaniego (1676—82) a postulátora P. Serafína da Varesio, jenž měl na starosti vyřizovati předběžná jednání k blahorečení Sluhů Božích z řádu sv. Františka. Zároveň poslal mu popis mučednické smrti, úcty i seznam zázraků a prosil o návod, jak si má počínati. Byl P. Bernard Sannig toho názoru, aby blahorečení provedlo se kratším způsobem, totiž potvrzením úcty a povolením sloužiti k jejich cti mši svatou a modliti se hodinky církevní. Tímto způsobem provedeno bylo svatořečení českých patronů sv. Václava i Ludmily.

Provinciál Sannig oznámil svůj úmysl také arcibiskupu pražskému Janu Bedřichovi z Waldštejna a prosil, aby proces podporovati ráčil, což on milostvě přislíbil. Aby zaveden býti mohl proces blahorečení, dal Sannig s dovolením arcibiskupa otevřítí hrob mučedníků. Stalo se to dne 5. března 1677 ráno po skončených hodinkách v choru. Za svědky vybral Sannig tři vážené řeholníky, totiž kustoda provincie P. Archanděla Mascula, definitora P. Jana Millera a pražského kvardiána P. Rudolfa Wawrobského. Po přípravné modlitbě složili všichni slavnou přísahu, že prohlídku hrobu řádně vykonají, ničeho z ostatků si nevezmou a pravdivé svědectví vydají před příslušným úřadem církevním; totéž učinili dělníci. Na to kopali v kapli P. Marie na místě, jež bylo od nepaměti mřížkou ohraženo a denně od zbožných věřících navštěvováno. Ve hloubce pěti stop našli v zemi čtrnácte koster i s lebkami. Kostry ležely v hlíně vedle sebe a byly již holé, beze svalstva. Nebylo pochyby, že jsou to kostry pražských mučedníků; jiných mrtvol tam nebylo. Provinciál Sannig dal hrob vyzdíti a upravití z něho hrobku, do níž dne 9. března 1677 uložiti dal ostatky mučedníků ve společné dubové rakvi bez víka *)

P. Bernard Sannig zpravil o prohlídce hrobu arcibiskupa listinou, na níž podepsáni byli svrchu jmenovaní svědci, a netrpělivě očekával rozkazů od postulátora z Říma. Konečně v dubnu obdržel od něho dopis datovaný ze dne 20. března 1677, v němž dávaly se mu tyto rady a pokyny: Posvátný sbor obřadů nemá pravomoci dáti dovolení k výslechu svědků. K tomu třeba dovolení sv. Otce, který dává plnou moc obyčejně místnímu biskupovi; o to prý se už postaral. Arcibiskup pražský začítí má z vlastní pravomoci informační proces. Lépe by však bylo, kdyby si zvolil jednoho nebo dva zástupce. Provinciál má jmenovati jednoho z řádových kněží za jednatele (prokurátor) procesu, a ten ať napíše k arcibiskupovi žádost, aby zavedl informační proces „de non cultu“, že totiž pražským

*) Pamětnice I. Tit. I.; Chronica Provinciae ad annum 1677.; Sannig, Chroniken VI. 125.; Wrbczansky, Nucleus 74.

mučedníkům nebyla prokazována veřejná úcta. Teprv když bude proces „de non cultu“ dokonán, žádati bude arcibiskupa on sám (postulátor římský) i prokurátor pražský, aby povolal a vyslechl svědky o mučednické smrti a životě oněch čtrnácti řeholníků. Až budou ta svědectví právoplatně napsána, mají poslána býti posvátnému sboru obřadů do Říma.

Prokurátor sděluje také provinciálovi, aby ihned poslal sv. Otcí do Říma pamětní listinu od františkánské provincie české, aby ráčil pražské mučedníky prohlásiti za blahoslavené. Má se rovněž postarati, aby podobnou pamětní listinu poslalo do Říma zastupitelstvo města Prahy, místodržitel království Českého a císař Leopold. Provinciál má poslati veliké a vkusné obrazy mučedníků v zlacených rámech obhájci víry (promotor fidei), oběma kardinálům, kteří budou se zabývati procesem (ponens et agens) a tajemníku posvátného sboru obřadů. Slušnost prý žádá, aby poslal obraz mučedníků sv. Otcí a kardinálu panujícimu. Na všech obrazích má býti nápis „Ctihodní Sluhové Boží“ se jmény jejich. Na konci dopisu varuje postulátor českého provinciála, aby nežádal do Říma o dovolení sloužití mši svatou a modliti se hodinky ke cti mučedníků pražských, poněvadž zákony církevní nedovolují takové úcty ani těm Sluhům Božím, kteří jsou „Beati de cultu“, jimž je totiž dovolena veřejná úcta. Tentokrát prý třeba zavést slavný a pravidelný proces, jako se nedávno stalo s blah. mučedníky z města Gorkum v Nizozemí, kteří umučeni byli r. 1572. K procesu bude potřebí velikého obno-u peněz, a proto má provinciál sbíratí příspěvky v jednotlivých klášteřích a od dobrodinců.

Ten dopis došel však pozdě. Když se ho provinciál nemohl dočkati, napsal hned asi po otevření hrobu žádost k arcibiskupovi pražskému, aby zavedl informační čili začáteční proces, neboť zvěděl, že arcibiskup obdržel již od sv. Otce plnou moc k započetí procesu. Ta žádost zněla takto:

„Nejdůstojnější Kníže, Pane nejmilostivější!

S příslušnou úctou a pokorou uvádím na mysl Milosti Vaší, že k větší cti a slávě Boží, k povznesení svaté římské církve a k rozšíření pravé víry čtrnácte kněží a bratří řádu sv. Františka přísnější kázně, jichž jména jsou . . ., utraceno bylo ukrutným způsobem od převrácené sekty kalvínské, husitské a od jiných od pravé víry pobloudilých v pražském klášteře na Novém Městě, dne 15. února r. 1611, za vlády papeže Pavla V. a za panování nepřemožitelného druhdy císaře Rudolfa II.

O jejich slavném mučednictví, jež pro pravou víru vytrpěli, zřejmě poučují přiložené dějiny P. Jeronýma Strassera, které vytisknuty byly ve Vídni r. 1624, a připojená na konci knihy hodnověrná svědectví vznešených a urozených pánů, pana Adolfa hraběte Althana a pana Zdeňka Popela z Lobko-

vic. Od mučednické smrti až do nynějška dostávalo se jim od obyvatel pražských nevšední úcty a soukromého kultu, tak že sama císařovna Anna, manželka Matyáše II., opravdově a zbožně pomýšlela pohřbiti je na čestnějším místě, což by byla také učinila, kdyby ji nebyla předešla předčasná smrt.

Pročež hodlaje vymoci u sv. Stolice v Římě náležitou čest a veřejnou úctu pro tyto naše bratry, o nichž pevně doufám, že v nebi od Boha vyznamenáni byli cti a slávou, pokorně vzývám Výsost Vaši, abyste ke cti tohoto slavného království Českého a k věčné paměti Vaší Výsosti, jež nepřestává podporovati úctu domácích světců a blahoslavenců, k vůli započetí pravidelného a slavného procesu i blahořečení jmenovaných Sluhů Božích podniknouti ráčil toto:

Předně, aby nejdůstojnější Výsost Vaše z vlastní pravomoci ustanoviti ráčila dva komisaře a jednoho notáře pod přísahou, kteří by sestavili proces „de non cultu“ o těch Služebnících Božích.

Když se prokáže, že jim až dosud nebyla vzdávána veřejná úcta, prosím, aby Vaše Výsost poslati ráčila sv. Oci Incenci XI. právoplatné svědectví, že v kostele P. Marie Sněžné povždy přesně šetřeno bylo dekretu Urbana VIII. ze dne 13. května 1625.

Aby Vaše Výsost vybrati ráčila právně způsobilé soudce (examinatores), aby složivše přísahu, vyslechli výpovědi dosud žijících svědků o neúhonnosti života i o příčině mučednictví těch Služebníků Božích, a to co nejdříve, ježto většina z nich jest vysokého věku a již k smrti se chýlí.

Aby Vaše Výsost přiložené dějiny mučednické smrti jmenovaných Služebníků Božích, jež vytištěny byly ve Vídni roku 1624 s úchvalou tamějšího ordinariátu, opět veřejně platnou listinou potvrditi a sv. Oci do Říma poslati ráčila.

Aby Vaše Výsost dle vrozené laskavosti a nevšední přízně k řádu sv. Františka vyhotoviti ráčila účinnou žádost o dovolení mše svaté a církevních hodinek ke cti těch Služebníků Božích a o provedení procesu jejich blahořečení.

Tou milostí zjedná si Vaše nejdůstojnější Výsost u Boha všemohoucího nové přimluvce za blaho tohoto slavného království Českého a zajistí Sobě v celém království Českém, v řádě sv. Františka a zvláště v české provincii věčnou památku a vděčnost.“*)

Na tuto žádost odpověděl arcibiskup Jan Bedřich z Waldštejna úřední listinou ze dne 27. března 1677 v tom smyslu, že schvaluje a podporovati bude proces o pražských mučednících a že k informačnímu procesu za své zástupce ustanovuje světícího biskupa Jana Ignáce Dlouhoveského a kanovníka Václava Bílka z Bilenberka, aby plnou mocí povolali a vy

*) Archiv. klášt., Korrespondence pražská (kopie).

slechli svědky, prohlédli obrazy mučedníků v kostele i klášteře a vykonali vůbec vše, čeho je k procesu třeba.*)

Ještě téhož roku 1677 poslány byly do Říma pamětní listiny od františkánské provincie, od zastupitelstva města Prahy, od místodržitele i císaře Leopolda. Formuláře k těm pamětním listinám poslal do Prahy římský postulátor dne 27. března 1677. Císař Leopold I. napsati dal kromě pamětní listiny ještě jiný list pro postulátora P. Serafína da Varesio, v němž jej prohlašuje právní osobou v Rakousku a nařizuje úřadům státním i obci pražské, aby přijímala jeho dotazy jako věci úřední a zároveň rozkazuje, aby všechny listiny pro římského postulátora určené legalisovala.**)

Provinciál P. Bernard Sannig ustanovil za jednatele (prokurátora) procesu P. Šebestiána Schambogena, učitele bohosloví v Praze, a vyjednával s generálem P. Josefem Ximenezem, jenž tou dobou prodléval v Neapoli, zdali by P. Schambogen po dokonání přípravných procesů bydleti mohl v klášteře sv. Františka za Tiberou v Římě, aby řídil poslední práce k dokonání procesu. Ale generál řádu odpověděl mu dopisem ze dne 7. dubna 1677, že dle nově vyšlých stanov řádových není dovoleno kněžím cizích provincií zdržovati se v Římě déle než patnácte dní. Proto má provinciál vybrati si některého schopného muže z římských Františkánů za jednatele.***) P. Bernard Sannig znal přední osobnosti v Římě; byl tam již r. 1667 a a po druhé 1677 při generální kapitule, a posledně zvolen byl za generálního definitora. Po dvakrátě měl tam disputaci bohosloveckou u přítomnosti kardinálů, biskupů a provinciálů řádových, a zjednal si jako Skotista slavné jméno. Pisemně vyjednával stran jednatele procesu s P. Klaudiem Bouillandem a s komisařem řádu P. Leonem, ale není známo, kterého z nich za jednatele vybral.

První proces „de non cultu“ vykonán byl v Praze ještě r. 1677. Svědčili při něm řeholníci, kteří byli při otevření hrobu dne 5. března. Druhý však proces, jednající o hrdinných ctnostech oněch Služebníků Božích, zaveden byl až po sedmnácti letech. Proces přerušen byl pro nedostatek peněz.

Nežli došlo k druhému procesu, změnilo se ledacos na hrobě pražských mučedníků. Kaple Panny Marie, čili kaple česká, byla r. 1678 opravována, a nový hlavní oltář zasvěcen byl dne 1. listopadu r. 1681 sv. Michaeli archandělu. Na dvířkách svatostánku dosud spatřujeme polovypuklou řezbu, znázorňující relief Panny Marie Staroboleslavské, která po čtyři měsíce na bývalém oltáři Panny Marie vystavena byla r. 1662.

*) Archiv. klášt., Korrespondence pražská: Decret arcibiskupův (originál).

**) Archiv klášt., Rescriptum S. Caes. Majestatis (opis).

***) Archiv klášt., Korrespondence římská.

Na straně evangelní postaveny byly tři oltáře: sv. Barbory, Panny Marie Častochovské a sv. Petra z Alkantary, jehož svatořečení oslavili Františkáni r. 1669 slavným průvodem z kostela sv. Jindřicha do chrámu Panny Marie Sněžné. Oltář sv. Petra vzdělán byl na hrobě mučedníků pražských, a bývalá mřížka, jež dělila hrob od ostatní kaple, postavena byla v půlkruhu kolem oltáře. Náklad na tento oltář vedl JUDr. Schambogen z Prahy. Také dřevěná mřížka nahrazena byla r. 1686 železnou, uměle tepanou, která dělí nyní kapli sv. Michaela od předsíně. Na zřízení té mřížky daroval pan Fidelis Weibel 30 zl., paní Machtová 20 zl. a klášter doplatil 20 zl. *)

Největší úcty a slávy dostalo se mučedníkům pražským o výroční slavnosti, jež připadla na neděli devítník, dne 18. února r. 1680. Tehdejší představený kláštera, P. Bernard Sannig, pozval k té slavnosti císaře Leopolda I., císařovnu Eleonoru Terezii Magdalenu a celý dvůr císařský. Leopold zdržoval se od podzimu v Praze, neboť ve Vídni řádl mor. Na cestě do Prahy navštívil také františkánský klášter v Jindřichově Hradci, a později, dne 15. srpna 1680, františkánský klášter v Plzni. Ani tentokráte neodmítl císař prosby P. Bernarda Sanniga a milostivě přislíbil, že se slavnosti zúčastní, a Františkáni konali na rychlo přípravy, aby vznešené hosty důstojně uvítali.

O půl desáté hodině dopolední zavítal do kláštera u Panny Marie Sněžné císař a císařovna v průvodu komonstva, úředníků a vyslanců cizích států. Řeholníci vyšli jim vstříc ke bráně klášterní, kde je přivítal P. Bernard Sannig krátkou latinskou promluvou. Dvěma řadami řeholníků odebral se císař i průvod do kostela. Na evangelní straně u hlavního oltáře připraven byl trůn pro císaře a císařovnu. Komonstvo, úředníci a vyslanci rozestavili se před kněžištěm; bylo jich tolik, že vyplnili místo až k oltáři sv. Kříže a sv. Kateřiny (nyní Zvěstování Panny Marie). V kněžišti postavilo se do řady šest pázat, která držela v rukou hořící pochodně. Pontifikální mši svatou sloužil světící biskup Jan Ignác Dlouhoveský, jemuž přísluhovali Františkáni, kněží i klerici. Mezi pontifikální mší sv. slouženy byly tiché mše u oltáře sv. Kříže, u sv. Kateřiny a v kněžišti u oltáře Panny Marie (nyní sv. Františka).

Po mši svaté vedl biskup Dlouhoveský průvod s nejsv. Svátostí oltářní. Kněží u oltáře zapěli františkánským způsobem „Bože, chváleme Tebe“, a řeholníci pokračovali ve zpěvu, až je vystřídala císařská kapela. Průvodu zúčastnil se také císař Leopold, nesa v ruce hořící pochodeň, i císařovna Eleonora, za nimiž seřadili se úředníci, vyslanci a komonstvo. Řeholníci šli jak obyčejně před nejsv. Svátostí oltářní a nesli v rukou hořící svíce barvy bílé. Průvod ubíral se předsíní kaple sv.

*) Pamětnice I. Tit. I. .

Michaela do křížové chodby v klášteře, kde vymalovány byly na zdích obrazy mučedníků, a potom nádvořím do kostela. U hlavního vchodu do kostela rozestoupili se řeholníci do dvou řad, jimiž nechali projít biskupa, nesoucího monstranci, a císařské hosty. Přidruživše se k průvodu, přišli řeholníci také k hlavnímu oltáři. Po průvodu zapěli kněží u oltáře „Tantum ergo“, a císařská kapela hrála na to krásnou figurální skladbu. Konečně dal biskup požehnání nejsv. Svátostí a všichni, kněží i řeholníci, poklonivše se císařským hostům, odešli do sakristie.

Po skončené slavnosti doprovázel P. Bernard Sannig císaře i císařovnu do kláštera, kde připraveny byly pro ně pokoje. Jestliž dovoleno ženským členům panující rodiny i zakladatelkám řeholních domů vejít do mužského kláštera.

Obě Veličenstva obědvala s řeholníky. Připraven byl pro ně vyvýšený stůl uprostřed veliké jídelny. Při obědě posluhovalo dvanácte komorníků. Řeholníci měli přísné mlčení, jen císař a císařovna rozmlouvali s P. Bernardem Sannigem, jemuž vykázano bylo místo po levici císařově. Úředníci, vyslanci, komonstvo a hudebníci obědvali v různých místnostech klášterních.

Odpoledne ve tři hodiny byly slavné zpívané nešpory s požehnáním, jimž přítomen byl císař, císařovna i dvůr. Při zpívaných nešporách oficiátorem byl P. Sannig. Po slavném požehnání doprovázel P. Bernard obě Veličenstva do kaple sv. Antonína, kde poklekli na připravené klekátko a modlili se. Odtud kráčel císař Leopold do kaple sv. Michaela a poklekl na hrobě pražských mučedníků, a by vykonal pobožnost, k níž se slibem zavázal. Jeho vznešeného příkladu následovala císařovna Eleonora, úředníci, vyslanci států evropských a komonstvo.

Když dokončil císař modlitbu, doprovázel jej P. Sannig křížovou chodbou ke bráně klášterní, kde vyslovil císaři, císařovně i celému dvoru nejhlubší díky za tu přízeň a vyznamenání a podal oběma Veličenstvům obrazy pražských mučedníků, jež vyryty byly do kovových desk. Potom odešli vznešení hosté dvěma řadami řeholníků k připraveným povozům. Za několik dní daroval císař Leopold I. na hrob mučedníků pražských drahocenný, hedvábný koberec červené barvy. *)

V procesu blahorečení mučedníků pražských nebylo pokračováno několik let. Příčinou toho byl jednak církevní zákon, že s druhým procesem čekati se má alespoň deset let, jednak také finanční tíseň, neboť česká provincie přijala v té době devět klášterů, z nichž většinu sama musila stavěti aneb od základů opravovati, a tak vyčerpaly se veškeré úspory. **)

*) Pamětnice I. Tit. VIII.; Hueber, Dreifache Chronik, S. 880; Wrbczansky, Nucleus, pag. 77; Archiv kláš., Svědectví Sannigovo.

**) Tou dobou založen byl klášter v Namyslově (1675), v Opavě (1677), v Hostinném (1677), v Moravské Třebové (1678), ve Vratislavi (1678), v Ratiboři (1687), v Zásmukách (1691) a v Hejnici (Haindorf 1692).

Teprve roku 1690 obdržel P. Šebestián Schambogen od římského postulátora P. Cherubína a Spoleto obšírný návod, jak má proces obnoviti. V přiloženém dopise sděluje se P. Šebestiánovi, že zákonitá doba deseti let byla promeškána, a proto třeba znova vykonati proces „de non cultu“. Tomu procesu nepřekáží prý ani výroční slavnost, ani oddělený hrob mučedníků, ani obrazy. Toliko obraz, který visí v kapli sv. Antonína, má býti odstraněn nebo zastřen. Představoval asi mučedníky pražské se svatozáří. Při procesu „de non cultu“ svědčiti mohou kněží řádoví, ježto nejlépe vědí, jak byli mučedníci uctíváni; znají také nápis, který vyryt byl do trámu ve vížce na kostele, jenž začíná slovy: „Příčina dělá mučedníky a ne muka“ atd. *)

S dovolením generála P. Bonaventury Poerio de Taverna (1694 – 7) ze dne 19. března r. 1695 dal se P. Šebestián Schambogen do práce. Nejdříve shledával psané a tištěné zprávy o životě i smrti pražských mučedníků, a našel osm tisknutých pojednání a tři rukopisy. Jsou to spisovatelé: P. Jeroným Štrasser (*Illustre Martyrium*, 1624), P. Marianus ab Oscelar (*Chronica*, 1625), Jiří Kruger (*Sacri Pulveres*, 1669), Bohuslav Balbín (*Histor. Miscellanea*, 1682), Rukopis prosečský (1611?), Nuncius Karel Caraffa (*Commentarii*, 1641), Jan Plaidanus continuatus (1625), Gothard Arthur Dantiscanus (*haereticus* 1612), Marius Mutius (*Historia Bergomensis*, 1621. Rkp.) a italský rukopis hraběte Benedikta Aresia v Miláně.

Byly to přípravy k druhému procesu, v němž pojednává se o hrdinských ctnostech, o příčině a průběhu mučednické smrti. První proces „de non cultu“ vykonán byl již r. 1695, a s druhým procesem započato r. 1696.

P. Šebestián Schambogen předložil církevnímu soudu více dějepisných pojednání nežli bylo třeba. Dle návodu římského postulátora P. Cherubína a Spoleto spokojiti se mohl církevní soud toliko čtyřmi obšírnějšími zprávami od věrohodných dějepiscův a P. Schambogen shledal jich jedenácte. Ale i svědectví současníků byla již právoplatně sepsána. Vydal o pražských mučednících pravdivé svědectví hrabě Adolf Althan r. 1623 a příštího roku kníže Zdeněk z Lobkovic, oba před ordinariátem vídeňským. Podobně učinil v Praze roku 1628 pan Jan Adolf z Wolffštirnů a na Rafaelsberku. Tato svědectví bylo třeba toliko prohlédnouti, jsou-li pravá a právně sepsaná. P. Schambogen postaral se o nová svědectví. Dne 22 srpna 1696 vyslýhán byl od arcibiskupových zástupců v Praze pan Lukáš Fiala, stařec 80letý, a dne 14. ledna 1697 pan Pavel Lopatský, stařec více než 100letý. K aktům o mučednících pražských přiložil svědectví také biskup Jan Ignác Dlouhoveský a bývalý

*) Archiv kláš., List P. Šeb. Schambogena k definatoriu

provinciál P. Bernard Sannig. Konečně přidala i komise arcibiskupská k těm aktům své svědectví o několika zázracích na důkaz pravé mučednické smrti.

Tyto práce dokonány byly r. 1698, a hned potom poslána byla akta o mučednících pražských do Říma k posvátnému sboru obřadů i s doporučující listinou arcibiskupa pražského. *) V Římě prohlédl a prozkoumal posvátný sbor obřadů celá akta o pražských mučednících, ale k potvrzení procesu a k veřejnému prohlášení mučedníků za blahosladené nedošlo, poněvadž provinciál františkánský neměl prostředků hraditi výdaje na další komise a marně se ohlížel po obětavém dobrodinci. Tolik však jest jisto, že posvátný sbor obřadů veřejně a slavně prohlásil pražské mučedníky z řádu sv. Františka za ctihodné. **)

Stoletou památku smrti ctih. mučedníků pražských oslavili Františkáni důstojně. Za tím účelem opraviti dali kapli sv. Michaela i oltář sv. Petra z Alkantary a vydali r. 1710 jubilejní spisek na oslavu mučedníků. Na prvním místě uvádějí se v něm jména umučených řeholníků a krátké pojednání o jejich životě i smrti a potom následují básně, chronogramy a epigramy. Je to nejdřív apologická báseň, kterou básník vysvětluje a ospravedlňuje jednání oněch mučedníků, kteří prchli před vrahy do vížky na kostele. Potom následuje deset anagramů na Pannu Marii Sněžnou v Praze a velmi zdařilá óda na mučedníky, která složena jest na slova sv. evangelisty Matouše „Čtrnácte pokolení“. ***) Začáteční písmeny té akrosticko-safické básně tvoří slovo: Pragae. S velikou pílí a důmyslem shledal básník mnoho výroků z Písma sv., jež tvoří chronogramy na rok 1611 a 1711. Básník končí epigramy na mučedníky. Největší důležitost pro dějepisce má třetí epigram, k němuž přičinil básník poznámku, že až dotud koná se každoročně památka mučedníků i průvod s nejsvětější Svátostí oltární. †)

Výroční slavnost konala se bez přerušení až do roku 1746 ††) a zajisté i později až do vlády císaře Josefa II.

*) Processus legalis Beatificationis horum Martyrum inchoatus est, formatus et cum omnibus ad id requisitis confectus coram Antistite Metropolitano, Celsissimo Principe Archiepiscopo Pragensi, Ioanne Friderico de Waldstein, constituente in hac causa Commissarios seu delegatos Reverendissimos ac Perillustres D. D. Ioannem de Longavilla, Ecclesiae Metropolitanae Praepositum, et Wenceslaum Bilek de Bilenberg, Officialem suum, qui processus feliciter terminatus est, nunc solum agitur de Promotore et Patronis. Wrbczansky, Nucleus, pag. 74. — Viz též Hueber, Menologium 493; Greiderer, Germania Franciscana I. 747

**) Acta Ordinis Fratrum Minorum, Annus XXVIII., Num. V., Catalogus Hagiographicus Seraphicae Familiae, pag. 220—221.

***) Evangelium sv. Mat. I. 17.

†) Memoria Centenaria, pag. 17.

††) Wrbczansky, Nucleus, pag. 77.

V první polovici XVIII. století počítána byla česká františkánská provincie k největším v celém řadě. Při generální kapitole v Miláně roku 1729 obdržela čestný název „Alma et Magna Bohemiae Provincia“, jelikož čítala tehdy třicet klášterů, v nichž žilo na tisíc řeholníků.*) S té výše znenáhla klesala nepříznivými poměry politickými. Velikou ránu zasadil této kvetoucí provincii pruský král Bedřich Veliký. Dobyv na císařovně Marii Teresii veliké části Slezska, povolal českého provinciála P. Benvenuta Petera do Nisy na den 20. ledna r. 1754, kde musil podepsati listinu, že se zřiká řízení a nároků na klášter ve Vratislavi, Velkém Hlohově, Lehnici, Goldberku, Javoru, Kladsku, Nise, Hlubčicích, Ratiboři a v Namyslově. Tak pozbyla česká provincie deset klášterů slezských a zároveň ztratila čestný název: „Alma et Magna Provincia“. Na troskách té odtržené části zbudována byla později slezská kustodie se samostatným zřízením. Přes to však měla česká provincie r. 1774 ještě 21 klášterů, v nichž přebývalo 457 kněží, 37 kleriků se slavnými sliby, 15 kleriků se sliby jednoduchými, 128 laiků a 20 terciářů, celkem tedy 659 řeholníků.

Císař Josef II. (1780—90) nastoupiv reformační dráhu, o své újmě a bez dovolení církevního rušil kláštery, mezi nimiž františkánský klášter v Brně, Znojmě, Kroměříži, Olomouci a Opavě. V Čechách zrušil jen klášter v Horním Pilmersreuthu u Chebu, jenž náležel provincii saské. Za to však přidal klášter v Chebu (1782) a v Uherském Hradišti na Moravě (1784) provincii české. Od té doby čítá provincie v Čechách a na Moravě 19 klášterů. Josef II. chtěje rozmnožiti počet světského duchovenstva, ustanovil 200 Františkánů za faráře, exposity a kaplany na faráích; do generálního semináře v Praze poslal 24 řádové bohoslovce a absolventy filosofie, aby tam vychováni byli na světské kněze.

Pražský klášter, který čítal r. 1784 66 Františkánů, zrušen nebyl, jelikož prokázalo se, že řeholníci vypomáhají v duchovní správě při kostelích pražských i v okolí hlavního města. Přes to však počet řeholníků omezen byl na 18 členů. Po dvou letech zrušena byla fara u Panny Marie na Louži a přenesena byla roku 1786 proti vůli Františkánů do kostela Panny Marie Sněžné na Nové Město Pražské.

Z této reformační doby císaře Josefa II. dochovaly se nás jen nepatrné zprávy o mučednicích pražských. Františkáni nepokračovali v letopisech kláštera až do r. 1790. Poslední

*) Wrbczansky, Nucleus 17: Kláštery byly v těchto městech: v Praze, Tachově, Kadani, Hlohově, Olomouci, Kroměříži, Nise, Znojmě, Jindřichově Hradci, Plzni, Bechyni, Voticích, Javoru, Kladsku, Bně, Turnově, ve Slaném, v Dačicích, Opavě, v Hájků u Prahy, v Hlubčicích, Namyslově, Hostinném, Vratislavi, Morav. Třebové, v Hořovicích, Ratiboři, Hejnici, Goldberku, Lehnici. R. 1764 obsazen byl klášter na Skalce u Mnišku. (Pořad klášterů dle obvyklého tehdy katalogu.)

zmínka o mučednicích děje se r. 1781, kdy vystavěn byl nový oltář sv. Petra z Alkantary nákladem sakristy P. Severina a několika dobrodincův, při čemž natřena také mřížka, která dělila hrob mučedníků od ostatní kaple. *) Jen z ústního podání víme, že r. 1784 konala se naposled výroční památka na smrt ctih. mučedníků slavnou mší sv. s průvodem po kostele i po klášteře. Toho roku zakázána byla výroční slavnost, mřížka od oltáře sv. Petra a obrazy mučedníků z kostela odstraněny.

Mylné názory o vzájemném poměru církve a státu, které v dobách josefinských ve vládních kruzích zavládly, nevymizely ani za císaře Leopolda II. a Františka II. Známobylo sice, že proticírkevní směr zhoubně působí také na ústrojí státní a položeny mu konečně jakési meze, ale vláda nehodlala přece vzdáti se výhod, kterých jí směr ten poskytoval, a vykonávala poručnictví nad církví dále. Vliv zákonů josefinských trval skoro 50 let, a když církev z ducha té doby se vymanila, neodvážili se Františkáni obnoviti výroční slavnost ke cti mučedníků pražských, aby ji současníci nepovažovali za novotu.

Kdo by však myslil, že úcta k mučedníkům pražským vyhynula, mýlil by se nemálo. Řád sv. Františka trváje neochvějně na slavném rozhodnutí posvátného sboru obřadů v Římě, dosud pokládá mučedníky pražské za vyvolence a oslavence Boží. Zřejmý a jistý o tom podávají důkaz martyrologia v posledních 50 letech vydaná. **) Františkáni české provincie považují pražské mučedníky za blahoslavence a povždy je soukromě uctívali. Ještě r. 1830 žilo několik starých řeholníků, kteří pamatovali výroční slavnost. S nimi sdíleli tu úctu mladší spolubratři. ***) Mezi přední ctitele mučedníků a šířitele jejich úcty v posledních 80 letech dlužno počítati hlavně P. Celestína Ausobského († 1864 ve Voticích), P. Léta Schindlera († 1894 v Tachově), P. Pavla Pelikovského († 1901 v Tachově), vdp. P. provinciála Rogera Konhefra, P. Mariána Wilhelma a P. Václava Mizeru, kteří hlásali úctu k mučedníkům pražským slovem i pérem. Dosud žijí v klášteře Panny Marie Sněžné řeholníci, kteří modlívali se denně na hrobě mučedníků.

Soukromé pobožnosti konají na hrobě mučedníků také mnohé osoby z Prahy, obzvláště terciáři, neboť při měsíčních shromážděních zvěděli z úst ředitelův III. řádu, že dovoleno

*) Pamětnice I. Tit. I.: „... simul et arcus ad i tra totus depictus, ubi et tumulati quiescunt Venerabiles 14. Martyres nostri.“

**) Seraphisches Martyrologium (Salzburg 1860), S. 39. 40; Martyrologium Franciscanum (Velestis 1879), pag. 17: „Pragae in Bohemia passio Beatorum quatuordecim Fratrum Martyrum, quos haeretica saevitia morti destinavit“; Winkes, Seraph. Tugendspiegel, S. 126—8; Kukla, Dějiny klášterů sv. O. Frant., str. 39. — Drahé kameny z kory sv. Václ., 353.

***) Lumir z r. 1859. Jos. Černohous, Klášter B. P. Marie Sněžné v Praze, str. 786.

jest mučedníky soukromě uctívati. Vždyť i v kostele Panny Marie Sněžné častokráté kázáno bylo o rekovné smrti a oslavě oněch čtrnácti ctihodných řeholníků. P. Létus Schindler, jsa představeným pražského kláštera v letech 1890—3, obnovil též výroční slavnost ke cti pražských mučedníků v tom smyslu, že sloužil u oltáře sv. Petra z Alkantary slavnou, zpívanou mši sv. dle direktáře, ale průvod s nejsv. Svátostí oltářní vynechal. V pozdějších letech sloužena byla ve výroční den jejich mučednictví u oltáře sv. Petra z Alkantary tichá mše svatá. V přítomné době ozdoben bývá toho dne oltář sv. Petra květinami a celý den hoří na něm čtrnácte svíček, které však zabírají tolik místa, že tam mše sv. sloužiti nelze.

Úcta k mučedníkům pražským není však omezena pouze na kostel a farnost u Panny Marie Sněžné. O nich káže se v řádových kostelích v Čechách i na Moravě; kázáno bylo o nich také v kapucínském kostele v Třebíči na Moravě. Česká katolická veřejnost zná pražské mučedníky z knihy nadepsané: „Drahé kameny z koruny svatováclavské“ i z „Církevního roku“ od vyšehradského kanovníka Beneše Methoda Kuldy a různých časopisů, v nichž se jedná o 15. únoru r. 1611.

Počátkem srpna r. 1906 navštívil františkánský klášter v Praze nejdůstojnější generál řádu P. Dionysius Schuler a při té příležitosti tázal se, proč nebyl dokončen proces blahorečení mučedníků pražských. Zvědév příčinu, slíbil, že se přičiní, aby povolena byla od církve mučedníkům pražským veřejná úcta. Již v únoru r. 1907 došel z Říma od postulátora P. Františka Paolino dopis na českého provinciála, by poslal do Říma všechny listiny o mučednících, pokud v pražském klášteře uchovány jsou, že znova pokusí se o proces blahorečení. Nejdůležitější výpisy z dějepisných knih a opisy svědectví a zázraků poslány byly postulátorovi do Říma v únoru r. 1908, dodatky pak a vysvětlivky v říjnu téhož roku.

Hlava VI.

Ostatky a památky na ctih. mučedníky pražské.

Tělesné ostatky ctih. mučedníků odpočívají v hrobce pod oltářem sv. Petra z Alkantary v kapli sv. Michaela, která přistavěna jest po epištolní straně ke kostelu Panny Marie Sněžné v Praze. Kostry a lebky uloženy jsou ve společné, dubové rakvi bez víka.

V archivu františkánském v Praze chová se krev mučedníků pražských, kterou sesbíral královský hudebník Krištof Zeckel na večer, dne 15. února r. 1611. V tomtéž archivu uschovány jsou zuby mučedníků, které jim vrahové vybili palcáty. Kdo je uchoval, není známo, jelikož pověřující listina, která jest nejspíše v pouzdře zapečetěna, nikde není opsána; našli je asi Františkáni v klášteře, když vrátili se do Prahy. K zubům mučedníků pražských přiložil P. Bernard Sannig olovenou kouli, kterou byl jeden mučedník zastřelen.

Největší obraz mučedníků vymalován jest v křížové chodbě pražského klášteřa františkánského při samé fortně; měří 3 m délky a 2·5 m výšky. Mučedníci vyobrazeni jsou tak, že spatřiti možno smrtelné rány. V popředí leží na zemi zbraně, jimiž byli usmrceni. Po pravici stojí anděl, drže v ruce list papyrusu, na němž čteme nápis: „QVatVorDeCIM Venerabiles Fratres ex odio fidei catholicae ab haereticis occisi.“ — Česky: „Čtrnácte ctihodných bratří, kteří zavražděni byli od kacířů z nenávisti k víře katolické roku 1611.“ Potom následují jejich jména, vlast a úřady. Tento obraz vymalován byl kolem r. 1860 od plzeňského akad. malíře Jana Herzoga.

Na tom místě od nepaměti býval obraz, jenž představoval smrt sedmera mučedníků pražských. Nápis nad obrazem zněl takto:

„QVatVorDeCIM Venerabiles Fratres XV. Februarii Praegae ad Nives crudeliter ab haeretica plebe anno ut supra dicto necati. Post mortem visi sunt cum luminibus et concentu in Ecclesia circumire. Corpora post V. annos exhumata sanguine conspersa fuere reperta.“

Česky: „Čtrnácte ctihodných bratří, kteří krutě utraceni byli dne 15. února r. 1611 od kacířské cháty v Praze u Panny Marie Sněžné. Po smrti spatřeni byli, ani jdou kostelem v průvodě, majíce v rukou rozžaté svíce a prozpěvující žalmy. Po pěti letech vykopána byla jejich těla, která byla dotud ještě krví zbrocena.“

Mučedníci zobrazení byli s odznaky mučednické smrti: jeden z nich držel v ruce kladivo, druhý krvácel z rány na hlavě, třetímu vězel meč v prsou a čtvrtého bodal vrah halapartnou. Ostatní tři vymalování byli, ani umírají u nohou svých spolubratří.

V přízemních chodbách u kvadratury byly obrazy ostatních sedmi mučedníků. Za klauzurou při hovorně vymalován byl obraz P. Šimona, an leží na lůžku v nemocnici; jeho hlava spočívá na pruhované podušce a bílá pokrývka halí jeho tělo až po prsa. Se strany dorážejí naň dva vrahové, z nichž jeden třímá v rukou kyj, druhý míří na nemocného dlouhým mečem. — Podle dveří, vedoucích z křížové chodby do dvora, byl obraz Jeronýma hraběte Aresia; jáhen klečí na kolenou, spínaje ruce k obrazu Panny Marie. Od zadu sápe se naň biřic a vráží mu dýku do beder. — V těžce chodbě, u samých dveří do zahrady, zřítí bylo obraz bratra Křištofa, který pod smrtelnou ranou klesl na dříví; jeden vrah jej tluče kyjem, druhý palcátem. — Mezi vchodem do zahrady a dveřmi do jídelny vyobrazen byl bratr Kliment, jemuž biřic zasadil smrtelnou ránu válečnou sekerou. — Ve čtvrté chodbě, kterou kráčí se od jídelny do kaple sv. Michaela, býval obraz P. Bartoloměje Dalmasoniho a bratra zahradníka Jana. V popředí klečí zahradník, skláněje hlavu pod ranou mečem, v pozadí jiný vrah s nůši na zádech vláčí za nohy P. Bartoloměje. — V křížové chodbě podle vchodu do kaple sv. Michaela býval obraz P. Jana Martince; klečí na zemi a svírá v téměř uťaté ruce ciborium s posvěcenými hostiemi; nad ním stojí biřic, an rozpráhl se k ráně mečem, druhý vrah kyjem. *)

Tyto obrazy malovány byly na zdi olejovými barvami. Dosud lze rozpoznati, kde jednotlivé obrazy byly. Ještě r. 1884 nalezen byl za zpovědnicí obraz P. Jana Martince, ale i ten byl nešetřně zabit.

O dvou obrazech mučedníků pražských, z nichž jeden vyvěšen byl v kapli sv. Michaela, a druhý v kapli sv. Antonína, byla řeč na příslušném místě.

Františkánský postulátor P. František M. Paolino v Římě má také obraz mučedníků pražských, zvýší 40 cm a zšíří 20 cm. Zobrazeno jest na něm průčelí chrámu Panny Marie Sněžné v Praze. Ve výši kostela vznáší se na oblacích Ježíš Kristus, jenž levicí objímá mohutný kříž a pravicí kyne mučedníkům

*) Časopis katol. duch. r. 1842, str. 94. a násl.

pražským, řka: „Qui vult venire post me, abneget semet ipsum, tollat crucem suam et sequatur me!“ — „Kdo chce přijíti za mnou, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj na bedra a následaj mne!“ — Ta slova tlumočí nám výjev na obraze. Mučedníci poslušni toho hlasu v řadě vystupují po šedých oblacích ke svému vzoru a Mistru, Ježíši Kristu. Tento obraz poslal postulantu do Říma P. Šebestián Schambogen roku 1696; poslal mu také obraz hrobu mučedníků, který chová se dosud v Římě.

Roku 1673 cestoval P. Šebestián Schambogen s definitivním českým provinčním Nikodemem Kochem do města Milána v Itálii. Navštívil františkánský klášter v Bergamu, našel v prvním poschodí na chodbě veliký obraz mučedníků pražských, na němž byl tento nápis:

„Ad spectaculum vocaris, pie Lector, siste, intueri, lege, obstupesce! Fr. Hieronymus Aresius a Mediolano cum Fratre Casparo Daverio a Varesio jubilant in martyrio. Torquentur ambo simul acerbissime et augentur laetitiae, pugnant pro Christo et roborantur miraculo. A fide avertere tentat Tyrannus et hoc intentat per tormenta; intentum non assequitur, quamvis agat per blandimentum. Vivere enim mundo recusant, ne a religione recedant. Proh mirum! Morti laete sese conferunt, ut cum Deo aeternae coniungantur, mirantur omnes constantiam, arguuntque simul Tyranni immanitatem. Nil prodest clamor, sed ad mortem rapit furor inhumani. Hic penna non exprimit poenis efferatis afflictos, lingua silet opprobriis innocentiam depressam, dum mens considerare cupit, quae mors fuerit, dum Martyres fecit. Interea plaude et cane: Io Beana!*) Pugnantium enim iacula coelum sensit. Et in quod nihil potuerunt Gigantes, Minores potuerunt.“

Překlad toho nápisu je tento: „K divadlu nezvyklému zvutě, zbožný čtenáři, zastav kroků svých, popatři a čti v úžasu! Bratr Jeroným Aresius z Milána a bratr Kašpar Daverius z Varesia jásejí při mučednické smrti. Společně snášejí krutá muka, ale vzmáhá se v nich radost, bojují pro Krista, který zázračně je sílí. Mučitel zamýšlí mukami je odvrátiti od víry, láká je sliby, ale přece nedaří se jeho úmysl. Oni zdráhají se žíti světu, aby neodbočili od víry. Jaký div! Radostně ubírají se na smrt, aby se spojili s Bohem na věky; zástup lidu obdivuje se jejich vytrvalosti a odsuzuje krutost mučitelovu. Ale nic neprospívá reptání lidu, mučitel v divém hněvu káže vléci je na smrt. Péro nevypíše, jak kruté tresty bylo jim snáseti, ústa nevypoví, jaká potupa připravena byla jejich nevinnosti, ač obrazivost usiluje pochopiti, jak hrozná byla jejich smrt, že učinila z nich mučedníky. Než jásej a plesej: „Buď zdráva, země česká!“ Nebe, které násilí trpí, zachvělo se při útoku těchto zápasníků.

*) Správně asi: Io Boëma.

Kam nepronikli obři Giganti, kteří dle pověsti nebes dobývali tam vkročili mučedníci pražští.“

V jídelně františkánského kláštera v Uher. Hradišti na Moravě jest obraz mučedníků pražských, který znázorňuje svržení jejich s kostela; výška obrazu měří 70 cm, šířka 40 cm. Obraz ten zařazen jest mezi ostatní obrazy mučedníků řádu františkánského. Nápis nad obrazem zní takto:

Tunc fuit avidior, tunc Praga benignior omni,
quando tot aureolas misit ad astra simul.

Česky: „Tehdy byla Praha příliš velikomyslná a štedřejší než kterékoli město, když nadhvězdne říši darovala tolik svatozáří v jednom dni.“

Pod obrazem jest druhý nápis toho znění: „Martyres Pragenses.“ — „Mučedníci pražští.“ — Ten obraz, jakož i všechny ostatní, vymalován byl při opravě jídelny r. 1717 nákladem Amada Petrsvaldského z Petrsvaldu, jehož znak až dosud v jídelně se spatřuje.

V provincialátě františkánském v Praze chová se obraz mučedníků pražských benátské práce z roku 1684; zvýší jest 50 cm, zšíří 38 cm. Představuje ubíjení mučedníků: V popředí leží na zemi dva řeholníci s rozpoltnou hlavou; nad nimi stojí dva vrahové, kteří dobíjejí raněné řeholníky. Třetí vrah rozpřahuje se mečem proti třetímu Františkánu, který klečí opodál. Po levici vymalováno jest šest bratří, z nichž dva leží již mrtvi na zemi, čtyři klečí s rukama sepiatýma, poněvadž vrahové řítí se na ně kvapem. Po pravici vyobrazen jest řeholník, jemuž proklán byl bok mečem, a vedle něho klečí jiný, spínaje ruce k nebi. Nedaleko od nich dopadá se střechy nový řeholník, z jehož poraněné hlavy prýští krev. Na střeše pod vížkou chrámovou leží dva mniši, na které doráží luza z věže kopími a holemi. — Italský nápis pod obrazem zní v překladu takto: „Čtrnácte Františkánů reformovaných, kteří dne 15. února r. 1611 korunováni byli slavným mučednictvím pro víru katolickou v městě Praze, jelikož velmi horlivě potírali bludy Husovy a Lutherovy.“ Potom krátce líčí se jejich smrt a divy.

V knize „Thesaurus Franciscanus“ od P. Blanika je také vkusný obrázek mučedníků pražských; vysoký jest 15 cm, široký 10 cm. Mučedníci zobrazení jsou v hloučku, ani vznášejí se nad zažehnutým oltářem; drží v rukou vítězné palmy. Nápis na obraze je tento:

„Die 15. Februarii Venerabiles Martyres qVatVorDeCIM Pragae ad Nives interfecti. Iustorum animae in manu Dei sunt, qui sunt simul Agni quatuordecim (Num. 29.) Holocaustum suavissimum Domini: Visi sunt oculis insipientium mori et non tanget illos tormentum mortis (Sap. 5).“

Česky: „Dne 15. února r. 1611 zavražděno bylo v Praze u Panny Marie Sněžné čtrnácte ctihodných mučedníků. V ruce

Boží jsou duše spravedlivých, kteří podobni jsou čtrnácti beránkův obětních. Příjemná jsou obět Hospodinu. Spatřeni byli od pošetilých, ani umírají, ale nedotkne se jich hrůza smrti.“ — Tento obrázek pořízen byl asi teprve pro vydání svrchu jmenované knihy, která vyšla ve Znojmě r. 1777.

Podobně také v knize „*Illustre Martyrium*“ od P. Jeronýma Štrassera shledáváme se na titulním listě se čtrnácti malými obrázky mučedníků pražských, z nichž někteří mají zřetelnou svatozáři kolem hlavy. Jsou to spíše podobenky, nežli nahodilé kresby.

Velikolepé dílo „*Čechy*“ přineslo v třetím dílu (část II. str. 264. Praha) ilustraci plenění a boření kláštera i kostela Panny Marie Sněžné po vpádu Pasovských. Stará rytina, dle níž obraz jest vykreslen, podobá se úplně jednomu obrázku v rukopise P. Šebestiána Schambogena. Druhé dva obrázky jmenovaného rukopisu otisknuty jsou v tomto spisku.

V archivu františkánském v Praze chovají se tři palcáty a jezdecký bičik, kterýmiž byli mučedníci pražští ubiti. Františkáni našli ty zbraně v klášteře, když vrátili se do Prahy dne 27. října r. 1611. Dva palcáty jsou neporušené, při jednom zlomeno jest držadlo. Nynější vdp. provinciál P. Roger Konhefr ukázal ty drahé památky všem spolubratřím dne 6. ledna r. 1907. Když ve vytopené místnosti železné součástky se zahřály, poznali jsme, že krev mučedníků na palcátech lpící není dosud okysličená, neboť otiskovala se na ruce. Jezdecký bičik není krví potřísněn, jen skoba, za kterou býval pověšen k pasu, je temně rudá.

V depositáři téhož kláštera jsou čtyři poprsí mučedníků pražských, jež řezána jsou do dřeva. Dvě z nich jsou pozinkována, dvě polychromována. Jsou to asi zbytky těch soch, které kdys nošeny byly o výroční slavnosti v průvodě před nejsvětější Svátostí oltární.

Od r. 1612 uschována jest ve františkánském archivu ve Vídni kasule, ve které dne 15. února r. 1611 sloužil mši sv. P. Bartoloměj Dalmasoni. Kasule dvakráte probodena jest koplím, a podšívka v probodených místech rdí se krví. Znalci soudí z toho na nezvykle prudký útok vražedníka. Do Vídně přinesl tu kasuli P. Gabriel Bonaventura Daumus, generální komisař řádu františkánského, jemuž daroval ji provinciál P. David Hicker (1611—1614) za vykonanou generální visitaci české provincie.

* * *

Uplynulo 300 let od smrti ctihodných čtrnácti mučedníků pražských z řádu sv. Františka, kteří slovem, životem i smrtí svědectví vydali o pravosti víry katolické. Oslavují-li se v národě českém mužové, kteří — jak zní to moderní úsloví — za své přesvědčení život obětovali, tož podobné slávy a úcty

zasluhují zajisté také mučedníci pražští. Ale poněvadž vycedili krev pro Krista a církev katolickou, sluší se, aby uctívání byli jako vzory stálosti u víře, jako hrdinové křesťanstva a jako světci!

Dodatky z rukopisů františkánského archivu v Praze, a státního archivu ve Vratislavi.

I.

Svědectví Adolfa hraběte Althana.

In Christi nomine, Amen.

Anno nativitatis eiusdem millesimo sexcentesimo vigesimo tertio, indictione sexta, die vero Veneris, quae fuit decima septima mensis Martii, hora nona antemeridiana, Pontificatus S. D. N. D. Gregorii divina providentia Papae XV. anno tertio, Imperatore Augustissimo Romanorum Caesare Ferdinando II. D. Domino nostro clementissimo regni eius romani anno quarto, Vienne Austriae.

Quamvis ea, quae innocentibus inflinguntur latere non possint et tandem vel ipsa divina Majestate operante in lucem prodeant, ut temeratorum nefandae manus confusione propria conterrantur, ipsa vero innocentia quasi in triumphum ducta magis magisque perspicua fiat, nihilo tamen minus modis omnibus eam quantocyus patefacere et veritatis testimonio confirmare convenit.

Itaque cum sit, quod anno 1611 die 15. Februarii sub imperio invictissimi quondam Imperatoris Rudolphi fel. record. Reverendi Patres et Fratres S. Francisci regulatoris observantiae, qui Pragae, Metropoli regni Bohemiae, in conventu B. Mariae ad Nives sacro degebant, et Deo ter Optimo Maximo in paupertate, oboedientia et castitate fideliter serviebant, eiusque Majestatem die noctuque pro amicis et inimicis sedulo exorabant, nulla praecedente causa vel occasione, sed ob solam

Ve jménu Kristově, Amen.

Roku po Kristově narození 1623, v sobotu, dne 17. měsíce března v devátou hodinu dopolední, třetího roku papežství jeho Svatosti papeže Řehoře XV. a čtvrtého roku vlády vznešeného císaře Římského Ferdinanda II., Pána našeho nejmilostivějšího, ve Vídni v Rakousku.

Ačkoliv nelze ukryti křivd, které se dějí nevinným, jelikož konečně působením Boží prozřetelnosti na světlo vycházejí, aby byly potřeny zločinné ruce nespravedlivých lidí vlastním zahanbením, a ačkoliv nevinnost sama jak ve vítězném průvodu vedená stále se stává zřejmější, přece však i přes to sluší se ji objasniti a potvrditi pravdivým svědectvím.

Když tedy tomu tak jest, že r. 1611 dne 15. února za vlády nepřemožitelného druhdy císaře Rudolfa II., slavné paměti, důstojní Otcové a Bratři řádu sv. Františka přísnější kázně, kteří žili v Praze, hlavním městě království českého, v klášteře u P. Marie Sněžné a Bohu všemohoucímu v chudobě, poslušnosti a čistotě věrně sloužili a Jeho velebnost ve dne i v noci za přátele i nepřátele horlivě vzývali, bez předchozí příčiny nebo příležitosti, nýbrž toliko pro viru katolickou,

fidem catholicam, quam unice et sincere profitebantur, a perversa Hussitarum, Calvinistarum, aliorumque a fide catholica aberrantium secta plurimis annis continuo delusi, per plateas saxis caesi, fustibus et gladiis immaniter excepti et tandem praedicta die ab hora octava usque ad undecimam crudelissime trucidati et interempti fuerunt: Voluit hoc ipsum Illmus et Ellmus D. D. Adolphus comes ab Althan, liber baro de Goldtbruck et Murstetten, institutor ordinis equitum militiae christianae et fundator communis Hierarchiae plenitudinis aetatis Jesu, cuius Excellentiae haec tota sanguinolenta historia optime constat, coram me Notario publico et testibus infra scriptis in sua residentia personaliter constitutus sub corporali juramento ad S. D. Evangelia solemniter praestito in perpetuam rei memoriam testificari, scientiae suae causam eam reddens, quod tunc temporis exercituum praelibati Imperatoris Rudolphi supremus Mariscalcus fuerit, et Pragae existens dictos Reverendos Patres et Fratres ante eorum interemptionem una cum aliis militiae officialibus saepius visitaverit, confessorium R. P. Fratrem Aegidium, illorum guardianum, habuerit, de vita et moribus eorum nihil unquam sinistri audierit, et praedicta per plures annos in eos committi maximo cum dolore viderit et dehinc sciverit sciatque ipsos R. R. PP. et Fres ob nullam aliam causam quam ipsam sanctissimam fidem catholicam, ut dictum est, ita saeve tractatos et enecatos fuisse. Acta sunt haec anno et die, loco, quibus supra, praesentibus Illustribus, generosis ac strenuis Dominis, D. Christoforo Ernesto L. B. a Pucchiam Ord. Mil. Christ. Equite etc. et Antonio Geroli Capiteano etc, testibus ad praemissa omnia specialiter vocatis, rogatis, idoneis et notis.

Ego itaque Clemens Radoldt, V. J. Doctor, Ven. Consistorii Viennensis Notarius juratus, publicus etc., quia praemissis omnibus una cum supra scriptis dominis et testibus interfui, et dum singula sic fierent et juramentum emitteretur vidi, audivi, idque recepi: Ideo juratus et debito modo requisitus praesens

cterou jedině upřímně vyznávali, od převrácené sekty husitské, kalvinské a jiných od pravé víry pobloudivých byli po několik let bez ustání posmívání, na ulicích kameny napadáni, kyji a meči krutě ohrožováni a konečně jmenovaného dne mezi osmou a jedenáctou hodinou velmi krutě pobiti a povražděni: dosvědčil toto na věčnou památku vznešený a jasný pan Adolf hrabě Althan z Goldbruku a Muštetenu, vůdce jízdy ve vojstě křesťanském, ve věku třiceti tři let, jemuž celá ta krvavá událost jest velmi dobře známa, přede mnou právníkem a podepsanými svědky osobně ve svém paláci, složiv společně se svědky slavnou přísahu na svatá evangelia; udal, že znalost té věci si zjednal, ježto byl toho času nejvyšším maršálkem vojsk císaře Rudolfa, v Praze přebýval a ty důstojné Otce a Bratři před jejich pobitím spolu s jinými důstojníky častěji navštěvoval, a za zpovědníka měl P. Jiljího, kvardiana tohoto kláštera; o jejich životě a mravích nikdy neslyšel nic špatného a viděl s velikou bolestí po několik let, jaké křivdy se jim dějí a z toho tedy poznal a ví, že ti důstojní Otcové a Bratři pro žádnou jinou příčinu, leč pro svatou víru katolickou, jak pověděno bylo, tak krutě byli pronásledováni a zavražděni. Projednáno bylo toto v roce, dni a na místě, jak svrchu udáno, u přítomnosti jasných, urozených a statečných pánů, p. Křištofa Ernesta hraběte Puchheima, velitele jízdy atd. a p. Antonína Geroliho, důstojníka, svědků za tou příčinou zvláště povoláných, vyprošených, schopných a známých.

Já tedy JUDr. Klemens Radoldt, ctihodné konsistoře vídeňské veřejný notář pod přísahou atd., poněvadž jsem byl přítomen tomuto svědectví i se jmenovanými svědky, viděl a slyšel jsem, když se to vše projednávalo a přísaha byla skládána, a vzal jsem to na vědomost. Proto složiv přísahu a požádán byv

publicum desuper confeci instrumentum, et pro fide manu propria totum scripsi et subscripsi, consuetoque meo tabellionatus sigillo munivi. Actum ut supra.

Clemens Radoldt D.:
qui supra.

Nos Tobias Schwab U. J. Doctor, Protho-Notarius Apostolicus, Cathedralium Ecclesiarum Olomucensis et Viennensis canonicus, Viennae Custos, nec non Illmi ac Rdssmi D. D. Melchioris S. Rom. Ecclesiae Presbyteri Cardinalis Kleselii, Episcopi Viennensis, officialis, et tam in spiritualibus quam temporalibus Vicarius generalis, indubiam fidem facimus, ante scriptum nobilem et clarissimum Dominum Clementem Radoldt U. J. Doctorem, esse venerabilis consistorii Viennensis Notarium juratum, publicum et legalem, cuius scripturis et instrumentis tam in, quam extra iudicium plena fides adhiberi possit et debeat.

In cuius rei testimonium manu propria subscripsimus et sigillum consistorii nostri apponi iussimus. Actum Vinnae Austriae die 18. Mensis Martii, a. 1623.

Tobias Schwab,
qui supra.

řádným způsobem, sestavil jsem tuto veřejně platnou listinu a na důkaz toho vlastnoručně jsem vše napsal i podepsal a obvyklou mojí úřední pečeti opatřil.

JUDr. Klemens Radoldt.

Já U. J. Dr. Tobiáš Schwab, proto-notář apoštolský, kanovník olomucký a vídeňský, vídeňský kustos, Jeho Eminence kardinála a vídeňského biskupa Melichara Khlesla, oficiál a generální vikář, dávám neklamné svědectví, že nahoře podepsaný JUDr. Klemens Radoldt jest přisežný, veřejný a zákonitý notář vídeňské konsistoře, jehož písemností a svědectvím může a musí se věřiti při soudu i mimo soud.

Na důkaz toho jsem se vlastnoručně podepsal a dal přitisknouti pečť naší konsistoře.

Ve Vídni v Rakousku, dne 18. měsíce března roku 1623.

Tobiáš Schwab.

II.

Svědectví Zdeňka Popela z Lobkovic.

In Christi nomine, Amen.

Anno Nativitatis eiusdem 1624. indictione septima die vero Veneris, 26. mensis Julii Viennae Austriae, S. D. N. D. Urbani VIII. anno secundo, imperante Augustissimo Romanorum Caesare D. Ferdinando Ido, Domino nostro clementissimo, Regni eius romani anno quinto.

Innocentiae mundaеque conscientiae tanta est magnificentia et amplitudo, ut illa altissimas cypressus imitata cum maxime ad profundum usque deprimatur, altissima tamen veritatis scandens acumina, magis magisque perspicua fiat, adeo ut temeratorum nefandae manus

Ve jměnu Kristově, Amen.

Po narození Krista Pána r. 1624 v sobotu, dne 26. měsíce července, ve Vídni v Rakousku, druhého roku za panování Sv. Otce papeže Urbana VIII., a pátého roku za vlády vznešeného císaře Římského Ferdinanda II., Pána našeho nejmilostivějšího.

Taká jest vznešenost a rozsah nevinnosti a čistého svědomí, že na způsob nejvyšších cypřišů právě když se až k zemi tiskne, přece se povznáší až k nejvyšším vrcholům pravdy a vždy stává se zřejmější, tak že zločinné ruce lidí pošetilých vlastním zahanbením potřeny bý-

confusione propria conterantur, ipsa vero amicis lenia blandimenta et applausus conciliat.

Itaque cum sit, quod anno 1611. die 15. Februarii sub imperio invictissimi quondam Imperatoris Rudolphi, felicis recordationis, Reverendi Patres et Fratres S. Francisci Regularis Observantiae, qui Pragae Metropoli in conventu B. Mariae ad Nives sacro degebant et Deo ter Optimo Maximo in paupertate, oboedientia et castitate fideliter serviebant eiusque Majestatem die noctuque pro amicis et inimicis sedulo exorabant, nulla praecedente causa vel occasione, sed ob solam fidem catholicam, quam unice et sincere profitebantur, odio, quo Haeretici monachos prosequuntur, a per-versa Hussitarum, Calvinistarum aliorumque a fide catholica aberrantium secta, plurimis annis continuo delusi per plateas alapis caesi, fustibus et lapidibus immaniter excepti, vulnerati et tandem praedicta die ab hora 8va usque ad undecimam antemeridianam crudelissime trucidati, et interempti fuerint, voluit hoc ipsum Illmus et Excellmus D. D. Sdenko Adalbertus Poppl, Dominus de et in Lobkovitz, Clumecz, Gistebnicz, Raudnicz, Sternstein, Naüstadt, Holleschau, Ribnicz, S. Caes. Maj. a consiliis secretioribus, eiusdemque cubicularius, supremus Regni Bohemiae cancellarius, Eques aurei Velleris etc., cuius Excellentiae tota haec sanquinolenta historia optime constat, coram me Notario publico et testibus infra scriptis in residentia sua personaliter constitutus sub corporali juramento ad S. Dei Evangelia praestito in perpetuam rei memoriam testari.

Causam scientiae eam reddens, quod assiduo Pragae apud Imperatorem Rudolphum pro munere sui officii obeundo fuerit, monasterii supradicti primum lapidem in die S. Bonaventurae anno 1606. Deo propitio feliciter jecerit, *) saepius Patres in conventu et cum eo primores Magnates et supremi officiales Regni convenerint, Adm. Vener.

*) Tunc Excellentissimum Dominum memoria fefellit, quia ut supra probavimus lapis fundamentalis anno Dni 1604. positus est.

vají, ale nevinnost svým přátelům oblibu a souhlas zjednává.

Když tomu tak jest, že r. 1611, dne 15. února za vlády nepřemožitelného druhdy císaře Rudolfa, slavné paměti, důstojní Otcové a Bratři z řádu sv. Františka přísnější kázně, kteří žili v Praze, hlavním městě království českého, v klášteře u P. Marie Sněžné a Bohu všemohoucímu v chudobě, poslušnosti a čistotě věrně sloužili a jeho velebnost ve dne i v noci horlivě vzývali za přátele i nepřátele, bez předchozí příčiny neb příležitosti, nýbrž toliko pro víru katolickou, kterou jediné a upřímně vyznávali, z nenávisti, kterou kacíři na mnichy nevrážili, od převertané sekty husitské a kalvínské a jiných od víry katolické pobloudilých po několik let byli ustavičně posmíváni, na ulicích políčkováni, kyji a kamením krutě napadáni i zraněni a konečně jmenovaného dne mezi hodinou osmou a jedenáctou dopoledne velmi ukrutně pobiti a zahubeni: a právě toto chtěl dosvědčiti na věčnou památku vznešený a jasný pan Zdeněk, Vojtěch Popel z Lobkovic a na Lobkovicích, Chlumci, Jistebnici, Roudnici, Šternštejně a Neustadlu, Holešové a Rybníkách, jeho cis. Veličenstva tajný rada a komorník, nejvyšší kancléř království českého, rytíř zlatého rouna atd., jehož Jasnosti jest ta krvavá událost velmi dobře známa, přede mnou veřejným notářem a podepsanými svědky, osobně ve své residenci, složiv společně se svědky přísahu na svatá evangelia.

Vypověděl, že tu událost zná ježto neustále zdířoval se v Praze u císaře Rudolfa, vykonáváje svůj úřad; s pomocí Boží šťastně položil základní kámen jmenovaného klášteřa na svátek sv. Bonaventury r. 1606, *) častěji řeholníky v klášteře navštěvoval a spolu s ním přední šlechtici a nejvyšší úředníci království českého, za zpovědníka měl důst. P

*) Nejvyšší kancléř se zmýlil v udání letopočtu; současně prameny dokazují, že byl základní kámen položen r. 1604.

P. Aegidium illius monasterii guardianum, virum praeclarum, aliosque devotos Patres et Fratres optime noverit, viros pios, devotos et timoratos, Deum amantes, regulamque suam stricte observantes comperit, de vita et moribus illorum nihil unquam sinistre audierit, et illis vitam nullam aliam ob causam quam odio fidei catholicae et religionis, disciplinaeque monasticae, demptam fuisse; haereticis namque monachi instar Cachadaemonum sunt. Insuper ad laudem et gloriam Dei et supranominatorum P. P. XIV. Martyrum tacendum non est, quod cum nominatus cancellarius supremus anno 1603. die 21. Novembris duxisset in uxorem Illmam et Exllmam D. de Pernstein conthoralem suam, et aliquot annis sine prole essent, commendaverunt se dicto P. Aegidio et dictis Fratribus, imo in diplomate et privilegio caesareo supra dicto monasterio dato extrinsecus inscriptis haec verba: Hoc diploma datur Adm. R. R. P. P. Colopeditis Ord. S. Francisci sine taxa, gratis et amore, ut rogent Deum, B. Virginem, omnes Sanctos, si est ad laudem et gloriam suae divinae Majestatis, ut det illis filium masculum, et ut possit in gratia Dei vivere et mori. Quod cum secutum fuisset anno sequenti 1609. die 30. Januarii, P. Aegidius post aliquod tempus ad cancellarium venit et illum rogavit, ut illi ostenderet taxam. Cui respondit, quid vellet taxae nomine intelligi, subjunxit P. Aegidius: Tam cito oblitus es taxae? — Cuiusnam? — Ait Pater: Tibi solutae; et ex sinu prompsit Privilegium, in cuius dorso scripta erat superius recensita inscriptio. Mox curavit adportari foras cancellarius infantulum et filium primogenitum, P. Aegidio ostendit, quem magna consolatione vidit, rogando, ut P. Aegidius filium cum matre et patre Deo fideliter commendaret. Privilegium illud fuit cum aliis rebus monasterii dirreptum, amissum, tandem inopinate recuperatum per scholarem et studiosum P. P. Societatis Praegae, qui in foro scrutario videns pulchrum sigillum appensum litteris emit illas medio reali vel quatuor cruciferis, cumque in collegio pragensi ostendisset Patribus,

Jiljího, jenž byl kvardiánem v tom klášteře; ostatní kněží a bratři velmi dobře znal jakožto muže nábožně bohabojné, kteří Boha milovali a svou řeholi přísně zachovávali o jejich životě a mravích nikdy nic špatného neslyšel a dobře ví, že usmrceni byli ne pro jinou příčinu leč z nenávisti k víře katolické, a pro zachování řeholní kázně, neboť kacíři považují řeholníky za ďábly. Mimo to ke cti a chvále Boží a jmenovaných XIV mučedníků nelze zamlčeti, že když nejvyšší kancléř dne 21. listopadu r. 1603 pojal za manželku vznešenou a jasnou paní Polyxenu, dceru pana z Pernštejna, a po několik let byli bez dítek, poručili se do modliteb jmenovaného P. Jiljího a jeho spolubratři, ba i na diplom a privilegia císařská, která byla pro ten klášter vydána, napsal nejvyšší kancléř zevně ta slova: Tento diplom odevzdávám důst. OO. Bosákům řádu sv. Františka bez taxy, z lásky a zdarma, aby prosili Boha, blahoslavenou Pannu Marii a všechny svaté, bude-li to ke cti a slávě jeho Božské velebnosti, aby mi Bůh dal syna a aby v milosti Boží žil a umřel. Když se tak stalo příštího r. 1609 dne 30. ledna, přišel P. Jiljí po nedlouhé době ke kancléři a prosil, aby mu ukázal taxu. Kancléř mu odpověděl, co miní pode jménem taxy. Dodal tedy P. Jiljí: „Tak brzy jste ráčil zapomenouti na taxu?“ — „Na kterou pak?“ — I řekl P. Jiljí: „Na taxu vám již zaplacenou“, a při tom ukázal privilegia, na jejichž deskách byl ten nápis. Kancléř dal ihned přinésti dítko své, syna prvorozeného, ukázal je P. Jiljímu, jenž dítko s radostí pozoroval; a kancléř prosil P. Jiljího, aby poroučel do ochrany Boží rodiče i dítko. To privilegium bylo i s ostatními věcmi klášterními ukradeno od luzy, zapomenuto, až konečně je našel scholár a studující u důst. OO. Tovaryšstva Ježíšova v Praze, který spatřil ve krámě krásnou pečeť na listině přivěšenou a koupil ji za půl groše čili za čtyři krejčary; když však ji ukázal v kolleji důst. Otcům, seznalo se, že jest to zmíněné privilegium kláštera františkánského, jež potom bylo Františkánům vráceno.

fuit illud privilegium agnitum et monasterio restitutum

De P. Aegidio autem hoc cancellario constat, quod illa ipsa die 15. Februarii 1611. cum is Pragam properaret, fuit ei significatum, ne eo pergeret, quod ibi monachos interficerent, tunc is ignarus linguae bohemicae retulit gradum et cum pervenisset prope civitatem Cutnam vel Cutenbergensem, ubi argenti fodinae sunt, fuit illi significatum forte in proxima arce esse D. Casparum de Serotin Baronem, qui licet non esset catholicus, habeat tamen uxorem catholicam et piam matronam. Cum eo pervenisset ingressus arcem commendavit se illis, a quibus benevole exceptus; et quia haeretici Praegae illum ibi esse intellexerunt, petierunt per litteras dictum de Serotin, ut illum eis concederet; non audebat negare, sed mox instructo curru et datis aliis vestibus P. Aegidio, illum in Moraviam ablegavit, qui antequam discederet, dedit benedictionem illi domino haeretico et domui ipsius, qui plus habebat duplo aeris alieni quam proprii in bonis. Dominus Deus vero P. Aegidii benedictionem ita confirmavit et ratificavit, quod ipsius Dni Caspari Serotini filia remanens vidua, morte mariti Dionysii de Serotin et in Selovitz institutaque ab eo haeres omnium bonorum, nihilque volens patri per testamentum, ne obolum quidem, relinquere, decessit intestata et D. Casparus optima haereditate ad 40 000 potitus est, et benedictionem P. Aegidii adeptus, quod non modo cancellario, sed toti Regno Bohemiae notum est. Praefatus autem P. Aegidius Hierosolimam profectus, ibi ad S. Sepulchrum multis annis Deo servivit, deinde in has provincias rediit. Quae omnia vera esse praelibatus Illmus et Exillmus D. cancellarius etc. sub jurejurando, uti praemissum est, sancte affirmavit. Acta sunt haec anno, die, loco etc., quibus supra, praesentibus R. R. D. D. Joanne Florino Oberheo et D. Gotthardo Custo curatis ad S. Stephanum Viennae, testibus notis, et ad supra dicta specialiter rogatis.

Ego itaque Abrahamus Barth U. J. Doctor, S. Canonum et juris in alma universitate Vien. Professor

O P. Jiljim jest kancléři známo, že když se právě dne 15. února r. 1611 ubíral do Prahy, byl od lidí varován, aby do města nechodil, že tam mnichy vraždí; ježto však on neznal jazyka českého, vrátil se, a když přišel ke Kutné Hoře, kde jsou stříbrné doly, odkázali ho lidé na blízký hrad pana Kašpara ze Žerotína, který byl sice protestantem, ale měl za manželku zbožnou katoličku. Když přišel P. Jiljí do hradu, poručil se do ochrany jejích, a byl od nich přijat pohostinou. A poněvadž kancléři pražští zvěděli, že se tam P. Jiljí zdržuje, žádali p. Žerotína v dopise, aby jim ho vydal. Žerotín se neodvážil zapíratí, proto ihned připraviv povoz a dav P. Jiljímu světský šat, dopravil ho na Moravu. Než P. Jiljí odcestoval, udělil požehnání panu Žerotínovi i jeho domu. Ten měl dvakrát více dluhů než stačilo jeho jmění. Pán Bůh však požehnání P. Jiljího potvrdil, že dcera p. Kašpara ze Žerotína zůstala vdovou a při smrti svého manžela Dionysa ze Žerotína a Selovic byla ustanovena dědičkou celého jeho jmění; nechtěla sice otci svému v závěti odkázati ani haléře, ale zemřela bez závěti a pan Kašpar ze Žerotína obdržel celé dědictví v ceně čtyřiceti tisíc, a tak došel požehnání Božího, jež mu udělil P. Jiljí, což jest známo netoliko kancléři, nýbrž v celém království českém. P. Jiljí odcestoval do Jerusalema, kde u Božího hrobu po mnoho let Bohu sloužil, potom však se navrátil do našich krajin. Že to vše pravda jest, dokonale potvrdil pod přísahou jmenovaný a jasný vznešený pan kancléř, jak svrchu udáno. Projednáno bylo toto v roce, dni a na místě, jak svrchu vypsáno jest, a přítomnosti důstojných pánů, p. Jana Florina Oberheha a p. Gottharda Gusta, duchovních u sv. Štěpána ve Vídni, svědků nám známých a k tomu zvláště vyprošených.

Já tedy J. U. Dr. Abraham Barth, přední professor církevního práva na vídeňské universitě, přisedící

primarius, consistorii Pataviensis infra Onasum assessor, nec non judiciorum et aulae advocatus etc., Episcopatus Vien. Notar. publ., quia praemissis omnibus interfui, et dum singula sic fierent et juramentum sic emitteretur vidi, audivi idque recepi: Ideo rogatus et debito modo requisitus praesens publicum desuper confeci instrumentum, et pro fide manu propria subscriptum proprii sigili impressione munivi. Actum, ut supra.

ⓁⓈ

Idem qui supra.

Nos Tobias Schwab U. J. Doctor, Protho-Notarius Apostolicus, Cathedralium ecclesiarum Olomucensis et Wratislaviensis canonicus, Viennae custos, Illmerum et Rdssmorum S. R. E. Cardinalium a Dietrichstein, Kleselique consiliarius, Episcopatus Viennensis officialis et tam in spiritualibus quam temporalibus Vicarius Generalis etc., fidem facimus retro scriptum D. Abrahamum Barth U. J. Doctorem, esse Episcopatus Viennensis Notarium juratum ac publicum, cuius scripturis et instrumentis publicis plena fides tam in iudicio quam extra adhibenda est et adhibetur. In cuius rei fidem sigillum consistorii nostri apponi iussimus.

ⓁⓈ

Viennae Austriae in curia episcopali die 24. Julii anno 1624.

konsistoře pasovské, právník císařský, veřejný notář vídeňského biskupství atd., poněvadž jsem byl přítomen, když se toto projednávalo, a když přísaha skládána byla jsem viděl a slyšel, a od nich svědectví přijal. Byv tedy řádným způsobem požádán, sestavil jsem tuto veřejně platnou listinu, a na důkaz toho jsem se vlastnoručně podepsal a pečeť přitiskl. Projednáno toho dne, jak udáno svrchu.

JUDr. Abraham Barth.

Já Tobiáš Schwab J. U. Dr., proto-notář apoštolský, kanovník olomucký a vratslavský, vídeňský kustos, rada Jejich Eminenci kardinálů Dietrichštejna a Khlesla, vídeňský generální vikář atd., dosvědčuji, že podepsaný pan Abraham Barth jest doktorem obojího práva, veřejným notářem biskupství vídeňského pod přísahou, jehož písemnostem a veřejně platným listinám i při soudu i mimo soud musí se věřiti a také se věří. Na důkaz toho dal jsem přitisknouti pečeť konsistoře vídeňské.

V Rakouské Vídni v kanceláři arcibiskupské, dne 24. července roku 1624.

III.

Svědectví Jana Adolfa z Wolffstirnu.

Ich Hans Adolph von Wolffstirn auff Raphaelsberg Röm. u. Kayl. Rath, undt in dero Erb König-Reich Böheimb verordneter Muster-Zahl- und Quartier-Commissarius, auch Ihrer hoch Gr. M. Erzhertzogen Leopoldi zu Oester-Reich Rath, vor Männiglich nach Standtsgebühr bekenne u. s. w.

Demnach vor siebenzehnen Jahren alß Anno 1611 in dem Passauerischen Einzahl, das Kloster in der Neustadt Prag bey unser lieben Frauen Schnee

Já Jan Adolf z Wolffstirnu a na Rafaelsberku, jeho Veličenstva římského císaře rada a v jeho dědičném království českém komisař vojenských odvodů, pokladník a ubytovatel vojska, rada jeho Jasnosti rakouského arciknížete Leopolda, před kýmkoliv bez rozdílu stavu dosvědčuji:

Před sedmnácti lety r. 1611 za vpádu pasovského byl klášter naší milé Paní, Panny Marie Sněžné, na Novém Městě v Praze netoliko vy-

genandt, nit allein von den gemeinem Ketzerischen Schwarm undt Poffel mit gewerter Handt angeplatzt, sondern auch Dierzehn zu Verrichtung des Gottesdienst sich darinnen auffgehaltene Priester undt Religioß des Ordens S. Francisci de observantia umb Bekantnis des chrißlichen Glaubens willen jämmerlich erwürgt undt umbgebracht worden undt dardurch ohne Zweifel die Cron d. chrißlichen Märter erlangt, undt obwohl zur Seit des berirten Einfahls wir dieß Erwürgen im Kloster (nit gesehen, da) ich mich bey dem Kriegsvoldh undt dessen Häuptern, als Ihrer Kayß. May. bestelten Obristen, in Einritt auff d. Kleinschützen d. Stadt Prag befunden, hab ich mich jedoch ein paar Tag darvor im gedachten Kloster schuldiger Devotion nach, wie denn zu vor als in meinem ledigg Standt dergleichen etlichmahlen geschehen, drey Tag undt Nacht auffgehalten. Kann demnach bey meinem chrißlichen Gewissen nicht anderst außsagen, als das gedachte so erbärmlich ermordte Seeliche Brüdter, beedes von brüstern undt layen, zu massen mier d. Vicarius undt alle andere durch vielfaltige gehabte geistliche Conversation, bißweilen auch zugetragen undt communicierten Revelationibus wohl bekandt gewesen; in undt außser des Bettes Hauß undt d. Kirgen geistlich undt Gettseeliglich gelebet, ihre Seütten zum lob Gottes der Observatorum Regel gemeß bey tag undt nacht, so viel ich selbst die Zeit bey ihnen in Kloster gewesen, gesehen, undt wahrgenommen, eyfrich observieret, deßgleichen haben sie selbst in under einander brüderlich undt exemplarisch gelebet, mier undt andern weltlichen Personen zur höchsten lieb undt sie werth zu halten Ursach gegeben. Mit zweüßlendt die hl. Catholische Römische Cürch werde hierab, zumahl ob der großen Frucht, welche auff ihres bluts Vergießung in diesem gantzen König-Reich wir zusehen, daß der Glantz so vieler ankommner Geistlicher andächtiger Männer auß unterschiedlichen Orden, die Hauptstadt Prag erfüllt undt insgemein in anderen Städten undt außsen landt die Gewohnner nunmehr catholisch werdten undt sich das Erdreich von vormahls überschwimmbten Secten undt Käzereyen reinicht, tausentfältig erfolget, Ihr seelige gedächtnus in mehr würdiger weeg zu verehren undt zu perpetuiren antrüb undt ursach genug zu schöpfen

bit od zástupu kacířské luzy se zbrání v ruce, nýbrž také čtrnácte kněží a řeholníků z řádu sv. Františka přísnější kázně, kteří se tam zdržovali pro vykonávání bohoslužeb, ukrutně bylo utraceno a ubito pro vyznávání křesťanské víry, a tím beze vší pochyby dosáhli křesťanské koruny mučednické: a ačkoliv jsem to vraždění v klášteře za vpádu pasovského neviděl, ježto jsem byl u vojska a stál jsem při útoku na Malou Stranu v Praze mezi důstojníky, kteří byli od císaře ustanoveni za vůdce, přece však několik dní před tím zdržoval jsem se po tři dny a noci v tom klášteře, abych vykonal svou pobožnost, a to se stalo také častěji před tím, pokud jsem byl ještě svobodný. Proto nemohu na své křesťanské svědomí jiného svědectví vydati, než že onino tak ukrutně povraždění ctihodní bratří, ať kněží, ať laici, kteréž jsem všechny, obzvláště vikáře klášteřa, velmi dobře znal z častých duchovních hovorů, z jejich skutků a vypravování, žili duchovně a zbožně v kostele i mimo kostel a klášter, k rozmnožení chvály Boží modlili se ve dne i v noci církevní hodinky podle předpisů své přísné řehole, a to jsem sám viděl a pozoroval, pokud jsem na čas v klášteře u nich pobyl; mezi sebou žili bratrsky a vzorně, což bylo příčinou, že já a také jiní lidé světšší je milovali a jich si vážili. Nepochybuji, že svatá římsko-katolická církev bude mít z toho tisícový prospěch, zvláště pro hojné ovoce, které po prolití jejich krve v celém tomto království spatřujeme, neboť iesk četně sem přicházejících duchovních a zbožných mužů z rozličných sv. řádů ozařuje celé hlavní město Prahu, a obyvatelé také jiných měst i venkované se nyní vracejí do katolické církve a celá země se očišťuje od sekt a kacířstva, jímž byla dříve zaplavena, tak že bude mít dostatečný podnět a příčinu jejich zbožnou památku důstojnějším způsobem ctíti a zajistiti na věky. Na potvrzení tohoto ode mne žádaného a také vydaného svědectví jsem se vlastnoručně podepsal a svou pečeť vytiskl. Stalo se tak v Praze, dne 18. března, když se z úcty k narození našeho jedi-

haben. Zu mehrer Bekräftigung dieses von mir begert undt gegeben Zeügnus, hab ich mich unterschrieben mit eügnen Handt undt dar zu mein Insigl hier fürgestellt; so geschehen in Prag den achtzehenden tag des Monaths Martii als man zehlet nach Christi unseres einiges Erlösers undt Seeligmachers gebürth in Eintausendt Sechshundert Acht undt Zwanziasten Jahr.

Ⓛ. S.

J. a Wolffstirn,

Muster undt Zahl-Commisar,
m. p.

Ich Joannes Agricola von Lymburg auß Päpftl. undt Kayl. Maytt bömischer Cammer Expeditor undt burger der Altstadt Prag urkunde undt bekeme hiemit nach dem ob erzehlt Actus attestationis der erschlagenen Geistlichen, die ich Notarius auß Eüffer der catholischen Religion mit großer Forcht wegen des gemeinen Pöffels wie sie nach einander in dem Kloster verwundt undt nackendt außgezogen gelegen, mehr als zu viel bewußt, in dem ich sie Unvormerkter einheimb gesucht undt solch fürgegangen tyranische Weßen gesehen. Wie auch der Patrum exemplarisch undt Gottseeliges leben mir bekandt gewessen, sondern die Persohn so obengemeltes Zeügnus von sich gibt Ihr Kayl. Maytt. fürnehmer, treyer diener undt des Klosters Benefactor ist Als hab ich dieses gegebenes Zeügnus zu mehrer bekräftigung auch amts halber confirmiren mit Eügnen Handt unterschrieben undt mit meinem Notariat Signet bekräftigen sollen Amts halber hier zu erbetten. Alles treylich ohne geferdet.

Actum Prag den 21. Martii Anno 1628 indictione II.

Ⓛ. S.

Idem qui supra in fidem.

Wier Burgermeister und Rath der Königl. Alten Stadt bezeigen hiemit vor jedermänniglich insonderheit wo vonnetten, wie d. auff ansuchen eines löbl. Convents Ord. S. Francisci Seraph. de Observantia in d. allhießigen Königl. Neien Stadt Prag obige Zeügnus Uns vorgetragen undt gegeben worden des darunter stehenden Weil. Herrn Johann Agricola von Lymburg (tit.) Eigenhändige Schrift recognosciren undt solches so dann legalisiren zu lassen undt nun d. Wohl Edel ge-

ného Spasitele a Vykupitele Ježiše Krista psalo roku tisícího šestistého dvacátého osmého.

Jan z Wolffstirnů,

vojenský odvodní komisař, v. r.

Já Jan Agrikola z Lymburka z moci papežské a císařské veřejný notář, expeditor královské české komory a občan staroměstský zapisují a vyznávám, že jest pravdivé nahoře napsané svědectví o zavraždění oněch řeholníků kteréž jsem já sám v horlivosti o katolické náboženství navštívil, — ovšem z velikého strachu před obecným lidem jen tajně, nej- a nikým pozorován —, když leželi v klášteře napořád zranění a obnaženi a viděl jsem ten spáchaný na nich tyranský zločin a proto jest mi to velmi dobře povědomo. Také znám dokonaly a zbožný život těch řeholníků, i zmíněnou osobu, jež nahoře napsané svědectví vydala, totiž vznešeného a věrného služebníka jeho císařského Veličenstva a dobrodince františkánského kláštera. Proto byv úředně požádán, abych to svědectví potvrdil a vlastnoručně podepsal a svou úřední pečetí opatřil, učinil jsem tak věrně bez klamu.

V Praze dne 21. března 1628.

Jan Agrikola z Lymburka.

My starosta a rada králov. Starého Města dosvědčujeme před kýmkoliv, zvláště kde je toho třeba, že jsme byli žádáni od důst. kláštera řádu sv. Františka přísnější kázně na Novém Městě Pražském, abychom nahoře uvedené vlastnoruční svědectví nebožtíka p. p. Jana Agrikoly z Lymburka prohlédli a dali zákonitě potvrditi. Jelikož pak veletčený a urozený p. Karel Leopold Agrikola z Lymburka, náš spolukonšel ve Starém Městě, maje věku

strenge Herr Carl Leopoldt Agricola von Lymburg unser mit Raths Verwandte in dieser alten Stadt Prag gegen 56 Jahr alt an Eydes stadt aufsacht, daß die in dieser Zeügnus befindliche authentisirung seines Großvatters Eigenhändige wahrhafte schrift undt unterschrifft seye gestalten, er nicht nur verschiedene seines hl. Großvatters Eigenhändige schariften, sondern auch sein Notariat Protocoll bey Handten habe. Alß thuen wier solches der lieben Warheit zur Steuer mid dem kleinern stadt Insigel legaliziren.

So geschehen Prag den 18. Decemb. Anno 1697.

Carl Franz Gräntzer,
Canzler, m. p.

skoro 56 let, místo přísahy vypověděl, že stvrzenka k tomu svědectví jest vlastnoručně psána, podepsána a potvrzena od jeho pana děda, poněvadž má po ruce vlastnoruční listiny svého děda i jeho notářský protokol. Proto k dosvědčení milé pravdy jsme tu listinu zákonitě potvrdili, otisknuvše na ní menší pečeť městskou.

V Praze dne 18. prosince r. 1697.

Karel František Gräntzer,
kanclér, v. r.

IV.

Svědectví Lnkáše Fialy.

In Nomine Ssmae et Individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen.

Ager Dominicus, cui humani generis adversarius haeresum super-seminare zizania studiose satagit, nunquam feliciori germine consurgit, quam ubi Christianorum semen, pretiosus Martyrum sanquis, centuplo fructu eundem foecundat.

Expertum est id inclytum Bohemiae Regnum, quod inter tot per-pessas quondam quidem idololatrarum, posterioribus vero temporibus Haereticorum persecutiones, in eam tandem, qua nunc fruitur, universalem fidei catholicae confessionem per plurima Martyrum funera eorum fusum sanguinem germinavit. Inter quos Christi Martyres cum publico famae suffragio quatuordecim Venerabiles Fratres Ordinis Minorum S. Francisci strictioris observantiae reformatorem ab haeretica plebe anno 1611. die 15. Februarii in Conventu Beatissimae V. Marie ad Nives trucidati, merito numerari posse videantur, ideo ad eliciendam hujus facti plenissimam fidem et veritatem, anno ab Incarnatione Dominica 1696, indictione romana IV., Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac Domini, Dni

Ve jménu Nejsvětější a Nerozdílné Trojice, Boha Otce i Syna i Ducha Svatého, Amen.

Pole Boží, na němž usiluje nepřítel pokolení lidského tajně roz-sévati koukol kacířských nauk, nikdy nerozkvétá slibnějším osemím, než když půdu zúrodnuje vydatné símě křesťanů, totiž drahocenná krev mučedníků.

Osvědčilo se to i ve slavném království českém, které zakusilo tolik pronásledování nejdříve od modlářův a v pozdějších dobách od kacířův, až zkvětlo pro svatou, všeobecnou víru katolickou, zúrodněno byvši prolitou krví přemnohých mučedníků. Mezi ty veřejně již uctivané mučedníky Boží může se právem počítati čtrnácte ctihodných bratří z řádu sv. Františka přísnější kázně, kteří byli zavražděni od kacířské luzy roku 1611 dne 15. února v kláštère nejblahoslavenější P. Marie Sněžné. Proto po narození Páně roku 1696, za vlády sv. Otce našeho Innocence XII., dle Boží prozřetelnosti římského papeže, a za vlády nepřemožitelného a mocného císaře římského Leopolda, vznešeného vladaře v Německu, Uhřích, Čechách atd., pána našeho nejmilostivějšího, za vlády

Innocentii XII. Divina providentia Papae Romani, Anno VI. regnante invictissimo et potentissimo principe ac Domino, Dno Leopoldo electo Romanorum Imperatore semper Augusto, Germaniae, Hungariae ac Bohemiae etc. Dno, Dno nostro clementissimo, Regnorum Suae Majestatis Romani XXXVIII., Hungariae XXXI., Bohemiae XL. anno, die 22. Mensis Augusti, coram nobis auctoritate apostolica et caesarea notariis publicis et juratis, nec non infra scriptis testibus, tunc in Eremitorio seu Sacello monasterii F. F. Carmelitarum discalceatorum Micro-Pragae existentibus personaliter comparuit A. R. P. Fr. Sebastianus Schambogen Ord. Min. S. P. Francisci reformatorem, praedicator, lector jubilatus, almae provinciae Bohemiae custos actualis, adducens una in conspectum nostrum probae vitae virum Lucam Fiala aetatis annorum octuaginta octo, rogavitque nos, ut pro muneris nostri ratione praevio juramento tactis S. Evangeliiis praestando, praefatum Lucam Fiala super iis, quae ei de nece supra nominatorum quatuordecim Fratrum nota sunt, examinarem, atque ejusdem taliter jurato emissum testimonium instrumento publico comprehenderemus et palam faceremus.

Cuius petitioni praenominato probae vitae viro Lucae Fiala consuetam juramenti de dicenda veritate formulam praeposuimus, quam ille tactis S. Evangeliiis verbis, levatisque duobus juratorum dexterarum digitis ante aram praefati Eremitorii seu Sacelli coram Crucifixi imagine luminaribus ibidem accensis recitavit, praestitoque taliter solemni juramento sequentes articulos edixit et asseveravit: 1mo. Audivisse se ex parentibus suis et aliorum hominum fama, quod supra memorati quatuordecim Fratres Ordinis S. Francisci vitam probam et religiosam duxerint. 2do. Fuisse illos ob fidem catholicam ab acatholica plebe occisos. 3tio. Post eorum mortem lucem splendidam circa locum occisionis et sepulturae apparuisse.

Acta sunt haec omnia Anno, Indictione, Regimine, mense, die, hora 10. matutina et loco ut supra, praesentibus praenobili, generoso, cla-

jeho v říši římské roku 38., v Uhrách roku 31. a v Čechách roku 40., dne 22. srpna, osobně se dostavil důst. pán P. Šebastián Schambogen, kněz řádu sv. Františka přísnější kázně, zasloužilý učitel bohosloví, kazatel a kustos české provincie, do kaple kláštera důst. Otců Karmelitánů na Malé Straně v Praze před nás, kteří jsme z moci papežské a císařské veřejněprávní notáři pod přísahou, a přivedl před nás p. Lukáše Fialu, muže váženého, jenž čítá 88 let, abychom jej, až složí přísahu na sv. evangelia, vyslychali o tom, co jest mu známo o vraždě těch čtrnácti bratří, a abychom o tom přísahou potvrzeném svědectví napsali právoplatnou listinu.

Tě prosbě jsme vyhověli a předříkávali jsme p. Lukáši Fialovi, muži váženému, obvyklou přesežní formulí, kterou on opakoval, položiv ruku na svaté evangelium a zvednuv dva přisežní prsty při oltáři téže kaple před obrazem Ukřižovaného, u něhož byly rozžaté svíce; a když složil takým způsobem slavnou přísahu, vypověděl a dosvědčil tyto články: Předně. Od svých rodičů a také od jiných lidí slýchal, že těch čtrnácte bratří z řádu sv. Františka vedlo život dokonalý a řeholní. Za druhé. Ti bratři byli pro víru katolickou zavražděni od nekatolické luzy. Za třetí. Po jejich smrti ukazovala se na tom místě, kde byli zavražděni a pochováni, jasná záře.

O tom všem se jednalo roku, měsíce, dne a na místě, jak jest svrchu udáno, v desátou hodinu ranní, u přítomnosti šlechtěného,

rissimo ac consultissimo Dno Joanne Henrico Ossig, J. U. Doctore, Venerabilis consistorii Pragensis advocato et in regno Bohemiae procuratore jurato, et praenobili ac generoso Dno Wenceslao Xaverio Neüman de Buchholtz J. U. Candidato, Patritio Pragensi, testibus ad praemissa omnia specialiter vocatis, rogatis, idoneis et notis.

 Joannes Henricus Ossig,
J. V. Doctor et testis requisitus, m. p.

 Wenceslaus Xaverius Neüman de Buchholtz,
testis requisitus, m. p.

Nos itaque Rudolphus Scharff a Lindenfeld A. A. L. L. et Philosophiae Doctor, Almae Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis Syndicus, et Wenceslaus Maximilianus Ledwina modo dictae Universitatis Cancelista, auctoritate apostolica, caesarea et imperiali Notarii publici, jurati, quia praemissis omnibus una cum supra dictis Dominis testibus interfuimus et dum singula fierent et juramentum emitteretur, vidimus, audivimus idque recepimus: Ideo rogati et debito more requisiti praesens publicum desuper confecimus instrumentum et pro fide, ego superius nominatus Wenceslaus Max. Ledwina manu propria totum scripsi et simul subscripsimus, sigillaque Notariatus Academici et proprium apposuimus.

Expeditum die 7. Septembris Anno 1696.

 Rudolphus Scharff a Lindenfeld A. A. L. L. et Philosophiae Doctor, auctoritate apostolica et imperiali Notarius publicus, nec non Almae Universitatis Pragensis Syndicus juratus ad hunc actum specialiter requisitus m. p.

 Wenceslaus Maximilianus Ledwina, qui supra, Notarius publicus ad hunc actum specialiter requisitus, m. p.

Joannes Henricus Turba, J. U. Doctor, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis consiliarius, in alma et antiquissima Universitate Pragensi Carolo-Ferdinandea Sacrorum

urozeného, slavného a váženého pána, p. Jana Jindřicha JUDr. Ossiga, právníka ctih. konsistoře pražské a přísežného prokurátora v království českém, a u přítomnosti šlechtěného a urozeného pana Václava Xavera Neümana z Buchholtze, J. U. Cand. a měšťana pražského, svědků zvláště povolaných, vyprošených, schopných a známých.

JUDr. Jan Jindřich Ossig,
svědek, v. r.

Václav Xaver Neüman z Buchholtze,
svědek, v. r.

My Phil. Dr. Rudolf Scharff z Lindenfeldu, slavné university Karlo-Ferdinandovy v Praze, syndik a Václav Maximilián Ledwina, kancelista téže university, z moci papežské a císařské veřejní notáři pod přísahou, byli jsme přítomni i se jmenovanými svědky, když se o tomto všem jednalo a přísaha se skládala, což jsme viděli, slyšeli a na vědomost vzali. Proto byvše náležitým způsobem požádáni, sestavili jsme tuto veřejně právní listinu, a já Václav Maximilián Ledwina jsem ji celou vlastnoručně napsal a oba jsme ji podepsali a přitiskli jsme pečeť akademického notariátu a také svou vlastní.

Vyhotoveno dne 7. září r. 1696,

Ph. Dr. Rudolf Scharff z Lindenfeldu z moci papežské a císařské veřejný notář a slavné university pražské přísežný syndik, svědek, v. r.

Václav Maximilián Ledwina,
veřejný notář, v. r.

JUDr. Jan Jindřich Turba, císařský rada, řádný a veřejný professor církevního práva slavné a starobylé university Karlo-Ferdinandovy v Praze, senior právnické fakulty,

Canonum professor regius publicus ac ordinarius, Facultatis iuridicae senior, Venerabilis archiepiscopalis consistorii Pragensis assesor, in inlyto Bohemiae Regno regii Fiscii adjunctus et advocatus juratus, Sacri Melitensis Ordinis Sancti Joannis Hierosolimitani Prioratus Bohemici cancellarius, nec non praefatae Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis p. t. Rector Magnificus. Fidem facimus et attestamus supra nominatos, Nobilem ac doctissimum Dnum Rudolphum Scharff a Lindenfeld A. A. L. L. et Philosophiae Doctorem, Almae Universitatis Pragensis Syndicum et Notarium, et Dnum Wenceslaum Maxi. Ledwina praefatae Universitatis cancelistam, vitae integros, et tales esse, quales se scribunt: Auctoritate apostolica, caesarea et imperiali publicos Notarios juratos, eorumque scriptis et similibus instrumentis, tam in, quam extra iudicium plenam et omnimodam fidem adhiberi, prout et nos adhibemus. In cuius rei fidem Nos manu propria subscripsimus et sigillo Universitatis minori communituri fecimus.

Pragae in magno collegio Carolino die 8. Septembris, Anno 1696.

Joannes Henricus Turba,
qui supra, m. p.

přisedící ctih. arcibiskupské konsistoře v Praze, adjunkt a přisežný právník finančního úřadu pro království české, kancléř maltéžského řádu v Čechách a toho času rektor magnifikus university Karlo-Ferdinandovy v Praze, potvrzují a dosvědčují, že jmenovaný urozený a věhlasný pan Rudolf Scharff z Lindenfeldu jest doktorem filosofie, syndikem slavné pražské university a notářem, a že pan Václav Maximilián Ledwina jest kancelistou téže university, oba muži vážení a tací, za jaké se vydávají, totiž z moci papežské a císařské veřejní notáři pod přísahou, jejichž pisemnostem a listinám i při soudu i mimo soud všeobecně a doslovně se věří, a také já jim věřím. Na důkaz toho jsem se vlastnoručně podepsal a dal jsem přitisknouti menší pečeť universitní.

V Praze ve velké kolleji Karlově,
dne 8. září r. 1696.

Jan Jindřich Turba, v. r.

V.

Svědectví p. Pavla Lopatského.

In Nomine Ssmmae ac Individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen.

Quamvis Pater Luminum eos, qui divinum Nomen cum proprio vitae dispendio confitentur coram hominibus non sinat certe in abscondito. illarumque rerum, quae palam in populi facie geruntur memoria a majoribus ad seram usque posteritatem publico famae enconio derivetur, expedit tamen nonnunquam eiusmodi gesta certo, firmo, legalique testimonio comprobari. Ea ipsa de causa quantumcumque Venerabilibus quatuordecim Fratibus Ordinis Minorum Sti Francisci Stricti-

Ve jménu nejsvětější a nerozdílné Trojice, Boha Otce i Syna i Duchu Svatého. Amen.

Ačkoliv Bůh, Otec světél, ne nechává v zapomenutí ty, kdož vyznávají víru v něho se ztrátou vlastního života, a ačkoliv památka na události, které se veřejně dějí před očima všeho lidu, s pokolení na pokolení přechází obecně známým ústním podáním, přece jest častokráté výhodnější zaznamenati takové události v neklamném, jistém a právoplatném svědectví. Proto ač jest z ústního podání všeobecně známa vražda čtrnácti ctih. Bratří Menších z řádu sv. Františka přís-

oris Observantiae reformatorem in conventu Beatissimae V. Mariae ad Nives ab haeretica plebe Anno Dni millesimo sexcentesimo undecimo, die decima quinta Februarii illata caedes publico et invariabili famae enconio nota sit, nihilominus Ad. R. P. Fr. Sebastianus Schambogen Ordinis Minorum S. Francisci reformatorem Praedicator, Lector jubilatus, Almae Provinciae Bohemiae Custos actualis, Nos auctoritate apostolica et caesarea Notarios publicos et juratos requisivit, ut pro muneris nostri publici ratione honorabilem et probae vitae virum Dnum Paulum Lopatzsky de Liebiechov super infrascriptis articulis, caedem praefatorum quatuordecim Fratrum concernentibus legaliter examinarem, cuius petitioni annuentes, die et anno infra posito una cum inferius nominatis testibus domum ad „Nigrum Solem“ dictam et in Veteri Urbe Pragensi sitam, in qua praedictus Dnus Paulus Lopatzsky habitat, subivimus, eidem de veritate fideliter dicenda monito, infra scriptos articulos quemlibet separatim proposuimus, ac ipsius responsa sub jure jurando solemniter, prout moris est, emissa, fideliter annotavimus.

Sequuntur articuli testimoniales super quibus Dnus Paulus Lopatzsky ad instantiam A. R. P. Fr. Sebastiani Schambogen examinatus est.

Articulus I.

Quo nomine vocetur? Cuius est aetatis et qui fuerint eius parentes?

Articulus II.

Unde nam habeat notitiam de caede quatuordecim Fratribus in conventu B. V. Mariae ad Nives illata?

Articulus III.

Utrum Franciscani ad B. V. Mariam ad Nives ante eorum caedem religiosas et exemplarem vitam duxerint, ab haeretica plebe varie vexati, convitiis et interdum verberibus ad probandam eorum religiositatem affecti fuerint?

Articulus IV.

Qualiter et an ab haeretica plebe pure ob fidem catholicam occisi?

nější kázně v klášteře nejbl. P. Marie Sněžné, kterou na nich spáchali kacíři dne 15. února r. 1611, přece žádal nás, kteří jsme z moci papežské a císařské veřejní přísežní notáři, důst. P. Šebastián Schambogen z řádu sv. Františka přísnější kázně kazatel, zasloužilý učitel bohosloví a kustos české provincie, abychom dle svého veřejně právního úřadu zákonitě vyzkoušeli ctěného a váženého pana Pavla Lopatského z Liběchova ze článků dole uvedených, které se týkají vraždy těch čtrnácti Bratří. Jeho žádosti jsme vyhověli a odebrali jsme se roku a dne, jak dole udáno jest, i se svědky do domu zvaného „U černého slunce“ na Starém Městě, v němž pan Pavel Lopatský bydlí, a napomenuvše jej, aby věrně pravdu mluvil, předložili jsme mu dole uvedené články a každý z nich zvláště a zaznamenali jsme věrně jeho odpovědi, které on nám dal, složiv slavnou přísahu, jak se obyčejně skládává.

Toto jsou články, z nichž zkoušen byl pan Pavel Lopatský na žádost důst. P. Šebastiana Schambogena:

Článek I.

Jak se jmenuje, jak jest stár, a kdo byli jeho rodiče?

Článek II.

Odkud jest mu známa vražda čtrnácti Bratří u P. Marie Sněžné?

Článek III.

Zdali Františkáni u P. Marie Sněžné před zavražděním vedli řeholní a vzorný život, zda byli od kacířské luzy různě napadáni nádvádkami a někdy i ranami, aby se přesvědčili bludaři o jejich dokonalosti?

Článek IV.

Jak byli zavražděni, zdali od kacířů a zdali pouze pro víru katoli-

Maxime vero ob praedicationem de non sumendo calice a laicis?

Articulus V.

An non post eorum occisionem haeretici sacram ecclesiae suppellectilem et paramenta per tabernas cum detestabili irrisione circumtulerint?

Articulus VI.

An non corpora triduo ad publicum ludibrium exposita et inseputa denudata jacuerint?

Articulus VII.

An non compluribus noctibus post trucidationem lux splendida ecclesiam Beatissimae Virginis ad Nives et circumferentiam, ubi omnes occisi fuerant, totam circumfulserit, et e fenestris ad propinquas domos refulgens animos inno haereticorum ad stuporem commoverit?

Articulus VIII.

Verum, quod etiam in ecclesia eadem concentus ad formam et consuetudinem Franciscanorum auditus fuerit, et per rimas valvarum homines viderint, quod eadem plane veste, ac de facie simillimi occisis, manibus luminaria praeseferentes, et divinas laudes canentes praedictam ecclesiam circumiverint, et quod contra hanc famam et aestimationem publicam nihil unquam fuerit dictum vel factum, sed potius innocentes Martyres proclamati?

Articulus IX.

Verum, quod quinquennio circiter elapso effossa fuerint eorum corpora, et prodigiose inventa cum recenti sanguine respersa, nullum foetorem, sed suavem odorem redolentia?

Articulus X.

An non populus his visis devotionis et gratiarum impetrandarum causa sepulchrum eorum visitaverit?

Responsa Domini Pauli Lopatzsky ad Articulos supra dictos jure jurando confirmata.

Ad Articulum I.

Vocor Paulus Lopatzsky; sum aetatis annorum plus quam centum

ckou? Zdali hlavně proto, že kázali proti přijímání kalicha od laikův?

Článek V.

Zdali nosili bludaři po vraždě těch řeholníků posvátné nářadí kostelní a roucha po hostincích a zdali si z nich tropili rouhavé úsměšky?

Článek VI.

Zda byla jejich těla po tři dny vystavena veřejným úsměškům, zdali ležela nepohřbena a obnažena?

Článek VII.

Zdali po jejich zavraždění ozařovalo jasné světlo po přemnoho nocí celý kostel P. Marie Sněžné a celé okolí, kde všichni řeholníci byli povražděni? Zdali zářilo to světlo z oken kostelních až k okolním domům a zda dojívalo myslí samých bludařů až k úžasu?

Článek VIII.

Jest pravda, že v tom kostele bylo také slyšeti zpěv dle způsobu a zvyku františkánského, a že skulinami ve dveřích spatřili lidé v kostele průvod řeholníků, kteří měli šat i podobu těch zavražděných mnichův, a že prozpěvovali Bohu chvalozpěvy? Jest pravda, že proti té pověsti a veřejnému mínění nebylo nikdy nic mluveno ani vykonáno, ale že byli spíše prohlášeni za nevinné mučedníky?

Článek IX.

Jest pravda, že po pěti asi letech byla vykopána jejich těla, a že byla zázračně až dotud čerstvou krví zbrcena, že byla bez zápachu, a že vydechovala sladkou vůni?

Článek X.

Zda lidé, vidouce to, navštěvovali jejich hrob, aby konali na něm pobožnosti a vyprosili si tam milosti od Boha?

Přisahou potvrzené odpovědi pana Pavla Lopatského k předchozím článkům.

Odpověď ke článku I.

Jmenuji se Pavel Lopatzský; stár jsem přes sto let. Můj otec byl

Pater meus fuit Paulus Lopatzsky de Liebiechova, sectae Fratrum flentium pro illo tempore deditus; mater mea fuit nata Skaliana, haereseos calvinianae; Ego autem eram sectae lutheranae.

Ad Articulum II.

Ego quando illa vice plebs insurrexit fui jam egregius puer, habitabam in domo tunc temporis ad Falconem dicta. Notandum, quod domus haec sita sit in platea, quae ex opposito in directam ecclesiam et conventum B. V. Mariae versus tendit, ita ut ex fenestris facies templi conspici potuerit. Mater mea non voluit me ex domo dimmittere, sed ex fenestris vidi, quando plebs eo accurrebat.

Ad Articulum III.

Hoc est verum, quod fuerint pii homines et exemplarem vitam duxerint, omnino haeretici varie illos vexarunt vocabant illos: Holenczy a bozij blažni, id est: Rasos et stultos Dei.

Ad Articulum IV.

Qui caedem hanc peregerunt erant Picardi et Valdenses, et postmodum voluerunt aggredi monasterium S. Jacobi, fuerunt autem repulsi a lanionibus et communitate; haud dubie in odium fidei catholicae, et quod contra sumptionem calicis praedicaverint, id factum est.

Ad Articulum V.

Ego vidi, quod quidam Neo-Pragensis civis, placentarum pistor, monstrantiam cum Venerabili Sacramento ex templo extulerit. Mea mater illum corripuit, quod male fecerit, ille reposuit, ut taceret, quod alias velit domum ipsius curare expugnari. Omnia praeterea, quae poterant ex templo et monasterio exportarunt.

Ad Articulum VI.

Jacuerunt corpora in ludibrium publicum deudata, quae honestae matronae cooperuerunt et pii homines cum magno fletu sepelierunt.

Ad Articulum VII.

Dominus Deus dedit signum per lumina, et multi homines id vide-

Pavel Lopatský z Liběchova a patřil tehdy k sektě bratří plačtivých. Moje matka byla rozená Skálová, vyznání kalvínského. Já však jsem byl víry lutherské.

Odpověď ke čl. II.

Když se tehdy luza vzbouřila, byl jsem už odrostlý hoch a bydlil jsem v domě, který slul „U sokola“. Ten dům stál na náměstí, které se rozkládalo před kostelem a klášterem P. Marie Sněžné, tak že z oken toho domu bylo viděti průčelí kostela. Má matka nepustila mne tehdy z domu, ale z okna jsem viděl, jak se tam luza hrnula.

Odpověď k otázce III.

Jest pravda, že byli lidé zbožní a vzorný život vedli; ovšem kacíři je různě napadali a spílali jim „Holenců a Božích bláznů“.

Odpověď ke článku IV.

Byli to Pikardi (= Čeští bratři) a Valdenští (= Kalvini), kteří tu vraždu spáchali; potom chtěli pleniti klášter sv. Jakuba, ale byli odrazeni od řezníků a lidu. Povraždili je z nenávisti k víře katolické a také proto, že kázali proti přijímání kalicha.

Odpověď ke článku V.

Viděl jsem, jak jeden novoměstský občan a pekař vynášel z kostela monstranci s nejsv. Svátostí. Moje matka mu vytýkala, že neprávě jedná. On však odpověděl, aby mlčela, jinak že se postará, aby vyplenili i její dům. Vše, co z kostela a kláštera odnésti mohli, odnesli.

Odpověď ke článku VI.

Jejich těla ležela obnažena k veřejnému posměchu; vážené však ženy je zahalily a zbožní lidé je pohřbili s velikým pláčem.

Odpověď ke článku VII.

Pán Bůh dal po jejich vraždě znamení světly; mnoho lidí to vi-

runt dicentes, quod Dominus Deus sanguinem innocentem per hoc manifestaverit.

Ad Articulum VIII.

Audivi a parentibus, quod hoc verum sit, et multi homines et etiam mei parentes hoc viderunt, et hoc videntes in genua procubuerunt agnoscentes miraculum divinum. Nos autem infantes non permiserunt illuc ire. Nemo hominum contra hoc unquam quid leve vel temerarium dixit, sed omnes hoc pro miraculo et signo innocentiae agnoverunt.

Ad Articulum IX.

Hoc est verum, pater meus et mater mea, et alii multi et praecipui homines id viderunt et rem valde mirati sunt.

Ad Articulum X.

Visitaverunt omnino devotionis et impetrandarum gratiarum causa.

Acta sunt haec omnia anno ab Incarnatione Dominica 1697, indictione romana V, sub Pontificatu sanctissimi in Christo Patris a Domini Domini Innocentii XII., divina providentia Papae Romani anno VII.; regnante invictissimo et potentissimo Principe ac Domino Domino Leopoldo electo Romanorum Imperatore semper augusto, Germaniae, Hungariae ac Bohemiae Rege etc. Domino Domino clementissimo, regnorum Suae Majestatis Romani XXXIX. Hungariae XXXXI, Bohemiae XXXX. anno, die 14. Mensis Januarii, hora decima matutina et loco ut supra. Praesentibus praenobili, generoso, clarissimo et consultissimo Domino Joanne Francisco Blowsky J. U. Doctore, venerabilis archiepiscopalis consistorii Pragensis Advocato jurato, et praenobili ac generoso Domino Wenceslao Xaverio Neuman de Buchholtz, J. U. Candidato, Patrio pragensi, testibus ad praemissa omnia specialiter vocatis, rogatis, idoneis et notis.

Ⓛ. S.

Joannes Franciscus Blowsky,
J. U. Doctor et testis
requisitus, m. p.

Ⓛ. S.

Wenceslaus Xaverius Neuman de Buchholtz, J. U.
Cand. testis requisitus, m. p.

dělo. a pravili, že Pán Bůh nevinně prolitou krev tím vyznamenává.

Odpověď ke článku VIII.

Slyšel jsem od rodičů, že vpravdě bylo v kostele slyšení zpěvy a vidění průvod; mnozí lidé i moji rodiče to viděli a vidouce to, padali na kolena, poznávajíce v tom zázrak Boží. Nám dětem nedovolili tam jiti. Nikdo z lidí nemluvil o tom lehkomyšlně nebo pochybovačně, ale všichni to uznávali za zázrak a známku nevinnosti.

Odpověď ke článku IX.

Jest pravda, že po pěti letech nalezena byla jejich těla čerstvou krví zbrocená; otec můj i matka, a také jiní lidé a někteří vynikající to viděli a velmi se divili.

Odpověď ke článku X.

Lidé navštěvovali jejich hrob z pobožnosti, a aby si vyprosili milosti u Boha.

Jednalo se o tom všem roku po narození Páně 1697; za vlády Innocence XII., z Boží milosti papeže římského, roku 7; za panování nepřemožitelného a mocného vladaře Leopolda, vždy vznešeného císaře římského, krále německého, uherského, českého atd., za jeho vlády v říši římské r. 39., v Uhřích r. 41., v Čechách r. 40., dne 14. měsíce ledna o desáté hodině ranní a na místě, jak jest svrchu udáno; u přítomnosti šlechtěného, urozeného, věhlasného a váženého pana Jana Františka JUDra. Blowského, přísěžného právníka ctih. arcibiskupské konsistoře v Praze, a u přítomnosti vznešeného a urozeného pana J. U. Cand. Václava Xavera Neumanna z Buchholtze, měšťana pražského, svědků to zvláště povolaných, vyprošených, schopných a známých.

JUDr. **Jan František Blowský,**
svědek v. r.

J. U. Cand. **Václav Xaver Neumann**
z Buchholtze,
svědek v. r.

Nos itaque Rudolphus Scharff a Lindenfeld A. A. L. L. et Philosophiae Doctor, almae universitatis Carolo-Ferdinandae pragensis syndicus, et Wenceslaus Maximilianus Ledwina modo dictae universitatis cancelista auctoritate apostolica, caesarea et imperiali Notarii publici jurati, quia praemissis omnibus una cum supra dictis Dominis testibus interfuimus et dum singula fierent et juramentum emitteretur vidimus, audivimus, idque recepimus. Ideo rogati et debito more requisiti praesens publicum desuper confecimus instrumentum, et pro fide ego superius nominatus Wenceslaus Maximilianus Ledwina manu propria totum scripsi, et simul subscripsimus, sigillaque Notariatus Academici et proprium apposuimus

Expeditum Praegae die 31 Januarii Anno 1697.

Rudolphus Scharff a Lindenfeld,

qui supra ad hunc actum ex officio requisitus, m. p.

Wenceslaus Maximilianus Ledwina,

notarius publicus, ad hunc actum ex officio requisitus. m. p.

Nos Joannes Henricus Turba J. U. Doctor, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis consiliarius, in alma et antiquissima universitate Carolo-Ferdinandea Pragensi sacrorum Canonum professor regius, publicus ac ordinarius, facultatis juridicae senior, venerabilis archiepiscopalis consistorii pragensis assessor, in inclyto Bohemiae Regno regii Fiscii adjunctus et advocatus juratus, sacri Melitensis Ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani Prioratus Bohemiae cancellarius, nec non praefatae universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis p. t. Rector magnificus. Fidem facimus et attestamur supra nominatos nobilem ac doctissimum Dominum Rudolphum Scharff a Lindenfeld A. A. S. S. et Philosophiae Doctorem, almae universitatis pragensis syndicum et Notarium, et Dominum Wenceslaum Maximilianum Ledwina praefatae universitatis cancelistam,

My Phil. Dr. Rudolf Scharff z Lindenfeldu, slavné university Karlo-Ferdinandovy v Praze syndik, a Václav Maximilian Ledwina, kancelista téže university, z moci papežské a císařské veřejní notáři pod přísahou, byli jsme přítomni i se jmenovanými svědky, když se o tom všem jednalo a přísaha se skládala, což jsme viděli, slyšeli a na vědomost vzali. Proto byvše náležitým způsobem požádáni, sestavili jsme tuto veřejněprávní listinu, a já Václav Maximilian Ledwina jsem ji celou vlastnoručně napsal a oba jsme ji podepsali a přitiskli jsme pečeť akademického notariátu a také svou vlastní.

Vyhotoveno dne 31. ledna r. 1697. v Praze.

Rudolf Scharff z Lindenfeldu,
k tomu svědectví úředně pozvaný
v. r.

Václav Maximilian Ledwina,
veřejný notář, k tomu svědectví
úředně pozvaný, v. r.

Já JUDr. Jan Jindřich Turba, císařský rada, řádný a veřejný professor cíckevního práva na slavné a starobylé universitě Karlo-Ferdinandově v Praze, senior fakulty právnické, přisedící ctih. arcibiskupské konsistoře pražské, adjunkt a přisežný právník finančního úřadu pro království české. kancléř maltézského řádu v Čechách a toho času rektor magnifikus university Karlo-Ferdinandovy v Praze, potvrzují a dosvědčují, že urozený a věhlasný pan Rudolf Scharff z Lindenfeldu jest doktorem filosofie, syndikem slavné pražské university a notářem, a že pan Václav Maximilian Ledwina jest kancelistou téže university, oba mužové vážení a tací, za jaké se vydávají, totiž z moci papežské a císařské veřejní notáři pod přísahou, jejichž písemnostem a listinám i při soudu i mimo soud všeobecně a doslovně se věří, a také já jim věřím. Na

vitae integros, tales esse, quales se scribunt: auctoritate apostolica, caesarea et imperiali publicos Notarios juratos, eorumque scriptis et similibus instrumentis tam in, quam extra iudicium plenam et omnimodam fidem adhiberi, prout et Nos adhibemus. In cuius rei fidem Nos manu propria subscripsimus et sigillo Universitatis minori communiri fecimus.

Pragae in Magno Collegio Carolino, die 1. Februarii Anno 1697.

Joannes Henricus Turb.,
qui supra m. p.

důkaz toho jsem se vlastnoručně podepsal a dal jsem přitisknouti menší pečeť universitní.

V Praze ve velké kolleji Karlově, dne 1. února r. 1697.

Jan Jiřidřich Tur a, v. r.

VI.

Svědectví biskupa Jana Ignáce Dlouhoveského.

Ego Joannes Ignatius Dlouhovesky, Episcopus Milevitanus, Suffraganeus Pragensis, Protonotarius Apostolicus, Sanctae Metropolitanae Ecclesiae Pragensis, Exemptae Wissegradensis et Collegiatae Vtero-Boleslaviensis respective Praepositus et Canonicus

Ad T. O. M. gloriam, Sanctorum in coelo regnantium honorem et exaltationem S. Romanae Catholicae Ecclesiae, praesentium tenore profiteor et attestor Episcopali fide pariterque coram quocumque Tribunali convenienti jur jurando, si necessarium sit, quod in mea juventute frequenter audiverim narrari a mea p. d. amita Margaretha Rzesantzkana, estque fama publica, qualiter Religiosi Patres et Fratres 14 ad B. Virginem ad Nives, Neo-Pragensis Conventus Ord. Min. S. Francisci Strictioris Observantiae, altissimae paupertatis evangelicae professores et observatores die 15. Februarii Anno 1611 crudeliter ab Haeretica plebe propter solam fidem Catholicam occisi.

Post eorum occisionem eadem Ecclesia B. Virginis ad Nives compluribus noctibus splendida luce circumfulserit. Cantus Franciscanorum more auditus fuerit, processionaliter circumferentes 14 Ecclesiam visis, ita ut universaliter inno-

Já Jan Ignác Dlouhoveský, biskup milevitánský, světící biskup pražský, protonotář apoštolský, děkan kapitoly u sv. Víta v Praze, kanovník vyšehradský a staroboleslavský.

Ke slávě všemohoucího a věčného Boha, ke cti svatých v nebi a k povznesení sv. římské katolické církve touto listinou vyznávám a dosvědčuji na své biskupské slovo, a kdyby toho třeba bylo, i pod přísahou před kterýmkoli příslušným úřadem, že jsem ve svém mládí často slyšel vypravovati od své zbožné p. tety Margarity Řezanské — a jest to dosud veřejně známá pověst — jak bylo dne 15. února 1611 toliko pro víru katolickou od kacířův zavražděno čtrnácte kněží a bratří z řádu sv. Františka přísnější kázně u P. Marie Sněžné na Novém Městě, kteří slíbili a zachovávali nejvyšší evangelickou chudobu.

Po jejich zavraždění kostel P. Marie Sněžné po přemnoho noci byl ozáren jasným světlem. Bylo také slyšeti zpěv dle způsobu františkánského, bylo též viděti čtrnácte řeholníků jíti kostelem v průvodě, takže byli všeobecně prohlá-

centes Martyres proclamati fuerint. Quare populus Catholicus eorum Sepulchrum devotionis et gratiarum acquirendarum causa visitare consuevit. Confiteor pariter, quod et ego Studiosus singularem ad eorum sepulchrum gesserim devotionem, eaque mecum crevit usque ad Infulam, nam ad consuetam a memoria hominum diem aniversariam, vel dominicam proxime sequentem invitatus solemnitate celebrandam, in Pontificalibus, missam vel de Sma Trinitate vel Venerabili Sacramento in honorem Ejusdem tunc temporis ab Haeticis blaspheme conculcati, cantavi. Processionem deferendo Sanctissimum per Ecclesiam et ambitum dicti Conventus ad Nives concurrente quotannis hominum multitudine copiosa, duxi, quam solemnitate me Pontificante Anno 1680 die 18. Febr., quae tunc erat Dominica Septuagesima, decoravit altissima Sua praesentia cum Legatis, Principibus, Aulaque, Nuntiisque feliciter regnans, traque Caesarea Majestas, reverens devote Sepulchrum dictorum Venerabilium 14. Religiosorum pro fide Catholica occisorum, eorumque sese commendans intercessionibus.

Ad majus huius testimonii mei robur me manu propria subscripsi, sigillumque meum appressi.

Pragae in Residentia mea, die 16. Mense Novembri, 1697.

 Joannes de Longavilla,
Episcopus Milevitanus,
Suffraganeus et Praepositus
Praagensis.

šení za nevinné Mučedníky. Pročež lid katolický navštěvoval jejich hrob, aby tam konal pobožnosti a vyprosil si milosti od Boha. Rovněž vyznávám, že jsem měl za studentských let zvláštní úctu k jejich hrobu, a mám ji také jako biskup, neboť zván jsem byl k výročnímu dni jejich smrti nebo na nejbližší neděli, kdy se od nepaměti slaví výroční památka, abych tu slavnost konal, i mival jsem pontifikální zpívanou mši sv. ke cti nejsv. Trojice nebo ke cti nejsv. Svátosti Oltární, která byla druhdy od kacířů rouhavě pošlapána, a vedl jsem průvod po kostele a pochodbách kláštera P. Marie Sněžné, kteréhož průvodu každoročně se účastnilo veliké množství lidí. Dne 18. února r. 1680 v neděli devítiník zvýšil tu slavnost, při níž jsem měl pontifikální mši sv, svou přítomností Jeho Veličenstvo, slavně panující císař Leopold i císařovna s vyslanci, knížaty a komonstvem a uctival na hrobě těch černá teřeholníků, kteří byli pro víru usmrceni a poroučel se jich přimluvě u Boha.

Abych zvýšil platnost toho svědectví, vlastnoručně jsem se podepsal a přitiskl pečeť.

V Praze ve své residenci, dne 16. listopadu r. 1697.

Jan Longavilla (Dlouhoveský),
Biskup Milevitánský a děkan kapitoly u svatého Víta v Praze.

VII.

Svědectví P. Bernarda Sanniga O. Fr. M.

In Dei nomine. Amen.

Ego Fr. Bernardus Sannig, Ord. Min. Reform, Provinciae Bohemiae Sacerdos, ejusdemque olim bis Minister Provincialis, totius vero Ordinis Seraphici Diffinitor Generalis et pro reformata Familia Cismontana bis pariter Vicarius Generalis, aetate sexagenarius, sub fide sacerdotali, paratus etiam sub solemnitate

Ve jménu Páně. Amen.

Já Fr. Bernard Sannig z řádu Bratří Menších reformovaných, kněz české provincie a po dvakráté provinciá, definitor celého řádu sv. Františka a po dvakráté generální vikář všech provincií cismontánských, ve věku 60 let. dosvědčuji na své kněžské slovo a kdyby třeba bylo, hotov jsem to dosvěd-

juramento coram quocunque edere, edico me tempore meae commorationis in conventu S. Mariae ad Nives Pragae anno 1665 et pluribus subsequens de visu optime cognovisse quemdam virum senem et canum catholicum Joannem Murarium, cum eodemque utpote distinctam notitiam habente et toti funestae actioni praesente, super Martyrium nostrorum Fratrum Franciscanorum quatuordecim Anno 1611 die 15. Februarii in dicto conventu perpressum fecisse discursum, qui proinde mihi sequentia veridice repetitum narravit:

1. Quod anno et die memoratis fuerit lixa et servus actualis culinariae in conventu S. Mariae ad Nives ibidemque habitaverit.

2. Quod proinde illos 14 Fratres Nivenses occisos anno 1611 die 15. Februarii pro fide catholica, id est P. Fridericum vicarium conventus et ejus 13. socios valde bene de visu et rectam ac honestam eorum conservationem noverit.

3. Quod propter fervorem praedicationis contra haereses Hussitarum, Lutheranorum, Calvinistarum et Picardorum, tunc Pragae late grassantes, hi Fratres per plateas incedentes saepius colaphis, verberibus et lapidatione ac variis opprobriis a plebe haeretica per praedicantios concitata male fuerint tractati, immo de morte inferenda comminati.

4. Et quod demum memorato anno et die plane ab eadem numerose in conventum et ecclesiam irumpente in odium fidei catholicae, ita ut aliqui eorum super pinaculum templi, quo ascendere compulsi fuerant, glandibus sclopetorum fuerint trajecti, alii securibus trucidati, alii hastis et gladiis transverberati, alii baculis nodosis interempti, quod Patri Joanni Sacristae ciborium auferenti ex sacrario manus deferens fuerit amputata, ciborium propterea in terram ceciderit et consecratae Hostiae dispersae atque ab impiis siccariis conculcatae.

5. Quod deinde sacra suppellex ecclesiae, fuerit tota ab haeticis dirrepta et turpiter profanata,

6. Quod isti Fratres sic martyrisati per aliquot dies s. habitu spo-

čiti slavnou přísahou před kýmkoli, že jsem za svého pobytu v pražském klášteře u P. Marie Sněžné r. 1665. a v letech následujících osobně znal bělovlasého starce Jana Muraria (Zedníka), a poněvadž byl přítomen vybíjení a plenění františkánského kláštera a znal všechny podrobnosti, zavedl jsem s ním rozpravu o mučednické smrti našich čtrnácti Bratří, kterou vytrpěli dne 15. února r 1611 v klášteře u P. Marie Sněžné, a on mi pravdivě a doslovně vypravoval toto:

1. Toho roku (1611.) a dne byl posluhou a kuchlíkem v klášteře u P. Marie Sněžné a bydlil v klášteře.

2. Velmi dobře a osobně znal oněch čtrnácté Bratří, kteří byli dne 14. února r. 1611. pro víru katolickou zavražděni, totiž vikáře P. Bedřicha i těch třinácté jeho soudruhů a pozoroval, že vedou dokonale a řádný život.

3. Když kráčeli ti Bratří ulicemi, byli častěji napadáni metlami, holemi, kameny a přerůznými nadávkami, ba bylo jim také smrti vyhrožováno od kacířské luzy, kterou proti nim poštváli kacířští kazatelé, poněvadž ti řeholníci horlili v kázáních proti bludům Husitů, Lutheránů, Kalvínů a Pikardů (Českých bratří), kterých bylo v Praze velmi mnoho.

4. Řečeného dne vytrpěli ti řeholníci pro víru katolickou kruté mučednictví od téže luzy, jež se vetřela do kostela i kláštera u velikém zástupu. Někteří z řeholníků byli zastřeleni na střeše kostela, kam byli nuceni utéci, jiní zabiti sekerami, jiní probodeni kopími a meči, někteří zase byli ubiti sukovitými holemi. Sákristovi P. Janu, který odnášel ze svatostánku ciborium se sv. Hostiemi, uťali ruku, že ciborium upadlo na zem, posvěcené Hostie se vysypaly a na zemi byly od bezbožníků pošlapány.

5. Potom kacíři uloupili a rouhavě znesvětili všechno posvátné nářadí kostela.

6. Ti umučení Bratří byli od kacířů pohozeni a leželi po několik

liati ab haereticis fuerint nudi ludibrio adspicientium expositi.

7. Quod eorum corpora tandem tumulationem acceperint in claustro.

8. Quod illa nocte post perpesum Martyrium et aliquot sequentibus in sacello S. Michaelis, in quo isti Fratres viventes soliti erant decantare horas canonicas, visus fuerit magnus luminum splendor, qui etiam per fenestras sese effudit, cum admiratione vicinorum, qui propterea accurrentes et rem curiosius indagantes, audierant hymnos alternantibus choris more franciscano suavissimis vocibus decantari.

9. Quod post reintroductionem aliorum Fratrum Ordinis in conventum Nivensem auctoritate Mathiae, Regis Bohemiae et Ungariae, eodem anno factam in festo S. S. Simonis et Judae statim inceperat celebrari annua commemoratio hujus Martyrii in ecclesia Nivensi per circumportationem Venerabilis Sacramenti per claustrum et ecclesiam cum concione, in qua praedicabatur idem Martyrium, et quod ad hanc commemorationem et processionem populus catholicus numerose convenerit Pragae.

Ego vero Fr. Bernardus Sannig, ut supra, addo eandem processionem et deportationem Venerabilis Sacramenti solitam fieri ab Infulato, ut et concionem meo adhuc tempore, id est 1665 et pluribus subsequentibus cum eodem concursu magno, fuisse continuata, et adeo adhuc quotannis pro certo continuari Pragae, insuper effigies horum Servorum Dei sculptae, sed sine splendoribus et laurea tunc distribuebantur.

10. Praeterea ad eorum sepulchrum fiebant quotidianae visitationes et frequentes genuflexiones ac invocationes fidelium, et eorum interventu asserunt se obtinere varias gratias: imo ipsemet caesar Leopoldus I. Pragae anno 1680 die 18. Februarii cum sua augustâ Magdalenâ ducissâ nata de Neuburgo, dictae processioni, devotioni devote interfuit, et me tunc Guardiano conventus Nivensis praesente et inspiciente, accessit ex professo tumulum h. um Venerabilium Ser-

dní nazi bez hábitů k posměchu mimojdoucích kacířů.

7. Jejich těla byla potom pohřbena v klášteře.

8. V noci po jejich umučení a také po několik následujících nocí bylo viděti velikou zář světél v kapli sv. Michaela, v níž za živa zpívali církevní hodinky; ta záře se rozlévala okny po oklí, že se sousedé kláštera divili, a když přikvapili ke kostelu a světla zvědavě pozorovali, slyšeli, jak dva sbory líbeznými hlasy prozpěvovaly chvalozpěvy dle způsobu františkánského.

9. Když se vrátili Františkáni do pražského kláštera u P. Marie Sněžné ve vigílii sv. Šimona a Judy r. 1611. na žádost krále českého a uherského Matyáše II., ihned začali slaviti výroční památku té mučednické smrti v kostele P. Marie Sněžné, při níž nosili v průvodu nejsv. Svátost Oltářní po kostele i klášteře a kázali také o jejich umučení. Té výroční slavnosti i průvodu účastnili se pražští katolíci velmi četně.

Já Fr. Bernard Sannig dodávám, že ten průvod s nejsv. Svátostí Oltářní mival někdo z infulovaných prelátů a že se ta slavnost i kázání konalo ještě za mého pobytu v Praze r. 1665 a v letech následujících a dosud se v Praze koná; také se rozdávaly věřícím tisknuté obrázky těch Služebníků Božích, ale bez svatozáří a bez pálem.

10. Každodenně navštěvovali věřící jejich hrob, modlili se tam na kolenách a tvrdili, že se jim dostává na jejich přimluvu různých milostí od Boha. Ba sám císař Leopold I. se svou vznešenou chotí Eleonorou (Terezií, Magdalenou), rozenou z Neuburku, pobožně se účastnil té výroční slavnosti i průvodu dne 18. února r. 1680 a v mé přítomnosti dle svého slibu přistoupil ke hrobu těch ctih. Služebníků Božích, dlouho se modlil a vzýval je na kolenách, a podobně

vorum Dei, ibidem orando eosdemque flexis genibus invocando, et longas protrahendp preces, quod ed fecere plures Legati Principes et Ministri Aulae eundem concomitantes.

In quorum omnium hoc attestatum manu propria exaravi et sigillo usitato, jure Statutorum mihi concesso, communivi

Actum in conventu Znoymensi F. F. Min. Reform. Anno 1697. die 7. Decembris.

Fr. Bernardus Sannig,
qui supra.

učinili četní vyslanci, knížata a komorníci, kteří jej provázeli.

Na potvrzení toho svědectví vlastní rukou jsem vše napsal podepsal a přitiskl jsem obvyklou pečeť, které užívati smím dle stanov rádoých.

Ve františkánském klášteře ve Znojmě, dne 7. prosince 1697.

Fr. Bernard Sannig.

VIII.

Svědectví P. Petronia Elsenona, O. Fr. M.

Pro futurâ rei dignâ scitu memoriâ :

Ego infra scriptus habens aetatis annos 46 completos, religionis 29., post mortem mei Parentis anno secundo: a quo, dum viveret, non semel audivi hos 14 Venerabiles Martyres, postquam tribus diebus nudi, inhumati, plebisque ludibrio expositi jacuissent, fuisse ab ipsius avo et meo abavo sepultos cum solo unico quodam concive suo pragensi. Ita testor.

Pragae ad Nives 29. Octobris 1728.

Fr. Petronius Elsenon,
Franciscanus Nivensis, m. p.

Na věčnou památku paměti-hodné události!

Já podepsaný ve 46. roce věku svého, ve 29. roce řeholního života a druhého roku po smrti mého otce, dosvědčuji, že jsem od svého otce, dokud byl ještě živ, nejednou slychal, že těch 14 ctih. Mučedníků, kteří leželi po tři dni obnažení a nepohřbení a vystavení po směchu luzy, pohřbeno bylo od jeho děda a mého praděda a ještě od jakéhos občana pražského.

V Praze u P. Marie Sněžné dne 29. října 1728.

P. Petronius Elsenon,
Františkán u P. Marie Sněžné, v. r.

IX.

Dekret arcibiskupa Jana Bedřicha Waldštejna, jímž ustanoveni jsou dva zástupci k zahájení procesu blahorečení pražských mučedníků.

Joannes Fridericus Dei et Apostolicae Sedis Gratia Archi-Episcopus Pragensis, Sac. Rom. Imp. Princeps et Comes de Waldstein Legatus Natus, Inclyti Bohemiae Regni Primas, Sacri militaris Ordinis Crucigerorum cum Rubra Stella per Bohemiam, Moraviam, Silesiam et Poloniam Supremus ac Generalis Magister.

Reverendissimis ac Perillustribus Vobis in Dno plurimum dilecti DD. Joanni de Longavilla, Ecclesiae Nrae Metropolitanae Pragensis Prae

posito, ac Wenceslao Bilek de Bilenberg, Officiali Nostro nec non eiusdem Ecclesiae Nrae Canonico, Salutem et Paternam benedictionem.

Pro parte Devotorum Religiosorum Ordinis. Min. Strict. Observantiae S. Francisci per Bohemiam fuit Nobis a Reverendo Pre Fre Bernardo Sannig, pro tempore Provinciali, reverenter expositum, quod praefati sui Ordinis Religiosi Fratres quatuordecim Neo-Pragae in Conventu Beatae Mariae ad Nives degentes, nimirum P. F. Fridericus Bchstein, Praedicator et Vicarius Conventus, P. Joannes Martinetz, Sac ista et genti Hispanae a confessionibus, P. Simon Praedicator et Confessarius Gallicae nationis, P. Bartholomaeus, Fr. Hieronymus, Diaconus, Fr. Casparus, Subdiaconus, F. F. Jacobus et Cemens, novelli clerici, Fr. Joannes, clericus novitius, Anno 1611 die 15. Februarii a perversa Hussitarum, Calvinistarum, aliorumque a fide catholica aberrantium Secta crudeli mortis genere occisi ex causa verae fidei Martyrium subierunt. Cum igitur praefatorum Servorum Dei et Confratrum suorum cultum et honorem in Curia Romana promovere vehementer cupiat, ad effectum facius assequendum Nobis humiliter supplicavit, ut praeliminarem processum super non cultu juxta Decretum Urbani VIII. per Commissarios Nostros seu delegatos in Ecclesiastica dignitate constitutos formare dignaremus.

Nos igitur justis huiusmodi precibus benigne inclinati et de Vestra integritate atque in tractandis rebus dexteritate omnino confidentes, Auctoritate Nostra ordinaria Vos Reverendissimos ac Perillustres DD. Joannem de Longavilla Ecclesiae Nostrae Metropolitanae Pragensis Praepositum, et Wenceslao Bilek de Bilenberg, Officialem Nostrum nec non eiusdem Ecclesiae Nostrae Canonicum tenore praesentium litterarum Commissarios seu Delegatos Nostros in hac causa nominamus et constituimus, omnem opportunam potestatem concedendo partes citandi, examinandi, Conventum Beatae Mariae ad Nives in ordine ad hunc effectum solum visitandi et imagines dictorum Fratrum occisorum inspiciendi et reliqua omnia faciendi et ordinandi prout status questionis et exigentia huius causae requisierit.

In quorum fidem et robur praesentes litteras propria manu subscriptas et Sigillo Nostro munitas dedimus Pragae in Residentia Nostra Archi-Episcopali die 27. Martii Anno 1677.

Joannes Fridericus,
Archi-Eppus Pragensis m. p.

Joannes Franciscus Lepure,
Cancellarius. m. p.

X.

Rukopis Prosečský.

Léta 1611 v sobotu po sv. Panně Dorotě byli stavové držáni na Hradě Pražském až do třetí hodiny německý, čekající na relaci arciknížete Leopolda. co při lidu pasovském vyřídil. Mezi tím vstoupil do saudní světnice, davši se opověděti. nějaký Karl Dyranoyša, rytmistr jejich, dosti potvorně připravený a přistoupivši ku panu nejv. purghrabí, dodal jest psaní od toho lidu pasovského německé řeči, kteréž pan purghrabí od něho s velikou poklonou přijavše, kázal mu povystaupiti a na odpověď očekávati. I bylo to psaní čteno a na to se vstahovalo, že jich Mil. P. Páni Stavové z předešlého dvojího psaní k nim učiněného mohli mu vyrozuměti, za jakou příčinou jsau oni sem do tohoto království Českého vtrhli, na kteréž že jsau s podivením až doposud žádné odpovědi nedůstali. Protož že jak prv, tak i nyní, na to, chtěli-li by vedle

nich a spolu s nimi reputací J. Mil. Cís. zastávají, odpovědi žádají. Po přečtení toho psaní poraučel pan purghrabí, aby na česko přeloženo bylo, a tomu vyslanému vzkázal po p. Hornateckým, aby na odpověď počekal. V tom uhodila hodina čtvrtá; i šel nejv. p. purghrabí s některýma pány k arciknížeti Leopoldovi, chtějíce vyzvědět, co jest při lidu pasovském vyřídil, nebo ráno pravil, že to v spis uvede, a rovně té chvíle J. Ml. Cís. ráčil pro ně poslati, (aby) k J. Ml. Cís. nahoru šli. Když jsou se zase dolů navrátili, oznámil p. purghrabí, že J. M. Cís. ráčil jest jim oznámiti, že jest arcikníže Leopold při tom lidu vyřídil, že má naději, že ten lid pasovský zase zpátkem odtrhne a z Berauna i z jiných měst vytáhne; však aby stavové k tomu povolili, aby ten lid na panství Krumlovském zůstával, a při obcuku aby se jim žádná škoda neděla, na to assecurací od stavův žádají. Z takové relací páni stavové byli upokojeni a ihned tu assecurací jim podepsali, domnívajíce se, že se to tak stane. Pro tu příčinu zdrželi se do 8. hodiny na půl orloji na noci, a potom, když ji zhotovenou měli, odeslali ji po vyslaném jejich arciknížeti.

Leopold vracující se napříště domů, táhlo za ním kolik set koní a stranami pěchota; spatřivše lid náš na Hradčanech lermo v buben udeřili a jízda traubili. Jeden z officirův přijel na rynek dřeskem a poraučí v Tejně k šturmu na oba zvony udeřiti a jak jsou začali šturmovati po všech kostelích k šturmu bito bylo, a lid domácí také lermo bil, a to trvalo asi na hodinu pořád. Lid (občanský) ten byl velmi zděšený: z kostelův běželi, křičeli, nařikali, že bylo lítostí jeho poslauchati. Slyšíce Leopold šturmování jest se zpátkem obrátil a do Březnova ležiroval. Toho dne třikráte lermo k šturmu uhozeno. Měl se lid (stavovský) na velkém pozoru.

A v pondělí podobně tragédie byla. Nebo ten lid (pasovský) toho celého dne po všech příležitostech se ukazovali a v noci auterý opět bylo asi v sedem hodin lermo k šturmu práno. Nemálo lidu se zběhlo, a vida, že nepřítel caufal, rozběhlo se to zas na odpočinutí.

V auterý ráno okolo 6tý hodiny na úsvitě vpadlo něco lidu pasovského, pěchoty, na Aujezd fortnau a zahradami podle vody a něco jízdy branou Aujezdeckau. Nebo ta pěchota, která vedle vody do města se dostala, udeřila pozadu na vartu malostranských a staroměstských, která u bráně stála, nevida nic, co se děje. Někteří běželi opanovavši sobě bránu, valem do města vpadli. Tu teprve bylo lermo udeřino, všudy šturmováno. Oni zatím, než se lid (stavovský) sběhl, nemálo lidu zamordovali; však velmi čerstvě lid se zase sběhl: A tu po nich, když již na Malau Stranu vpadnutí chtěli, teprva silně od pěchoty, našeho lidu obecného a jiných bylo střeleno z několika stran, takže již caufati počali Rejthari jim také na pomoc přišli a pěchotu retovali. Když jsou k Matce Boží do ulice a dřív pod klenutí domu Jana Matyáše z Glaukova k vlaské ulici vpadnutí chtěli, tu jest proti nim z jednoho domu, jenž slove Saxenhaus i jiných tu okolních prudce a stále od fedrovníků toho lidu pasovského a na druhé straně z domu p. Matyáše z Glaukova střile o, kamením házeno, vodou horkou i jinými věcmi lito bylo, takže museli (stavovští) caufati, nebo mnoho osob jak stavu panského, rytířského i z obecného lidu z koní dolův z domův stracino bylo. I obrátil se jest jeden díl našeho lidu přes most na Starý Město a druhý díl na Zámek. Za nimiž se pustilo asi 60 kyrysarův dobře vystrojených toho lidu pasovského a přijeda druhau branau až do Starého Města, za ním jest jich věceji dřeskem jelo. I spatřivše, že kus proti nim vystaven jest, nemálo lidu s ručnicemi, i obrátil se zase zpátkem. V tom přiskočil jeden z knechtův, mladý pacholek, a zapálil kus knotem, který k mušketu užívá, kus ten vypálil a tau ranau porazil přes 30 osob, nebo ten kus kulkami velikými nabit byl. Po té ráně šrank pustin jest z brány dolů, brána zavřena a zatarasována, a tak se jim to překážka stala, že do města dole vpadnutí nemohli.

Ten pak lid, (jenž) do Starého Města vpadl, jest všečen po městě zbit, krom jednoho, nějakého Pertle. Ten jest postřelen a potom jat a na rathaus z města Pražského dán. Ti (pasovští) bití, do naha chasa slíkali a nemálo peněz při nich našli. V tom herold se Zámku s hůry na Malau Stranu přijel, a aby pokoj zachovali, všechněm jménem císařským napomínal. Vršila jest se ta krvavá tragedie. A v tu hnauti přijel arcikníže Leopold na Malau Stranu i s tím hinterho'tem, který vzadu zůstával, a obsadil ji. Zatím pak chasa obecní v N. M. Pražském se zbaušila a klášter Slovanský, do kteréhož dva z těch kyrysarův utíkaje vběhli, v něm také zbiti jsau, vytloukli. Klášter Zderazský zloupili a kde co bylo pryč odnesli. Nebylo na tom dosti. Táhli odtud ve velikém haufu na Vyšehrad, na Karlov a podobně dílo konali.

Po dokonání toho tu v těch klášteřích, přišli k Matce Boží Sněžné na Nový Město mnoho set osob, majíce sebau korauhve. Tu ihned na klášter udeřili, jej vytlaukli a dostavše se do něho, mnichy, kde kterého napadli, mordovali. S maj ne jako křesťan s křesťanem, ale jak s nejúhlavnějším pohanem zacházeli: Prozby, klekání, ani žádná lahodná slova, ba ani žádná přimluva nic nepostačila, nebo kdokoliv se za ně přimlával aneb jich zastával, s těžkostí s celou hlavau odešel. Tři z těch mnichův nejvýše na krov do vížky vnově vystavený vlezli a na krov se spustili, domnívajíce se, že tam bezpeční budau. V tom se neukryli: z dále k nim stříleli a dva dolů srazili, třetího dostavše, rozsekali. Co pak v kostele, v klášteře od kořisti bylo, všechno zebrale, oltáře rozbořili a pryč odnesli knihy a korauhve. Z těla mrtvého pana z Donína přikrov aksamitový a jiné věci. Do ornátův a někteří do kápí mnišských pomodovaných se oblíkli, po ambítech semotam běhali a tak masopust kvasali. Vpravdě ta jest se věc hrozná, ukrutná a tiranská stala, nebo ani jednoho z mnichův neživali, 14 jich zabili, do naha slíkli, na čež ošklivo dívati se bylo.

Když pak dokonce ten klášter zdrcován byl, táhli odtud do Starého Města Pražsk. k mostu na Jezovity. I bylo nemálo rejtharův a lidu vojenského u mostu stavu panského a rytířského, a vida, že by tu veliký ruml byl, mezi ně vjeli, aumyslu jejich vyrozuměvše. Hned na kollej tlaukli, puštění do kláštera žádali, kteréžto Jezovité nejprv přijati se spěchovali toho učiniti, ale jsauce napomenuti od pánův stavův zde přítomných, a předneseno jim, co se jiným stalo, jsau dobrovolně odevřeli a někteří z pánův toliko tam vešli. Chasu pak, která měla obzvláště chuť, před kostelem čekati poraučeli a maje zprávu, že by lidu pasovského něco u nich bejti jmělo, klášter všečen přehlídli, však nic nenašli. Pro upokojení pak té chasy poraučeli, aby jim kostel odvržen byl, aby do oken něco mušketýrův se postavilo, což jsau Jezoviti, vida že se chasa pokojí, rádi učinili, kostel odemkli, sebe pánům k ochraně poraučeli.

Od Jezovitův táhli k sv. Jakubu; ten jest od některých sausedův a řezníkův obhájen i pěknau prozbau mnichův, předkládaje jim, že jsau chudí a pokorní mnichové. Od s. Jakuba táhli na František k s. Anižce; tu začali podobně dílo konati, nebo ti mnichové neměli žádný ochrany a nenadáli se, aby jměli je předpadnauti.

Přišel večer a tu musili přestati. Ta noc byla pokojná neb „na Prádle“ a na Malé Straně (pasovští) také odpočívali. Na ráno v první střednau postní, zběhlo se mnoho set lidu obecného a selského domácího. Poněvadž se jim prve dobře dařilo, chtěli i na druhý den dílo konati. I obávali se páni stavové, aby něco horšího nepřišlo, nebo začínali pod titulem: Jest pasovský, i domácí bití a mordovati chtěli. Toho dne z měst Pražských biřičem vypovědění a někteří do vězení bráni, i rozešli se různou.*)

*) Tento rukopis daroval františkánské knihovně JUDr. Felix Had z Proseče, císařský rada a prokurátor, dne 4. prosince r. 1696. Psal jej asi pamětník a svědek vpádu pasovského. — Slova v závorkách připojena jsou od opisovatele pro snazší pochopení smyslu. Právopis uspořádan jest dle vzoru prof. Rezka a Tieftrunka.

XI.

List P. Šebastiána Schambogena k defnitorium české provincie františkánské asi z r. 1696.

Ad Venerabile deffnitorium. Admodum Reverendi, Reverendi Patres, superiores coliendissimi, observandissimi!

Ea qua par est reverentia Venerabili Deffnitorio expono, qualiter praeter meam opinionem a Reverendo Patre Bonaventura Poerio, tunc temporis Ministro Generali, ac postmodum a moderno per patentes speciales sub Litt. A. Procurator in puncto approbandi Martyrii nostrorum Venerabilium 14 Martyrum Fratrum die 15 Feb. Anno 1611 occisorum institutus fuerim, vigore quarum patentum merita causae et informationes diligenter hactenus studui perquirere; reperta in diversis historiis in Parte Historica, in Parte vero testificante jurata super Martyrio confecta instrumenta in compacto libello Lit. B. Venerabili Deffnitorio praesento, proxime praesentaturus plura.

Quia vero processus huiusmodi beatificationis ordine et modo coram Ordinariis in Decretis Urbani VIII et Innocentii XI. praescriptis formandi sunt, primus quidem super Non cultu, ideo scripsi A. R. Patri Procuratori Generali Sanctorum, P. Cherubino a Spoleto, qualiter quotannis in aniversario soleat à memoriâ hominum fieri Missa cantata vel de Sanctissima Trinitate vel Venerabili Sacramento cum deportatione eiusdem processionaliter per claustrum; antehac etiam fuisse stationem super sepulchrum Venerabilium Fratrum tempore processionis cum antiphona Vos sancti Dei inclyti etc., item adhibitas rubras candelas; quomodo vero sepulchrum nunc sit constitutum, in pictura transmissi. Ad quae puncta mihi respondit: Nihil obesse processui de Non cultu, dummodo imago repraesentans Martyrium, in Ecclesia majori pendens, removeatur vel tegatur.

Adhibendi vero quoque sunt testes super Non cultu praestito, quos meliores salvo meliori iudicio esse iudico R. R. P. P. Provinciae, qui tot annis in hoc conventu (scil. Pragensi) vixerunt, notitiam omnimodam habent etiam cuiusdam laminae ex antiqua turricula depositae, in qua incisa fuerunt huiusmodi verba: Causa facit martyres non supplicium etc., quorum sese bene reflectent, quibus omnino fides adhibebitur in omnibus, propter tam grave iuramentum coram Ordinario deponendum de licentia Venerabilis Deffnitorii, cuius formula sub Litt. C. Alter processus est super virtutes et Martyrium, tertius super Miraculis, post mortem in confirmationem Martyrii patrat. Hi processus sine expensis fieri nequeant, et ne excedatur in iis, taxam posuit Sacra Congregatio.

Quare supplico Venerabili Deffnitorio, dignetur examinatis hic praesentatis Historiis et instrumentis resolvere, quid hac in parte mihi postmodum faciendum sit, num ad plura causae merita procuranda et ad processus specificatos coram Ordinario formandos progredi debeam, et si sic? de expensis necessariis ac deponenda vel tegenda imagine in Ecclesia pendente, nec non testimoniis a nostris Reverendis Patribus suo tempore jurato deponendis, provisionem facere.

Suarum Adm. Reverendarum et Reverendarum Paternitatum humilis ac obediens subditus

Fr. Sebastianus Schambogen *)

*) Ten dopis jest zajiště průvodní list k Aktům o pražských mučednících, která obsahovala a) Způsobení od generála řádu, b) Akta o třech dílech (Pars historica, testificans, gratiarum), c) Formulář přísahy, kterou měli složit starí a zasloužili kněží řádovi (R. Patres Provinciae) u arcibiskupa. Dopis psán byl asi v Praze, kde P. Schambogen akta sepsal a dokončil je ke konci roku 1695; proto dopis tento vyhotoven byl asi uprostřed r. 1696.

XII.

Rukopisy státního archivu ve Vratislavi.

Signatura: D 41 a, pag. 16

Inclita haec Provincia Bohemiae plures Martyrio, Confessione, rerum agendarum peritia, dignitate ecclesiastica, litteratura, praedicationeque celebres habuit viros.

Martyrio celebres sunt gloriosi illi quatuordecim Agonotetae Praegenae, qui anno 1611 die 15. Februarii ab haereticis crudeli morte genere sunt interempti Pragae in Conventu nostro B. M. V. ad Nives; quorum nomina haec sunt: Pr. Fridericus loci Vicarius et Concionator, natione Germanus; Pr. Joannes Martinez Sacerdos, natione Hispanus; Pr. Simon Sacerdos, natione Gallus; Pr. Bartholomaeus Sacerdos, natione Italus; Fr. Hieronymus Diaconus, Italus; Fr. Casparus Subdiaconus, Italus; Fr. Christophorus, Laicus professus, natione Germanus; Fr. Joannes Didacus, Laicus professus, Germanus; Fr. Joannes, Laicus professus, Italus; Fr. Joannes, Laicus professus, Germanus; Fr. Jacobus, Clericus Novitius, Germanus; Fr. Clemens, Clericus Novitius, Germanus; Fr. Antonius Clericus Novitius, Germanus; Fr. Joannes, Clericus Novitius, Germanus.

Signatura: D 161 h. pag. 46–47.

1611. Pragae, 15. Febr.: Celebris habetur memoria quatuordecim Vblum Fratrum nostrorum Pragae in Conventu B. V. M. ad Nives nuncupato a numerosa colluvie haereticorum ex variis nationibus et sectis coagulata diversis armis interfectorum, ut sequitur:

I. Vblis Fr. Fridericus Bachstein natione Pomeranus, Vic. et Con. Germanicus ac eximius controversista, framea lateri ac cordi immissa peremptus fuit.

II. Vblis Fr. Joannes Martinetz Sacrista, Confessarius ac doctus controversista, cui ciborum cum consecratis hostiis ad locum tutum portanti, brachium amputatum fuit, et deinde caput in duas partes sectum.

III. Vblis Fr. Simon de Francia, nationis Gallicae Confessarius, Controversista ac Praedicator, fuste capiti impacto et ense corpori infixo ex hac vita migravit.

IV. Vblis Fr. Bartholomaeus de Bergamo, Italicae nationis Confessarius, Controversista, fustibus taureis et flagellis tamdiu caesus, donec emitteret spiritum.

V. Vblis Fr. Hieronymus de Mediolano Italus, clericus Diaconus, ante imaginem B. V. M. in ambitu orans, longo gladio corpori infixo perforatus occubuit. (Pag. 47.)

VI. Vblis Fr. Casparus de Varesio Italus, Clericus Subdiaconus.

VII. Vblis Fr. Jacobus de Augusta, Svevus Germanus, Clericus.

VIII. Rel. Fr. Didacus Laicus Germanus; hi tres largis fustium verberibus supra tectum et in turrim fugati, similes avibus tecto insidentibus globo ex sclopeto emisso, trajecti sunt.

IX. Rel. Fr. Clemens Germanus Svevus, Clericus Minorista, acuta ascia caput in duas partes secante necatus est

X. Rel. Fr. Christophorus, aetate grandaevus Laicus Germanus, Cocus, oblonga ascia capite laesus et clavis muricatis in tergo et capite compunctus animam Deo reddidit.

XI. Rel. Fr. Emanuel, Laicus Germanus, Cocus.

XII. Rel. Fr. Joannes de Mon e Piano laicus, Italus, hortulanus.

XIII. Rel. Fr. Joannes, Clericus Novitius, Germanus

XIV. Rel. Fr. Antonius, Laicus Novitius, Germanus: hi quatuor partim per enses et gladios, partim per claves muricatos et hastas ex hac vita migrarunt, cum caeteris palmam martyrii sunt assecuti.

His additur Rel. Fr. Joannes Laicus Circator, qui accepto gravi vulnere in pede per fenestram sub tecto monasterii in contiguam domum se dimisit, in qua per biduum delituit et nocte ad Conventum S. Jacobi Fratrum Minorum Conventualium confugit, ubi ultra tres menses varios corporis languores perpessus vitam cum morte commutavit.

Prameny.

A) Rukopisy.

I. Archiv františkánský v Praze.

1. Pamětnice františkánského kláštera v Praze, Tom. I.
2. *Chronica Provinciae Bohemiae Ordinis Fratrum Minorum de Observantia* (1450—1734).
3. Zápis domů na svobodném území u P. Marie Sněžné.
4. *Necrologium Fratrum Minorum Provinciae Bohemiae*.
5. Rukopis Prosečský: Vpád pasovský.
6. Correspondence římská a pražská z r. 1677.
7. *Instructio specialis pro Procuratore V. V. Martyrum Pragensium* z r. 1690.
8. *Historia de crudeli Martyrio XIV Fratrum Ordinis Minorum S. P. N. Francisci Neo-Pragae ad S. Mariam ad Nives anno 1611 die 15. Februarii ab Haereticis occisorum formata ad modum processus ad canonisationem eorum a P. F. Sebastiano Schambogen O. Fr. M. in hac causa Procuratore specialiter deputato anno 1696.*
9. *Historia Martyrii XIV Fratrum Minorum de Observantia Pragae die 15. Februarii Anno 1611 occisorum auctore P. Fr. Bernardo Sannig O. Fr. M. Pragae 1680.*
10. Jedenácte svědectví a listin o mučednících pražských v originálech.

II. Vratislavský státní archiv.

1. *Chronica de origine et constitutione Provinciae Bohemiae Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Reformatorem* (1224—1678); auctore P. Fr. Bernardo Sannig O. Fr. M. — Sign. D41^a.
2. *Catalogus continens in primis seriem Provincialium Almae et Magnae Provinciae Bohemiae Ordinis Fr. Minorum, deinde nomina Patrum et Fratrum defunctorum atque Conventuum. Pro Conventu Glacensi sub guardianatu P. Samuelis Heinrich.* — Sign. D161^h.

B) Knihy.

Historia Seraphica a P. Henrico Sedulio concinnata anno 112, Antverpiae 1613. (Bibl. Francisc. Pragae, Sig. Of 10.)

Illustre Martyrium XIV Fratrum Minorum Regularis Observantiae ab Haereticis Pragae Bohemiae pro fide Catholica occisorum auctore Fr. P. Hieronymo Strasser O. Fr. M., Viennae Austriae 1624. — Jest to základní a velmi důležitá práce; spisovatel požádán byl od generála řádu františkánského P. Benigna a Genua, aby popsal smrt pražských mučedníků, přišel r. 1621 do Prahy a čerpal zprávy o mučednících od P. Emila Aleše Kecka, jenž byl představeným kláštera v letech 1604—7, od P. Jiljího Smouta (1607—11), a od mnoha jiných pamětníků. Kniha věnována jest císaři Ferdinandu II. Schválena byla od vídeňského ordinariatu dne 20. července r. 1624.

- Chronica Observantiae Strictioris Reparatae . . ., P. Marianus ab Oscelar O. Fr. M., Ingolstadii 1625.
- Martyrologium Franciscanum, P. Arthurus a Monasterio O. Fr. M., Lutetiae Parisiorum 1638. (Bibl. Franc. Slanae, Sig. N11); II vydání Venetiis 1658; poslední Venetiis 1879.
- Franziskanerisches Martyrologium, P. Wolfgang Högner O. Fr. M., Würzburg 1644; II. vydání Würzburg 1650.
- Historia Sacrorum Pulverum Tomi II., P. Georgius Crugerius S. J., Litomyšli 1669.
- Miscellanea Historia Regni Bohemiae, Lib. IV., Bohuslaus Balbinus S. J., Praeae 1682.
- Dreifache Chronik, P. Fortunatus Hueber O. Fr. M., München 1686.
- Chroniken der drei Orden des hl. Vaters Franziscus, Theile VI., P. Bernardus Sannig O. Fr. M., Prag 1690.
- Stammenbuch, P. Fortunatus Hueber O. Fr. M., München 1693.
- Menologium Franciscanum Magnum, P. Fortunatus Hueber O. Fr. M. Monachii 1698.
- Memoria centenaria V. V. Martyrum Pragensium, opera Conventus Pragensis, Praeae 1710.
- Prodromus Glorae Praegenae, Joh. Flor Hammerschmid, Praeae 1723.
- Nucleus Minoriticus, P. Severinus Wrbczansky O. F. M., Vetero-Praeae 1746.
- Historia Societatis Jesu Provinciae Bohemiae, Schmidl S. J., Tomus II. Praeae 1749.
- Thesaurus Franciscanus, Tomi IV., P. Cañdulphus Blanik O. F. M., Znoymae in Moravia 1777.
- Germania Franciscana, Tomi II., P. Vigilius Greiderer O. F. M., Oeniponte 1777.
- Beschreibung der Haupt- und Residenz-Stadt Prags, IV. Bände, Jaroslaus Schaller P. Schol. Piar., Prag 1794.
- Časopis katol. duhovenstva r. 1842: „O ukruťných mukách 14 cťih. Františkánů tužší kázně v Praze v konventě u P. Marie Sněžné počátkem 17. století.“ Napsal P. Celestin Ausobský O. F. M.
- Die Primatoren der Altstadt Prags, Karl Jaromir Erben, Prag 1855.
- Časopis Lumir r. 1859: „Klášter B. P. Marie Sněžné v Praze.“ Napsal Josef Černoħous.
- Annales Ordinis Minorum continuati a P. Fr. Stanislao Melchiori de Cerreto O. F. M., Tomus XXIV. Anconae 1860.
- Seraphisches Martyrologium, Anonymus, Salzburg 1860.
- Život bl. Jana Sarkandra mučedníka. Díl I.: Dvoustoletý zápas náboženský v Čechách a na Moravě a konečné vítězství víry katolické, prof. Matěj Procházka, Brno 1861.
- Geschichte der Böhmischen Brüder, Bände II., Dr. Anton Gindely, Prag 1861—2.
- Carl von Zierotin (verfasst) von Petr Ritter von Chlumecký, Brünn 1862.
- Pavla Skály ze Zhoře Historie česká (vyd. Tieftrunk), II. díly, Praha 1865.
- Rudolf II. und seine Zeit, II. Bände, Dr. Anton Gindely, Prag 1863—5.
- Paměti Viléma hraběte Slavaty (vyd. Jireček), 2 díly, Praha 1866.
- Dějepis města Prahy, V. V. Tomek, díl II. Praha 1871.
- Drahé kameny z koruny Svatováclavské, Anonymus, Praha 1871.
- Die Geschichte der Bischöfe und Erzbischöfe von Prag, Alois Frind, Prag 1873.
- Antonín Brus z Mohelnice, arcibiskup pražský, Dr. Kl. Borový, Praha 1873.
- Dějiny diecese Pražské, Dr. Kl. Borový, Praha 1874.
- Beckovskéħo Poselkyně starých příběħů (vyd. Rezek) 3 svazky, Praha 1879.
- Čírkevní rok, 6 dílů, Beneš M. Kulda, Praha 1880.

- Václava Březana Život Petra Voka z Roseberka (vyd. Mareš)
Praha 1880.
- Beiträge zur Kirchengeschichte des XVI. und XVII. Jahrh. P. Gaudentius Guggenbichler O. Fr. M., Bozen 1880.
- Česko-Moravská Kronika, K. V. Zap, kniha IV. od Jos. Jana Kořána, Praha 1881.
- Všeobecný církevní dějepis, prof. Dr. Frant. Kryštůfek, díl III. Nový věk, Praha 1883.
- Příspěvek ke vpádu pasovských, řeč Dr. Rezka ve spol. nauk, dne 30. října r. 1883.
- Dějiny konfiskací v Čechách, Tomáš V. Bílek, Praha 1883.
- Posvátná místa Prahy, 2 svazky, Fr. Ekert, Praha 1884.
- Kardinal Arnošt hrabě Harrach, Dr. Fr. Krásl, Praha 1886.
- Novější dějepis rakouský, V. V. Tomek, Praha 1887.
- Katolická reformace a mariánská družina v království Českém. Josef Svoboda T. J., Brno 1888.
- Dějiny klášterů S. O. Františka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Polykarp (J. Kukla), Krnov 1889.
- „Čechy“, Šubert a Borovský; nákladem J. Otty v Praze.
- Kulturní obraz měst, Z. Winter, Praha 1890.
- Seraphischer Tugendspiegel oder Leben der Heiligen von P. Sylvester Winkes O. Fr. M., Heiligenstadt (Eichsfeld) 1891.
- Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609, prof. Jos. Vávra, Praha 1893.
- Počátky reformace katolické v Čechách, Jos. Vávra, Praha 1894.
- Život církevní v Čechách, Z. Winter, Praha 1895.
- Paměti král. města Berouna, Jos. Vávra, Beroun 1899.
- Zprávy zemského archivu, svazek I. r. 1906: „O důležitosti zpráv nunciův pro Sněmy české.“ Napsal Dr. Jan B. Novák.
- Protestantství v Čechách, Dr. Frant. Kryštůfek, Praha 1906.
- Časopis Světozor, ročník XXVII.: „Nepřátelský vpád.“ Napsal Z. Winter.
- Kronika král. Prahy, prof. Fr. Ruth, Praha 1908.
- Časopis Serafinské květy, ročník VIII.: „Čtrnácte ctih. mučedníků pražských z řádu sv. Františka.“
- Acta Ordinis Fratrum Minorum, Annus XXVIII., Num. V.: „Catalogus hagiographicus Seraphicae Familiae.“ Ad Aquas Claras (Quaracchi) prope Florentiam, anno 1909.
- Handbuch der Geschichte des Franziskanerordens, P. Dr. Heribert Holzapfel O. F. M., Freiburg im Breisgau 1909.

OBSAH:

	Str.
Předmluva	3
Hlava I. Protestantství a katolická reformace v Čechách do r. 1611	5
Hlava II. Kostel a klášter u P. Marie Sněžné v Praze	42
Hlava III. Vpád pasovský	54
Hlava IV. Mučedníci	66
Hlava V. Oslava a úcta k ctih. mučedníkům pražským .	80
Hlava VI. Ostatky a památky na ctih. mučedníky pražské	106
Dodatky	111
Prameny	140

D. M. E. O.